

Міністерство освіти і науки України
Національний університет водного господарства та природокористування

На правах рукопису

НАЛИВАЙКО НАТАЛІЯ ЯРОСЛАВІВНА

УДК [502/504:674]:658.713

**ЕКОЛОГІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЕВООБРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВ
ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ ЛІЗИНГУ**

Спеціальність 08.00.06 – економіка природокористування
та охорони навколишнього середовища

Дисертація на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Науковий керівник:
доктор економічних наук, професор
Шевченко Григорій Сергійович

Рівне – 2015

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ЕКОЛОГІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЕВООБРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВ НА ОСНОВІ ЗАСТОСУВАННЯ ЛІЗИНГУ.....	11
1.1. Основні напрямки екологізації діяльності деревообробних підприємств.....	11
1.2. Економічна сутність лізингу як засобу екологізації діяльності деревообробних підприємств.....	35
1.3. Сутність екологічного лізингу та аналіз класифікаційних ознак лізингу.....	48
Висновки до розділу 1.....	64
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ МОЖЛИВОСТЕЙ ЕКОЛОГІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЕВООБРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ ЛІЗИНГУ.....	66
2.1. Аналіз особливостей лізингових відносин у зарубіжних країнах.....	66
2.2. Оцінка розвитку лізингу в Україні та дослідження передумов його застосування на деревообробних підприємствах	80
2.3. Екологічні аспекти лізингових відносин у контексті конкурентоспроможності галузевих підприємств	100
Висновки до розділу 2.....	111
РОЗДІЛ 3 ОЦІНЮВАННЯ ЗАХОДІВ ЩОДО ЕКОЛОГІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЕВООБРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВ	113
3.1. Вибір стратегії лізингу для забезпечення екологізації діяльності деревообробних підприємств.....	113

3.2. Екологізація діяльності деревообробних підприємств на засадах управління обсягами виробництва з урахуванням ризиків.....	135
3.3. Оцінка ефективності застосування лізингу в контексті впровадження заходів із екологізації.....	146
Висновки до розділу 3.....	159
ВИСНОВКИ.....	162
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	165
ДОДАТКИ.....	186

ВСТУП

Актуальність теми. Забезпечення еколого-економічної безпеки деревообробних підприємств багато в чому залежить від ефективності механізмів управління ними. Одним із таких механізмів, який останніми роками набуває поширення, є механізм екологізації їхньої діяльності. Для України ця тема є надзвичайно актуальною, враховуючи високий рівень забруднення довкілля, а також прагнення євроінтеграції та дотримання принципів сталого розвитку економіки.

Як показують численні дослідження, деревообробні підприємства є недостатньо конкурентними за світовими стандартами. В основному, це зумовлено незадовільною техніко-технологічною базою. Недостатність інвестиційних ресурсів, відсутність власних коштів деревообробних підприємств і недоступність банківського кредитування вимагають пошуку альтернативних інструментів фінансування оновлення основних виробничих засобів. Саме тому, є необхідним проведення дослідження, котре допоможе визначити основні проблеми деревообробних підприємств на шляху екологізації їхньої діяльності та знайти можливі фінансові інструменти для їх вирішення.

На сьогоднішній день у світовій практиці одним із найпоширеніших альтернативних інструментів модернізації основних виробничих засобів є лізинг. Лізинг широко використовується у США, Великобританії, Франції, Німеччині, Японії й інших країнах світу. Близько 25-30% інвестицій у цих країнах припадає саме на лізингові операції.

Будучи широко розповсюдженим у світі, лізинг набуває поширення в Україні. Недостатність розуміння переваг лізингу вітчизняними підприємствами є однією з причин гальмування його розвитку в нашій державі.

Теоретичним і практичним питанням лізингу присвячені праці зарубіжних та українських вчених, зокрема: Г.Вознюка, В.Газмана, В.Горемикіна, А.Загороднього, Н.Засійбиди, Є.Кабатової, О.Лубенського, В.Міщенко, Я.Онищука, В.Різника, Н.Савіної, Н.Селюченко, Н.Слов'янської, Г.Холодного,

Є.Човушяна та інших. Значний вклад у дослідженні екологізації економіки загалом та окремих її виробництв зокрема внесли науковці: В.Андрєєва, Ю.Беляєв, Т.Галушкіна, Л.Грановська, І.Дедю, А.Дейнека, М.Долішній, В.Коваль, В.Кислий, В.Кравців, Є.Мішенін, В.Павлов, О.Прокопенко, І.Синякевич, П.Скрипчук, І.Соловій, Ю.Стадницький, О.Теліженко, З.Толчанова, Ю.Туниця та інші.

Віддаючи належне зазначеному вище доробку науковців, відзначимо, що водночас потребують подальшого дослідження питання використання лізингу на деревообробних підприємствах як можливого засобу екологізації їхньої діяльності.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота пов'язана з тематиками науково-дослідних робіт Національного лісотехнічного університету України, зокрема з тематикою наукових досліджень ГД 08.19-01-10 «Розвиток лісових кластерів і заходи спільного для шести регіонів стратегічного плану дій, щодо інтелектуальних інновацій» (номер державної реєстрації 0110U004608), у рамках якої досліджено використання нових технологій та інструментарію у лісовому секторі, а також із тематикою наукових досліджень ГД 08.19-06-14 «Усунення прогалин в дослідницько-інноваційній роботі щодо ефективності використання ресурсів і сировини» (номер державної реєстрації 0114U004440), у рамках якої досліджено реалізацію потенціалу ефективності інновацій у деревообробній галузі.

Мета та завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є формування науково-методичних засад і розроблення практичних заходів щодо екологізації діяльності деревообробних підприємств із застосуванням лізингу.

Для досягнення мети були поставлені такі завдання:

– привести до сучасних умов господарювання сутнісні та класифікаційні ознаки лізингу в контексті екологізації діяльності деревообробних підприємств;

- виявити тенденції зарубіжного та вітчизняного досвіду використання лізингу та перспективи його застосування в діяльності деревообробних підприємств;
- розробити стратегії запровадження лізингу в діяльність деревообробних підприємств;
- удосконалити підхід до симульативного моделювання застосування лізингу з метою екологізації діяльності деревообробних підприємств;
- запропонувати методичний підхід до моделювання впливу екологічних і лізингових ризиків на зміну обсягів виробництва продукції;
- оцінити ефективність застосування лізингу для зацікавлених груп у контексті впровадження заходів із екологізації їхньої діяльності.

Об’єктом дослідження є процес екологізації діяльності деревообробних підприємств із застосуванням лізингу.

Предметом дослідження є теоретико-методичні та прикладні засади екологізації діяльності деревообробних підприємств шляхом застосування лізингу.

Теоретичним та методологічним підґрунтям є загальнотеоретичні методи наукового пізнання, фундаментальні положення сучасної економічної теорії, мікроекономіки, регіональної економіки, економіки природокористування та охорони навколишнього середовища. Для вирішення окреслених завдань у дисертаційній роботі були використані такі методи наукового дослідження: статистичного та порівняльного аналізу (для вивчення стану, тенденцій розвитку деревообробного виробництва та використання лізингу в зарубіжних країнах і в Україні (п.1.1, 2.1, 2.2)); систематизації й узагальнення (для з’ясування змісту й основних класифікаційних ознак лізингу (1.2, 1.3)) ретроспективний (для дослідження історичних аспектів розвитку лізингу (п.2.1, 2.2)); дескриптивний (для проведення анкетування на деревообробних підприємствах (п.2.2, 2.3)); кореляційно-регресійного аналізу (для оцінювання параметрів симульативної моделі та регресійної моделі з фіктивними змінними (п. 3.1, 3.2)); економіко-математичного моделювання

(для формування моделі визначення ефективності застосування лізингу для екологізації діяльності підприємств (п. 3.3)).

Достовірність отриманих результатів дослідження забезпечується інформаційною базою, яку становили законодавчі та нормативно-правові акти України у сфері екологічної політики та лізингу; аналітичні матеріали державної служби статистики України; статистичні звіти Європейської асоціації лізингу «Leaseurope» та Асоціації «Українське об'єднання лізингодавців»; дані анкетного опитування деревообробних підприємств; наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених; аналітичні розрахунки автора; електронні ресурси мережі Інтернет.

Наукова новизна отриманих результатів. Наукова новизна дисертаційної роботи визначається сукупністю теоретичних, методичних і практичних результатів дослідження щодо оцінки екологізації діяльності деревообробних підприємств із застосуванням лізингу. А саме, наукова новизна полягає в наступному:

вперше:

- розроблено композиційну систему стратегій запровадження лізингу в діяльність деревообробних підприємств із урахуванням охопленості виробничо-господарських етапів і пріоритетності ефектів (економічного, екологічного, змішаного) від запровадження лізингу обладнання, що дозволяє обрати відповідну стратегію, а також заходи упередження ймовірних ризиків і досягти як екологічних, так і економічних цілей підприємства;

удосконалено:

- підхід до симульативного моделювання впливу екологічних чинників на фінансово-економічні показники діяльності деревообробного підприємства, що, на відміну від існуючих, дозволяє визначити одночасний вплив чинників зовнішнього та внутрішнього середовищ для прийняття рішення про вибір стратегії запровадження лізингу;

- оцінювання ефективності застосування лізингу, що, на відміну від інших, базується на економіко-математичній моделі з урахуванням основних

результатів для зацікавлених груп (суспільства, органів державної влади, споживачів, постачальників, власників, керівників, персоналу), що враховує граничні витрати доцільності запровадження лізингу з метою покращення економіко-екологічних показників діяльності деревообробних підприємств;

набули подальшого розвитку:

- сутнісні характеристики та класифікаційні ознаки лізингу, а саме «екологічний лізинг», який, враховуючи сучасні потреби господарювання, характеризує вплив лізингу на довкілля, дозволяючи підкреслити екологічні аспекти виробництва галузевих підприємств;

- аналізування тенденцій стану розвитку лізингового бізнесу в Україні, проблем і перспектив використання лізингу на деревообробних підприємствах, що базується на врахуванні світових тенденцій та є одним із інструментів екологізації діяльності деревообробних підприємств;

- інструментарій прогнозування обсягів виробництва продукції з урахуванням рівня екологічних і лізингових ризиків на засадах побудови регресійної моделі з фіктивними змінними, що, на відміну від відомих, дає змогу підвищити адекватність отриманих прогнозних значень, а отже ефективність прийняття управлінських рішень щодо застосування заходів із екологізації діяльності деревообробних підприємств.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що сформульовані у дисертаційній роботі теоретико-методичні положення доведені до рівня практичних рекомендацій, спрямованих на розв'язання проблем екологізації діяльності деревообробних підприємств із застосуванням лізингу. Теоретичні та методичні положення дисертаційної роботи щодо вибору стратегій запровадження лізингу в діяльність деревообробних підприємств із урахуванням охопленості виробничо-господарських етапів і пріоритетності ефектів від його застосування використовуються у роботі Львівського обласного управління лісового та мисливського господарства (довідка № 713/01 від 27 квітня 2015р.) (додаток А) та ПП «Львів – ПАК» (довідка № 28 від 29 квітня 2015р.) (додаток Б). Окремі положення дисертаційної роботи знайшли

практичне застосування при визначенні обсягів виробництва з врахуванням рівня екологічних ризиків із застосуванням лізингу на ТДВ «Добромільський ДОК» (довідка № 28 від 20 травня 2015р.) (додаток В). Симультативна модель оцінювання впливу екологічних чинників на фінансово-економічні показники діяльності має практичну цінність і впроваджена на ТзДВ «Фабрика «Трембіта» (довідка № 68 від 24 червня 2015р.) (додаток Г).

Окремі теоретичні положення та матеріали дисертаційного дослідження використані у навчальному процесі Національного лісотехнічного університету України під час викладання навчальної дисципліни «Стратегія підприємства» та тренінг-курсу «Моделювання еколого-економічних систем» (акт впров. від 22.06. 2015р.) (додаток Д).

Особистий внесок здобувача. Сформульовані у роботі наукові положення, висновки та пропозиції належать особисто автору та є його науковим доробком. Результати досліджень, висвітлені в роботі, отримані автором самостійно та представлені у списку публікацій. Із наукових праць, опублікованих у співавторстві, у дисертації використано лише ті ідеї та положення, що є результатом особистої роботи здобувача.

Дисертаційна робота є самостійно виконаною науковою працею, в якій розкрито питання екологізації діяльності деревообробних підприємств із застосуванням лізингу.

Апробація результатів дисертації. Основні положення та результати наукових досліджень представлені на: III Всеукраїнській міжвузівській науково-практичній конференції студентів, аспірантів і викладачів «Актуальні проблеми теорії і практики менеджменту в умовах трансформації економіки» (м. Рівне, 2010 р.); VI Міжнародній науково-практичній конференції «Україна у європейському просторі. Проблеми бізнесу, політики, права» (м. Львів, 2010 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Економіка та управління підприємствами, регіонами та країнами в умовах ризиків» (м. Чернігів, 2014 р.); XI Міжнародній науково-практичній конференції «Science without borders – 2015» (Великобританія, м. Шеффілд, 2015 р.).

Публікації. За результатами дисертаційної роботи опубліковано 13 наукових праць, загальним обсягом 3,22 др. арк. У зарубіжних виданнях опубліковано 1 наукову статтю, у виданнях України, які включені до міжнародних наукометричних баз – 1 наукову статтю, у наукових фахових виданнях України – 7 наукових статей, у матеріалах наукових конференцій – 4 тези доповідей.

Структура й обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг дисертації становить 211 сторінок комп'ютерного тексту, який містить 29 таблиць та 22 рисунки. Список використаних літературних джерел налічує 219 найменувань на 21 сторінці. Додатки подано на 26 сторінках.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ЕКОЛОГІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЕВООБРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВ НА ОСНОВІ ЗАСТОСУВАННЯ ЛІЗИНГУ

1.1. Основні напрямки екологізації діяльності деревообробних підприємств

На сьогодні щоразу гостріше виникають суперечності між традиційними економічними та екологічними потребами суспільства. Сутність їх зводиться до того, що при традиційних підходах до оцінювання економічної ефективності діяльності підприємств першочерговим завданням вбачається у швидкому повернення вкладених коштів, у той час як природоохоронні підходи вимагають довготривалих капіталовкладень із значним терміном окупності. Актуальним завданням сьогодення є розвиток економічної інфраструктури України на абсолютно нових принципах, реалізація яких дозволила б зберегти навколишнє природне середовище та забезпечити зростання суспільного розвитку.

Одним із основних завдань, котрі постали перед економікою України, є необхідність опрацювання концепції впровадження та розвитку екологічно чистого виробництва, екологізації всієї економічної системи держави у принципово нових умовах функціонування економіки та розширення й поглиблення на цій основі міжнародного економічного та екологічного співробітництва, поліпшення добробуту й якості життя. Не викликає жодного сумніву, що пошук шляхів подолання еколого-економічних суперечностей ринкової економіки є однією з ключових проблем, від вирішення якої, без перебільшення, залежить виживання та сталий розвиток суспільства.

На сучасному етапі Україна переживає економічну кризу, спроби виходу з якої, у межах існуючих економічних відносин, без додаткових інвестицій є практично неможливим. Очевидною є необхідність формування принципово

нового напрямку трансформації економіки країни на основі постійного пожвавлення інноваційних процесів, реформування структури виробництва та споживання продукції. Достатньо вагомий вклад у дослідженні екологізації економіки загалом та окремих її виробництв зокрема внесли як вітчизняні, так і західні науковці, а саме: В.Андрєєва [2], Ю.Беляєв [5], Т.Галушкіна [26], Л.Грановська [35], І.Дедю [40], А.Дейнека [42], М.Долішній [154], В.Коваль [187], В.Кислий [70], В.Кравців [154], Є.Мішенін [93], В.Павлов [110], І.Синякевич [145], П.Скрипчук [148], І.Соловій [150], Ю.Стадницький [151], З.Толчанова [161], Ю.Туниця [165] та ряд інших.

Велика кількість науковців розглядають поняття «екологізація» в більш широкому контексті, що виходить за межі економічної сфери. Зокрема, проф. Кравців В.С. стверджує: «Екологізація – це процес проникнення ідей, знань, законів екології, екологічного мислення в інші сфери науки, виробництва, в життєдіяльність суспільства, держави» [45, с. 65].

Акад. Туниця Ю.Ю. вважає, що невід’ємною складовою частиною ринкового господарювання й одним з основних інструментів економічного та соціального розвитку держави та її територіально-адміністративних утворень є екологічна компонента економічної системи [164, с. 11]. Пожвавлення інноваційної діяльності та підвищення ефективності суспільного виробництва на сьогодні є не реальним без урахування екологічного імперативу. Це пояснюється тим, що екологічна криза стала частиною системної кризи, яка охопила економічну, соціальну й політичну сфери нашої держави.

Проф. Синякевич І.М. зазначає, що суспільний розвиток необхідно розглядати у взаємозв'язку економічної сфери з екологічною, соціальною та духовною [144, с. 31]. При цьому, економічна сфера представляє собою суспільну діяльність, спрямовану на виробництво матеріальних благ і послуг.

Наприкінці минулого століття виникла невід’ємна потреба в екологізації суспільного розвитку. Незадовільні темпи її зростання призвели до глобальних екологічних змін, які стали загрозою для існування земної цивілізації. Проф.

Синякевич І.М. [145] вважає, що екологізація суспільного розвитку зумовлена такими чинниками:

1) зростанням глобальної екологічної загрози, що викликана руйнівною антропогенною діяльністю, яка призвела до потепління клімату, нищення біорізноманіття, зростання всепланетарних екологічних катастроф та їх руйнівних наслідків;

2) економічні системи виявилися неспроможними протидіяти глобальній екологічній загрозі, яка посилюється під впливом деструктивної економічної діяльності;

3) дотепер на міжнародному, національному та регіональному рівнях не запроваджена ефективна система економічного захисту природи. До Кіотського протоколу, котрий зобов'язував стабілізувати викиди парникових газів у 2008-2012 роках до рівня 1990 р., не приєдналися такі індустріальні гіганти як: США, Індія, Китай, Бразилія та ін. Очікується, що на зміну цій ініціативі прийде нова необхідна угода;

4) людство займає екологічну нішу в земній біосфері, яка стала несумісною з виживання чисельних представників тваринного та рослинного світу. Етичні проблеми регулювання чисельності населення та збереження всього живого на Землі стали проблемою, яка вимагає мудрого філософського осмислення;

5) земна цивілізація знаходиться на такому етапі розвитку, коли екологічні витрати економічної діяльності в найближчі роки можуть перевищити економічні результати.

Екологізація суспільного розвитку розглядається як процес, що передбачає екологізацію економічної й соціальної політики та розвиток духовної сфери з метою забезпечення стійкості екологічних систем і усунення глобальної екологічної загрози [144]. Концепція екологізації суспільного розвитку передбачає трансформацію інструментів економічної та соціальної політики в інструменти екологічної політики, а також поглиблення інтеграції екологічної політики з економічною, соціальною та політикою духовного оздоровлення населення з метою збереження навколишнього природного середовища й відтворення природних ресурсів для теперішнього і майбутнього поколінь та

забезпечення надійної екологічної безпеки [144]. Концепція екологізації суспільного розвитку базується на фундаментальних принципах екополітики, що проголошені на Міжнародній конференції ООН в Ріо-де-Жанейро в 1992 році, Саміті Ріо-92+10 (2002) та Саміті Ріо-92+20 (2012). Пріоритетними серед них є: забруднювач платить; екологічної передбачливості; гарантування екологічно безпечного середовища для проживання; екологічної відповідальності; дотримання стандартів з навколишнього середовища проживання [143].

Екологізація народногосподарського комплексу визначається як цілеспрямований процес перетворення економіки, націлений на зменшення інтегральної екологічної дії процесів виробництва та споживання товарів й послуг у розрахунку на одиницю сукупного суспільного продукту [154]. Екологізація здійснюється через систему організаційних заходів та інноваційних процесів, реструктуризацію сфери виробництва та споживчого попиту, технологічну конверсію, раціоналізацію природокористування, трансформацію природоохоронної діяльності, що реалізується як на макро-, так і на мікрорівнях.

Проф. Мельник Л.Г. під «екологізацію економіки» розуміє цілеспрямований процес перетворення економіки, що зорієнтований на зменшення інтегрального деструктивного впливу процесів виробництва та споживання товарів і послуг у розрахунку на одиницю сукупного суспільного продукту [90, с.140].

Проф. Кравців В.С. стверджує, що головними стратегічними цілями розвитку держави можуть бути: екологізація виробництва та всієї системи господарювання; екологізація свідомості населення; екологізація управління загалом і створення надійних інструментів регулювання відносин у сфері природокористування та цивілізованих процедур прийняття рішень [45, с. 65].

Процес переходу України до Європейських стандартів вимагає по-новому переглянути підходи до проблеми екологізації суспільного виробництва

Проф. Мельник Л.Г стверджує, що «екологізація всіх сфер виробничо-господарської діяльності визначається як цілеспрямований процес перетворення економіки, націлений на зменшення інтегральної екологічної дії процесів виробництва та споживання товарів і послуг у розрахунку на одиницю сукупного суспільного продукту» [90, с. 36]. Процес екологізації виробництва має бути системою, що постійно відтворює основні взаємопов'язані та взаємообумовлені системні елементи. Головними відтворювальними механізмами екологізації народногосподарського комплексу можна вважати:

- відтворення екологічного попиту;
- відтворення екологічно орієнтованої виробничої основи;
- відтворення екологічно орієнтованих людських факторів;
- відтворення мотивів екологізації [154, с. 38].

Поняття *«екологізація виробництва»* на сьогодні серед науковців не знайшло однозначного тлумачення. Так, наприклад, у роботі Беляєва Ю.К. під «екологізацією виробництва» розуміється сукупність усіх видів господарської діяльності, що забезпечують зниження негативного впливу виробництва та запобігають порушенню екологічної рівноваги в природному середовищі [5]. Науковці Реймерс Н.Ф. та Яблоков А.В. ототожнюють поняття екологізації виробництва та технологій. Вони стверджують: «екологізація технологій (виробництва) – це система заходів, спрямованих на запобігання негативному впливу виробничих процесів на природне середовище, що здійснюються за рахунок маловідхідних технологій» [128]. Шаповал М.І. під «екологізацію виробництва» розуміє стратегію перетворення виробництва, метою котрої є не лише задоволення потреб людини, а й покращення екологічних характеристик виробничого об'єкта [181].

За Дедю І.І. *«екологізація технологій»* – це розробка та впровадження у виробництво, комунальне господарство й побут людей таких технологій, які б при максимальному одержанні високоякісної продукції забезпечували

збереження екологічної рівноваги в природі, кругообіг речовин і енергії, не допускаючи забруднення навколишнього середовища [40].

На нашу думку, протиріччя взаємодії суспільства та природи можуть бути вирішені шляхом екологізації виробництва. Одним із напрямків вирішення цих протиріч є кардинальне перетворення існуючих технологій виробництва шляхом їх екологізації.

На думку Мішеніна Є.В., екологізація діяльності повинна включати такі основні етапи [93, с. 12]:

- раціоналізацію природокористування на інтенсивній основі шляхом узгодження економічних, організаційно-технологічних й екологічних інтересів господарюючих суб'єктів;
- розв'язання існуючих і виникаючих протиріч з позиції стратегічних потреб майбутніх поколінь;
- максимально можливого забезпечення екологічної безпеки життєдіяльності населення й природних (лісових) екосистем;
- суттєве зниження впливу дестабілізуючих факторів на стан навколишнього середовища шляхом технологічної перебудови виробництва та споживання товарів і послуг;
- створення високоефективного господарського (економічного) механізму природокористування для оптимального вирішення проблем екологічного стійкого соціально-економічного розвитку в майбутньому.

Оскільки, запаси лісових ресурсів України, що служать сировинною базою для деревообробних підприємств, з року в рік вичерпуються, а для їх відновлення необхідні час та значні інвестиції, тому, на нашу думку, екологізація діяльності є своєчасною та необхідною для підприємств даної галузі. У зв'язку з цим виникає необхідність, з одного боку, удосконалення організації виробництва деревообробних підприємств з метою економічного та раціонального використання деревинної сировини, з другого боку – усунення негативного впливу їх діяльності на навколишнє природне середовище.

При цьому, на рівні діяльності деревообробних підприємств, з метою забезпечення їх конкурентоспроможності, екологізація виробництва, на нашу думку, повинна передбачати:

- екологізацію продукції (розроблення таких її видів, при виготовленні та використанні яких наноситься мінімальна шкода навколишньому середовищу, в тому числі випуск продукції з відходів виробництва);
- екологізацію технології виробництва (розроблення безвідходних і маловідходних технологій);
- екологізацію обладнання та устаткування (використання сучасного ресурсо- й енергоощадного обладнання та ефективного очисного устаткування).

Саме реалізація цих позицій дозволить галузевим підприємствам успішно конкурувати як на вітчизняному, так і закордонному ринках. Впровадження у повному обсязі екологізації діяльності на деревообробних підприємствах, на нашу думку, можливе за рахунок проведення активної інвестиційної та інноваційної політики в Україні.

Можна виділити наступні напрямки здійснення екологізації виробництва на деревообробних підприємствах:

- впровадження прогресивних технологій і обладнання;
- раціональне використання матеріальних ресурсів (деревини);
- розробка та впровадження маловідходних і безвідходних технологій;
- зменшення та ліквідація забруднення навколишнього природного середовища.

Реалізація цих напрямків екологізації виробництва дозволить галузевим підприємствам: ощадливіше використовувати сировину на основі застосування сучасного обладнання; зменшити кількість відходів за рахунок використання маловідходних і безвідходних технологій; зменшити кількість викидів у атмосферне повітря та стічні води за рахунок застосування сучасних очисних споруд.

Основними принципами екологізації діяльності деревообробних підприємств є ресурсозбереження та маловідходне виробництво (зменшення кількості відходів).

На сьогодні, слід із особливою увагою ставитися до проблеми екологізації діяльності галузевих підприємств, оскільки, саме вони належать до категорії найбільш матеріало- та енергомістких виробництв. На жаль, неможливо при інерційному збереженні старих стандартів еколого-економічної поведінки підприємств, у якій домінує традиційний економічний інтерес і знижується роль екологічного чинника, повною мірою здійснити екологізацію їх діяльності. Беззаперечним пріоритетом господарської діяльності деревообробних підприємств, на нашу думку, повинні стати екологічні вимоги, врахування яких дозволить піднести реальну (тобто еколого-економічну, а не суто ринкову) ефективність виробництва та забезпечити зростання матеріального добробуту населення [164].

Досягнення сталого розвитку вимагає економічно й екологічно ефективного виробництва у поєднанні зі зміною структур споживання. У багатьох випадках це вимагатиме переорієнтації існуючих систем виробництва та споживання на комплексний еколого-економічний критерій. Важливим завданням, що постає перед деревообробними підприємствами, є пошук шляхів забезпечення економічного зростання при одночасному зменшенні витрат енергії та сировини на одиницю продукції та зменшення кількості виробничих відходів.

Крім цього, варто відзначити, що суперечності щодо подолання глобальних екологічних загроз та екологізації суспільного розвитку, які були висловлені на саміті в Бразилії (Ріо-1992+20, червень 2012), призвели до формування та створення нових еколого-економічних підходів до вирішення цих проблем. Зокрема, було запропоновано на основі не достатньо ефективної екологічної політики сформуванню та впровадити в практику так звану «зелену економіку».

«Зелена економіка», згідно з визначенням Програми ООН з навколишнього середовища (ЮНЕП), – це економіка, яка покращує добробут людей,

забезпечує соціальну справедливість, одночасно суттєво зменшуючи ризики для довкілля та вичерпання природних ресурсів [178].

Характерними рисами «зеленої» економіки є:

- залучення державних і приватних інвестицій, що дадуть змогу підприємствам використовувати сучасне ресурсо- та енергоощадне обладнання;
- економічне зростання має забезпечуватись менш інтенсивним споживанням ресурсів в усіх секторах економіки за принципом «створювати більше вартості за меншого впливу»;
- головну роль у переході на засади «зеленої» економіки відіграє державна політика стимулювання розвитку «зелених» видів діяльності, обмеження субсидій на підтримку забруднюючих довкілля «коричневих виробництв», впровадження більш жорстких екологічних стандартів та відповідальності виробників і споживачів, продумана й ефективна система державного регулювання.

Уряди багатьох розвинених країн світу включили цілі, завдання та конкретні інструменти сприяння «зеленій» економіці у свої довгострокові стратегії або розробили окремі національні стратегії «зеленого» зростання. На відміну від програм захисту навколишнього середовища, які домінували в останні десятиліття, нове покоління стратегій та програм орієнтоване на отримання синергії від розв'язання економічних, екологічних, соціальних проблем і більш реалістичну оцінку природних активів і екосистемних послуг.

Україна підписала в рамках прийнятого нею стратегічного курсу на «зелену» економіку низку документів та, у загальному, визначила свої зобов'язання та подальші дії у цьому напрямку, а саме [178]:

- приєднатись до «зеленої платформи» Організації Об'єднаних Націй з промислового розвитку (ЮНІДО);
- визначила у загальній програмі розвитку внутрішнього виробництва стратегічні завдання та напрями екологізації та підвищення енергоефективності виробництва з метою охорони навколишнього природного середовища та створення сегментів «зеленої» економіки;

- схвалила підсумковий документ Конференції ООН «Rio+20» «Майбутнє, якого ми прагнемо»;

- прийняла основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року.

Російські науковці Писаренко А.І. та Страхов В.В. дотримуються думки, що лісовирощування в «зеленій» економіці має стати безвідходним, мінімальним і ощадним стосовно лісових екосистем, а цінність лісів буде визначатись не стільки запасом деревини, скільки вартістю своїх біосферних властивостей [112, с. 7].

Загальна мета плану дій «зеленої економіки» у лісопромисловому секторі виражається в тому, що у регіоні він максимально сприяє розвитку зеленої економіки шляхом підвищення добробуту людини, забезпечує соціальну справедливість і при цьому істотно знижує ризики для навколишнього середовища та його деградації. На наш погляд, основні засади «зеленої економіки» повинні лягти і в основу концепції екологізації деревообробного виробництва. Людина піддає лісові ресурси надмірній експлуатації та одночасно, в процесі їх переробки, утворює значну кількість відходів, подальше використання яких здійснюється не достатньо ефективно. Ліси дають ресурсний матеріал для розвитку деревообробної галузі економіки. Особливо важливе значення ліси мають в охороні навколишнього середовища. Окрім того, лісові ресурси являються незамінною сировиною у багатьох галузях народного господарства України.

Зростання цін на природні ресурси, розуміння переваг «зеленої» економіки та виконання зобов'язань щодо боротьби зі зміною клімату призводять до нових законодавчих ініціатив на міжнародному, національному та регіональному рівнях. Зокрема, вводяться вимоги з енергоефективності компаній, встановлюються податки на викиди парникових газів, вводяться спеціальні тарифи для підтримки відновлювальної енергетики. Адаптація до цих ініціатив може потребувати значних капітальних вкладень, переосмислення підходів до управління і перегляду бізнес-процесів.

Для підвищення ефективності діяльності все більше компаній впроваджують більш чисті технології, до яких відносяться технологічні рішення в області ресурсоефективності, відновлюваної енергетики та поводження з відходами. Галузь більш чистих технологій демонструє високі темпи зростання в багатьох країнах, підтримуючи розвиток «зеленої» економіки.

Згідно положень Кіотського протоколу, Україна повинна дотримуватись принципів мінімізації викидів парникових газів, саме тому роль лісу набуває все більшої актуальності. Кіотський протокол був ефективним міжнародним інструментом екологічної політики для подолання глобальних екологічних проблем довкілля. Але зусиль, що прикладаються в рамках Кіотського протоколу, недостатньо для подолання глобальної екологічної загрози. Тому, для забезпечення сталого розвитку суспільства необхідним є раціональне та ощадливе використання лісових ресурсів.

Завдяки використанню деревинних ресурсів практично у всіх галузях економіки України, деревина посідає чільне місце серед інших сировинних матеріалів. Деревообробна промисловість займає одне з перших місць по обсягах використання деревини.

У зв'язку з постійно зростаючою потребою у деревинні сировині та зменшенні її запасів в Україні, виникає потреба у розробці кардинально нових підходів до її ефективного та розумного використання. Слід запроваджувати нові сучасні безвідходні технології, котрі б надали можливість раціонально використовувати біомасу лісів.

Лісами, в Україні, вкрито лише 15,9% території, що значно менше, ніж лісистість більшості розвинених країн світу. Значне зменшення лісових насаджень в Україні обумовлене, в значній мірі, нераціональною господарською діяльністю людини. На рис. 1.1 представлено лісистість території України.

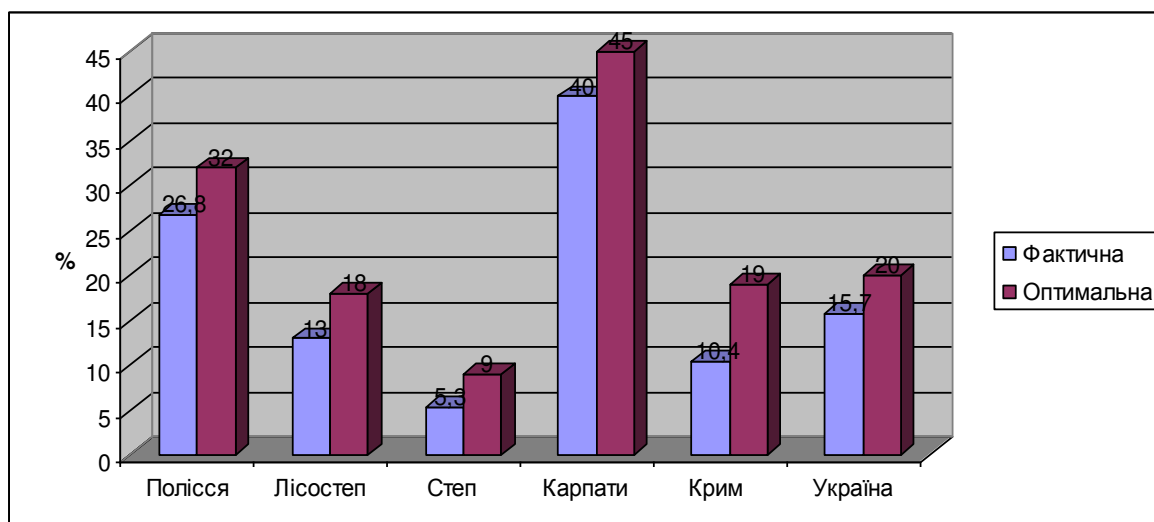

Рисунок 1.1 – Лісистість території України,% [43]

Аналізуючи діаграму, представлену на рис. 1.1, слід зробити висновок, що при середній фактичній лісистості по Україні – 15,9%, найбільшу лісистість мають лісові ресурси Карпатського регіону України (КРУ). Загальний запас деревостанів у цьому регіоні оцінюється в 0,52 млрд. м³. Ліси КРУ щорічно приростають на 9 млн. м³ деревини [71].

Ряд вагомих факторів (зручне економіко-географічне розташування КРУ; його лісистість; значущість лісового сектору; значна частка зосереджених тут галузевих підприємств і їх вагова частка у обсязі промислового виробництва регіону та України зокрема) спонукали нас провести наше дисертаційне дослідження на деревообробних підприємствах саме цього регіону.

КРУ розташований у західній частині України та розміщується на території чотирьох областей: Львівської, Івано–Франківської, Чернівецької та Закарпатської. Загальна площа регіону складає 56,5 тис. км², або 9,4 % території України. Карпатський соціально-економічний регіон об'єднує південно-західні області України та межує на півночі з Волинським, на сході з Подільським соціально-економічними регіонами. На заході й півдні він межує з декількома країнами Євросоюзу (Румунією, Угорщиною, Словаччиною та Польщею). Це, у свою чергу, дає змогу розвивати на території регіону галузі, які б виробляли експортну продукцію чи забезпечували її транзит. Саме таке розташування

обумовлює вигідні характеристики економіко-географічного положення регіону. Таке, близьке до європейських держав, прикордонне положення сприятливо впливає на формування кооперованих зв'язків на рівні як підприємств, так і цілих галузей. На території регіону проживає близько 6,1 млн. осіб, що складає 13% населення України. Слід зауважити, що в регіоні розташована найменша за чисельністю населення та площею адміністративна область – Чернівецька (відповідно 911,5 тис. осіб і 8,1 тис. км²). Територія регіону відзначається різноманітністю природних умов і ресурсів. Рельєф – горбистий, височинний та гірський у південній і центральній частинах регіону. Закарпаття лежить у межах Придунайської низовини.

Карпатський соціально-економічний регіон добре забезпечений лісовими ресурсами. Ліси дають сировину для галузей економіки, мають протиерозійне, кліматичне, санітарно-оздоровче й природоохоронне значення. Загальна площа земель лісового фонду чотирьох областей Карпатського регіону становить 2,3 млн. гектарів, з яких 2,1 млн. вкрито лісовою рослинністю. Середня лісистість території досягає 40% (Закарпатська область – 51,2%, Івано-Франківська – 41,4%, Чернівецька – 29,4%, Львівська область – 28,7%) (рис.1.2).

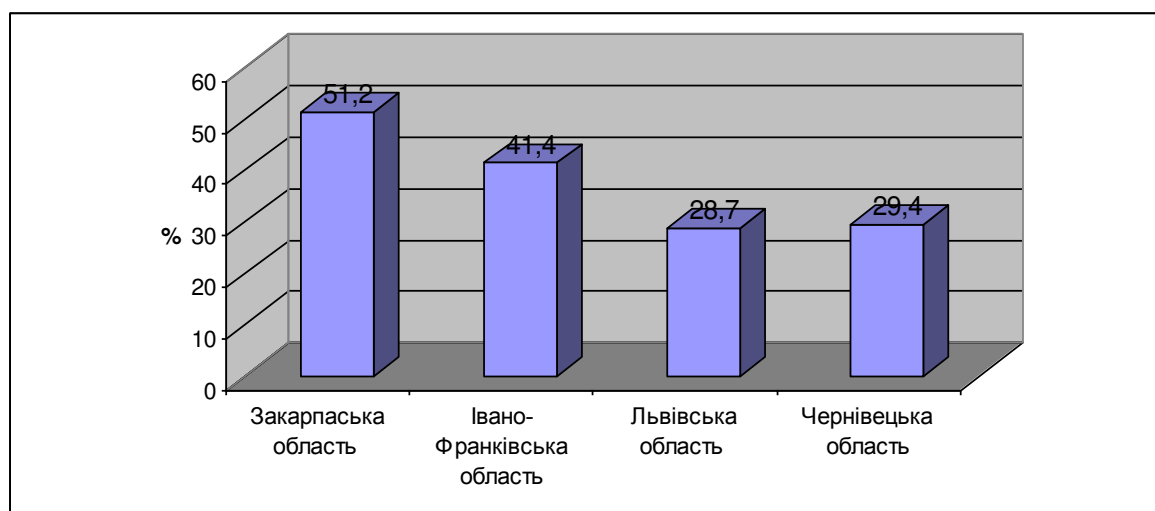

Рисунок 1.2 – Лісистість Карпатського регіону України, % [71]

Представимо основні характеристики ресурсного потенціалу Карпатського регіону України на рис. 1.3. Саме завдяки потужному потенціалу деревинних ресурсів ліспромисловий сектор в економіці КРУ у 2014 р. займав досить

вагоме значення та знаходився на п'ятому місці з питомою вагою 8,2%. Слід зауважити, що частка лісопромислового сектору КРУ від лісового сектору України у 3,9 рази більша за частку економіки регіону від загальної економіки України, що підтверджує значущість лісового сектору. За останній період спостерігається тенденція до скорочення його частки в економіці регіону та країни за обсягами реалізованої продукції.

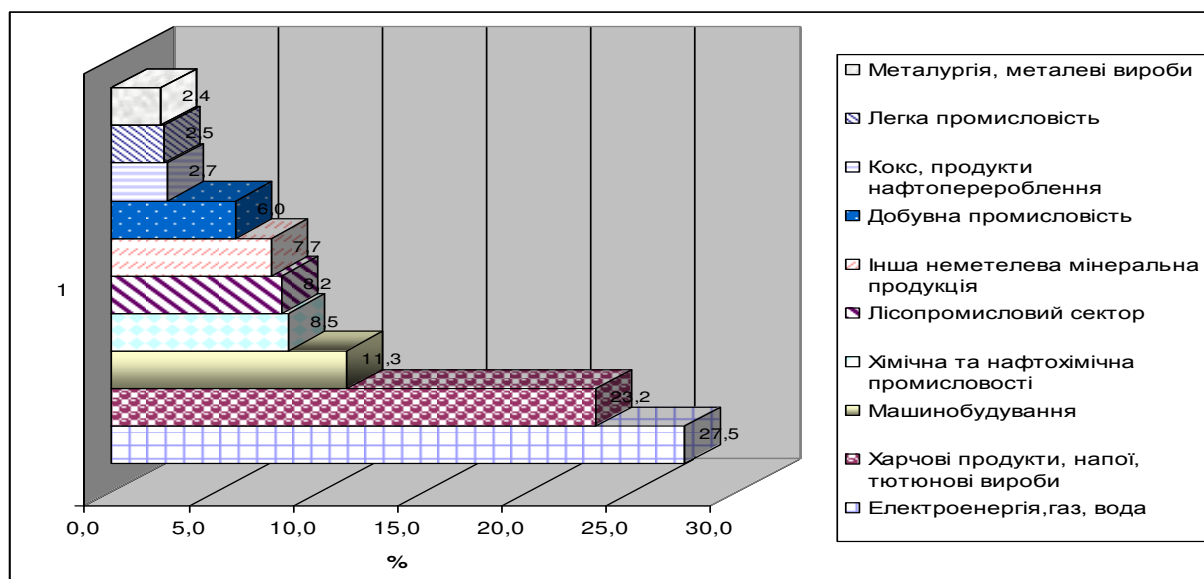

Рисунок 1.3 – Значущість лісопромислового сектору Карпатського регіону України у 2014 р., % [105]

Лісопромисловий сектор будь-якого регіону в Україні мав би включати наступні підгалузі: лісове господарство та пов'язані з ним послуги; оброблення деревини та виробництво виробів з деревини, крім меблів; целюлозно-паперове виробництво; виробництво меблів; столярне та теслярське виробництво; використання недеревних ресурсів лісу, сталий туризм та туризм на базі лісових екосистем, мисливство; використання деревних відходів; вироблення енергії з деревини; освітньо-наукові послуги. У процесі проведеного нами аналізу виявлено, що існує наскрізна статистична інформація у повному обсязі по Україні та Карпатському регіону України тільки у розрізі перших чотирьох вище перерахованих підгалузей. За оцінками експертів, виробництво лісопромислового комплексу, орієнтовно на 85%, представлене саме лісовим

господарством, обробленням деревини, виробництвом меблів та целюлозно-паперовим виробництвом.

Обсяг заготівлі ліквідної деревини характеризує ступінь її використання деревообробними підприємствами. Саме цей показник засвідчує яку кількість деревини може бути використано з господарською метою. Обсяги заготівлі ліквідної деревини галузевими підприємствами представимо у табл. 1.1.

Таблиця 1.1 – Динаміка обсягів заготівлі ліквідної деревини галузевими підприємствами

Роки	Закарпатська обл., тис. м ³	Івано-Франківська обл., тис. м ³	Львівська обл., тис. м ³	Чернівецька обл., тис. м ³	У загальному по Україні, тис. м ³	Частка КРУ у загальному обсязі, %
2007	1117,2	950,5	1244,7	920,9	16884,3	25,1
2008	953,4	864,7	1165,9	866,1	15723,7	24,5
2009	905,2	839,3	960,4	821,8	14221,4	24,8
2010	1003,7	923,2	1106,8	899,9	16145,6	24,5
2011	1157,4	1005,1	1254,4	963,9	17510,3	25,0
2012	1154,9	1124,3	1146,4	971,3	17506,7	25,1
2013	1188,9	1107,4	1266,4	951,1	18021,9	25,0
2014*	1372,4	1141,5	1261,9	931,4	18333,2	25,7

*— дані наведені без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та без частини зони антитерористичної операції

Примітка: розраховано автором на основі [105]

Лісова, деревообробна та целюлозно-паперова промисловість регіону здійснює заготівлю, механічну обробку й хімічну переробку деревини. До її складу входять галузі, котрі відрізняються одна від одної технологією виробництва та призначенням продукції, яка випускається, але об'єднані однією сировиною.

Лісозаготівля визначає в цілому розвиток лісового комплексу регіону. Великими центрами лісозаготівельної та деревообробної промисловості є міста: Сколе, Радехів, Славське, Верхнє Синьовидне, Старий Самбір, Турка, Тересва, Красноільськ, Ужгород, Воловець, Міжгір'я, Перечин, Усть-Чорна, Бурштин,

Хуст, Берегомет, Солотвино, Болахів, Вигода, Коломия, Кути, Делятин, Ворохта, Брошнів, Осмолода.

Композиційну деревину й фанеру виготовляють Радехівський, Городоцький, Бродівський держлісгоспи, Брошнівський, Сторожинецький, Надвірнянський лісокомбінати, деревну стружку й волокна – у Старому Самборі та Сколівському районі, Путилі. Столярні будівельні вироби виготовляють заводи будівельних виробів у Львові, Сколе, Надвірній. Меблева промисловість зорієнтована на кінцевого споживача, а основними її центрами є: Львів, Золочів, Івано-Франківськ, Берегове, Тисмениця, Коломия, Борислав, Свалява, Перемишляни, Ужгород, Стрий та ін. Найбільшими виробниками паперу у регіоні є: Жидачівський целюлозно-паперовий комбінат, фабрика "Бібльос" (Львів), паперова фабрика (Коломия). Шпалери виготовляє концерн "Оріана" (Калуш). Картонні фабрики діють у містах Сколе, Львів, Рахів, Золочів.

Враховуючи специфіку технологічних процесів, деревообробні підприємства мають можливість випускати різноманітну продукцію (додаток Е). У табл. 1.2 представимо динаміку основних видів промислової продукції, що випускають деревообробні підприємства КРУ. Частка деревини уздовж розпиляної чи розколотої, розділеної на частини чи лущеної, завтовшки більше 6 мм підприємствами регіону у загальному обсязі по Україні є достатньо високою та склала 27,0 – 30,0% за аналізований нами період. Дещо зростає частка деревини хвойних порід у вигляді погонажу, профільованого уздовж будь-якого з ребер чи площин, включаючи планки та фризи для паркетного покриття підлоги незібрані на 3,2% у 2014р. в порівнянні з попереднім роком. Зменшилась обсяги виготовлення вікон, дверей балконних та їх рам, з деревини, підприємствами КРУ у 2014р. Все це підтверджує значущість галузевих підприємств регіону та їх вагомий вклад у ВВП країни.

Таблиця 1.2 – Динаміка випуску основних видів промислової продукції деревообробними підприємствами КРУ

Показники	Од. вим.	2012	2013	2014*	Відхилення	
					2014/2013	2014/2012
<i>Деревина уздовж розпиляна чи розколота, розділена на частини чи лущена, завтовшки більше 6 мм; шпали з деревини для залізничних чи трамвайних колій, не просочені</i>						
Виготовлено підприємствами регіону	тис. м ³	496,3	493,5	534,1	40,6	37,8
Виготовлено загалом по Україні	тис. м ³	1822,6	1811,2	1780,9	-30,3	-41,7
Частка продукції регіону в її загальному обсязі по Україні	%	27,2	27,2	30,0	2,8	2,8
<i>Деревина хвойних порід у вигляді погонажу, профільованого уздовж будь-якого з ребер чи площин, включаючи планки та фриз для паркетного покриття підлоги незібрані</i>						
Виготовлено підприємствами регіону	т	1917,0	3361,0	4440,0	1079,0	2523,0
Виготовлено загалом по Україні	т	7078,0	9144,0	11097,0	1953,0	4019,0
Частка продукції регіону в її загальному обсязі по Україні	%	27,1	36,8	40,00	3,2	12,9
<i>Деревина листяних порід у вигляді погонажу, профільованого уздовж будь-якого з ребер чи площин, включаючи планки та фриз для паркетного покриття підлоги незібрані</i>						
Виготовлено підприємствами регіону	т	13418,0	19218,0	19468,0	250,0	6050,0
Виготовлено загалом по Україні	т	42846,0	50411,0	53034,0	2623,0	10188,0
Частка продукції регіону в її загальному обсязі по Україні	%	31,3	38,1	36,7	-1,4	5,4
<i>Вікна та їх рами, двері балконні та їх рами, двері та їх коробки та пороги, з деревини</i>						
Виготовлено підприємствами регіону	м ²	178188,0	195333,0	184413,0	-10920,0	6225,0
Виготовлено загалом по Україні	м ²	2642138,0	3309509,0	2582756,0	-726753,0	-59382,0
Частка продукції регіону в її загальному обсязі по Україні	%	6,7	5,9	7,1	1,2	0,4

*– дані наведені без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та без частини зони антитерористичної операції

Примітка: розраховано автором на основі [105]

Представимо на рис. 1.4 узагальнену схему технологічного ланцюжка виготовлення основних видів деревообробної продукції.

У схемі використані лише основні етапи технологічного процесу переробки деревини та усталені в галузі умовні скорочення (ЧМЗ – чорнові меблеві заготовки, ДСП – деревинно-стружкові плити, ГКД – гнотоклеєні деталі).

Особливої уваги з позиції екологізації деревообробного виробництва та принципів сталого розвитку заслуговують стадії глибокої переробки деревини (товарна продукція та її утилізація).

Саме на цих стадіях вкрай необхідними є сучасні технології й обладнання для забезпечення конкурентоздатності на європейському та світових товарних ринках. Таких конкурентних переваг у сучасних економічних умовах в Україні галузеві переробні підприємства регіону могли б досягнути засобами лізингу технологічного обладнання.

Дослідження взаємозв'язку економічного розвитку галузевих підприємств регіону та екологічності їх виробництва є надзвичайно актуальним питанням сьогодення. Підвищений інтерес науковців до цих проблем зумовлений тривогою за долю регіону в умовах вже наростаючого антропогенного тиску на біосферу, що призвело до різкого загострення екологічної ситуації КРУ.

Слід також відмітити, що загострення екологічної ситуації відбувається на фоні економічної кризи в державі. Відтак, вироблення цілісної концепції сталого розвитку продуктивних сил регіону та її втілення в життя вимагає різнобічних фундаментальних досліджень аспектів цієї проблеми.

Виробничі процеси на деревообробних підприємствах пов'язані з викидами в атмосферу забруднювальних речовин: пилу, пари розчинників і розріджувачів, формальдегіду, окису вуглецю, оксидів азоту, аміаку, деревних відходів та ін.

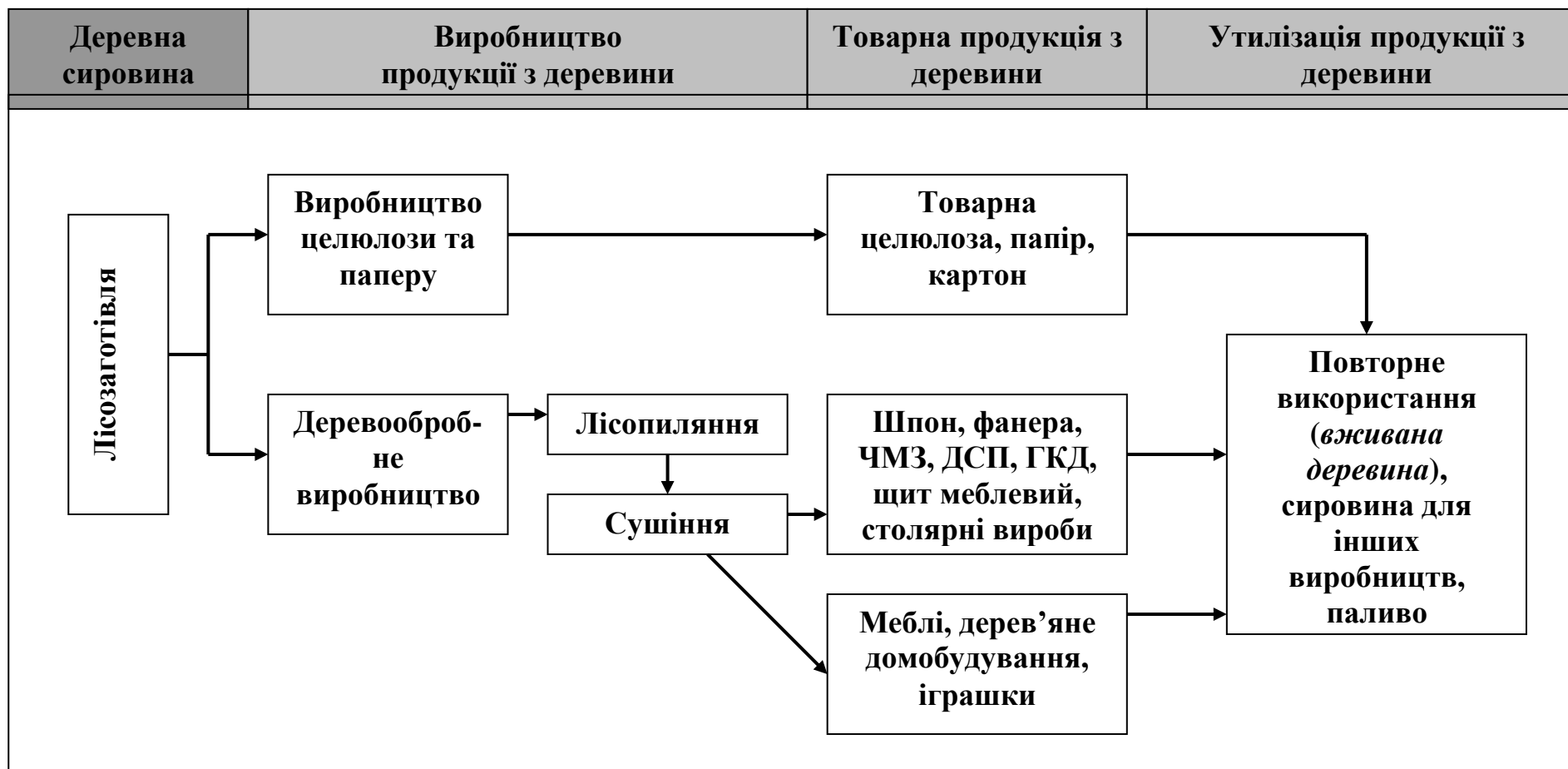

Рисунок 1.4 – Технологічний ланцюжок виготовлення основних видів деревообробної продукції
Примітка: систематизовано автором на основі опрацьованих літературних джерел

До основних видів речовин, що забруднюють атмосферне повітря слід віднести:

- деревообробне виробництво – деревний пил, оксид вуглецю, вуглеводні, скипидар та ін.;
- виробництво деревного борошна - деревний пил, оксид вуглецю та ін.;
- виробництво ДСП, ДВП, клеєної фанери, ламінованих плит, шаруватих пластиків - формальдегід, фенол, аміак, окис вуглецю, анілін, ціанистий калій, деревний і лакофарбовий пил, сірководень та ін.;
- паросилове господарство (котельні), ремонтно-механічні цехи, приміщення з ремонту автотранспортних засобів - оксид вуглецю, оксид азоту, сірчаний ангідрид, зола, сажа, аерозоль свинцю, пари паливно-мастильних матеріалів, абразивний і металевий пил та ін. [108].

Проаналізуємо кількість підприємствами КРУ з оброблення деревини та виготовлення виробів з деревини та корка, крім меблів; виготовлення виробів із соломки та рослинних матеріалів для плетіння, що здійснювали викиди забруднювальних речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення (табл. 1.3).

Аналізуючи таблицю 1.3 слід зауважити, що частка галузевих підприємств, що здійснювали викиди забруднювальних речовин в атмосферу від стаціонарних джерел забруднення в Карпатському регіоні у порівнянні з загальною їх кількістю по Україні є достатньо високою та коливалася в межах 28,93–34,21%. Слід звернути увагу, що з 2011 року зменшується кількість галузевих підприємств КРУ, що здійснюють викиди в атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення. Проте, за цей ж період, зростає кількість викидів в атмосферу одним підприємством регіону з 21,63 до 34,4 т, що свідчить що галузеві підприємства не використовують сучасних очисних споруд та технологічного обладнання.

Важливо також проаналізувати динаміку обсягів викидів деревообробними підприємствами забруднювальних речовин в атмосферу (табл. 1.4).

Таблиця 1.3 – Динаміка кількості деревообробних підприємств, що здійснювали викиди забруднювальних речовин в атмосферу від стаціонарних джерел забруднення

Показники	Один. виміру	Роки					
		2009	2010	2011	2012	2013	2014*
Загальна кількість підприємств по Україні	штук	190	156	165	159	141	130
<i>Темп росту ланцюговий</i>	%	–	82,1	105,8	96,4	88,7	92,2
Кількість підприємств у КРУ	штук	65	49	50	46	42	39
<i>Темп росту ланцюговий</i>	%	–	75,4	102,0	92,0	91,3	92,9
Частка підприємств КРУ у загальній їх кількості по Україні	%	34,21	31,41	30,30	28,93	29,78	30,00
<i>Темп росту ланцюговий</i>	%	–	91,8	96,5	95,5	102,9	100,7
Викинуто в середньому одним підприємством у КРУ	т	21,63	30,36	24,12	32,26	33,91	34,40
<i>Темп росту ланцюговий</i>	%	–	140,4	79,4	133,7	105,1	101,5

*– дані за 2014 р. наведені без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та без частини зони антитерористичної операції

Примітка: розраховано автором на основі додатків Ж і З

Таблиця 1.4 – Обсяги викидів забруднювальних речовин в атмосферу від стаціонарних джерел забруднення деревообробними підприємствами

Роки	Закарпатська обл., т	Івано-Франківська обл., т	Львівська обл., т	Чернівецька обл., т	У загальному по Україні, т	Частка КРУ у загальному обсязі, %
2009	337,35	550,03	443,30	75,56	4028,82	34,90
2010	230,96	492,13	699,74	64,78	3877,95	38,36
2011	200,02	537,96	389,84	77,98	3923,02	30,74
2012	197,30	881,00	349,50	56,20	4186,60	35,45
2013	204,00	810,20	372,40	37,60	5014,00	28,40
2014*	178,89	769,39	382,75	10,50	4233,80	31,68

*— дані за 2014 р. наведені без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та без частини зони антитерористичної операції

Примітка: розраховано автором на основі [105]

Аналіз даних табл. 1.4 свідчить про збільшення частки обсягів викидів деревообробними підприємствами КРУ у 2014р. по відношенню до загальних викидів галузевих підприємств по Україні на 3,28% (31,68-28,40). Слід, також, звернути увагу, що за аналізований нами період частка обсягів викидів забруднювальних речовин в атмосферу від стаціонарних джерел забруднення на підприємствах КРУ була достатньо високою та коливалась в межах від 28,40 до 38,36%. Все це свідчить про достатньо значну кількість викидів і про забруднення атмосферного повітря регіону підприємствами з оброблення деревини та виробництва виробів з деревини, крім меблів.

На рис. 1.5 представимо гістограму кількості деревообробних підприємств КРУ, що здійснювали викиди в атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення та обсяги цих викидів.

Рисунок 1.5 – Динаміка обсягів викидів в атмосферне повітря та кількості деревообробних підприємств КРУ, що здійснювали ці викиди

Примітка: розраховано автором на основі [105]

Досвід розвинутих країн світу підтверджує висновок про те, що високий рівень екологічної безпеки можливий не лише при зростанні економічного росту, але й при його зниженні [154, с. 30]. Охорона довкілля, безсумнівно потребує значних капіталовкладень. Як стверджують науковці [154, с. 30], в середньому щорічно необхідно використовувати 3–5% ВВП держави для дотримання екологічних норм суспільства. В Україні цей показник у 10–15 разів менший. Без явної зміни ситуації, оцінка реальних перспектив у майбутньому буде для нас вкрай невтішною: темпи падіння деревообробних виробництв (об'єм виробництва пиломатеріалів скоротився з 2197 тис. м³ у 2003р. до 1416 тис. м³ у 2013р.) унеможливають першочергове вирішення екологічних питань, оскільки основна увага приділяється економічному порятунку галузі. Подібна ситуація спостерігається й на галузевих підприємствах КРУ. Саме тому, в найближчі терміни очікувати на збільшення капіталовкладень на екологічні заходи є вкрай складно.

Одним із шляхів покращення такої ситуації, на нашу думку, може бути застосування лізингу, з метою покращення технологічного рівня галузевих підприємств, а відтак, як наслідок, покращення екологічної та економічної

ситуації регіону. Застосування цього альтернативного інструменту фінансування дасть змогу фінансово слабким підприємствам оновлювати свою матеріальну базу без значних одноразових витрат.

Ефективність використання лізингу для лізингоодержувача (деревообробного підприємства) пояснюється тими потенційними можливостями, які закладені в лізинговій формі підприємницької діяльності (рис. 1.6).

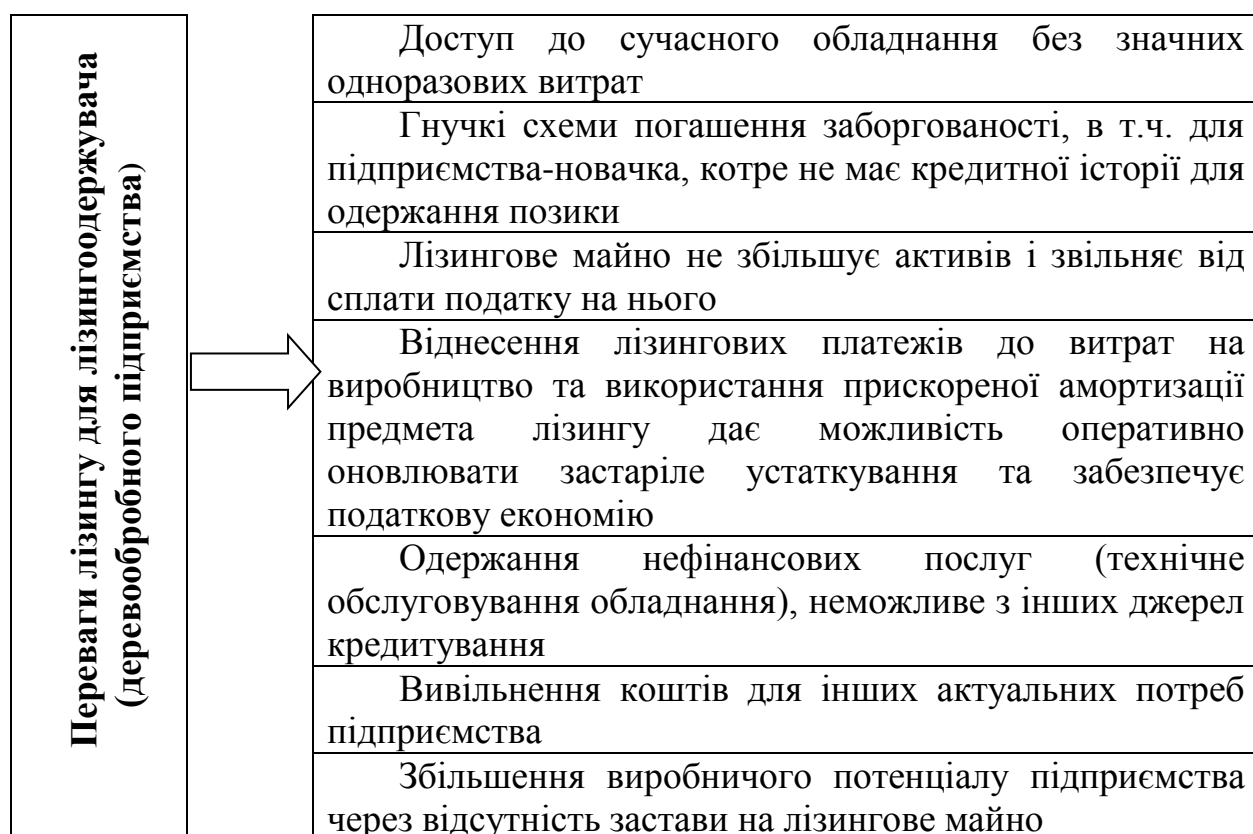

Рисунок 1.6 – Переваги лізингу для лізингоодержувача (деревообробного підприємства)

Примітка: систематизовано автором на основі опрацьованих літературних джерел

Особливе значення розвиток ринку лізингу має і для держави, котра при цьому отримує такі переваги:

– пожвавлення інвестиційної активності та мобілізацію фінансових коштів саме під інвестиційні проекти;

- надання доступу до фінансування більшій кількості підприємств, особливо малих та середніх;
- розширення бази внутрішнього капіталу;
- заохочення до створення нових фінансових продуктів;
- впровадження науково-технічного прогресу;
- створення нових робочих місць.

1.2. Економічна сутність лізингу як засобу екологізації діяльності деревообробних підприємств

В умовах економічної кризи основним завданням для суб'єктів підприємницької діяльності стало збереження та можливе розширення виробництва.

Підтримання виробництва в дієздатному стані, не кажучи вже про його модернізацію та розширення, неможливе без здійснення інвестицій. Важливе місце в інвестиційній політиці посідають амортизаційні відрахування та податки.

На сьогодні, надзвичайно актуальним є пошук нових шляхів для оновлення та модернізації основних засобів підприємств деревообробних підприємств. Одним із найбільш ефективних серед таких методів, на нашу думку, є лізинг.

Лізинг – слово англійського походження, похідне від дієслова "to lease", що в перекладі означає «здавати або брати майно в тимчасове користування» [33, 48, 188].

Поняття «лізинг» (leasing) як в закордонній, так і у вітчизняній літературі трактується по-різному. Складність визначень виникає через існування багатьох точок зору, пов'язаних з його сутністю. Лізинг, за своєю сутністю, містить суперечливу, подвійну природу.

З одного боку, виходячи з його економічної сутності, він являє собою вкладення коштів у основні засоби із гарантією їх повернення. Надаючи на визначений період майно, власник у встановлений термін отримає його назад,

тобто, існує принцип повернення та терміновості. За свою послугу він одержить винагороду – лізингові платежі, тим самим забезпечується принцип платності. Отже, за своєю сутністю, лізинг відповідає кредитним відносинам. З іншого боку, оскільки постачальник і позичальник оперують капіталом не в грошовій, а у виробничій формі, лізинг ззовні подібний до інвестиції.

Питання лізингу піднімалось у працях багатьох науковців. Кожен із них розглядав лізинг у залежності від функції, котру він буде виконувати. Так, Міщенко В.І., Лубенський О.Г., Слав'янська Н.Г. розглядають лізинг як різновид довготривалого майнового кредитування, який надається в натуральній формі та погашається клієнтами із розстроченням виплат [95, с. 9]. Загородній А.Г., Вознюк Г.Л. трактують лізинг як довготермінову оренду машин, обладнання, споруд виробничого призначення, спосіб фінансування інвестицій та активізації збуту [59, с. 312]. Як особливу форму оренди розглядають лізинг також Холодний Г.О. та Човушян Е.О. [173, 179].

Ряд науковців розглядають лізинг як форму інвестиційного фінансування. До такого трактування лізингу схильні Онищук Я.В. та Різник В.С. [104, 132]. Так, Онищук Я.В. стверджує, що лізинг – це форма інвестиційного фінансування, оскільки лізингодавець та лізингоодержувач оперують капіталом не у грошовій, а в натуральній формі [104, с. 107].

Засійбіда Н.Б. вбачає у лізингу своєрідну форму капітальних вкладень [63, с. 253]. Окремі науковці розглядають лізинг як різновид підприємницької діяльності. Так, Горемикін В.А. розглядає лізинг як систему підприємницької діяльності, що передбачає, як мінімум, три види організаційно-економічних відносин: орендні, інвестиційні та торгові, зміст кожного з яких окремо не вичерпує суть специфічних майново-фінансових лізингових операцій [33, с. 22-23].

Шклярук С.Г. стверджує, що лізинг у широкому значенні – це форма підприємницької діяльності, яка відображає відносини власності та фінансування придбання основних засобів [185, с. 272].

Такі різні підходи у трактуванні лізингу зумовлені його багатоаспектністю, складністю, різноманітністю сфер застосування, особливостями економічних систем різних країн і специфікою використання лізингових відносин у цих системах.

Ми ж пропонуємо розглядати лізинг як можливий засіб (інструмент) екологізації діяльності деревообробних підприємств з метою підвищення їх конкурентоспроможності. Саме завдяки використанню лізингу деревообробні підприємства зможуть підвищити свою екологічну безпеку, модернізувавши або придбавши екологічно чисте устаткування й обладнання, що дасть змогу випускати продукцію з мінімальною шкодою для довкілля. Застосування сучасного ресурсоощадного обладнання дозволить галузевим підприємствам використовувати лісосировину екологічно ефективніше, зменшити кількість відходів виробництва. Застосування сучасного очисного устаткування призведе до зменшення кількості викидів у атмосферне повітря та стічні води.

На жаль, деревообробні підприємства часто не можуть дозволити собі купити високовартісне екологічно чисте обладнання та устаткування. З огляду на спрацювання основних засобів українських деревообробних підприємств, яскравим прикладом успішного забезпечення екологізації виробництва є отримання у лізинг обладнання, яке дає можливість реалізувати програми державного значення, зокрема щодо запровадження інноваційних, енергоощадних, маловідходних технологій і технологій з мінімальною шкодою довкіллю. Коли предметом лізингового договору є вище перелічені об'єкти, максимально враховуються інтереси як лізингоодержувачів, так і опосередковано зацікавлених суб'єктів.

Інноваційна діяльність є капітало- та ресурсоємною, тому, для її ефективної реалізації, необхідними є стабільні джерела фінансування та постійне використання новітніх високовартісних технологій. Застосування лізингу на деревообробних підприємствах КРУ, на нашу думку, буде сприяти: покращенню фінансового стану; отриманню можливостей постійного оновлення власних основних засобів; підвищенню обсягів збуту інноваційної

продукції, роблячи її доступнішою для галузевих споживачів; покращенню стану навколишнього середовища.

Немає, також, єдиного визначення лізингу в українському законодавстві. Опрацювавши українське законодавство, ми дійшли висновку, що кожний законопроект дає тлумачення лізингу у відповідності до сфери дії даного нормативного акту (табл. 1.5).

Таблиця 1.5 – Систематизація визначень лізингу за законодавством України

Закони та нормативні акти, що регулюють лізинг в Україні	Тлумачення лізингу	Основні види лізингу, що впливають із законодавства
1	2	3
Цивільний кодекс України	За договором лізингу одна сторона (лізингодавець) передає або зобов'язується передати другій стороні (лізингоодержувачеві) у користування майно, що належить лізингодавцю на праві власності і було набуто ним без попередньої домовленості із лізингоодержувачем (прямий лізинг), або майно, спеціально придбане лізингодавцем у продавця (постачальника) відповідно до встановлених лізингоодержувачем специфікацій та умов (непрямий лізинг), на певний строк і за встановлену плату (лізингові платежі).	Прямий, непрямий.
Господарський кодекс України	Лізинг – це господарська діяльність, спрямована на інвестування власних чи залучених фінансових коштів, яка полягає в наданні за договором лізингу однією стороною (лізингодавцем) у виключне користування другій стороні (лізингоодержувачу) на визначений строк майна, що належить лізингодавцю або набувається ним у власність за дорученням чи погодженням лізингоодержувача у відповідного постачальника (продавця) майна, за умови сплати лізингоодержувачем періодичних лізингових платежів.	Фінансовий, оперативний, зворотний, пайовий, міжнародний.
Податковий кодекс України	Лізингова (орендна) операція – це господарська операція (крім операцій з фрахтування (чартеру) морських суден та інших транспортних засобів) фізичної чи юридичної особи (орендодавця), що передбачає надання основних фондів у користування іншим фізичним.	Фінансовий, оперативний.

Продовження таблиці 1.5

1	2	3
Закон України «Про фінансовий лізинг»	Фінансовий лізинг – це вид цивільно-правових відносин, що виникають із договору фінансового лізингу. За договором фінансового лізингу лізингодавець зобов'язується набути у власність річ у продавця (постачальника) відповідно до встановлених лізингоодержувачем специфікацій та умов і передати її у користування лізингоодержувачу на визначений строк не менше одного року за встановлену плату (лізингові платежі).	Сублізинг.
Закон України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг»	Фінансовий лізинг – це різновид фінансової послуги тобто операції з фінансовими активами, що здійснюється в інтересах третіх осіб за власний рахунок чи за рахунок цих осіб, а у випадках передбачених законодавством, – і за рахунок залучених від інших осіб фінансових активів з метою отримання прибутку або збереження реальної вартості фінансових активів.	Фінансовий.
Конвенція міжнародного інституту з уніфікації приватного права (УНІДРУА) про міжнародний фінансовий лізинг	Фінансовий лізинг – це операція згідно з якою одна сторона (лізингодавець) на умовах іншої сторони (лізингоодержувача) укладає договір (договір поставки) з третьою стороною (постачальником), згідно з яким лізингодавець одержує виробниче обладнання, засоби виробництва та інше обладнання на умовах, схвалених лізингоодержувачем настільки, наскільки вони стосуються його інтересів та укладає договір (договір лізингу) з лізингоодержувачем, надаючи йому право користування обладнанням за лізингові платежі.	Міжнародний, фінансовий, сублізинг.
Конвенція про міждержавний лізинг	Лізинг (фінансова оренда) – це вид інвестиційно-підприємницької діяльності, пов'язаний з придбанням майна і передачею його у користування за договором державі в особі її у повноважених органів, фізичній або юридичній особі на визначений термін з метою одержання прибутку (доходу) або досягнення соціального ефекту з урахуванням амортизації предмета лізингу за участю лізингодавця, постачальника, лізингоодержувача та інших учасників лізингового проекту.	Міжнародний, міждержавний, фінансовий, оперативний, зворотний, компенсаційний, бартерний та ін. види лізингу.
Проект закону України «Про засади екологічно сприятливої господарської діяльності»	Екологічний лізинг – це специфічний лізинг, об'єктом якого є обладнання, пристрої, машини, тобто засоби виробництва чи інше устаткування екологічного призначення.	Екологічний.

Примітка: сформульовано основні види лізингу на основі проаналізованого українського законодавства

Ми ж пропонуємо розглядати екологічний лізинг як різновид лізингу, використання якого забезпечить екологічну безпеку підприємства та надасть йому можливість випускати екологічно чисту продукцію.

Слід зауважити, що в основі лізингової угоди лежить фінансова (кредитна) операція. Оскільки, лізингодавець купує майно у власність за повну вартість, а пізніше одержує періодичні платежі й у кінцевому результаті повертає назад свої кошти, одержавши прибуток. Тому, виходячи з фінансової сторони, лізинг можна розглядати як одну із форм кредитування, що є альтернативною традиційному банківському кредиту.

Таким чином, якщо розглядати лізинг як передачу майна у тимчасове користування на умовах терміновості, повернення й оплати, то його можна кваліфікувати як товарний кредит. Тому, в економічному розумінні лізинг є кредитом, котрий надається лізингодавцем лізингоодержувачу у вигляді майна, що передається у використання.

Ряд науковців прирівнюють лізинг до кредиту. Проте, ці дві форми кредитування мають суттєві відмінності, котрі слід брати до уваги. По-перше, при комерційному кредиті, передаючи у тимчасове користування майно, одночасно передається право власності на нього. У власність надходить споживча вартість товарів, розрахунок за які в даний момент неможливий через брак коштів.

При лізингу право користування майном відокремлюється від права власності на нього. Лізингодавець залишає за собою право власності на лізингове майно, а право користування ним переходить до лізингоодержувача. Лізингоодержувач сплачує лізингові платежі лізингодавцеві, а після закінчення терміну дії угоди повертає орендоване майно, або викуповує його за залишковою вартістю. Лише після повної оплати вартості об'єкта лізингу право власності на нього переходить до лізингоодержувача.

По-друге, комерційний кредит надається в товарній, а погашається лише в грошовій формі. При лізингу кредит також надається у товарній формі, проте

лізингові платежі можуть здійснюватися як грошима, так і продукцією, яка випускається на орендованому обладнанні.

По-третє, комерційний кредит надається на короткий термін (середні терміни банківського кредитування 12-18 місяців), на відміну від лізингових операцій, які, як правило, укладаються на довший термін (до 36 місяців).

Слід також зауважити, що в українському законодавстві часто ототожнюють лізинг і оренду. Так, у редакції Закону України «Про оподаткування прибутку» [60] законодавець не робить жодної різниці між орендою та лізингом, фактично ототожнюючи їх. Те саме стосується і норм Закону України «Про податок на додану вартість», оскільки згідно з цим законом (п.1.17) лізинг (оренда) трактується так, як визначено Законом «Про оподаткування прибутку». На нашу думку, ототожнювати лізинг з орендою не можна, оскільки існують декілька принципових відмінностей між цими, на перший погляд, подібними категоріями. А саме:

- угода лізингу – це, як правило, тристороння угода, яка укладається між виробником об'єкта лізингу, лізингодавцем і лізингоодержувачем, на відміну від договору найму (оренди), в якому беруть участь лише наймодавець і наймач (орендодавець і орендар);

- угода лізингу є завжди строковою, оскільки укладається на визначений строк, за яким здійснюється амортизація певної частини вартості об'єкта, а орендний договір може бути як строковим, так і безстроковим, тобто укладеним на невизначений термін, залежно від конкретної ситуації;

- предметом угоди оренди можуть бути й такі об'єкти, які не можна отримати за договором лізингу, наприклад – земельна ділянка;

- якщо після закінчення угоди оренди орендар далі користується орендованим майном і орендодавець цього не заперечує, то угода оренди вважатиметься продовженою на невизначений строк. Натомість у лізингових операціях це стає неможливим;

– у разі виявлення певних недоліків щодо якості об'єкта лізингу лізингоодержувач, за певних умов, має право пред'явити претензію прямо до виробника (продавця). Орендар такого права не має [1 с. 10].

Лізинг є одним із важливих інструментів фінансування різних зовнішньоекономічних операцій як з імпорту машин, обладнання та інших товарів, так і з експорту готової продукції. Використання лізингу має низку переваг, оскільки ця форма реорганізації виробництва та переведення його на сучасну технологію випуску продукції, що відповідає вимогам сучасного ринку, не потребує початкового виділення значних коштів. Всі витрати на першому етапі покриває лізингова компанія (фірма-лізингодавець). Однією з форм повернення коштів може бути експорт продукції, виготовленої на взятому в лізинг обладнанні. На нашу думку, це є вагомим фактором, що може зацікавити галузеві підприємства КРУ, що значно полегшило б фінансові зобов'язання підприємств і надало б їм змогу покращити свій фінансовий стан.

Будь-яке галузеве підприємство, що бажає отримати для свого оснащення сучасне обладнання, має для цього такі можливості: купити, орендувати, або взяти в лізинг.

На сьогоднішній день, на жаль, більшість деревообробних підприємств не мають змоги купити сучасне обладнання за рахунок власних чи позикових коштів. У випадку оренди обладнання, виникає проблема знайти того, хто має в розпорядженні необхідне обладнання і, в той же час, готовий здати його в оренду, по можливості, на довготерміновій основі. Така угода може бути пов'язана з великими труднощами, оскільки підприємство, що випускає таке обладнання, орієнтується, як правило, на продаж, а не на оренду своєї продукції. У цій ситуації слід шукати того, хто був би готовим купити обладнання в інтересах третьої сторони і здати його в оренду останній. Таким чином, завдання лізингової компанії (лізингодавця) полягає в тому, щоби купувати вироби, потрібні його клієнтам (лізингоодержувачам), і здавати їх в оренду на заздалегідь обумовлений термін за відповідну плату (лізингові платежі). Зазвичай клієнт (лізингоодержувач) в кінці обумовленого терміну

використання об'єкта лізингової угоди придбає його у власність. Можливим є також продовження лізингової угоди або повернення об'єкта лізингодавцю. Представимо класичну схему учасників лізингової угоди на рис. 1.7.

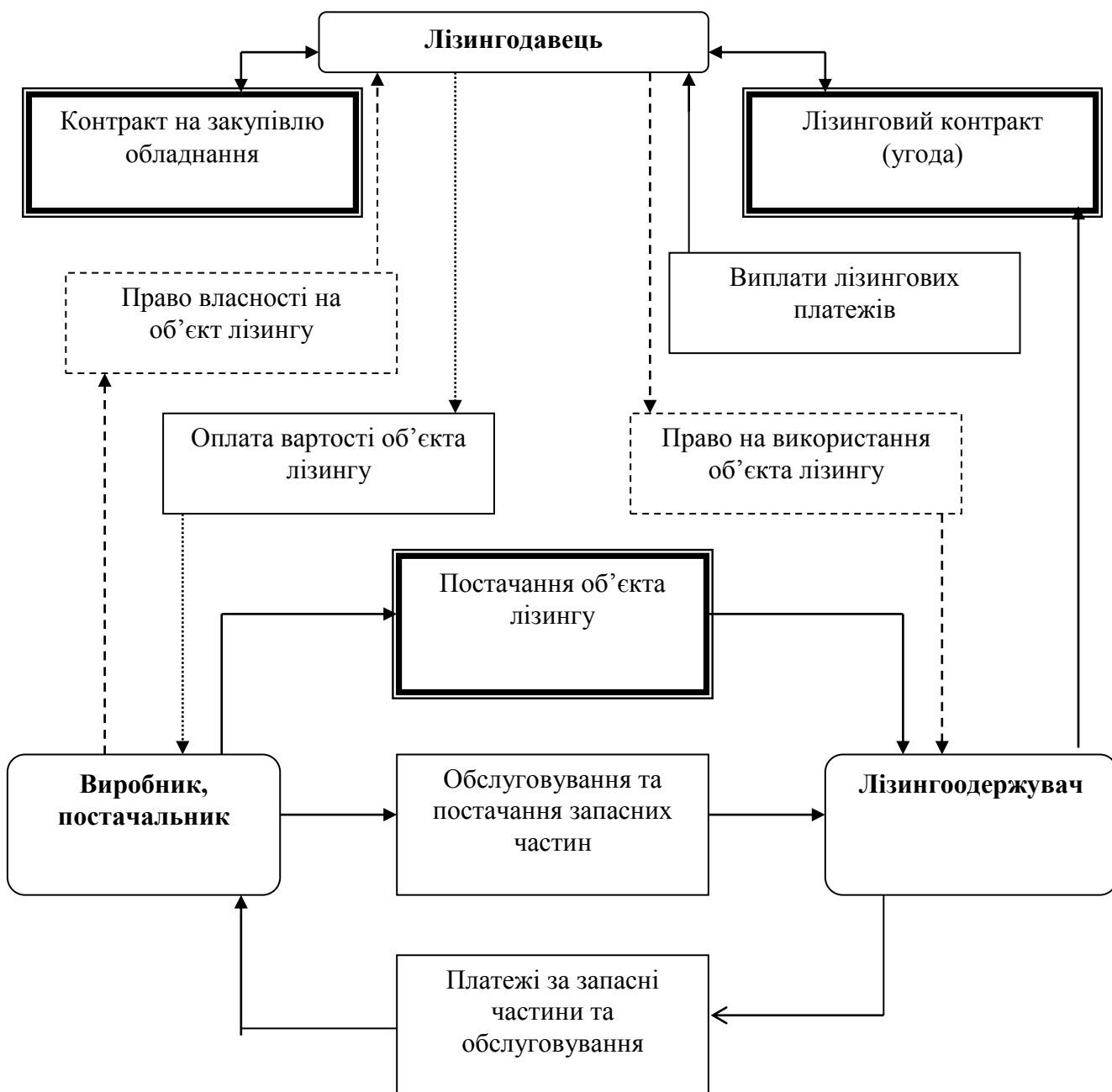

Рисунок 1.7 – Взаємини учасників лізингової угоди

Примітка: сформовано автором на основі опрацьованих літературних джерел

Як видно зі схеми (рис. 1.7), класичному лізингу притаманний тристоронній характер взаємовідносин, тобто в лізинговій угоді, як правило, беруть участь три суб'єкти.

Перший із них це – власник майна, що надає його в користування на умовах лізингового контракту (угоди) – лізингодавець. Ним можуть виступати:

- банки-резиденти України, статутом яких передбачений цей вид діяльності;
- лізингові компанії-резиденти України, створені спеціально для здійснення лізингових операцій, основною функцією яких є оплата майна, тобто фінансування угоди;
- спеціалізовані лізингові компанії-нерезиденти України – міжнародні лізингові компанії, які надають у лізинг своє майно вітчизняним підприємствам;
- будь-які фірми або підприємства, для яких лізинг є непрофільною, але і незабороненою статутом, сферою підприємництва та які мають фінансові джерела для здійснення лізингових операцій.

За лізингодавцем залишається право власності на устаткування, він одержує лізингові платежі за користуванням об'єктом лізингу та надає лізингоодержувачу право на використання устаткування.

Другим учасником лізингової угоди є користувач майна – лізингоодержувач, яким може бути юридична особа в будь-якій організаційно-правовій формі, що здійснює підприємницьку діяльність, або громадянин, котрий займається підприємницькою діяльністю без створення юридичної особи та зареєстрований як індивідуальний підприємець. Лізингоодержувач здійснює регулярні виплати лізингових платежів лізингдавцю, згідно з лізинговим контрактом. За ним залишається право на використання обладнання на час дії угоди.

Третій учасник лізингової угоди – це виробник (постачальник) майна, яким може виступати підприємство-виробник, торгівельна організація або інші суб'єкти підприємницької діяльності, які продають майно, що передається згідно з договором лізингу.

Між виробником (постачальником) та лізингодавцем укладається угода на закупку необхідного устаткування. Після оплати вартості устаткування, право

власності на нього переходить до лізингодавця. Між виробником та лізингоодержувачем можуть виникати питання щодо обслуговування устаткування та постачання запасних частин до нього.

У залежності від економічних умов угоди число її учасників може збільшуватись, або зменшуватись. Крім основних трьох суб'єктів лізингу – виробника, лізингодавця та лізингоодержувача – в лізингових відносинах можуть брати участь й інші сторони: партнери лізингодавця, кредитори лізингодавця, гаранті платежів лізингоодержувача, брокери й інші.

Склад учасників лізингової угоди може також скоротитися, якщо виробник майна та лізингодавець виступають однією і тією ж особою. У такому випадку лізингова операція стає двосторонньою, а питаннями лізингу займаються філії лізингових компаній, які створюються виробником товарів як дочірні фірми, або філії, що створюються спеціально для просування товарів на ринку за допомогою лізингу, а також спеціальні підрозділи в складі підприємства-виробника (служби управління маркетингом). Якщо лізингова угода є двосторонньою, вона може також мати не фінансовий, а операційний зміст і перетворитись в операцію надання послуг, при цьому термін її дії не буде пов'язаний з терміном погашення боргу за обладнання, яке передане в користування.

Слід зауважити, що при укладанні лізингової угоди можуть виникнути різного виду ризики, оцінювання та управління якими повинно бути одним із пріоритетних завдань для укладачів угоди. До основних видів слід віднести ризики: *фінансові, кваліфікації персоналу, технологічні, ринкові*.

До *фінансових* слід віднести ризики ліквідності, платоспроможності та кредитні ризики. Ця група ризиків виникає коли лізингоодержувач не має можливості сплати вартості лізингового майна. Знизити цей вид ризику можна за рахунок укладання гнучкого графіку сплати лізингових платежів або їх відтермінування на вказаний в угоді період часу.

Ризик *кваліфікації персоналу* може виникнути за рахунок людського чиннику через нефаховість і необізнаність працівників щодо особливостей

експлуатації нового виду обладнання. Підвищення кваліфікації працівників, стажування, залучення компетентних фахівців дасть змогу уникнути технічних та технологічних помилок і знизити імовірність виникнення даного виду ризику.

Технологічний ризик виникає при неузгодженості виробничо-господарських етапів між собою й асинхронності виробництва. Для зменшення цього виду ризику слід детально обирати нове обладнання, яке є сумісним із обладнанням, що залишатиметься у виробничому ланцюжку на деревообробному підприємстві.

Ринкові ризики можуть виникнути через неготовність споживачів платити вищу ціну за екологічно чисту продукцію. Для зменшення цього виду ризику слід донести інформацію до споживачів продукції про її якість, екологічність та безпечно для здоров'я використання.

Однією із суттєвих умов, без якої лізингова угода вважається недійсною, є визначення об'єкта лізингу. Об'єкти лізингу мають використовуватись тільки для підприємницьких цілей. Згідно з Господарським кодексом України (ст. 292) «об'єктом лізингу може бути нерухоме і рухоме майно, призначене для використання як основні фонди, не заборонене законом до вільного обігу на ринку і щодо якого немає обмежень про передачу його в лізинг» [62, с. 29].

З урахуванням цього можна виділити наступні групи об'єктів лізингу:

а) рухоме майно:

- транспортні засоби (вантажні та легкові автомобілі, літаки, гелікоптери, судна, залізничні вагони, контейнери та ін.) та обладнання для їх експлуатації;
- будівельна техніка;
- засоби телевізійного та дистанційного зв'язку;
- верстати, устаткування, технологічні лінії, енергетичне обладнання та інше виробниче обладнання, механізми та прилади;
- засоби обчислювальної техніки;
- ліцензії, ноу-хау, комп'ютерні програми та ін.

б) нерухоме майно. Об'єктом лізингу нерухомого майна можуть бути будинки та споруди виробничого призначення.

Не можуть бути предметом лізингу земельні ділянки та інші природні об'єкти, єдині майнові комплекси підприємств та їх відокремлені структурні підрозділи (філії, цехи, дільниці) [62, с. 36].

Окремої уваги заслуговує використання такого об'єкту лізингу як «персонал». Сутність лізингу персоналу полягає у тому, що особливо цінних працівників, на яких є великий попит на ринку праці, беруть штатними працівниками до кадрової агенції, котра і «здає їх на прокат» [55, с. 235].

Цей, широко розповсюджений, за кордоном кадровий лізинг стримується в Україні, на нашу думку, через дві причини:

- вітчизняні роботодавці часто упереджено ставляться до всіх тимчасових працівників без винятку;
- кадрові агенції, поки що, не завжди можуть організувати «поставку» тимчасових співробітників так, щоби це влаштовувало роботодавців.

Основний попит на кадровий лізинг в Україні на даний час формують іноземні компанії, котрі тут працюють.

На сьогодні, на нашу думку, розглядати лізинг як новий вид фінансування для деревообробних підприємств можна завдяки загальним тенденціям економічного розвитку, до яких належать:

- зменшений обсяг ліквідних засобів у зв'язку з труднощами, що постійно виникають на грошовому ринку;
- загострення конкуренції, що потребує оптимізації інвестицій, які дають можливість суттєво розширити ринок збуту за рахунок залучення в господарський оборот малих і середніх фірм;
- підтримка розвитку лізингових операцій з боку державних органів влади та фінансових ділових кіл у цілому, що стимулює пожвавлення інноваційної діяльності;
- підтримання ліквідності підприємств.

Всі вище викладені аргументи свідчать про те, що лізингова діяльність є по-суті новим, альтернативним видом фінансування основного капіталу підприємств. Розкриваючи економічну сутність лізингу слід зауважити, що вона тісно пов'язана із класифікаційними ознаками видів лізингових відносин. Тому, надалі ми пропонуємо проаналізувати основні класифікаційні ознаки лізингу та надати характеристику кожному виду лізингових операцій.

1.3. Сутність екологічного лізингу та аналіз класифікаційних ознак лізингу

У світовій практиці напрацьовано численні варіанти лізингових угод. При розгляді видів лізингу виходять, передусім, з ознак їх класифікації. Проте, досі не створено чіткої класифікації видів лізингу. Великий вклад у розробку класифікаційних ознак видів лізингу внесли як вітчизняні, так і закордонні автори, а саме: Внукова Н.Н. [21], Газман В.Д. [24], Галушак О.Я. [28], Горемикін В.А. [33], Загородній А.Г. [57], Кабатова Е.В. [65], Кочетков В.Н., Кочеткова О.В., Е.В. Краева [76], Міщенко В.І. [95], Селюченко Н.Є. [139], Слав'янська Н.Г. [149], Холодний Г. [173], та ряд інших.

Існуючі на сьогодні класифікації видів лізингу, на нашу думку, певною мірою є досить умовними, а межі між ними, як правило, досить розпливчаті. При практично незначних змінах умов уже відомого виду лізингу можна отримати зовсім новий його вид.

До основних класифікаційних ознак лізингу відносять: склад учасників; об'єкт майна та рівень його окупності; вартість майна; сектор ринку; цільове призначення; характер лізингових платежів; спосіб фінансування; ступінь ризику; намір учасників; тривалість лізингової угоди.

Аналіз основних класифікаційних ознак лізингу, виявив, що серед них немає такої, яка б характеризувала його вплив на довкілля. На нашу думку, сьогодні особливої ваги та негайної реакції з боку українського уряду потребує екологічна ситуація в країні. Надзвичайно гостро стоїть проблема

комплексного очищення та знезараження стоків підприємств різних галузей промисловості. Велике значення має використання сучасних технологій при ліквідації наслідків техногенних катастроф із забрудненням водних басейнів, а також при спалахах епідемій. У цьому випадку, на наш погляд, на допомогу може прийти екологічний лізинг.

На сьогодні екологічний лізинг залишається малодослідженим питанням як з наукової, так і з практичної точки зору. Дослідженнями можливостей упровадження цього виду лізингу займалися Боронос В.М, Шкодкіна Ю.М. [12], Сосюрко Ю.В., Шидловський А.К., Жуйков В.Я.[111] та інші.

Екологічний лізинг, через свої суттєві відмінності знаходиться на початкових етапах застосування в Україні. Ці особливості полягають у тому, що більшість проектів у цій галузі є неприбутковими, або дають низьку рентабельність. Окрім того, в разі підготовки проектів екологічного лізингу потрібно здійснення екологічного аудиту для досягнення бажаного ефекту, а це, на сьогодні, не завжди є доступним для вітчизняних деревообробних підприємств через брак вільних власних коштів.

Вперше термін «екологічний лізинг» в Україні було використано під час реалізації програми екологічного оздоровлення басейну річки Дніпро, під патронатом Центру досліджень міжнародного розвитку, Канада [111]. У рамках даної програми за результатами проекту «Розроблення та впровадження демонстраційного проекту інвестування в природоохоронні заходи (екологічний лізинг)» було дано визначення терміну «екологічний лізинг». Так, «екологічний лізинг» трактувався як лізинг об'єктами якого є основні засоби, котрі використовуються для контролю та очищення викидів, питної води та ін. [111].

У закордонній практиці немає чітко визначення екологічного лізингу. При цьому, такий термін використовують, маючи на увазі екологічний лізинг автомобілів і комерційної нерухомості. Так, Нідерландська незалежна організація з охорони навколишнього середовища, що співпрацює з Європейським екологічним бюро, ініціювала програму Cleaner Car Contracts,

запропонувала лізинговим компаніям надавати в лізинг паливозберігаючі автомобілі [12, с.117]. Враховуючи, що у Європі значна частина автомобілів купується у лізинг (у 2013р. – 47%), така ініціатива змогла б зменшити використання палива та покращити екологічну ситуацію.

Необхідність екологічного лізингу комерційної нерухомості, так званого «лізингу зелених будівель», пояснюється значним впливом офісних центрів на природні ресурси. Так, у США на утримання таких центрів припадає близько 71% загального державного споживання електроенергії, 12% споживання питної води та 30% використання сировини та матеріалів [12, с.117].

Використання екологічного лізингу за кордоном пояснюється бажанням зменшити кількість викидів в атмосферне повітря, скорити витрати електроенергії, води й інших природних ресурсів.

Безумовно, що використання такого виду лізингу є своєчасним та необхідним не лише за кордоном, але й на у нашій державі. Оскільки, поряд з існуючими світовими проблемами щодо охорони довкілля, в Україні гостро стоїть проблема спрацювання основних засобів, то її вирішення змогло би значно зменшити ресурсо– та енергомісткість вітчизняної галузевої продукції.

Світовий досвід свідчить, що використання екологічний лізинг дає змогу вирішити цілу низку екологічних проблем із найменшими початковими затратами.

За допомогою лізингу новітніх технологій і сучасного обладнання можуть бути успішно вирішені такі питання як:

- енергозбереження;
- раціональне використання природних ресурсів;
- переробка й утилізація побутових і промислових відходів;
- зменшення негативного впливу діючих виробництв на довкілля.

Лізинг у сфері екологізації виробництва є складною проблемою, яка може бути успішно розв’язана при залученні економічних, виробничих, соціальних і наукових структур, тому, на нашу думку, першою та найважливішою

класифікаційною ознакою видів лізингу в сучасних умовах повинна бути екологічність лізингу.

Проаналізуємо основні класифікаційні ознаки видів лізингу.

1. У залежності від впливу на навколишнє середовище розрізняють:

– *екологічний лізинг*. Згідно з проектом Закону України «Про засади екологічно сприятливої господарської діяльності», екологічний лізинг – це специфічний лізинг, об'єктом якого є обладнання, пристрої, машини, тобто засоби виробництва чи інше устаткування екологічного призначення [122]. Оскільки, даний проект закону не було прийнято, тому поняття «екологічний лізинг» не набуло юридичної сили у законодавстві України.

Згідно з цим проектом закону держава повинна надавати підтримку у здійсненні лізингових операцій у пріоритетних напрямках економіки, в тому числі для вирішення проблем екологічної безпеки. Фінансування лізингу у сфері охорони довкілля повинно здійснюватись за рахунок державних екологічних фондів, створених при центральних та місцевих органах державної влади, у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України [122].

Слід зауважити, що в інших країнах також немає чіткого визначення, що таке екологічний лізинг. Проте, лізинг широко використовується в природоохоронній діяльності. Так, в Європі широко поширений, так званий, екологічний лізинг автомобілів (паливозберігаючих та автомобілів, що використовують альтернативне екологічно чисте паливо).

Світовий підхід до поняття лізингу у сфері природокористування й охорони навколишнього середовища повинен стати стимулом для України. Оскільки, окрім невідкладних екологічних проблем (забруднення атмосферного повітря, річок, водоймищ, морів; неекономне використання природних ресурсів; практичної відсутності устаткування для очищення та утилізації продуктів виробництва), актуальною є також проблема застарілості основних засобів, яка, у свою чергу, є причиною численних екологічних проблем.

Цю проблему надзвичайно гостро відчують деревообробні підприємства. Оскільки, саме відсоток спрацювання основних засобів є досить високим (див.

рис. 2.5) та складає в середньому 45%, внаслідок чого екологічна ситуація в регіонах із найбільшою концентрацією галузевих підприємств погіршується. Існує низка проблем, які носять природоруйнівний характер: підвищуються технологічні та екологічні ризики, що стримують неможливість зростання економічних і соціальних показників розвитку країни.

Технологічне та технічне оновлення деревообробних підприємств із використанням екологічного лізингу, на нашу думку, дасть змогу вирішити ряд проблем екологічного спрямування. А саме – дасть можливість використовувати менш енергомістке сучасне обладнання та забезпечить зменшення викидів в атмосферне повітря.

Роблячи акцент на екологічному лізингу, можна виділити такі основні його види (напрямки використання):

- *екологічний лізинг сучасного обладнання та устаткування*, що забезпечить економне використання природних ресурсів, контроль за кількістю викидів, утилізацію відходів виробництва;
- *екологічний лізинг транспорту*;
- *інші види екологічного лізингу*.

Удосконаливши визначення, що пропонується в проекті Закону України «Про засади екологічно сприятливої господарської діяльності», на нашу думку, екологічний лізинг – це лізингова угода об'єктом якої можуть бути обладнання, пристрої, машини, тобто засоби виробництва чи інше устаткування, використання яких не спричинить погіршення екологічної ситуації в країні, а відтак не буде суперечити засадам сталого розвитку.

2. У залежності від складу учасників (суб'єктів) лізингової угоди розрізняють:

- *прямий лізинг (двостороння угода)*, при якому власник майна (виробник) самостійно здає об'єкт у лізинг. Таким чином, постачальник і лізингодавець поєднані в одній особі. Тобто, прямий лізинг – це лізингова угода, за якою лізингове майно передається лізингодавцем лізингоодержувачу без втручання третіх сторін. [95, с. 20]

Згідно з оцінками провідних західних експертів кількість двосторонніх угод становить 5-7% від загальної кількості лізингових угод, що укладаються. Варто зазначити, що такий вид лізингу має можливість розвиватися і на вітчизняному ринку лізингових послуг. Передумовами цього є:

- 1) досвід здійснення українськими підприємцями орендних операцій;
- 2) наявність на підприємствах тимчасово вільних основних засобів, придатних до використання (саме ця передумова може бути актуальною для деревообробних підприємств);
- 3) наявність підприємств-виробників, які хотіли б збільшити обсяги реалізації своєї продукції [57].

Різновидом прямого лізингу можна назвати зворотній лізинг. Його особливість полягає в тому, що власник майна передає право власності на нього майбутньому лізингодавцю, тобто продає його, та одночасно укладає з ним угоду в якості користувача цього майна. Цей різновид лізингу може бути привабливим, на нашу думку, для підприємств котрі опинились у скрутному фінансовому становищі. У такому випадку, підприємству вигідно продати наявне в нього майно лізинговій компанії, укласти з нею лізингову угоду та продовжувати користуватись майном. Одержані таким чином грошові кошти підприємство може використати на свої нагальні потреби. Окрім того, як стверджують окремі автори [57, с. 23], зворотній лізинг продавці-лізингоодержувачі можуть використовувати для приведення своїх балансів у відповідності з ринковою ситуацією шляхом продажу власного майна не за балансовою, а за ринковою вартістю;

– *непрямий лізинг*, при якому передача майна відбувається через посередників. Використання цього виду лізингу передбачає укладання тристоронньої або багатосторонньої угоди, в залежності від кількості її учасників. Причому, кожен з них виступає самостійно та незалежно. Різновидом цього виду лізингу, на нашу думку, є сублізинг. Згідно із Законом України «Про фінансовий лізинг», сублізинг – це вид піднайму предмета лізингу, у відповідності з яким лізингоодержувач за договором лізингу передає

третім особам у користування за плату на погоджений строк відповідно до умов договору сублізингу предмет лізингу, отриманий раніше від лізингодавця за договором лізингу [62, с.37]. У разі передачі предмета лізингу сублізинг право вимоги до продавця (постачальника) переходить до лізингоодержувача за договором сублізингу [62, с.37].

В економічній літературі науковці розглянуть два можливі шляхи здійснення сублізингових відносин [57, с. 24]. Перший шлях передбачає передачу придбаного у власника майна в лізинг від першої лізингової компанії - головного інвестора другій лізинговій компанії-посереднику, або по-іншому його можна назвати лізингоодержувач – сублізингодавець, а відтак від останньої майно передається – сублізингоодержувачу-користувачу.

Такий шлях може бути використаний коли лізингодавець-інвестор і користувач знаходяться в різних регіонах. У цьому випадку зручно, коли нагляд за виконанням користувачем умов угоди лізингу та вирішення поточних питань, що виникають, здійснює місцева лізингова компанія.

Другий шлях доречний тоді, коли частина лізингового майна не використовується лізингоодержувачем. Водночас, згідно з умовами фінансового лізингу протягом певного періоду вона ні за яких обставин не може бути повернена лізингодавцю. В такому випадку лізингоодержувач, який виступає основним користувачем майна, стає сублізингодавцем, котрий передає частину лізингового майна сублізингоодержувачу- користувачу.

Сублізингова угода залежить від виду основної угоди лізингу. Якщо основний договір є угодою фінансового лізингу, то сублізинг може бути як фінансовим (в обидвох випадках), так і оперативним (у другому випадку).

3. У залежності від об'єкту майна розрізняють:

– *лізинг рухомого майна* – це лізинг транспортних засобів, що не мають жорсткої прив'язки до нерухомих об'єктів (автомобілів, тракторів, комбайнів, літаків та ін.) і майна, що легко переміщується;

– *лізинг нерухомості* – це лізинг будівель, споруд та іншого майна, що має жорстку територіальну прив'язку;

– *лізинг обладнання* – це лізинг обладнання, силових машин, інструменту, виробничого інвентарю, що не є замкнутим виробничим циклом;

– *лізинг «секондхенд»* – це лізинг майна, що вже було у використанні. Цей вид лізингу може мати перспективу в час економічної та фінансової кризи, коли платоспроможність підприємств, особливо деревообробної галузі, відчутно знизилась, а вартість обладнання невпинно зростає. Перевагою цього різновиду лізингу є те, що об'єкт лізингу передається у використання не за первісною, а за оціночною (залишковою) вартістю. Звернення до лізингу «секондхенд» вигідно як постачальнику, в якого є непотрібне йому обладнання, так і користувачеві, якого приваблює невисока вартість майна, особливо якщо це дороге обладнання, яке підприємство, в силу обмежених фінансових можливостей, не може собі придбати;

– *великомасштабний лізинг, або "біг-тікет-лізинг"* – застосовується при оренді майнових комплексів або дорогого майна (заводів, бурових платформ, літаків, суден) і є різновидом лізингу нерухомості.

– *лізинг персоналу* – передбачає забезпечення лізингодавцем лізингоодержувача спеціалістами на певний період часу. Цей вид лізингу можна розглядати як можливість тимчасового використання найманої робочої сили, або забезпечення спеціалістами на певний період та у найманні робочої сили одночасно з лізингом майна. Другий варіант лізингу персоналу може бути використаний, коли в лізинг передається надскладне, вузькоспеціалізоване устаткування, або при проведенні виставок, оренді складських приміщень, автотранспорту й інших випадках.

Лізинг персоналу сьогодні поширений в багатьох країнах світу. Згідно зі статистичними даними, у США та багатьох країнах Європи близько 1% від загальної кількості зайнятого населення зараховані в штати кадрових агенств-лізингодавців. Щороку, кількість компаній у світі, що займаються лізингом персоналу зростає. Їх сумарний оборот перевищує 60 млрд. доларів США на рік. Приблизно одна третя обороту припадає на кадрові агентства США [57, с. 26].

За кордоном можна залучити на умовах лізингу персоналу практично всі його категорії, за винятком окремих із них та вищої управлінської ланки. В Україні, на жаль, цей вид лізингу практично не використовується. Хоча, на нашу думку, попит на нього існує в нашій державі. Основними причинами, що гальмують розвиток лізингу персоналу в Україні, є недосконалість вітчизняного трудового законодавства, котре не передбачає можливості лізингових відносин у галузі наймання робочої сили та нестабільність економіки, що є причиною нестабільності попиту на висококваліфікованих спеціалістів за умови їх тимчасового залучення.

4. У залежності від рівня окупності майна розрізняють:

– *лізинг з повною окупністю*, коли протягом терміну дії лізингової угоди відбувається повна амортизація майна і, відповідно, виплата лізингодавцю вартості майна;

– *лізинг з неповною окупністю*, коли протягом терміну дії лізингової угоди відбувається часткова амортизація майна та, відповідно, не повна його окупність, а лише часткова [25, с. 19].

Відповідно до рівня окупності майна виділяють, так звані, фінансовий і оперативний лізинг.

Згідно із Законом України «Про фінансовий лізинг», фінансовий лізинг – це вид цивільно–правових відносин, що виникають із угоди фінансового лізингу. Згідно з угодою фінансового лізингу лізингодавець зобов’язується набути у власність річ у продавця (постачальника), відповідно до встановлених лізингоодержувачем специфікацій та умов, і передати її у користування лізингоодержувачу на визначений термін не менше одного року за встановлену плату (лізингові платежі) [62, с.36].

При цьому, для того, щоби лізинг вважався фінансовим, лізингова угода має містити одну з таких умов:

– об’єкт лізингу передається на термін, протягом якого амортизується не менше 75% його первісної вартості за нормами амортизації, визначеними законодавством України, та лізингоодержувач зобов’язаний придбати об’єкт

лізингу у власність протягом терміну дії лізингової угоди або в момент її закінчення за ціною, визначеною у зазначеній лізинговій угоді;

- сума лізингових платежів із початку терміну лізингу дорівнює, або перевищує первісну вартість об'єкта лізингу;

- якщо у лізинг передається об'єкт, що перебував у складі основних засобів лізингодавця протягом терміну не менше 50% амортизації його первісної вартості загальна сума лізингових платежів має дорівнювати, або бути більшою за 90% звичайної ціни на такий об'єкт лізингу, діючої на початок терміну дії лізингової угоди, збільшеної на суму відсотків, розрахованих, виходячи з облікової ставки НБУ, та визначеної на дату початку лізингової угоди на весь термін її дії;

- майно, яке передається у фінансовий лізинг, є виготовленим за замовленням лізингоодержувача та після закінчення дії лізингової угоди не може бути використане іншими особами, крім цього лізингоодержувача, виходячи з його технологічних та якісних характеристик.

Слід також зазначити, що у новій редакції Закону України «Про фінансовий лізинг» залишилось визначення лише «фінансового лізингу». Враховуючи такі зміни, виходить, що на сьогодні, фактично, є лише одне поняття лізингу, а саме «фінансового лізингу». Проте, на нашу думку, такий вид лізингу, як оперативний має право на існування, адже саме він найбільш точно характеризує лізинг з неповною окупністю вкладень в об'єкт лізингу.

Це підтверджено у Законі України «Про оподаткування прибутку підприємств» (п. 1.18): оперативний лізинг – це господарська операція фізичної або юридичної особи, що передбачає відповідно до договору оперативного лізингу передання орендарю майна придбаного або виготовленого орендодавцем на умовах інших, ніж передбачаються фінансовим лізингом (орендою) [60].

5. У залежності від вартості майна та його обслуговування, розрізняють:

- *чистий лізинг* – це вид лізингу, при якому обслуговування майна, що передається в лізинг бере на себе лізингоодержувач. Таку назву, цей вид

лізингу отримав у світовій практиці тому, що до лізингових платежів не включаються витрати лізингодавця щодо обслуговування обладнання, тобто мають місце «чисті» платежі, або платежі «нетто»;

– *мокрый лізинг* – це лізинг із повним набором послуг, угоди за якими передбачають обов'язкове повне технічне обслуговування обладнання, його ремонт, страхування й інші операції, які бере на себе лізингодавець [95, с. 28].

На сьогодні в Україні практично не має лізингових компаній, котрі б надавали технічні послуги по обслуговуванню об'єкту лізингу, що являється однією з найслабших сторін українського ринку лізингу в порівнянні з закордонним. Це являється основною із причин чому лізингоодержувачам, на сьогодні, не пропонується широкомасштабний мокрий лізинг.

Так званий «мокрый» лізинг із додатковими зобов'язаннями використовують при використанні складного спеціального обладнання. Цей вид лізингу передбачає послуги не лише з обслуговування обладнання, але і з підготовки кваліфікованого персоналу, з маркетингу та реклами готової продукції, доставки сировини, необхідної для роботи обладнання. Такий вид лізингу, звичайно, використовують виробники спеціалізованого обладнання, або гуртові організації. Фінансові установи та банки рідко застосовують його, оскільки в їхньому розпорядженні, як правило, немає необхідної технічної бази. Необхідно звернути увагу, що «мокрый» лізинг із додатковими зобов'язаннями є одним із найдорожчих у світі. На жаль, у нашій державі, технічна база для використання цих двох видів лізингу практично повністю відсутня.

Проте, окремі лізингові компанії все ж виконують певні види послуг із обслуговуванням об'єктів лізингу. За таких умов виникає ще один різновид лізингу, так званий, *лізинг із частковим набором послуг*, коли на лізингодавця покладаються лише окремі функції з обслуговування майна.

6. У залежності від сектора ринку, де здійснюються лізингові операції, розрізняють:

– *внутрішній лізинг*, коли всі учасники угоди знаходяться в одній країні;

– *зовнішній (міжнародний) лізинг*, коли у лізингові угоді хоча б одна із сторін належить іншій країні.

Зовнішній лізинг поділяється на *імпортний*, якщо іноземна сторона є лізингодавцем і *експортний*, якщо іноземна сторона є лізингоодержувачем; *транзитний лізинг*, коли майно продається лізингові компанії з іншої країни, а вона, в свою чергу, укладає угоду з орендарем, що знаходиться в третій країні. Більшість транзитних операцій контролюється транснаціональними корпораціями та банками, які володіють дочірніми лізинговими компаніями з широко розгорнутою мережею закордонних філіалів і представництв, котрі взаємодіють з місцевими орендарями [33, с. 83].

Ще одним різновидом зовнішнього лізингу є *спеціальний* – коли на лізингових засадах здійснюється велике промислове будівництво.

7. За цільовим призначенням об'єкта лізингу він поділяється на:

– *дійсний*, якщо при проведенні угоди отримання податкових і амортизаційних пільг не є головною та визначальною метою. Цей вид лізингу називають ще нормативним лізингом;

– *фіктивний (спекулятивний)*, полягає в тому, що угода переслідує мету одержати високий прибуток за рахунок отримання необґрунтованих податкових і амортизаційних пільг [95, с. 31].

Лізинг, пов'язаний з податковими пільгами, широко застосовувався англійськими й американськими лізинговими компаніями у другій половині минулого століття у зовнішньоекономічній сфері. Угоди базувались на отриманні лізингодавцем податкових пільг щодо інвестицій у машини й обладнання, які здавались в оренду за кордоном.

8. За характером лізингових платежів розрізняють:

– *лізинг із грошовими платежами*, коли всі платежі здійснюються в грошовій формі. У залежності від конкретних умов, лізингові платежі за способом нарахування виплати можуть бути: з фіксованою загальною сумою; з авансовим платежем; рівними частинами (щомісячно, щоквартально та ін.); зі

збільшенням, або подальшим зменшенням платежів за абсолютною величиною та термінами виплати при незмінній загальній сумі;

– *лізинг із компенсаційними платежами*, коли платежі здійснюються у вигляді продукції, виготовленої на лізинговому обладнанні, або у вигляді надання зустрічних послуг. Цей вид лізингу є особливо ефективним, якщо у підприємства немає достатніх коштів, щоби придбати високопродуктивне сучасне обладнання. Застосування лізингу з компенсаційними платежами вимагає від підприємства випуску продукції, яка б відповідала вимогам міжнародної сертифікації (екологічна чистота виробу, надійність, ціна та ін.);

– *лізинг зі змішаними платежами*, коли поєднуються грошові та компенсаційні платежі у яких використовуються елементи бартерної угоди.

9. У залежності від способу фінансування лізингу розрізняють:

– *лізинг за рахунок власних коштів*, передбачає фінансування лізингової угоди лише власними коштами. На жаль, у час всесвітньої економічної кризи, кількість лізингових компаній, які б мали можливість придбати предмет лізингу за власні кошти є досить незначною;

– *лізинг за рахунок залучених коштів*, передбачає фінансування великомасштабних і вартісних лізингових проектів одним, або кількома банками чи фінансовими компаніями;

– *роздільний лізинг, або лізинг із частковим фінансуванням*. Цей вид лізингу поширений у випадках фінансування складних, великомасштабних об'єктів. Роздільний лізинг вважається найбільш складним, оскільки йому властиве багатоканальне фінансування.

10. У залежності від ступеня ризику лізингодавця розрізняють:

– *незабезпечений лізинг*, коли лізингоодержувач не надає лізингодавцю додаткових гарантій щодо виконання своїх зобов'язань;

– *частково забезпечений лізинг*, котрий передбачає внесення лізингоодержувачем страхового депозиту, який би покривав значну частину витрат лізингодавця та був «заморожений» на рахунках кредитної організації,

на термін до повного погашення визначеної суми договірних платежів або низка інших гарантій (наприклад застава);

– *гарантований лізинг*, котрий передбачає розподіл ризиків між декількома гарантами лізингоодержувача або страховими компаніями, які спеціалізуються на страхуванні повернення лізингових платежів, а також лізингового майна.

11. У залежності від наміру учасників розрізняють:

– *терміновий лізинг*, котрий передбачає одноразову угоду на визначений термін без її поновлення;

– *поновлювальний лізинг*, котрий передбачає періодичну заміну обладнання, на час дії лізингової угоди, за заявкою лізингоодержувача новим, більш сучасним обладнанням такого ж типу, якщо таке існує на момент подачі заявки;

– *револьверний лізинг*, котрий передбачає право користувача по закінченню визначеного терміну замінити лізингове майно на інше обладнання, яке у відповідності з технологічними особливостями процесу виробництва в подальшому буде йому необхідне [33, с. 90].

Застосування поновлювального та револьверного лізингу сприяє технічному переоснащення виробництва та практичному використанню досягнень науково-технічного прогресу. Для малого та середнього бізнесу вкрай необхідним є можливість швидкого переоснащення своїх виробничих потужностей. Це дозволить значно покращити якість продукції, що випускається, підвищити гнучкість та оперативність виробництва, знизити трудозатрати.

12. У залежності від тривалості лізингової угоди розрізняють:

– *короткостроковий лізинг*, котрий передбачає тривалість лізингової угоди до 2-х років;

– *середньостроковий лізинг*, котрий передбачає тривалість лізингової угоди на термін від 2-х до 3-х років;

– *довгостроковий лізинг*, котрий передбачає тривалість лізингової угоди понад 3 роки.

Проаналізувавши класифікаційні ознаки лізингу, ми систематизували основні його види у вигляді рис.1.8.

В економічній літературі часто зустрічаються протилежні думки стосовно ототожнення лізингу з альтернативними формами фінансування такими як: рентинг (renting) чи чертер (cherter), хайринг (hiring), побутовий та комерційний прокат. Зокрема, Усенко Я.Б. зазначає, що є поширеною думка, згідно з якою до звичайного лізингу належать довготермінові операції (до 15 років), до хайрингу – середньотермінові (до 7 років), а до рентингу – короткотермінові (до 3 років) [167]. Хоча трапляються й твердження, що рентинг і хайринг – це окремі форми орендних операцій. Так, Лімітовський М.А., залежно від термінів угоди, оренду поділяє на три види: рентинг (від кількох днів до 2-3 місяців), хайринг (від 2-3 місяців до року), лізинг (понад рік) [83].

Інші науковці стверджують, що ці види операцій необхідно розрізняти залежно від того, кому належить ініціатива лізингу [38]. Як правило, звичайний лізинг здійснюється з ініціативи лізингоодержувача, котрий знаходить виробника чи власника потрібного майна та пропонує лізингові компанії придбати це майно для надання його в лізинг.

На наш погляд, це самостійні види оренди, а отже, ототожнюватися з лізингом вони не можуть. Так, рентинг – це форма короткострокової оренди машин, обладнання, транспортних засобів, побутової техніки й інвентарю без права його подальшого придбання. Власником об'єкта оренди, як правило, є рентингова компанія. Користувачем може виступати як юридична, так і фізична особа. Всі витрати з ремонту й обслуговування майна бере на себе рентингова компанія, внаслідок чого рентингові платежі є достатньо високими. Якщо оренда машин, обладнання та транспортних засобів носить середньостроковий характер, то має місце хайринг.

Побутовий прокат – подібна до лізингу форма діяльності, при якій суб'єктами угоди, як правило, є приватні особи, а об'єктами – споживчі товари.

Термін дії такої угоди – до одного року, а по її закінченні об'єкт угоди не викуповується.

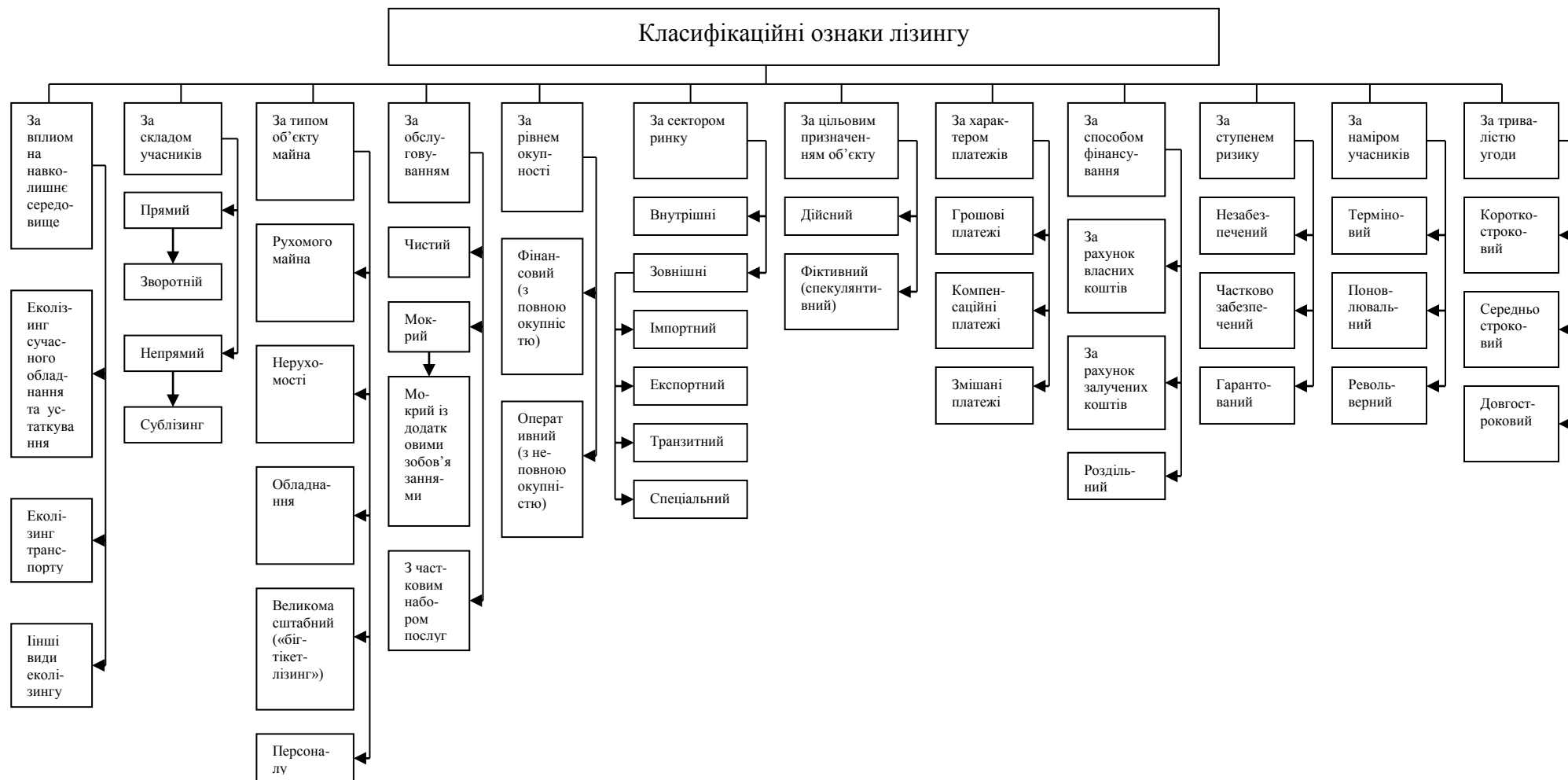

Рисунок 1.8 – Види лізингу за класифікаційними ознаками
Примітка: систематизовано автором на основі опрацьованих літературних джерел

Комерційний прокат – передбачає багаторазову передачу майна у використання. Як правило, його надають спеціалізовані компанії.

Останнім часом отримує розповсюдження нова інвестиційна стратегія, яка орієнтується на конкретних людей та конкретні підприємства. Це так званий селенг – залучення особистих коштів працівників підприємств, коли останні, переносячи труднощі з фінансовими ресурсами, змушені звертатися за допомогою до своїх працівників. Селенг вважається одним із способів інвестування у різні програми та може вважатися різновидністю лізингу.

Селенг- компанія залучає та вільно використовує на свій розсуд майно й окремі майнові права громадян і господарюючих суб'єктів. Майном можуть бути різні об'єкти права власності: гроші, цінні папери, земельні ділянки, підприємства, будівлі, споруди, обладнання, устаткування, а також продукти інтелектуальної праці. Селенг є ефективним інструментом фінансування різних сфер підприємництва в умовах ризику.

За формою фінансування селенг подібний до банківського кредиту. Різниця між цими двома формами фінансування полягає в наступному: при кредиті, на відміну від селенгу, відбувається зміна прав власності зданих грошей; при передачі грошей у найм податком обкладається тільки прибуток, отриманий від операції, а не вся сума. При кредиті податок береться з усієї суми кредиту.

Ми проаналізували та систематизували основні класифікаційні ознаки, виділивши основні види лізингу, що їм відповідають. Вперше було запропоновано увести в загально існуючу класифікацію лізингу поняття «екологічний лізинг», котрий на сьогодні набуває, на нашу думку, все більш вагомого значення.

Висновки до розділу 1

У першому розділі дисертаційного дослідження:

1. На основі опрацьованих наукових праць, розглянуто та проаналізовано наукові підходи та погляди щодо сутності поняття «екологізація діяльності» як

засобу зниження негативного впливу діяльності підприємства на довкілля та запобіганню порушення екологічної рівноваги. Було виділено основні напрямки екологізації діяльності деревообробних підприємств.

2. У результаті дослідження низки факторів, а саме: зручного економіко-географічного розташування Карпатського регіону України, його лісистості; значущості лісового сектору, зосередження в ньому вагової частки деревообробних підприємств і обсягів випуску їхньої продукції; кількості підприємств, що здійснювали викиди в атмосферу забруднювальних речовин та обсяги таких викидів спонукали нас обрати цей регіон для нашого дисертаційного дослідження.

3. Розкрито різні наукові підходи у трактуванні лізингу, що зумовлені його багатоаспектністю, складністю та різноманітністю сфер застосування. Систематизовано визначення лізингу за законодавством України. Доведено, що застосування цього альтернативного інструменту фінансування дасть змогу фінансово слабким деревообробним підприємствам оновлювати свою матеріальну базу без значних одноразових витрат, а відтак, як наслідок – покращить екологічну ситуацію регіону.

4. Проаналізовано та систематизовано основні класифікаційні ознаки лізингу. Виявлено, що існуючі, на сьогодні, класифікації видів лізингу, певною мірою, є досить умовними, а межі між ними, як правило, досить розпливчаті. Запропоновано удосконалити загальну класифікацію лізингу, ввівши ознаку, котра б характеризувала вплив виробництва на довкілля.

5. Запропоновано авторське визначення екологічного лізингу, як його різновиду, використання якого забезпечить екологічну безпеку деревообробного підприємства та надасть можливість йому випускати екологічно чисту продукцію.

Основні результати першого розділу опубліковані в таких наукових працях автора [103, 182].

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ МОЖЛИВОСТЕЙ ЕКОЛОГІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЕВООБРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ ЛІЗИНГУ

2.1. Аналіз особливостей лізингових відносин у зарубіжних країнах

Лізинг є одним із найпоширеніших і найефективніших інструментів фінансування інвестицій, який допомагає придбати необхідне майно без вкладення великих обсягів початкових інвестицій. Він набув широкого поширення у світі завдяки своїй гнучкості, оскільки пропонує різноманітні схеми отримання лізингового майна та розрахунків за нього.

Батьківщиною лізингу вважаються США, оскільки саме тут у м. Сан-Франциско в 1952 р. почала свою діяльність лізингова компанія під назвою «Юнайтед стейтс лізинг корпорейшн», котра в 1959 р. відкрила свої філії в Англії та Канаді [185, с.272]. Слід зауважити, що вперше лізинг став предметом основної діяльності компанії. Великою заслугою США було визнання лізингу як прогресивного інвестиційного джерела оновлення техніки та стимулювання його використання через запровадження спеціальної програми розвитку [56, с.30].

Успішний розвиток лізингового бізнесу в США спонукав країни Західної Європи застосовувати цей перспективний вид фінансування. В цей час промисловість Європейських країн фінансувалась, головним чином, за рахунок різноманітних форм банківських кредитів. Однак, з точки зору економіки, для підприємств важливо не лише наявність фінансових засобів, а й можливість їх практичного використання на придбання обладнання, будівель, транспортних засобів. Тому, на початку 60-х років XX ст. лізинг широко поширюється в Європейських країнах – Франції, Великобританії, Німеччині, Швейцарії, Австрії та інших, а обсяги інвестицій в устаткування через механізм лізингу зростають у п'ять разів [56, с.30]. Лізинг швидко розповсюджувався в галузях економіки, які вимагали швидкої модернізації, оскільки потреба в інвестиціях уже не задовольнялася за рахунок власних коштів і банківського кредиту.

Окрім того, для передових підприємств придбання обладнання з метою його тривалого використання було не припустимим. Очікувати фізичне та моральне старіння обладнання – означає втратити конкурентоспроможність. Лізинг же являв собою перспективний шлях виходу із очевидних труднощів, які стояли в той час перед підприємствами.

Наприкінці 70-х років XX ст. перші лізингові компанії починають з'являтися в Японії. Таке запізнення можна пояснити закритістю та відсталістю тогочасної японської економіки, її небажанням інтегруватися у світовий економічний простір [56, с.30]. Після успішного виходу лізингу на ринки США, Європейських країн та Японії він швидко поширюється, змінюється, удосконалюється та набуває нових форм.

Світовий досвід введення лізингового бізнесу засвідчує його перспективність, важливість і необхідність у стабілізації економіки країни. Саме тому, темпи приросту обсягів лізингу в них значно перевищують темпи приросту приватних капіталовкладень. Лізинг також широко використовується при збуті продукції як на внутрішньому, так і на зовнішніх ринках.

На початку XXI ст. у світі за допомогою лізингу було профінансовано угод на суму більше ніж 600 млрд. доларів США. В основному це були угоди, пов'язані із закупівлею нового обладнання, автомобілів і різноманітних механізмів. На сьогодні 25-30% інвестицій у розвинутих країнах припадає на лізингові операції, біля 80% нових видів продукції виготовляється на обладнанні, котре взяте в лізинг та оренду.

Сучасний світовий ринок лізингових послуг в основному зосереджений у США, Західній Європі та Японії. На їхню долю припадає близько 93% світових лізингових угод. У табл. 2.1 представлена частка лізингу в загальній сумі інвестицій у машини та обладнання у 2013 році [198].

Дані табл. 2.1 засвідчують, що найбільша питома вага лізингу в загальній сумі інвестицій у машини та обладнання сягає 32% у США. Інші перелічені європейські держави характеризуються також достатньо високим відсотком.

Таблиця 2.1 – Частка лізингу в загальній сумі інвестицій у машини та обладнання в 2013 році [198]

Країна	Частка лізингу, %
Англія, Франція, Швеція, Іспанія, Німеччина	14-19
Італія, Голандія	14-16
Австралія, Данія, Норвегія, Японія	9-14
США	27-32

Посідаючи важливе місце в економіці багатьох країн, лізинг стає ознакою їх прогресивного розвитку. Найвищі темпи зростання ринків лізингу демонструють країни таких регіонів, як Африка (майже 68% на рік), Австралія та Океанія (майже 39%), Азія (майже 5%) (табл. 2.2).

Таблиця 2.2 – Регіональна структура ринку лізингу [206]

Регіон	Річний обсяг лізингових операцій у 2013 р., млрд. дол. США	Частка у світовому ринку лізингу в 2013 р., %	Темпи приросту лізингових операцій у 2012 – 2013 рр., %
Північна Америка	654,0	57,5	2,2
Європа	251,9	22,1	0,7
Азія	139,1	12,2	4,5
Австралія та Океанія	72,5	6,4	38,6
Африка	14,3	1,3	67,8
Південна Америка	6,8	1,5	(9,4)
Разом	1138,6	100	-

Північна Америка посіла перше місце у світовому ринку лізингу безумовно завдяки США. Оскільки, на сьогодні, саме США є лідером на світовому ринку лізингу, розглянемо, як розвивалися лізингові відносини на її батьківщині.

На першому етапі розвитку сучасного лізингового бізнесу у США банкам заборонялося (до 1963 року) брати участь в угодах в якості лізингодавця.

Проте, істотна державна підтримка лізингу, яка передбачала податкові, інвестиційні й амортизаційні пільги суттєво сприяла швидкому розвитку лізингу.

У 1963 році Фінансовий контролер дозволив банкам займатися лізинговою діяльністю. У 1970 році у США був прийнятий закон "Про банківську холдингову компанію"[33]. Цей закон встановлював на національному рівні допустиму межу обсягу банківських операцій. Завдяки цьому банки та банківські холдингові компанії почали інтенсивніше укладати лізингові операції.

У 1991 році в США був прийнятий закон «Про реформу системи оподаткування» [33]. Цей закон визначав основні критерії за якими можна було ідентифікувати лізингову угоду. Окрім того, у ньому було задекларовано систему податкових пільг при використанні лізингу. Зокрема, були дозволені угоди, які дозволяли передавати партнеру податкові пільги.

У 1982 році в законі «Про оподаткування» з'явився термін «фінансовий лізинг». Під фінансовим лізингом розумілася угода, при якій лізингоодержувачу передається у використання предмет лізингу на повний термін, або на достатньо великий період його життєвого циклу; лізингові платежі повністю належать лізингодавцю (а не кредиту); на лізингоодержувачу лежить відповідальність за технічне обслуговування, сплату податків і страхування обладнання; сукупні лізингові платежі, які одержить лізингодавець протягом дії угоди, повністю покривають первісну вартість обладнання та забезпечують дохід.

З 1986 року сприятливий клімат щодо розвитку лізингу на податковій основі зазнав змін, оскільки уряд США побачив в ньому субсидіювання на користь іншої країни (так званий експорт податкових пільг). Відтак велика частина податкових пільг була зменшена через механізм амортизації.

Однак, розвиток лізингу це не зупинило. Лізингові угоди продовжують залишатися більш гнучкими в порівнянні зі звичайним кредитом. Частину

ризиків беруть на себе лізингові компанії. Окрім того, залишилась частина податкових пільг.

На сьогодні в США для того, щоб угода вважалась фінансовим лізингом, повинна задовільняти наступні умови:

- мінімальні інвестиції в орендоване майно з боку лізингодавця повинні складати не менше 20% його вартості;
- лізингоодержувач не має права на викуп (опціон) обладнання за ціною нижчою від ринкової на момент його викупу;
- період лізингу не перевищує 75% терміну використання обладнання;
- в кінці терміну дії лізингової угоди обладнання повинно мати залишкову вартість не менше 20% від його первісної вартості;
- лізингодавцю повинно бути забезпечено одержання грошової винагороди за договором лізингу не залежно від податкових пільг.

За рахунок створення сприятливих умов для розвитку, лізинг набув широкого використання в США. На долю США припадає близько 40% загального світового обсягу лізингового ринку.

На початку 2010 р. Американська лізингова асоціація (ELFA) прийняла пропозицію Адміністрації Президента Обама щодо підвищення інвестування лізингового бізнесу. Обамою пропонується внести зміни до федеральних бюджетів з метою допомоги лізингодавцям подолати наслідки фінансово-економічної кризи. Американська асоціація лізингу обладнання та фінансів (Equipment Leasing and Finance Association) є торговою асоціацією, що представляє більш ніж 600 компаній із загальним портфелем угод у 650 млрд. дол. у таких фінансових секторах: лізинг обладнання, у цілому інвестиції в бізнесі в устаткування і програмне забезпечення становлять 8,0 % ВВП; комерційному сектору фінансів устаткування припадає близько 4,5 % ВВП. Члени ELFA – це незалежні й дочірні лізингові та фінансові компанії, банки, фінансові корпорації, брокерські та інвестиційні банки, а також виробники й постачальники послуг, які є рушійною силою зростання на ринку лізингу

обладнання та роблять постійні внески у формування капіталу в США і за кордоном [30].

Стан розвитку лізингу в країнах Західної Європи висвітлюється в річних звітах Європейської федерації національних асоціацій лізингових компаній «Leaseurope», яка створена у 1972р. в Брюсселі. До її складу входять 46 лізингових асоціацій з 34 європейських країн. У 2010 році європейські лізингові асоціації налічували біля 1300 лізингових компаній та понад 700 компаній, що займаються орендою. «Leaseurope» охоплює приблизно 93% європейського ринку лізингу.

У 2013 році загальний обсяг лізингових послуг в Європі склав 251,9 млрд. євро, що на 0,7% більше, ніж у попередньому році. Лідерами на Європейському лізинговому ринку в 2013 році були: Великобританія – 48,5 млрд. євро, що становить 19,2% європейського ринку, Німеччина – 46,9 млрд. євро (18,6%) та Франція – 37,5 млрд. євро (14,9%). Портфель лізингу (непогашені угоди) станом на кінець 2013 року в Європі зріс на 0,5%, сягнувши суми 723,4 млрд. євро [206].

Слід зауважити, що, не зважаючи на економічну та фінансову кризу, яка все ще відчутна в Європі, достатньо велика кількість країн збільшила обсяги лізингових послуг у 2013 році в порівнянні з 2012 роком. Так, до країн лідерів, котрі збільшили свої обсяги на 10% та більше відсотків, належать: Великобританія, Польща, Литва, Австрія, Туреччина та Греція. Від 5 до 10% збільшила свої обсяги Болгарія. Незначно, проте все ж розширила ринок лізингових послуг Чехія, Норвегія, Португалія, Латвія. Дещо зменшили обсяги лізингових послуг до 5% Іспанія, Франція, Німеччина та Швеція; до 10% Швейцарія, Фінляндія, Естонія, Бельгія та Нідерланди; більше 10% Румунія та Італія [206].

Найбільшим сегментом європейського лізингового ринку в 2013 році були легкові автомобілі (45,0%), при цьому їх частка на ринку збільшилась у порівнянні з 2012 роком на 2,0%. Досить вагоме місце в загальній структурі лізингового ринку Європи займає устаткування – 32%. Частка інших

транспортних засобів на ринку складає – 18,0%, що на 1,0% більше ніж в попередньому році. Найменшу частку на ринку займає нерухоме майно (рис.2.1).

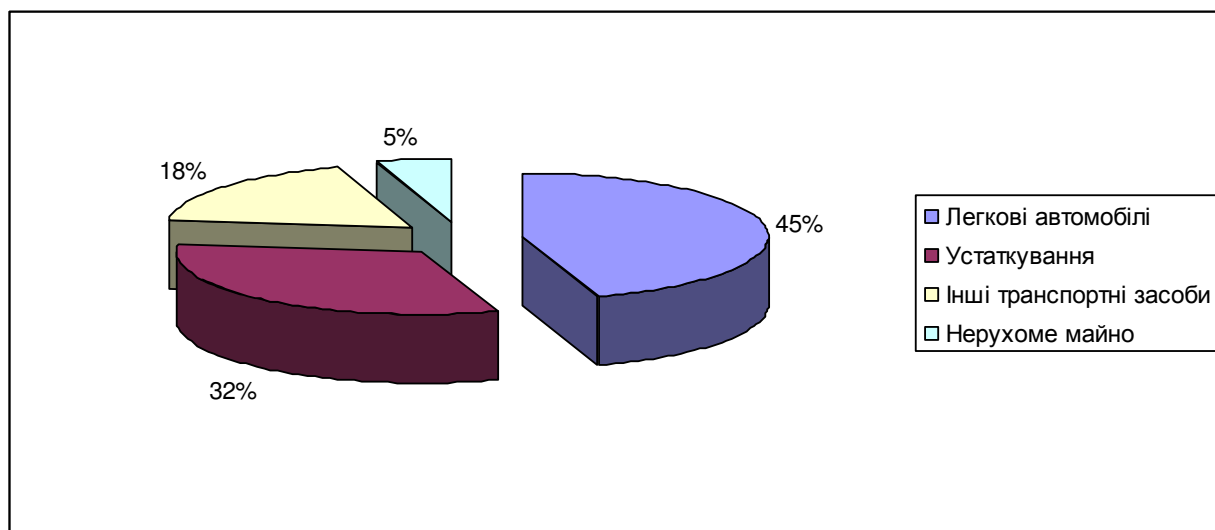

Рисунок 2.1 – Структура лізингового ринку в Європі в 2013 році [206]

Основна частка у структурі лізингового портфелю серед новоукладених лізингових угод у 2013 році припадає на легкові автомобілі – 47%. Крім того, популярними предметами лізингу в Європі є й інші транспортні засоби, а також машинне та промислове устаткування. Хоча на приведеній діаграмі (рис. 2.2) не видно частку будівельного обладнання (воно включене до категорії «Інше обладнання»), вона займає значне місце у структурі лізингових угод.

У країнах Європи на лізинг припадає від 15 до 30% інвестицій. Очікується, що в найближчому майбутньому попит на лізингові послуги зростатиме. Однак, підвищення попиту відбуватиметься не за рахунок збільшення потреби підприємств у придбанні нового обладнання, а за рахунок частішого використання підприємствами саме цього типу оновлення своїх активів. У найближчі роки частка підприємств, які планують купувати обладнання в лізинг, залишиться на рівні 34% [185, с. 321].

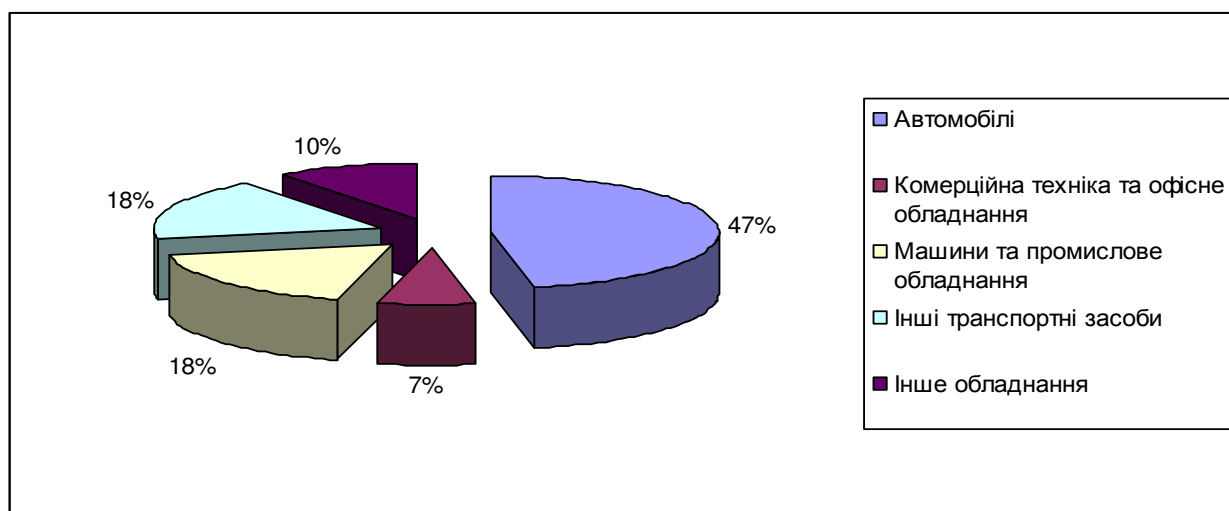

Рисунок 2.2 – Структурний розподіл укладених угод фінансового лізингу за видами обладнання в 2013 році [206]

Розглянемо як розвиваються лізингові відносини в окремих країнах. У Великобританії угода вважається лізинговою, якщо вона укладена на термін, який складає не менше 75% від терміну експлуатації майна. У ній також повинна бути передбачена повна (або практично повна) виплата вартості майна упродовж дії угоди та можливість лізингу на пільгових умовах.

В праві Великої Британії лізингові та угоди майнового найму належать до групи відносин, які називаються «залежним утриманням». Лізингова угода ніколи не може перерости у договір купівлі-продажу, до неї ніколи не включається опціон (документ, який засвідчує право придбати або продати певне майно на визначених умовах у майбутньому). Лізингова угода тут не належить до різновидів договору оренди [185, с.315].

Фінансовий лізинг у Великобританії має низку особливостей – збереження за лізингодавцем права власності на майно на весь період дії угоди; тип устаткування та постачальника вибирає лізингоодержувач, на ньому ж лежить відповідальність за транспортування, стан і ремонт устаткування, починаючи з підписання угоди; якщо лізингоодержувач відмовляється по закінченню дії угоди викупити устаткування та лізингова компанія продає його третій особі, то він має право претендувати на частину виручки від цього продажу [185, с. 315].

Лізинг майна у Франції почався на початку 60-х років XX ст. з прийняттям закону «Про підприємства, що практикують кредит-оренду». Згідно з цим документом лізингова угода вважається такою, якщо: устаткування спеціально придбане для здавання в лізинг (оренду); лізингоодержувач має право купити власність по закінченні терміну дії угоди за ціною, встановленою на момент складання угоди; опціон на право подальшої купівлі устаткування є обов'язковим.

Згідно із французьким Податковим кодексом, лише лізингодавець може амортизувати активи, що здаються в оренду. Амортизація може нараховуватись прямим методом, або, в деяких випадках, що дозволяються законодавством, за методом зменшеного залишку. Лізингоодержувач повинен включати активи, що орендує, у свої податки в якості «професійних податків» на заробітну плату, майно та інші статті.

У Франції поширений лізинг нерухомості, оскільки товариствам з операцій із нерухомістю у сфері промисловості та торгівлі надаються істотні податкові пільги. Термін звичайної угоди з лізингу тут становить 15-20 років. Специфікою цього виду діяльності є те, що об'єктом договору лізингу може бути земля.

У Німеччині лізинг почали широко використовувати на початку 60-х років XX ст. Так, у 1962 році була зареєстрована перша лізингова компанія "Дойче Лізинг GmbH.» [24]. Згодом розпочала свою діяльність достатньо велика кількість лізингових компаній із різним спектром предметів лізингу. У 1968 році такі фірми здійснювали інвестиції вже на 280 млн. дол. У 1972 році почала функціонувати "Німецька лізингова асоціація", котра об'єднувала значну частину лізингових компаній та банків [33]. Відтак, лізингові компанії почали відігравати значну роль в економіці Німеччини. Більше того. їх оборот продовжував зростати навіть у період економічних спадів [185, с. 316].

У Німеччині розподіл обов'язків між лізингодавцем і лізингоодержувачем визначається угодою, що закріплює основу їхніх відносин. Розрізняють договори з повною й частковою амортизацією вартості предмета лізингової

угоди. В угодах з повною амортизацією лізингові платежі, що їх здійснює лізингоодержувач у період основного часу, покривають видатки лізингового товариства, пов'язані з придбанням або виробництвом товару, відсотки за користування предметом лізингової угоди та всі інші побічні видатки. За угодою з частковою амортизацією лізингоодержувач відповідає лише за непокриті видатки, оскільки лізингове товариство не може досягнути їхнього покриття по закінченні погодженого часу шляхом подальшого використання предмета лізингової угоди.

У Німеччині укладаються такі види лізингових угод [185, с.318]:

- без опціону, за якою не передбачаються якісь домовленості на період після закінчення основного часу оренди;
- з правом продовження, за якою лізингоодержувачу надається можливість продовжити чинність угоди в односторонньому порядку. Розмір плати в цьому разі зменшується порівняно з тією, що стягувалася протягом основного часу;
- з правом купівлі предмета оренди після закінчення терміну її дії;
- з автоматичним переходом права власності;
- з правом дострокового розповсюдження (застосовується при оренді офісного обладнання);
- з участю в прибутку від продажу.

При встановленні плати для лізингу характерним є те, що вона визначається у фіксованому розмірі на весь термін користування об'єктом. Унаслідок цього зростає відповідальність за правильне врахування всіх обставин, що можуть впливати на її розмір перед укладанням угоди.

Вартість лізингу тут включає в себе: відсотки за інвестований капітал, суми амортизаційних відрахувань, премії за ризик, винагороди за надані послуги, податки, частку прибутку лізингового товариства. Ця вартість, як правило, перевищує початкову вартість об'єкта на 25-55%, залежно від терміну дії угоди.

У разі укладення лізингової угоди з іноземним партнером, до найважливіших питань, що потребують вирішення, належать: перевірка платоспроможності потенційного іноземного лізингоодержувача; врахування

юридичних проблем, викликаних відмінностями правових систем, до яких належать сторони; вивчення податкових, валютних проблем і різноманітних ризиків, включаючи й політичні.

Німецькі лізингові компанії пропонують надзвичайно зручний для лізингоодержувача набір послуг, який максимально враховує його потреби та передбачає: надання обладнання, транспортування встановлення, технічне обслуговування, навчання персоналу з експлуатації тощо. Роботі фахівців німецьких лізингових асоціацій притаманна творчість, винахідливість і гнучкість до потреб клієнтів. Над розробленням договору лізингу часто працюють не лише лізингові компанії, але і підприємства-постачальники, які як правило, пропонують власні договори, що повніше захищають їх інтереси [56, с. 33].

Результатом таких зусиль німецьких лізингових компаній є стійка тенденція стабільності обсягів портфеля лізингових послуг, які й упродовж останнього десятиліття коливався від 44 до 55 млрд. євро [56, с. 33]. Сьогодні лізинг забезпечує економіці країни близько 13–16% інвестицій.

Економіка Німеччини є однією з найстабільніших у Європі, оскільки приріст її національного доходу щороку становить 2,5–3%, а ціни практично не змінюються. Значну роль у цьому відіграє стабільний розвиток лізингового бізнесу.

За даними Європейської федерації національних асоціацій лізингових компаній «Leaseurope» у 2013 році Німеччина посіла третє місце серед усіх європейських країн за обсягами лізингових послуг. У Німеччині діють понад 300 лізингових товариств, з яких $\frac{2}{3}$ є товариства з обмеженою відповідальністю, близько 20% припадає на товариства з обмеженою відповідальністю і участю командитистів і 5% – на суто командитні товариства [206].

Для детального аналізу особливостей розвитку світових лізингових відносин необхідно звернути увагу на розвиток лізингу в Японії. Лізинговий бізнес в Японії виник значно пізніше, ніж у інших розвинених країнах, проте

значні та регулярні інвестиції у розвиток науки та техніки вплинули на стрімкий розвиток новітніх технологій, позначились на темпах поступу ринку лізингу та вивели в останні роки японський ринок лізингу на друге місце після США [56].

В Японії угода називається фінансовим лізингом, якщо вона задовільняє наступні дві вимоги:

- термін лізингу строго фіксується та загальна сума лізингових платежів визначається сумою, яка приблизно рівна сукупним витратам на закупівлю обладнання, що здане в лізинг;
- забороняється анулювання лізингової угоди протягом періоду її дії.

Уряд Японії стимулює розвиток лізингового бізнесу як у своїй країні, так і за її межами не шляхом адміністративного впливу, а, головним чином за рахунок економічних методів. Лізинг використовується як засіб реалізації політики, щодо технічного розвитку держави. Основною метою є стимулювання за допомогою лізингу використання новітніх технологій малими та середніми підприємствами.

Спонукальними чинниками еволюції розвитку лізингу в Японії була жорстка конкуренція, творчість лізингових організацій і постійне розроблення новітніх високовартісних видів техніки та технологій. Операційний лізинг, як фінансовий продукт, став дуже розвиненим: із складними опціонами завершення терміну лізингу, опціонами раннього завершення, оновлення та продовження кредитів, оновлення технологій та іншими інноваціями. Все це створило нові можливості для гнучкості, пристосування лізингу до фінансових, економічних і технологічних змін у лізингоодержувача. Японські лізингові організації надають такі послуги, як: сек'юритизація, венчурний лізинг, комплексний лізинг.

Проаналізувавши особливості організації лізингових відносин у зарубіжних країнах можна зробити такі висновки:

- у світовій практиці лізинг, на сьогодні, є зручним і надійним способом фінансування інвестиційних проектів, вироблений практикою ведення бізнесу,

сприяє розвитку малого та середнього бізнесу. Лізингу притаманні ознаки інвестиційної, банківської, орендної та торгівельної діяльності;

- основним чинником, що сприяє розвитку лізингу, є його гнучкість з точки зору здійснення лізингових операцій і розрахунків між лізингодавцем та лізингоодержувачем;

- у розвинутих країнах існує державна підтримка лізингу з точки зору пільгового оподаткування, методів і норм амортизації та ін.;

- для розвитку лізингу в Україні, на нашу думку, цінним є досвід США, Великобританії, Франції, Німеччини й інших країн (табл. 2.3).

Проведений нами порівняльний аналіз ринків лізингу США, Великобританії, Франції, Німеччини, Японії дає підставу стверджувати, що рівень розвитку лізингу корелюється з рівнем розвитку виробничого сектору економіки цих країн. Їх досвід безумовно є корисним і необхідним для України. З перелічених характеристик особливостей організації лізингових відносин окремі уже діють в Україні (термін дії лізингової угоди, наявність опціону, право власності на об'єкт лізингу, спеціальне лізингове законодавство). Інші, на нашу думку, доречно було б запровадити: розмір залишкової вартості об'єкту та окремі характерні особливості ведення лізингового бізнесу.

Будучи широко розповсюдженим у світі, лізинг робить перші кроки на ринках пострадянських країн. Серед цих країн нормативна база щодо лізингу існує в Росії, Білорусі, Україні, Молдові, Казахстані, Азербайджані та Казахстані. Найбільш розвинуті лізингові відносини в Росії, Україні та Білорусі. Проте, доцільно звернути увагу на поживавлення розвитку лізингового ринку в країнах центральної Азії, таких як: Киргизька Республіка, Таджикистан, Узбекистан та Азербайджан. Лізинг відіграє важливу роль в цих країнах, будучи ефективним засобом збільшення бази активів лізингоодержувачів, особливо приватних малих і середніх підприємств. Ці країни за останні роки значно збільшили свої обсяги лізингових послуг і кількість укладених угод.

Таблиця 2.3 – Порівняльна характеристика особливостей організації лізингових відносин у світі

Характеристики	США	Великобританія	Франція	Німеччина	Японія
Термін дії лізингової угоди	Не перевищує 75% від терміну експлуатації майна [33, с. 780]	Не менше 75% від терміну експлуатації майна [33, с. 783]	Від 3 до 18 років у залежності від терміну експлуатації майна [24, с. 69]	40-90% від терміну експлуатації майна [24, с. 56]	70% від терміну експлуатації майна (60%, якщо термін експлуатації складає понад 10 років) [24, с. 40]
Наявність опціону	Не є обов'язковим	Не є обов'язковим	Є обов'язковим	Передбачено, що вартість опціону збігається з вартістю майна на момент реалізації [53, с. 38]	Не є обов'язковим
Залишкова вартість об'єкту лізингу	Не менше 20% (окрім лізингу автомобілів) [24, с. 31]	Повна (або практично повна) виплата вартості майна	Відсутня, через наявність опціону	Повна (або практично повна) виплата вартості майна	Нульова чи номінальна
Домінуючі об'єкти лізингу	Транспортні засоби, будівельна техніка, комп'ютерне обладнання	Транспортні засоби, машини і промислове устаткування	Машини та промислове устаткування, судна, літаки, залізничні вагони	Транспортні засоби, комп'ютери й офісне устаткування, офісні приміщення	Літаки, автомобільний транспорт, комп'ютерне обладнання
Право власності на об'єкт лізингу (на період дії угоди)	Лізингодавець	Лізингодавець (операційний лізинг), лізингоодержувач (фінансовий лізинг)	Лізингодавець, причому ним не може бути виробник майна	Лізингодавець	Лізингодавець
Спеціальне лізингове законодавство	Відсутнє	Наявні спеціальні законодавчі актів [33, с. 777]	Наявні спеціальні закони [33, с. 777]	Відсутнє	Наявні спеціальні закони [33, с. 777]
Характерні особливості	Лізингоодержувач не має права на викуп майна за ціною нижчою від ринкової на момент його викупу	1. Лізингова угода не може перейти у договір «купівлі-продажу». 2. Лізингоодержувач має право на участь у прибутку від продажу предмету лізингу третім особам.	Лізингоодержувач має право на викуп майна по закінченню терміну дії угоди за ціною, встановленою на момент складання договору	Лізингоодержувач має право на участь у прибутку від продажу предмету лізингу третім особам.	Договір лізингу не можна достроково розірвати

Примітка: складено автором на основі опрацьованих літературних джерел

Аналіз досвіду провідних країн світу засвідчує про важливість використання лізингу в їхньому економічному середовищі. Для бізнесу лізинг є джерелом додаткового капіталу, що дає змогу активізувати його діяльність. Для національної економіки застосування лізингу сприятиме збільшенню зайнятості населення, покращенню соціального клімату в державі, розширенню податкової бази та зростанню ВВП.

2.2. Оцінка розвитку лізингу в Україні та дослідження передумов його застосування на деревообробних підприємствах

Розвиток лізингової діяльності в Україні почався значно пізніше ніж у міжнародній практиці, де швидше усвідомили її переваги та можливості. Через низку перепон економічного, політичного та соціального характеру лізинг ще не зайняв належного місця в економіці України, хоча в останні роки спостерігається підвищений інтерес до його розвитку. Лізинг є однією з найперспективніших форм інвестування, котра здатна значно поживити процес оновлення матеріально-технічної бази, прискорити науково-технічний прогрес та інноваційні процеси на вітчизняних підприємствах. Зважаючи на це, розвиток цієї перспективної галузі діяльності є актуальним і необхідним в економіці України загалом і на деревообробних та підприємствах зокрема.

У жовтні 1997 року на XXI щорічних зборах членів Європейської асоціації «Leaseurope» Україна стала повноправним членом цієї організації, що значно сприяло становленню лізингу в Україні [88].

Активно досліджує стан розвитку лізингу в нашій державі, починаючи з 2005 року, асоціація «Українське об'єднання лізингодавців», котра професійно лобіює інтереси учасників лізингового ринку для створення рівних конкурентних умов діяльності фінансових організацій і посилення конкуренції у цьому секторі. Головною метою Асоціації визначено завдання: «сприяти розвитку відкритого і рівнодоступного ринку оперативного та фінансового лізингу в Україні шляхом координації діяльності підприємств, що об'єдналися

для захисту спільних інтересів» [120]. У той же час проголошено, що об'єднання не слугуватиме досягненню будь-яких угод між її членами щодо розподілу лізингового ринку.

У 2005 році ця асоціація була приєднана до Європейської асоціації «Leaseurope» та почала формувати статистичні дані за європейськими стандартами. Члени української Асоціації працюють в робочих групах «Leaseurope» з питань Центральної та Східної Європи.

Суттєве зрушення щодо інтеграції України до світового економічного простору у сфері лізингу сталося завдяки ратифікації та завершення процедури приєднання України до Конвенції УНІДРУА «Про міжнародний фінансовий лізинг та міжнародний факторинг» [62]. Приєднання України до Конвенції відкрило широкі можливості для виходу на міжнародний ринок співробітництва з іноземними лізинговими компаніями, оскільки норми Конвенції безпосередньо застосовують при майнових відносинах, що виникають при укладанні та виконанні зовнішніх лізингових договорів [56, с. 48].

На сьогодні, український лізинговий ринок перебуває на стадії, для якої характерний в основному фінансовий лізинг – найперша лізингова послуга, відмінна від оренди, яка передбачає придбання предмета лізингу в кінці терміну лізингового договору [21]. Лізингодавець просто фінансує придбання основних фондів через лізинг, не бажаючи його повернення в кінці терміну, приймає лише кредитний, а не майновий ризик через недостатній розвиток вторинного ринку. Предмет лізингу, як правило, пропонується у дилерській мережі певного виду продукції та обмежений фінансуванням придбання майна без пропозиції сервісного обслуговування [56, с.34]. Український лізинговий ринок є значною мірою залежний від відсотків за операціями лізингу.

Проте, Україна має досить високий потенціал для розвитку лізингу. На сьогодні, в основному, ринок лізингу сконцентрований у великих містах. Таке зосередження пояснюється специфікою української економіки. Так, за даними Асоціації «Українське об'єднання лізингодавців», 70% ринку лізингу

зосереджено в Києві [120]. На регіональні лізингові компанії припадає лише 30% усього лізингового ринку. Очікується, що упродовж найближчих років значна кількість компаній, що надають лізингові послуги, з'являтиметься в районних та обласних центрах України. Це надасть можливість оновити технології та придбати нове сучасне обладнання підприємствам, котрі найбільше цього потребують.

Серед лізингових компаній, що сьогодні працюють на українському ринку лізингу, можна виділити 10, які активно поводять себе на ринку та залишаються в десятці лідерів вже декілька років поспіль, займаючи те чи інше місце. Рейтинг першої десятки лізингодавців за I півріччя 2014 року, який проводить Асоціація «Українське об'єднання лізингодавців», очолила компанія ВТБ Лізинг Україна з портфелем у 2,8 млрд. гривень, друге місце посів Райффайзен Лізинг Аваль з портфелем 2,8 млрд. гривень, на третьому – ОТП Лізинг з портфелем у 2,7 млрд. грн. (табл. 2.4).

Таблиця 2.4 – Рейтинг лізингових компаній України відносно розміру лізингового портфелю, млн. грн.

Назва лізингової компанії	I півріччя 2012 року	I півріччя 2013 року	I півріччя 2014 року	Відхилення, +/-	
				2012-2013	2014-2013
«ВТБ Лізинг Україна»	3838,35	2875,97	2828,20	-962,38	-47,77
«Райффайзен Лізинг Аваль»	2013,25	2214,64	2810,00	201,39	595,36
«ОТП Лізинг»	842,33	1852,48	2722,73	1010,15	870,25
«УніКредит Лізинг»	1571,32	1322,01	1198,97	-249,31	-123,04
«Порше Лізинг Україна»	471,83	623,86	943,64	152,03	319,78
«ALD Automotive/Перша лізингова компанія»	384,00	536,22	873,79	152,22	337,57
«Сканія Кредіт Україна»	241,00	316,00	521,39	75,00	205,39
«Ілта»	204,88	269,30	388,32	64,42	119,02
VAB Лізинг	314,70	269,00	241,30	-45,7	-27,70
AVIS Україна	203,00	224,20	313,40	21,20	89,20

Примітка: складено автором на основі [129]

Як можна помітити, станом на кінець I півріччя 2014 року 3 з 10 найбільших лізингових компаній показали спад відносно I півріччя 2013 року. Більша частина компаній, навпаки, продемонструвала зростання лізингового портфелю. Хоча, наприклад, темпи приросту для «ВТБ Лізинг Україна», першої з найбільших компаній, дещо зменшились у I півріччі 2014 році в порівнянні з I півріччям 2013 року.

Слід зазначити, що жодна з лідируючих лізингових компаній не є суто українськими. Наприклад, «ВТБ Лізинг Україна», яка впевнено займає першу позицію в рейтингу протягом аналізованого нами періоду, є дочірньою компанією російської «ВТБ Лізинг». Компаніями з іноземним капіталом є також лідируючі «Райффайзен Лізинг Аваль», яка є дочірньою компанією Райффайзен Банк Аваль та Райффайзен Лізинг Інтернаціональ; «УніКредит Лізинг», яка входить до складу фінансової групи UniCredit Group, 100% акцій якої належать Уні Кредит Лізинг (Італія).

В Україні основними гравцями на ринку лізингових послуг є вітчизняні компанії: комерційні банки (до них за лізинговими послугами звертаються 38% лізингоодержувачів) та лізингові компанії (40%). До іноземних лізингодавців звертаються лише 16% підприємств від загальної кількості тих, хто планував отримати обладнання в лізинг. Лідером, за кількістю наданих лізингових послуг є українські лізингові компанії. Причина цього полягає як у кращих умовах (розмір застави, відсутність передоплати, маркетинг на основі особистих зв'язків), так і в більш лояльному ставленні до клієнтів (дві третини з тих, хто звернувся до них, отримали фінансування, порівняно з кожним другим підприємством з тих, що звернулися до комерційних банків, та однією третьиною з тих, що зверталися до іноземних компаній).

Популярність банків серед укладачів лізингової угоди пояснюється, передусім, їх кращим доступом до клієнтів і нижчими, порівняно з іншими учасниками ринку, ставками. За іншими параметрами (вимоги щодо застави, попередньої оплати, надання імпортного обладнання за гривні) вони є аутсайдерами ринку.

Іноземні лізингодавці займають, поки що, невелику частку ринку, незважаючи на пропоновані ними привабливі відсоткові ставки та кращі можливості щодо придбання імпортного обладнання за гривні.

Беручи до уваги те, що основними чинниками при виборі лізингодавця є відсоткові ставки, особисті зв'язки та можливості купувати імпортне обладнання за гривні, можна припустити, що у майбутньому іноземні лізингодавці займуть вагому частку у лізинговому бізнесі.

Оцінка обсягів ринку лізингу в Україні, на нашу думку, може базуватись на таких основних показниках:

- загальній вартості лізингових угод укладених протягом року;
- середній вартості однієї лізингової угоди;
- середньому терміні дії лізингової угоди;
- структурі лізингового портфелю;
- структурі джерел фінансування лізингових операцій.

Ринок лізингових послуг в Україні дещо пожвавився за останній період (табл. 2.5).

Таблиця 2.5 – Динаміка кількості укладених договорів
фінансового лізингу в Україні

Назва показника	Роки					
	2009	2010	2011	2012	2013	2014 (I півріччя)
Вартість укладених договорів, млрд. грн.	2,47	4,97	11,33	14,71	31,56	3,43
Темп росту ланцюговий, %	–	201,21	227,97	129,83	214,55	–
Кількість укладених договорів, штук	3007	5095	10906	10826	11051	3740
Темп росту ланцюговий, %	–	169,44	214,05	99,27	102,08	–
Середня вартість договору, тис. грн.	821,42	975,47	1038,88	1358,77	2855,85	917,11
Темп росту ланцюговий, %	–	118,75	106,50	130,79	210,18	–

Примітка: розраховано автором на основі [113]

Таблиця 2.5 дає змогу зробити висновок, що динаміка вартості та кількості укладених лізингових угод в Україні яскраво демонструє вплив економічної кризи в другій половині 2008 р. і 2009 р., котрий практично нівелював період позитивних тенденцій у цій сфері. Позитивна тенденція розвитку ринку лізингу знаходить свій прояв у рості кількості укладених лізингових угод у 2010 – 2012 роках. У 2010 році було укладено 5095 угод, що на 69% більше, ніж у 2009 році. Найбільша кількість лізингових угод була укладена у 2013 році, що свідчить про значне пожвавлення лізингової діяльності та про зростаючий інтерес до неї.

Середня вартість договору була також найвищою у 2013 році, що свідчить про збільшення вартості лізингової угоди. Необхідно звернути увагу, що середня вартість укладеного договору коливається відповідно до вартості договорів за аналізований період.

Але, при цьому, лізингові послуги залишаються малодоступними або недоступними для малого та середнього бізнесу. Малі та середні підприємства все ще не користуються перевагами лізингу в повному обсязі. Це, зокрема, зумовлене недосконалістю податкового законодавства, реформування якого (новий Податковий Кодекс), поряд зі змінами до адміністративної та судової системи, може зробити лізинг не таким дорогим для лізингоодержувача, зменшуючи, зокрема, вартість трансакцій для лізингодавця.

Нестабільна економічна ситуація в державі вплинула на терміни дії лізингових угод. Якщо раніше лізингоодержувачам було під силу укласти довгострокові лізингові угоди, то останнім часом більшість із них укладають короткострокові угоди. Довгострокові угоди стають все більш ризикованими та економічно не вигідними. Проаналізуємо середні терміни дії лізингових угод (рис. 2.3.).

Аналізуючи діаграму 2.3 слід зауважити, що найбільшу частку складають лізингові угоди терміном дії від 2 до 5 років та від 5 до 10 років включно. Причому, спостерігається значне зменшення лізингових угод від 2 до 5 років і їх зростання від 5 до 10 років включно.

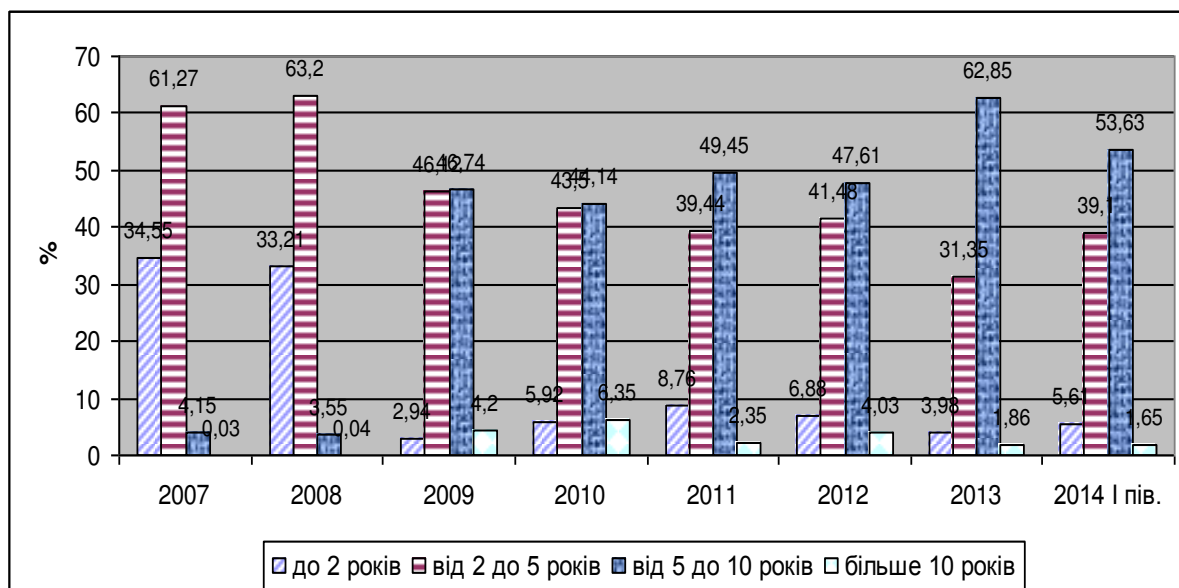

Рисунок 2.3 – Середні терміни дії лізингових угод [113]

Це можна пояснити достатньо складним фінансовим становищем економіки країни та бажанням лізингоодержувачів збільшити термін дії угоди та, тим самим, зменшити розміри лізингових платежів.

Збільшення тривалості лізингових угод від 5 до 10 років включно та зменшення угод, що укладаються на інший термін, обумовлюється також зростанням середньої вартості договору лізингу. З табл. 2.5 видно, що починаючи з 2010 року середня вартість договору лізингу зростає, відтак лізингоодержувач страхує себе та укладає угоду на довший термін.

Основними джерелами фінансування лізингових операцій у I півріччі 2014р. були: позикові кошти, в тому числі банківські кредити (78,86%), на другому місці – власні кошти лізингодавців (20,04%), на третьому місці – залучені кошти (1,09%) [113]. При цьому, частка позикових коштів у порівнянні з I півріччям 2013р. роком зменшилась на 2,27%, а частки власних і залучених коштів зросли відповідно на 1,47% та 0,79%.

Станом на кінець I півріччя 2014 року переважна більшість лізингових компаній надавала в лізинг кілька видів активів. Найпопулярнішими предметами лізингу на українському ринку були транспортні засоби (75,78%), вагому частку серед яких займають легкові автомобілі. Друге місце за

популярністю активів, що виступають предметами лізингу, належить: техніці, машинам та устаткуванням (12,31%). Далі йде інше обладнання (10,18%). Новими серед можливих предметів лізингу є комп'ютерна техніка й телекомунікаційне обладнання (1,56%). Друкарське, поліграфічне та торговельне обладнання займають найменшу частку серед усіх видів активів (0,11%) [113].

Для детальнішого аналізу розвитку лізингових послуг в Україні доцільно проаналізувати структуру портфеля лізингових угод за галузями народного господарства. На нашу думку, це один із найважливіших показників, що характеризують лізингову діяльність, оскільки показує у розрізі відсоток лізингових угод за основними галузями народного господарства (табл. 2.6).

Таблиця 2.6 – Розподіл лізингового портфеля за галузями народного господарства, % [113]

Галузь народного господарства	Рік						
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014 (І пів)
1	2	3	4	5	6	7	8
Транспорт	51,30	59,17	59,36	57,40	58,09	71,77	67,07
Сільське господарство	9,50	11,59	12,99	14,23	19,04	14,03	17,04
Будівництво	15,20	10,88	8,26	6,71	5,00	2,79	3,32
Сфера послуг	8,20	6,02	4,97	6,16	4,79	1,99	1,86
Харчова промисловість	2,00	1,77	1,36	1,05	1,04	0,77	1,00
Добувна промисловість	1,30	1,22	1,13	0,90	2,53	2,27	2,76
Машинобудування	0,60	0,58	0,49	2,10	0,51	0,33	0,43
Металургія	1,02	1,05	1,10	0,34	0,32	0,06	0,10
Легка промисловість	0,29	0,27	0,27	0,26	0,17	0,20	0,20
Хімічна промисловість	1,20	0,64	0,29	0,26	0,20	0,10	0,13
Інші	9,69	6,81	9,78	10,59	8,31	5,69	6,09

Аналізуючи дані табл. 2.6, слід звернути увагу, що у 2013р. практично по всіх позиціях спостерігається зменшення частки лізингового портфеля, окрім транспорту. Відчутно зменшилась його частка у сільському господарстві, будівництві, сфері послуг і металургії, оскільки саме ці галузі, на сьогодні, вважаються ризикованими для інвестування. На жаль, у лізинговому портфелі України не виділяється деревообробна промисловість як окрема галузь. Проте, саме ця галузь вимагає значних інвестицій на оновлення основного капіталу. Ми лише можемо припустити, що вона віднесена до групи «інші», вартість лізингового портфеля якої у 2013 році зменшилась на 2,62 % у порівнянні з попереднім роком. Ситуація дещо змінилася у I півріччі 2014 року, оскільки спостерігається зменшення частки лізингового портфеля лише у групах «транспорт» і «сфера послуг».

Лізинг є відносно новим інструментом оновлення основного капіталу деревообробних підприємств, активне використання якого може стати потужним імпульсом технічного переоснащення їхнього виробництва. Адже темпи фізичного та морального старіння основних засобів галузевих підприємств суттєво перевищують темпи їх оновлення (див. рис. 2.5, 2.7).

Враховуючи значні потреби у придбанні основних засобів у лізинг, нам було важливо з'ясувати причини незначного його використання деревообробними підприємствами. Для цього було проведено анкетування деревообробних підприємств [32, с. 39-50, 133, с. 59-70].

Опрацювавши дані опитувальних анкет, щодо перспектив розвитку лізингу обладнання на деревообробних підприємствах, ми побачили, що лізинг у цій галузі народного господарства робить лише перші кроки. Нами було опитано 50 деревообробних підприємств (з них 18 меблевих) Карпатського регіону України, за розробленою нами анкетною (додаток К).

Так, серед 50 опитаних нами підприємств лише три, що складає 6,00%, використовуює лізинг для оновлення свого парку технологічного обладнання. Проте, пропозиції щодо використання лізингу на галузеві підприємства надходять, що свідчить про бажання лізингових компаній працювати у

деревообробній галузі. 58,8% підприємств позитивно відгукнулись щодо розгляду можливості використання лізингу, що свідчить про готовність галузових підприємств його застосовувати (рис. 2.4).

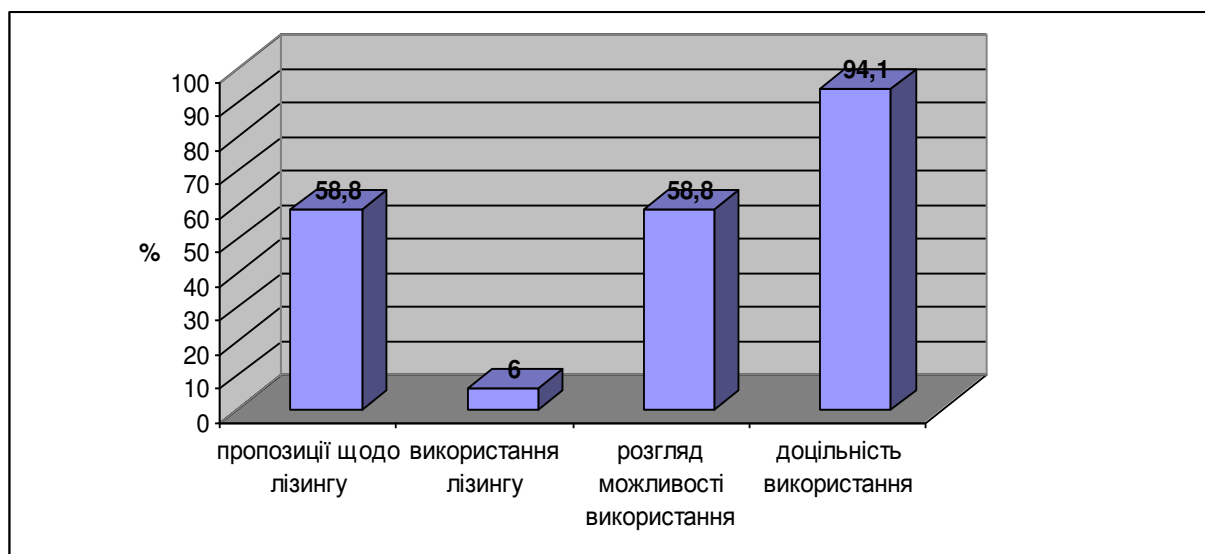

Рисунок 2.4 – Готовність деревообробних підприємств Карпатського регіону України співпрацювати з лізинговими компаніями

Примітка: сформовано автор на основі результатів проведеного анкетування

Метою нашого опитування було не лише вивчення пропозиції та доцільності використання деревообробними підприємствами лізингових послуг, а також проведення аналізу фінансової ефективності лізингу. 53% опитаних нами респондентів стверджували, що аналізували вигідність використання лізингу.

Серед основних переваг його застосування вони назвали: мінімальні первинні затрати на купівлю обладнання; гнучкість оплати; відсутність застави; оперативність розгляду питання; податкова економія; широкий спектр предметів лізингу.

Незаперечним є той факт, що лізинг, виступаючи ефективним механізмом оновлення техніки та технологій, одночасно сприяє розвитку виробництва, впровадженню досягнень науково-технічного прогресу, створенню нових робочих місць і є дієвим у збільшенні обсягів реалізації продукції виробників такої техніки.

Виробництво деревообробної продукції галузевими підприємствами характеризується високим рівнем енергоспоживання та матеріаломісткістю, що не виправно здорожує її вартість. Окрім того, негативно впливають чинники спрацьованості виробничого обладнання, застарілі технології виробництва та незначне використання ресурсо-, зокрема енергоощадного обладнання. Враховуючи світові тенденції зростання цін на енергоресурси, галузевим підприємствам необхідно терміново модернізувати обладнання, устаткування та технології виробництва, запровадити режим економії енергії, дотримуватись екологічних норм та інтенсифікувати виготовлення інноваційної продукції. Такі зміни вимагатимуть значних капіталовкладень, які найдоцільніше здійснити за допомогою лізингу.

Результати проведеного нами аналізу літературних джерел, статистичних даних щодо стану деревообробних підприємств та розвитку ринку лізингу засвідчують гостру важливість і необхідність його застосування.

При використанні лізингу для фінансування придбання обладнання, лізингові платежі в повному обсязі будуть зменшувати базу оподаткування (з 1 січня 2015р. податок на прибуток складає 18%). Використовуючи лізинг, підприємства спрямовують грошові кошти не на сплату податку на прибуток, а на реальне розширення свого виробництва та впровадження сучасного обладнання.

Оскільки лізингові платежі є рознесені в часі, тому лізингові компанії при здійсненні фінансування лізингової угоди враховують цю особливість, що відображається у розмірі платежу.

У більшості випадків загальна сума лізингових платежів складається з авансового платежу, періодичних лізингових платежів та викупної (залишкової) вартості об'єкту лізингу [76].

Розрізняють такі види лізингових платежів [76]:

– *регулярні платежі*, тобто лізингові платежі, що здійснюються через рівні проміжки часу; вони поділяються на:

– постійні платежі (ануїтети);

- платежі з постійним темпом зміни;
- платежі з повною амортизацією боргу (відшкодуванням вартості предмета лізингу).

– *нерегулярні платежі*, тобто лізингові платежі погоджуються сторонами відповідно до графіку, в якому вказані певні терміни та суми.

На прийняття рішення щодо схеми платежів з точки зору лізингоотримувача впливають: сезонність виробництва, неспроможність одночасно інвестувати велику суму коштів у розвиток матеріально-технічної бази виробництва; вивільнення коштів для підвищення ліквідності балансу; інвестиційна політика підприємства та тощо.

Зазвичай лізингодавець пропонує свою схему розрахунків лізингових платежів. Як правило банк, що фінансує лізингову компанію, нараховує відсотки за користування кредитними ресурсами, виходячи з фактичної заборгованості, що мала місце в певні проміжки часу за однакової процентної ставки. Для лізингової компанії прийнятна будь-яка схема лізингових платежів, що забезпечує отримання запланованої норми прибутку та погашення всіх витрат, пов'язаних з контрактом. Якщо ж лізингова компанія для фінансування своїх контрактів застосовує альтернативні банківському кредиту джерела залучення коштів або ж залучає кредити, що передбачають жорсткий графік сплати заборгованості та відсотків, погодження різних схем залучення та розміщення ресурсів може привести до дефіциту грошей для повернення залучених ресурсів і сплати відсотків за користування ними.

Найбільш поширеною є схема розрахунку лізингових платежів, котра передбачає регулярні лізингові виплати з повною окупністю предмету лізингу.

Приведемо приклад типового розрахунку фінансового лізингу деревообробного обладнання у вигляді табл. 2.7. та 2.8.

Таблиця 2.7 – Вихідні дані для розрахунку фінансового лізингу деревообробного обладнання

Предмет лізингу	Деревообробне обладнання (Чотирибічний верстат Beaver 513)
Вартість обладнання	700 000 грн.
Тривалість лізингової угоди	5 років (60 місяців)
Авансований платіж	10% (розмір авансованого платежу вказується у лізинговій угоді)
Страховання	Страховання здійснюється лізинговою компанією.
Відсотки (винагорода) лізингової компанії	Фінансування лізингу, станом на 1 липня 2015р., здійснюється в середньому під 35% річних

За умови, що лізингоодержувач вніс аванс 10% вартості предмету лізингу, вартість деревообробного обладнання на початок розрахункового періоду складе – 630,00 тис. грн.

Представимо розрахунок лізингового платежу за I-ий рік:

$$A(I) = 630,00 \cdot 20 / 100 = 126,00 \text{ тис. грн.}$$

$$L(I) = 126,00 + 567,00 \cdot 35 / 100 = 324,45 \text{ тис. грн.}$$

Аналогічно розраховуються лізингові платежі для наступних періодів (табл. 2.8) .

Таблиця 2.8 – Схема розрахунку щорічних лізингових платежів, тис. грн.

Період	Вартість обладнання на початок року	Сума амортизаційних відрахувань	Вартість обладнання на кінець року	Середньорічна вартість обладнання	Сума щорічного лізингового платежу
I-ий рік	630,00	126,00	504,00	567,00	324,45
II-ий рік	504,00	126,00	378,00	441,00	280,35
III-ий рік	378,00	126,00	252,00	315,00	236,25
IV-ий рік	252,00	126,00	126,00	189,00	192,15
V-ий рік	126,00	126,00	–	63,00	148,05

Результати таблиці 2.8 засвідчують, що застосовуючи такий метод, загальна сума лізингового платежу за п'ять років для лізингоодержувача складе 1181,25 тис. грн. Такий спосіб нарахування лізингових платежів дозволяє повністю окупити вартість деревообробного обладнання.

Ситуація, котра склалася зі спрацюванням та оновленням основних засобів на підприємствах Карпатського регіону, є вкрай невтішною. Це засвідчують результати опитаних нами галузевих підприємств КРУ. У всіх областях регіону ступінь спрацювання основних засобів на деревообробних і меблевих підприємствах є досить високим, а в деяких випадках навіть загрозливим, оскільки складає більше 50%. На рис. 2.5 представлено середній відсоток спрацювання основного технологічного обладнання меблевих та деревообробних підприємств.

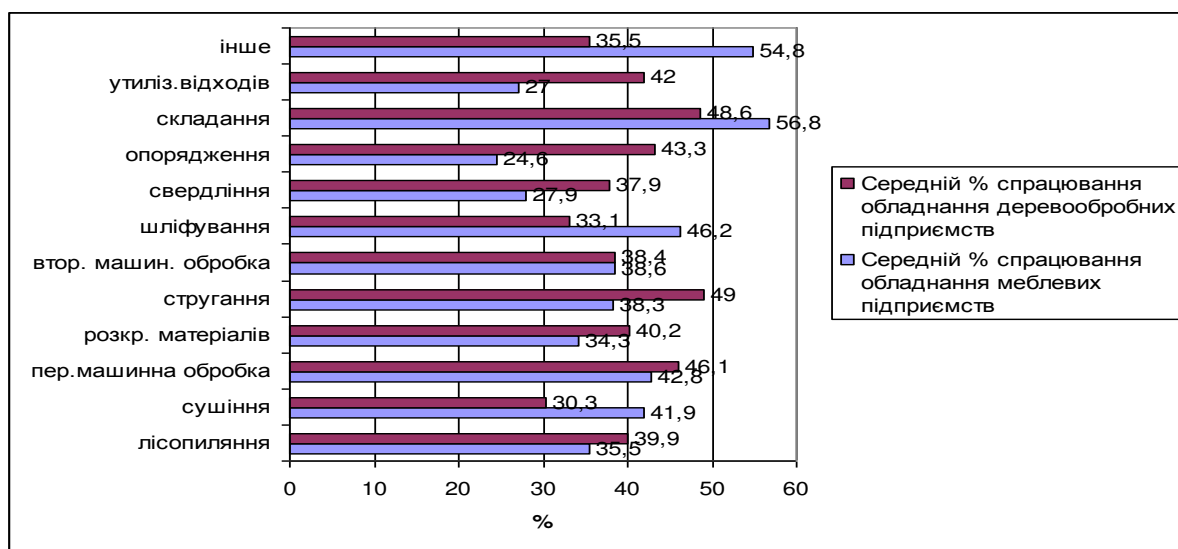

Рисунок 2.5 – Середній відсоток спрацювання основного технологічного обладнання меблевих і деревообробних підприємств КРУ

Примітка: сформовано автором на основі результатів проведеного опитування

З рис. 2.5 видно, що практично по кожному виду технологічного обладнання для меблевих підприємств (окрім свердління, опорядження та утилізації відходів) відсоток спрацювання є більшим за 30%, а в деяких випадках навіть загрозливим, так як складає більше 50% (складання та інше обладнання). Щодо деревообробних підприємств то ситуація тут теж не втішна,

оскільки в середньому відсоток спрацювання складає понад 40% по усіх видах обладнання.

Високий відсоток спрацювання основних засобів негативно впливає на діяльність галузевих підприємств, знижуючи продуктивність, ускладнюючи, а подекуди й унеможливаючи виготовлення конкурентоспроможної продукції, що є однією з основних причин збитковості галузі.

Оновлюючи основні засоби більшість галузевих підприємств змушені купувати продукцію іноземного виробництва, оскільки саме таке обладнання вимагає їх технологічний процес. Так, 28% опитаних нами респондентів деревообробних і 56% меблевих підприємств стверджують, що частка основного технологічного обладнання імпортного виробництва складає понад 50% від загальної кількості наявного на підприємствах обладнання. Така висока частка обладнання імпортного виробництва вимагає значних витрат на його закупівлю.

Відсоток спрацювання основного технологічного обладнання галузевих підприємств тісно пов'язаний із відсотком його завантаження. З одержаних нами результатів опитування слідує, що практично усі групи технологічного обладнання мають достатньо високий відсоток завантаження понад 50%, окрім свердління (28,7%), опорядження (31%) та шліфування (33,8%) (рис. 2.6).

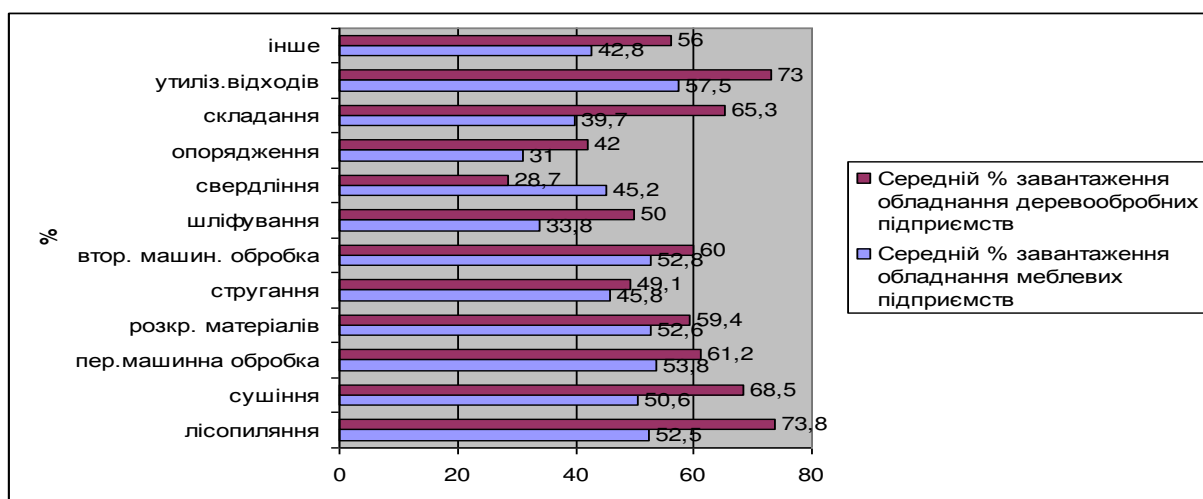

Рисунок 2.6 – Середній відсоток завантаження основного технологічного обладнання меблевих та деревообробних підприємств КРУ

Примітка: сформовано автором на основі результатів проведеного опитування

Оновлення основних засобів на галузевих підприємствах України відбувається досить повільно. Про це свідчать коефіцієнти їх оновлення, котрі не перевищують 12,2%, (рис.2.7), що підтверджує, необхідність деревообробним підприємствам масштабного та негайного оновлення основних засобів з метою забезпечення їх конкурентоспроможності на внутрішньому ринку та можливості реалізації своєї продукції за кордоном.

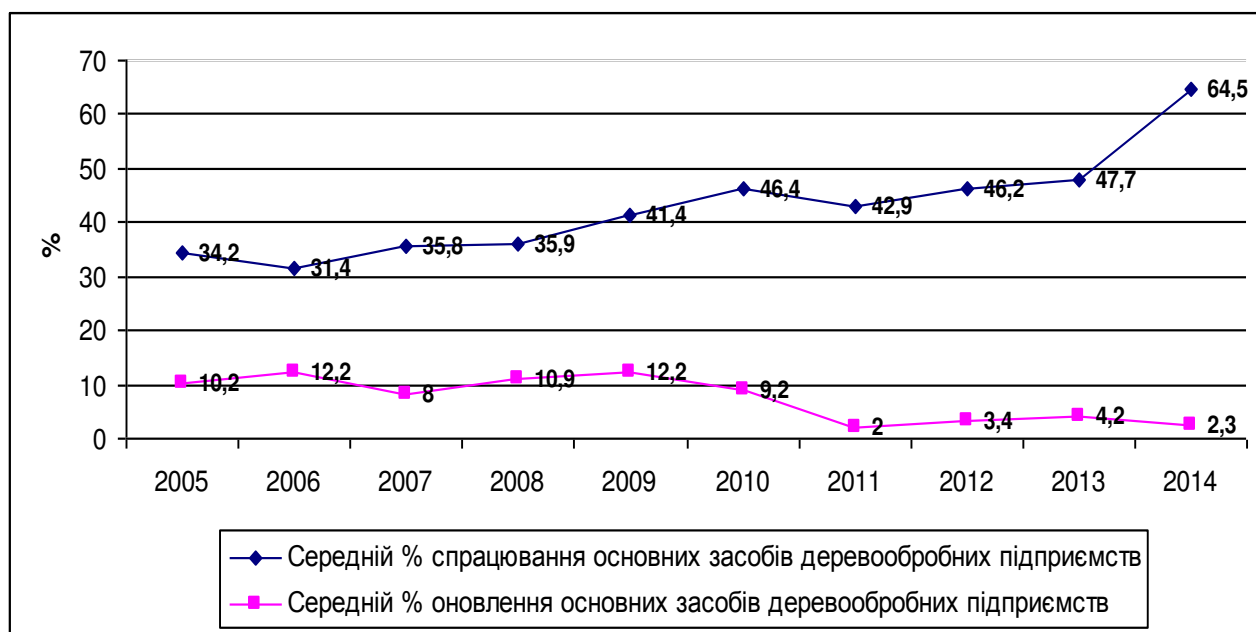

Рисунок 2.7– Динаміка коефіцієнтів спрацювання та оновлення основних засобів деревообробних підприємств України, %

Примітка: сформовано автором на основі [105]

Ось чому, на нашу думку, першочерговим завданням для підприємств є пошук нових інструментів фінансування основних засобів. Вибір відповідного варіанта фінансування оновлення основних засобів для підприємства загалом здійснюється з урахуванням таких основних факторів:

- достатності власних фінансових ресурсів для забезпечення економічного розвитку підприємства у майбутньому періоді;
- вартості довгострокового фінансового кредиту порівняно з рівнем прибутку, що генерується тими основними засобами, які оновлюються;
- досягнутого співвідношення власного й позикового капіталу, що визначає рівень фінансової стійкості підприємства;

– доступності довгострокового фінансового кредиту для підприємства.

Представимо на рисунку 2.8 схему можливих фінансових інструментів модернізації основних засобів та проаналізуємо можливість використання їх на деревообробних підприємствах Карпатського регіону України.

Рисунок 2.8 – Фінансові інструменти модернізації основних засобів підприємства

Примітка: сформовано автором на основі опрацьованих літературних джерел

Проаналізуємо більш детально усі можливі інструменти оновлення основних засобів на деревообробних підприємствах Карпатського регіону України.

1. Залучені кошти.

Аналізуючи інвестиційну політику нашої держави, слід зауважити, що за період 2007 – 2013 рр. обсяги прямих іноземних інвестицій в економіку України

зростали. За цей період зростали також інвестиції й у галузі оброблення деревини та виготовлення виробів з деревини та корка, крім меблів; виготовлення виробів із соломки та рослинних матеріалів для плетіння. Проте, їх частка у загальному обсязі інвестицій за цей період не мала чіткої тенденції до збільшення, а у періоді 2007 – 2012 рр. навіть спостерігалось її зменшення. Не зважаючи на збільшення частки інвестицій у 2013 році, величина її все ще є мізерно малою (0,9%) у загальній сумі інвестицій в економіку України (рис. 2.9).

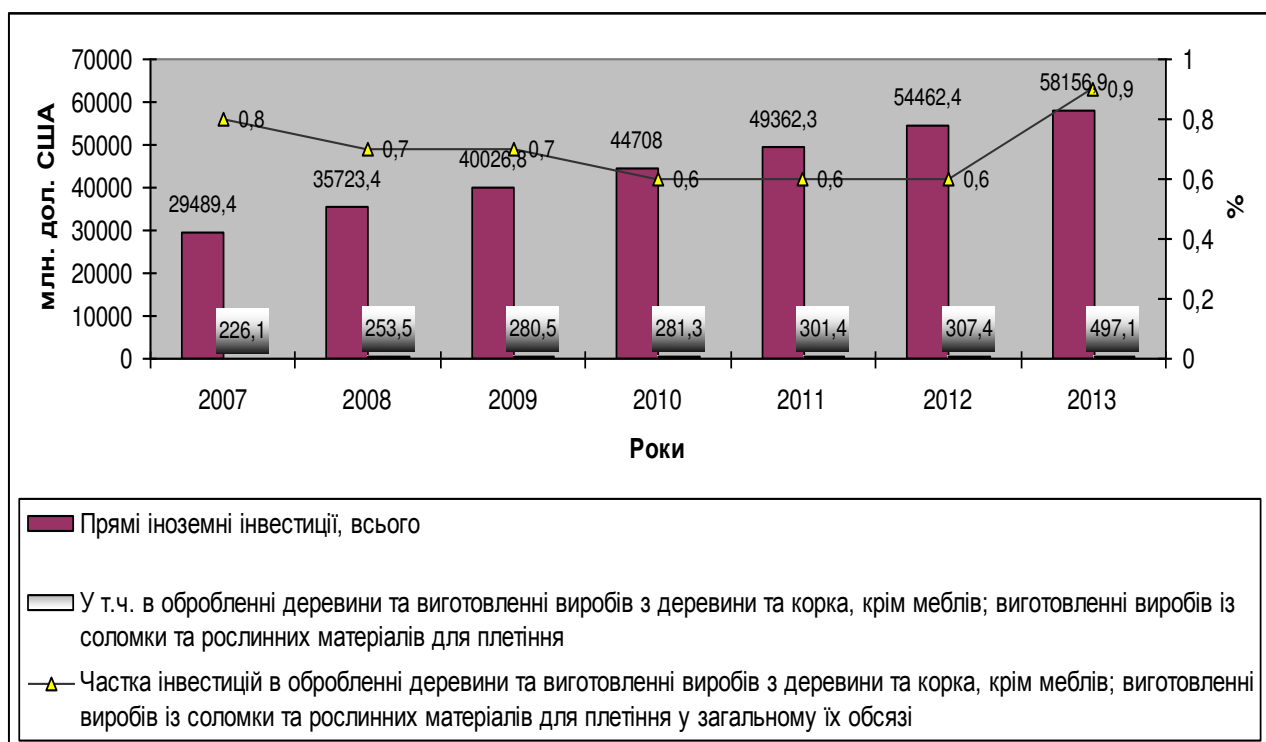

Рисунок 2.9 – Динаміка прямих іноземних інвестицій в економіці України (станом на кінець року)

Примітка: розраховано автором на основі [153]

Інвестиційні ресурси все ще є недостатніми для повного фінансування оновлення основних засобів галузевих підприємств. Розраховувати на швидке залучення інвестицій в основний капітал можливо лише за умови створення привабливого інвестиційного клімату, основними елементами якого є прибутковість підприємств, прогнозована та стабільна податкова політика, надійні гарантії та захист інвесторів, досконалість українського законодавства.

2. Власні кошти підприємств.

Слід зауважити, що достатньо велика кількість деревообробних підприємств КРУ є збитковими, або такими, котрі ледь-ледь виживають у складних економічних умовах. Так, за період 2002 – 2007 рр. частка збиткових деревообробних підприємств КРУ хоча і зменшилась від 37,3% до 29,5%, проте все ще є достатньо високою [71]. Проте, вже у 2008–2014 рр. кожне третє підприємство було збитковим, що свідчить про неможливість для таких підприємств самостійно оновлювати свій парк обладнання за рахунок власних коштів [105].

Ситуація у меблевому виробництві є ще гіршою, оскільки середній відсоток збиткових підприємств Карпатського регіону за період 2008 – 2013 рр. становив 38% [105].

3. Банківський кредит.

Економічна та фінансова криза в Україні кардинально змінила умови банківського кредитування. Кредити стали дорогими та малодоступними, а відтак практично не досяжними для малих і середніх підприємств галузі. Окрім того, на сьогодні, практично кожна фінансова установа зіткнулася з проблемою дефіциту ліквідності. За таких умов розраховувати на збільшення кредитування галузі практично неможливо, особливо враховуючи той факт, що зараз банки набагато жорсткіше, ніж раніше, оцінюють платоспроможність позичальників. А, як уже згадувалось, кожне третє підприємство у деревообробленні було збитковим.

На сьогодні, співпраця з малими і середніми підприємствами, а саме до таких належить більшість деревообробних підприємств, реально не включаються до стратегічних напрямків роботи вітчизняної банківської системи. Рівень кредитування цього сегменту клієнтурі в Україні є одним з найнижчих в Європі (у великих банках він не перевищував 10% портфелю) [77].

Одним із ключових факторів, що визначає наразі динаміку кредитування малого та середнього бізнесу, є не надто високий попит на позики [77]. Частка

опитаних нами респондентів, що використовують банківський кредит для придбання нового обладнання, є не високою та складає лише 26%.

Не сприяє залученню кредитів для галузевих підприємств КРУ їх висока вартість, високі вимоги банків до позичальників, короткостроковість кредитування (позики видаються в основному на 12-18 місяців), нестабільність макроекономічної ситуації в регіоні, тощо.

За таких умов розраховувати на збільшення банківського кредитування малих і середніх галузевих підприємств КРУ неможливо. Відтак, єдиним виходом з такої ситуації – це пошук альтернативних фінансових інструментів, якими можуть бути оренда та лізинг.

4. Оренда.

Оренда є одним із альтернативних фінансових інструментів модернізації основних засобів підприємств і одним із дієвих напрямів підвищення ефективності використання виробничого потенціалу. Проте, оренда не є достатньо вигідним механізмом для деревообробних і меблевих підприємств, оскільки, перш за все, в оренду пропонується наявне вже обладнання, яке може не відповідати сучасним вимогам. Використовувати орендоване майно необхідно строго за його цільовим призначенням і здійснювати за власний рахунок профілактичне обслуговування, усувати усі несправності та поламки, поточний і капітальний ремонт. Окрім того, як правило, орендні платежі є строго фіксованими.

5. Лізинг.

На нашу думку, найефективнішим фінансовим інструментом модернізації основних засобів деревообробних підприємств КРУ за умов, що склалися, може стати саме лізинг.

Укладаючи лізингові угоди, деревообробні підприємства КРУ зможуть забезпечити собі значну економію коштів, які були б витрачені на закупівлю нового обладнання, водночас одержуючи його в своє розпорядження на тривалий період часу. Лізинг відповідає вимогам прискорення оборотності капіталу з огляду на скорочення термінів морального старіння обладнання в

умовах бурхливого науково-технічного прогресу. Такий розподіл капіталу зумовлений диспропорціями між потребами в капіталовкладеннях і можливостями їх фінансування, що посилюється в міру технічного ускладнення та подорожчання обладнання й устаткування.

Проаналізувавши усі переваги лізингу, як для учасників лізингової угоди, так і для держави в цілому, можна стверджувати, що лізинг є одним з найпривабливіших і найперспективніших інструментів інвестування, здатного значно поживати процес оновлення матеріально-технічної бази деревообробних підприємств Карпатського регіону України.

2.3. Екологічні аспекти лізингових відносин у контексті конкурентоспроможності галузевих підприємств

Конкурентоспроможність підприємства є однією з найважливіших категорій ринкової економіки, що характеризує можливість та ефективність його адаптації до умов конкурентного середовища [44]. Проблеми підвищення конкурентоспроможності галузевих підприємств як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках є надзвичайно важливими й актуальними на сьогодні. Особливої гостроти ці проблеми набувають в умовах посилення інтенсивності конкуренції на окремих ринках, де підприємствам – виробникам деревообробної продукції потрібно постійно відслідковувати кон'юктурні зміни, коливання вартості сировинних ресурсів, а питання рентабельності їхніх активів напряму залежать від рівня використання новітнього обладнання й устаткування у виробничій сфері.

Цілеспрямоване управління екологізацією виробництва може стати важливою рушійною силою інноваційних та інвестиційних процесів на галузевих підприємствах з метою підвищення їхньої конкурентоспроможності, а фінансовим інструментом досягненням цього може бути лізинг. Однією з найвагоміших конкурентних переваг використання лізингу є можливість використання сучасного ресурсо- та енергоощадного обладнання задля

розроблення нових видів продукції й одержання вигод від цінової конкуренції на ринку (рис. 2.10).

Рисунок 2.10 – Можливі вигоди від використання лізингу на основних етапах виробництва та реалізації продукції

Примітка: сформовано автором на основі опрацьованих літературних джерел

З рис. 2.10 слідує, що не лише виробники деревообробної продукції зможуть одержати вигоди від застосування лізингу. Однозначні переваги одержать як споживачі деревообробної продукції, так і суспільство загалом. При цьому, запровадивши лізингові відносини на другому етапі (деревообробці), ефект від них поширюється по ланцюгу на всі подальші етапи. Таким чином, вигоди від використання лізингу проявляються не лише на етапі виробництва, а й у соціальній сфері життя людей, тобто він має як економічні, так і соціальні цінності.

За відсутності у необхідній кількості сучасного обладнання та можливості здійснювати якісну переробку деревини, однією з проблем розвитку деревообробних підприємств є переважаюча орієнтація на одержання прибутку у короткостроковій перспективі, що спонукає експортувати необроблену деревину (зокрема, за тіньовими схемами) або деревину низького рівня переробки.

Така діяльність приносить негайну фінансову вигоду на ранніх стадіях технологічної обробки деревини, проте позбавляла галузь і країну загалом значної кількості робочих місць і зумовлює скорочення надходжень до бюджетів різних рівнів, знижуючи конкурентоспроможність продукції з деревини як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках.

Більше того, під прикриттям експорту дров'яної деревини за тіньовими схемами здійснюється експорт ділової деревини, що є абсолютно неприпустимим з позицій стратегічних інтересів регіону.

9 квітня 2015 р. Верховна Рада України прийняла зміни до Закону України «Про особливості державного регулювання діяльності суб'єктів підприємницької діяльності, пов'язаної з реалізацією та експортом лісоматеріалів» [61] (щодо мораторію на експорт лісо- та пиломатеріалів у необробленому вигляді). Згідно з даним законом тимчасово (строком на 10 років) забороняється вивезення за межі митної території України необроблених лісоматеріалів.

Експорт необробленої деревини позбавляє деревообробні підприємства можливості конкурувати своєю продукцією на ринках збуту. Виробництво деревообробної продукції характеризується високим рівнем енерго- та ресурсоспоживання, що здорожчує її вартість. Окрім того, негативно впливають чинники спрацьованості основних засобів (див. рис. 2.5) і використання застарілих технологій виробництва.

Орієнтація на продукцію низького рівня переробки деревини в нових конкурентних умовах змусило б частину підприємств піти з ринку лісового сектору або конкурувати з високотехнологічними західними виробниками за

рахунок низьких цін і підвищеного рівня експлуатації трудових ресурсів. Безумовно, такий шлях – це стратегічна поразка за наявності власного лісового ресурсу.

Технологічний рівень експортованої сировини надзвичайно низький. Без вітчизняної сировини майже призупинила свою роботу велика кількість деревообробних та меблевих комбінатів, яких в Україні нараховується понад 6,5 тисячі. В основному це підприємства Державного агентства України з управління державними корпоративними правами та майном, Державного агентства лісових ресурсів України, частка продукції яких в загальному обсязі становить майже 70%. Отже, зникають робочі місця, знижуються надходження до бюджету, іноземні товаровиробники завойовують вітчизняні ринки меблів.

Чим глибша переробка деревини – тим вища ціна вітчизняних виробів з неї та більше людей забезпечені роботою. Пріоритетним напрямом експорту мають бути товари, наприклад, меблі, а не сировина, як кругляк – унікальний ліс, грошова експортна вартість якого не є високою.

У табл. 2.9 представлено перелік найбільших експортерів України з іноземним капіталом. Слід зауважити, що дані підприємства, маючи іноземного інвестора, безумовно краще забезпечені власною технологічною базою, ніж більшість вітчизняних галузевих підприємств, а відтак можливістю випускати якісну продукцію [105].

Таблиця 2.9 – Найбільші експортери України з іноземним капіталом

№ з/п	Назва підприємства	Експорт у 2013 р., млн. грн.	Основні види продукції
1	2	3	4
1	Кромберг енд Шуберт, Україна	1328	Кабелі та дроти для автотранспорту
2	Леоні Ваєрінг Системз УА ГмбХ	1068	Дроти та кабелі
3	Джейбіл Секріт Юкрейн Лімітед	983	Електро та радіо компоненти
4	ТЕТРА ПАК Україна	969	Упаковка та пакувальне обладнання
5	Крафт Фудз Україна	541	Кондитерські вироби
6	Джей Ті Інтернешнл Україна	526	Цигарки
7	СЕ Борднетце Україна	505	Вузли, деталі, обладнання для автомобілів

Продовження таблиці 2.9

1	2	3	4
8	Ядзакі Україна	493	Комплектуючі для автопромисловості
9	Філіп Морріс Україна	486	Тютюн
10	Фішер Мукачеве	375	Гірські та бігові лижі
11	Тамбрандс-Україна	359	Гігієнічні вироби
12	Кроно-Україна	322	ДСП
13	Сіріус Екструджен	303	Упаковка
14	Барлінек-Інвест	273	Дерев'яне покриття для підлоги
15	Електролюкс Україна	241	Пральні машини
16	Тютюнова компанія «ВАТ ПРИЛУКИ»	237	Тютюн
17	Сандора	210	Безалкогольні напої, вина, снеки
18	Костал Україна	196	Комплектуючі для автопромисловості
19	Преттл-Кабель Україна	188	Комплектуючі для автопромисловості

З табл. 2.9 слідує, що серед 19 найбільших експортерів України з іноземним капіталом є лише чотири галузеві підприємства (ТЕТРА ПАК Україна, Фішер Мукачеве, Кроно-Україна та Барлінек-Інвест) із загальною сумою експорту в 1939 млн. грн., що складає 20% від загальної суми експорту усіх найбільших експортерів України.

На нашу думку, якщо б усі галузеві підприємства мали можливість доступу до нового, сучасного обладнання, могли самостійно проводити модернізацію свого виробництва та, як наслідок, здійснювати розробку та виготовлення нових видів продукції, експорт необробленої деревини значно б зменшився. Використовуючи лізинг, можна вже сьогодні отримати те обладнання, яке конкуренти зможуть придбати лише завтра.

Крім того, застосовуючи лізинг, не вилучаються настільки необхідні для підприємств обігові кошти, адже лізингові платежі сплачуються поступово упродовж періоду лізингової угоди. Таким чином, не знижуючи показники власної ліквідності, галузеві підприємства зможуть оперативно одержати саме те обладнання, котре є необхідним для їхнього виробництва. Навіть, якщо у подальшому виникають прорахунки у бізнес-плануванні й інвестиції у нові

проекти виявляються нерентабельними, завжди є можливість розірвати лізингову угоду, повернувши обладнання лізинговій компанії. Підприємство ризикує лише авансом і першими лізинговими платежами, доки практично не виявиться, наскільки економічно ефективними були інвестиції.

Окрім того, фактор невинного зростання цін на деревину у світовому масштабі зумовлює підвищений інтерес виробників до її раціональнішого використання. Випуск сертифікованої продукції з деревини, безумовно, підвищить конкурентоздатність галузевих підприємств, надасть їм можливість розширення сегменту збуту на міжнародних ринках, покращить їхнє фінансове становище.

Професор Синякевич І.М. [147] стверджує, що екологічна сертифікація продукції – це процедура, що підтверджує відповідність виготовленої продукції вимогам екологічних стандартів. Продукція, що пройшла процедуру екологічної сертифікації, називається «зеленою», або «екологічно чистою», оскільки в процесі її споживання або використання не завдається шкода споживачам та навколишньому природному середовищу. Така продукція маркується спеціальним знаком. Виробник продукції після проходження процедури екологічної сертифікації отримує сертифікат, що підтверджує її відповідність екологічним вимогам.

Екологічна сертифікація продукції може бути як добровільною так і обов'язковою. Як інструмент екополітики підприємства, вона дозволяє досягнути таких позитивних результатів:

- споживачі отримують інформацію про наявність на ринках екологічно чистих товарів;
- збільшення частки екологічно сертифікованої продукції призводить до зменшення забруднення навколишнього природного середовища та покращення стану здоров'я населення;
- зростає конкуренція на ринках продукції за випуск екологічно чистих і екологічно безпечних товарів, яка сприяє розвитку раціонального природокористування.

Разом з тим, необхідно враховувати деякі еколого-економічні особливості екологічної сертифікації продукції, зокрема:

- на проведення екологічної сертифікації виробники продукції витрачають додаткові кошти, що призводить до зростання її ціни;
- добровільна процедура екологічної сертифікації, на думку багатьох учених, має перевагу над обов'язковою;
- екологічна сертифікація продукції динамічно розвивається та вдосконалюється.

Продукція, яка пройшло екологічну сертифікацію, повинна бути виділеною серед її загального обсягу за допомогою екологічного маркування. Міжнародні стандарти (ISO) мають інформувати споживача продукції про її якість, екологічну корисність, енергетичний менеджмент та ін..

Більшість стандартів ISO використовуються у багатьох країнах світу, в тому числі й в Україні. Українська національна версія стандартів називається ДСТУ ISO.

Усі стандарти ISO мають своє маркування, яке вказує на сферу його застосування.

ISO 9000 – це система управління якістю, сертифікація за якою гарантує, що підприємство може випускати продукцію на стабільному рівні якості та постійно його підвищувати. Використовуючи цей стандарт виробник контролює якість, що мінімізує ризик виготовлення продукції невідповідної якості.

ISO 22000 – гарантує споживачам безпеку кінцевого продукту, оскільки під час його виробництва всі ключові фактори, включаючи мікробіологічні, хімічні та фізичні, перебувають під повним контролем підприємства. Сертифікація підприємства за даним стандартом гарантує споживачам безпеку сировини, домішок і компонентів, що використовуються під час виробництва. Вона також забезпечує впевненість у тому, що контролюються всі фактори ризику, які впливають на виробничий процес.

ISO 14001 – це системи управління довкіллям. Впровадження цього стандарту на підприємстві означає, що виробник прагне мінімізувати негативний вплив на нього результатів своєї діяльності.

ISO 27000 — це система міжнародних стандартів, котра включає стандарти з інформаційної безпеки.

Для діяльності деревообробних підприємств є важливим поєднання обидвох систем якості ISO 9000 та ISO 14001 оскільки, лише таким чином вони зможуть інтегруватися в міжнародну комплексну систему управління якістю, що має назву «загальне управління якістю» (TQM) [181, с. 261].

Необхідно звернути увагу на схожість цих двох систем, оскільки обидві очолюються керівництвом підприємства, є частиною його політики, спрямовані на розвиток і удосконалення діяльності, прагнуть до підвищення його конкурентоспроможності на ринках збуту, покликані забезпечити розуміння власних інтересів підприємства та вимог споживачів продукції.

Слід також врахувати, що випуск сертифікованої продукції деревообробними підприємствами КРУ пов'язаний з певним ризиком, котрий полягає у неспроможності певної категорії споживачів купувати її за пропонованими цінами. Тому, термін окупності витрат на виробництво та збут безумовно зросте. Окрім того, є низка перешкод, котрі виникають перед галузевими виробниками при випуску такої продукції, оскільки це зобов'язує їх на усіх етапах її виробництва (лісовирощування, лісозаготівля, транспортування, зберігання, обробки деревини, опорядження, складання) максимально зберегти природні якості сировини.

Провівши опитування на деревообробних і меблевих підприємствах КРУ щодо перспектив випуску сертифікованої продукції, ми одержали достатньо позитивний результат: 77,8% меблевих і 56,3% деревообробних підприємств відповіли, що готові випускати сертифіковану продукцію. До 44% деревообробних і 66,7% меблевих підприємств надходили запити від споживачів, щодо бажання купувати таку продукцію (рис. 2.11).

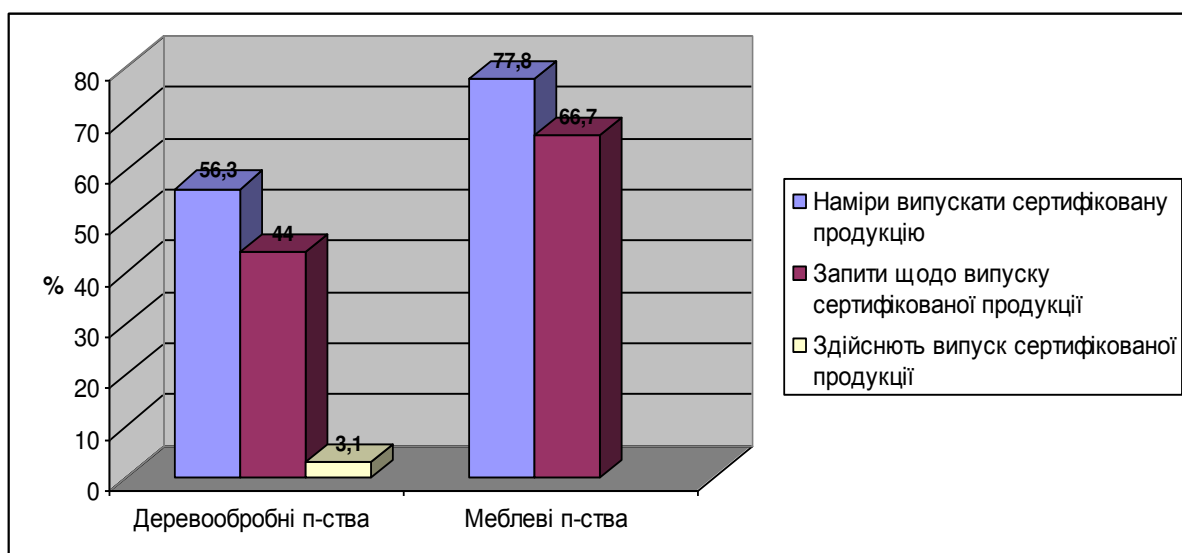

Рисунок 2.11 – Перспективи випуску сертифікованої продукції
деревообробними та меблевими підприємствами КРУ

Примітка: сформовано автором на основі результатів проведеного опитування

З рис. 2.11 слідує, що достатньо вагома частка галузевих підприємств готові випускати сертифіковану продукцію, не зважаючи на те, що більшості з них для цього необхідно буде вдосконалювати технологічний процес шляхом заміни існуючого обладнання на сучасне.

Під час здійснення екологічної сертифікації продукції важливо з'ясувати: хто відповідає за її впровадження та хто буде здійснювати оплату цієї процедури. Практика здійснення екологічної сертифікації галузевими підприємствами засвідчує, що підприємства можуть пройти сертифікацію як за власні, так і за спонсорські кошти. Потужні деревообробні підприємства спроможні самостійно профінансувати процедуру сертифікації продукції, розуміючи, що це відкриває для них нові можливості на ринках збуту.

На нашу думку, гарантом проведення сертифікації продукції на малих і середніх деревообробних підприємствах могла би бути держава. Саме держава має взяти на себе частину витрат, які повинні понести деревообробні підприємства під час здійснення сертифікації, адже самотужки їм здійснити цю процедуру неможливо через брак фінансових ресурсів.

Запровадивши екологічну сертифікацію своєї продукції, деревообробні підприємства змогли б:

- підвищити свою конкурентоспроможність як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках;
- покращити фінансові результати за рахунок нарощування випуску та продажу екологічно чистої продукції;
- підвищити свій експортний потенціал за рахунок випуску перспективної групи екологічних товарів та надання відповідних послуг;
- розв'язати екологічні проблеми регіону за рахунок використання сучасного очисного устаткування;
- вирішити низку проблем матеріального й енергетичного забезпечення за рахунок істотного зменшення потреби у відповідних ресурсах.

Виробництво екологічно чистої продукції є головною умовою підвищення конкурентоспроможності галузевих підприємств регіону. Якість продукції, включаючи її екологічність, новизну, технічний рівень, відсутність дефектів, надійність і безпечність у експлуатації є ключовим чинником в утриманні позицій на ринках збуту та забезпеченні максимального рівня продажу своєї продукції.

Серед найголовніших завдань, котрі ставлять перед собою деревообробні підприємства КРУ на найближчі роки, згідно результатів проведеного нами опитування: на першому місці – збільшення обсягів виробництва (48%); на другому місці – освоєння та впровадження нових технологій (обладнання) (44%); на третьому місці – підвищення якості продукції (30%); на четвертому місці – запровадження нової номенклатури продукції (26%) та на п'ятому місці – стабілізація ситуації з сировинною базою (24%) (рис. 2.12).

Одержані нами результати засвідчують, що галузеві підприємства регіону готові збільшувати обсяги виробництва та запроваджувати нову номенклатуру своєї продукції, а якщо врахувати, що 56,3% деревообробних і 77,8% меблевих підприємств мають наміри випускати сертифіковану продукцію, то можна припустити, що саме екологічно чисту продукцію мають намір у перспективі

випускати дані підприємства. Досить велика кількість опитаних нами респондентів висловила бажання оновлювати та впроваджувати нові технології на виробництві. Найефективніший спосіб, на нашу думку, здійснити це – застосувати лізинг.

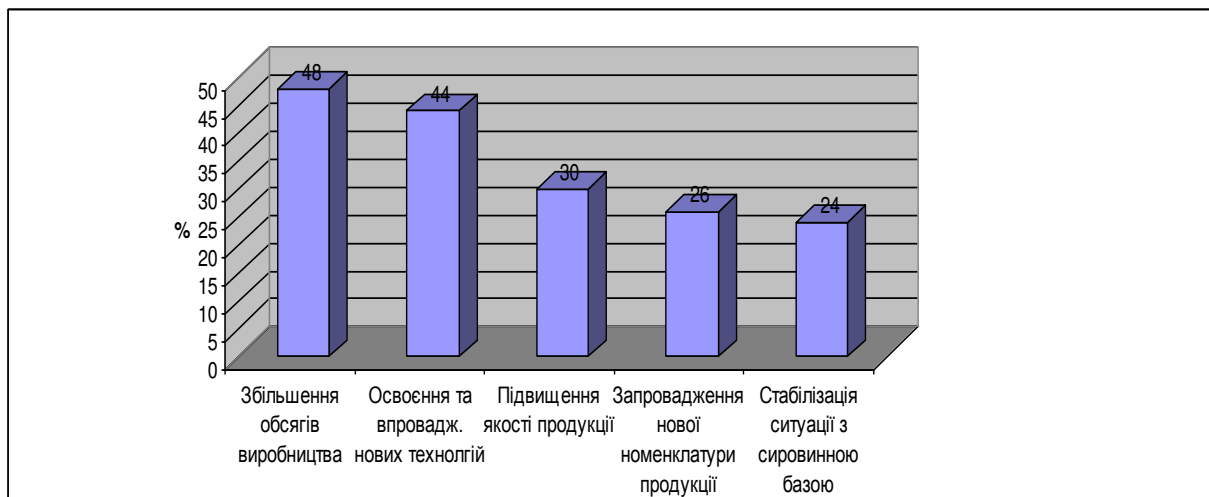

Рисунок 2.12 – Основні перспективні завдання деревообробних і меблевих підприємств Карпатського регіону України

Примітка: складено автором на основі результатів проведеного опитування

Оновлюючи технологічну базу, на засадах лізингу, деревообробні підприємства зможуть одержати такі вигоди:

- збільшити обсяги вітчизняної конкурентоспроможної продукції, що відповідає вимогам споживчого ринку та сучасним екологічним вимогам;
- впровадити ресурсозберігаючі технології, зменшити енергоємність та матеріалоємність виробництва;
- підняти екологічну та технічну безпеку виробництва, покращити умови праці;
- збільшити рівень зайнятості населення шляхом створення нових робочих місць в галузі;
- підвищити рівень добробуту працівників;
- збільшити бюджетні надходження.

Висновки до розділу 2

У другому розділі дисертаційного дослідження:

1. Проаналізовано сучасний світовий ринок лізингових послуг загалом та Європейський зокрема. Досліджено, що в основному він зосереджений у США, Західній Європі й Японії: їх частка складає близько 93% світових лізингових угод. У країнах Європи на лізинг припадає від 15 до 30% інвестицій. За даними опитування Європейської асоціації «Leaseurope», в найближчому майбутньому попит на лізингові послуги зростатиме, частка підприємств, які планують купувати обладнання в лізинг, сягне 34%.

2. Дано оцінку розвитку лізингу в Україні, котрий почався значно пізніше, ніж у міжнародній практиці, де швидше усвідомили його переваги та можливості, хоча в останні роки спостерігається підвищений інтерес до його розвитку. Про це свідчать зростання кількості та вартості укладених договорів фінансового лізингу та зростання середньої вартості договору в 2013 році на 1,5 млн. грн.. у порівнянні з попереднім періодом.

3. За результатами проведеного опитування було виявлено, що лише 6% деревообробних підприємств Карпатського регіону України використовує лізинг для оновлення своїх основних засобів. Проте, пропозиції щодо використання лізингу на галузеві підприємства надходять, що свідчить про бажання лізингових компаній працювати в деревообробній галузі. Також, достатньо багато підприємств (58,8%) позитивно висловилися щодо розгляду можливості використання лізингу.

4. Встановлено, що через значне спрацювання основних засобів, недостатність інвестиційних ресурсів, відсутність власних коштів і недоступність банківського кредитування деревообробним підприємствам регіону слід використовувати лізинг як альтернативний фінансовий інструмент для оновлення свого парку обладнання.

5. Досліджено екологічні аспекти лізингових відносин у підвищенні конкурентоспроможності діяльності деревообробних підприємств. Виявлено,

що конкурентоспроможність продукції деревообробних підприємств, насамперед, повинна відповідати вимогам цільових груп споживачів або обраного ринку за найважливішими характеристиками: технічними, економічними й екологічними. Проаналізовано, що екологічна характеристика продукції поряд з економічно обґрунтованою ціною зможе вплинути на підвищення конкурентоспроможності галузевих підприємств. Досліджено, що 56% деревообробних і майже 78% меблевих підприємств регіону готові випускати сертифіковану продукцію, не зважаючи на те, що більшості з них для цього необхідно буде вдосконалювати технологічний процес шляхом заміни існуючого обладнання на прогресивне.

Основні результати другого розділу опубліковані в таких наукових працях автора [96, 98, 99, 100, 102].

РОЗДІЛ 3

ОЦІНЮВАННЯ ЗАХОДІВ ЩОДО ЕКОЛОГІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЕВООБРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВ

3.1. Вибір стратегії лізингу для забезпечення екологізації діяльності деревообробних підприємств

Як зазначалося у попередніх розділах дисертаційного дослідження, існують різні види лізингу для забезпечення та реалізації стратегії екологізації діяльності деревообробних підприємств. Зокрема, проведений нами аналіз діяльності деревообробних підприємств показав необхідність активного застосування за об'єктами лізингового договору таких його видів: *лізинг рухомого майна* (технічне обладнання, техніка, автомобілі тощо); *лізинг персоналу*, в тому числі керівного апарату та інженерів-техніків, які спеціалізуються на пусконаладжувальних і ремонтних роботах нового обладнання; *лізинг нерухомого майна* (адміністративні будівлі та виробничо-господарські споруди) та *лізинг прогресивних технологій та ноу-хау*.

Особливо актуальними є лізинг персоналу, лізинг рухомого обладнання, а також лізинг прогресивних технологій, оскільки рівень переробки лісової продукції є достатньо низьким. Так середньостатистичний баланс розкрою колод на вітчизняних підприємств такий: пиломатеріали – 50%; кускові відходи (горбиль, рейка) – 30%; дрібні відходи (тирса, стружка) – 14-16%; усушка – 4-5%.

Діяльність більшості деревообробних підприємств є поліаспектною, оскільки вона включає велику кількість підвидів функціонування. Виробничий процес галузевих підприємств складається із низки технологічних ланок, які потребують різного типу обладнання й устаткування, а саме: лісозаготівля, зберігання (на цьому етапі важливо забезпечити захист від гниття та біопшкоджень), лісопиляння, сушіння, сортування, розкрій пиломатеріалів, первинна машинна обробка, стругання, вторинна машинна обробка,

опорядження, складання, утилізування відходів та інші. Лізинг обладнання з метою забезпечення екологізації діяльності можна використовувати як на одному із етапів, так і на усіх етапах виробничого циклу. Іншими важливими критеріями прийняття рішення щодо впровадження лізингу є економічні й екологічні ефекти. Тому, критеріями для поділу стратегій є:

- спрямованість лізингу за результатами (економічні, екологічні, змішані ефекти);
- охоплення впровадження лізингу за етапами виробничо-господарської діяльності (один із етапів, декілька етапів, усі етапи, які є на підприємстві).

Як свідчать результати аналізу діяльності деревообробних підприємств КРУ, більшість із них є малими та середніми, які займаються виготовленням продукції з масивної деревини причому кількість етапів у їх виробничо-технологічному ланцюжку суттєво відрізняються. При цьому, на таких підприємствах відсоток корисного виходу складає не більше 60% внаслідок неможливості раціонального використання відходів. Тому, підприємства, які купують нове обладнання або беруть його в лізинг, як правило, виконують це з метою покращення економічних результатів своєї діяльності. Винятком є окремі підприємства, які, насамперед, ставлять перед собою досягнення екологічних цілей. Однак, попри зростання економічних показників, на підприємствах покращуються й екологічні результати діяльності. Тому, можна з упевненістю констатувати, що запровадження лізингу в діяльність підприємств дає змогу отримати змішані ефекти.

Аналіз практичної діяльності деревообробних підприємств показує, що використовувати в лізинг можна один тип обладнання на одному виробничому етапі або на декількох виробничих етапах; або декілька типів обладнання на усіх етапах виробничо-господарської діяльності. Дослідження низки підприємств (ТзОВ «Перспектива», ТОВ «Ягідка», ТзОВ «Берегометська лісова компанія», ПП «Ковалі», ПП «Віго», ТзОВ «Імпекс - сервіс», ЗАТ «Путивльський лісокомбінат», ПП Імко Тетяна Василівна, ТзОВ фірма «Прогрес», ПП «Лего», ВАТ «Вишківська художньо-сувенірна фабрика»,

ТзОВ ВКФ «Чернівецький ДОК-ЛТД», ТзОВ «Міраж ЛТД», ПП «Мелауда», ПП «Шалан О.В.» тощо) показало, про можливість використання лізингу, як правило на одному окремому етапі виробничо-господарської діяльності для: зниження кількості відходів і викидів; зростання продуктивності виробничого етапу; зниження енергоємності; скорочення кількості вузьких місць; узгодженості адміністрування виробничо-господарських етапів тощо. Також активне застосування лізингу можливе і на декількох виробничих етапах, якщо підприємство має декілька, так званих, вузьких місць – значні викиди забруднюючих речовин, втрату ресурсів, низьку продуктивність, значні обсяги незавершеного виробництва тощо. Лізинг, на усіх без виключення етапах виробничо-господарської діяльності деревообробних підприємств, доречно використовувати, як правило, на нових, щойно створених підприємствах, на підприємствах, які мають нового власника, що виходить на ринок продукції деревообробки та має значний потенціал, або на підприємствах із значним рівнем спрацювання обладнання на більшості етапах виробничо-господарської діяльності.

Враховуючи наведені дві класифікаційні ознаки, можна виокремити такі стратегії впровадження лізингу у діяльності деревообробних підприємств КРУ (рис. 3.1).

Отже, *стратегія широкого охоплення за економічними результатами* передбачає, що замінюється обладнання шляхом використання лізингу на усіх етапах виробничо-господарської діяльності підприємства з метою покращення, насамперед, економічних результатів. Заміна обладнання на засадах лізингу дає змогу підприємству суттєво покращити свої результуючі індикатори економічної діяльності шляхом зростання продуктивності на усіх виробничих етапах. Фактично, на підприємстві відбувається повне переозброєння, однак при цьому підприємство бере на себе значні зобов'язання із виплати лізингових платежів. Тому, така стратегія має як певні переваги, так і велику кількість недоліків та ризиків.

Охопленості виробничо-господарських етапів стратегією лізингу	Усі етапи	1.1. Стратегія широкого охоплення за економічними результатами	1.2. Стратегія широкого охоплення за екологічними результатами	1.3. Стратегія широкого охоплення за змішаними результатами
	Декілька етапів	2.1. Стратегія домінування за економічними результатами	2.2. Стратегія домінування за екологічними результатами	2.3. Стратегія домінування за змішаними результатами
	Окремий етап	3.1. Стратегія фокусування за економічними результатами	3.2. Стратегія фокусування за екологічними результатами	3.3. Стратегія фокусування за змішаними результатами
		Економічний ефект	Екологічний ефект	Змішані ефекти

Пріоритетність ефекту від лізингу обладнання

Рисунок 3.1 – Композиційна система стратегій запровадження лізингу у діяльність деревообробних підприємств

Примітка: сформовано автором

Важливою перевагою застосування такої стратегії є скорочення кількості техніко-технологічних ризиків, які виявляються у поломках, простоях обладнання, додаткових витратах на поточні ремонтні роботи тощо. Як показує аналіз практичної діяльності деревообробних підприємств, частка браку та рекламаций значно знижується при використанні стратегії широкого охоплення за економічними результатами.

Основними видами ризиків застосування стратегії є зростання ризику кредитоспроможності, причиною якого є значні обсяги лізингових платежів, а також ризики кваліфікаційні (відсутність достатніх навичків персоналу), виробничі, ринкові, комерційні, постачання тощо.

Така стратегія потребує значних ресурсів для одночасної заміни обладнання на усіх етапах виробничо-господарської діяльності, в тому числі слід створити фонд фінансування підготовки або перепідготовки працівників для роботи на новому обладнанні. Працівникам необхідно також набути нових навичок для поточного ремонту та підтримання роботи обладнання, якщо використовується чистий лізинг. Якщо підприємство бере обладнання в «мокрый» лізинг в межах стратегії широкого охоплення за економічними результатами, то повне технічне обслуговування, в тому числі пусконаладжувальні та регулювальні роботи, покладено на лізингодавця, що знижує, з одного боку, технічні ризики діяльності підприємства, а, з іншого, підвищує фінансові, оскільки «мокрый» лізинг є дорожчим у порівнянні із чистим.

За умови повної заміни обладнання точка безбитковості змінить своє розміщення (при представленні на двовимірному графіку залежності витрат та фактору часу) і, найчастіше, розміщуватиметься вище, аніж попередня, оскільки зростуть як умовно-постійні, так і умовно-змінні витрати. Однак, за наявності можливостей для збільшення частки ринку й отриманні більш продуктивного обладнання, і, як правило, менш ресурсоємкого, отримані прибутки перевищать витрати на реалізацію такої стратегії. Важливо також недопущення виникнення ризиків постачання, оскільки нове обладнання, зі зростанням технічної продуктивності, потребує додаткового постачання сировини.

Тому, передумовою повного переозброєння є значне спрацювання основних фондів, низька продуктивність праці на усіх виробничих етапах, високий відсоток відходів та втрат, часті поломки основного обладнання, значна частка браку, рекламації, а також можливість захоплення додаткового ринку для покриття витрат на переобладнання діяльності деревообробних підприємств.

Використання такої стратегії є також необхідним при розширенні асортименту продукції, оскільки нове обладнання має додаткові функціональні

можливості, а також при диференціації продукції, що знижує споживчі ризики та дає змогу вийти на нові ринки збуту. Як зазначають науковці, в розвинутих країнах світу деревообробка широко диференціюється з метою випуску продукції споживчо-цільового призначення, а також відмови від виробництва пиломатеріалів для ринку загального призначення, які домінують у виробництві вітчизняних підприємств. Це, в свою чергу, призводить до укрупнення підприємств, що дає змогу економити на масштабах виробництва, умовно-постійних витратах, знижувати собівартість виробництва тощо [70].

Стратегія запровадження лізингу шляхом широкого охоплення за екологічними результатами є схожою до попередньої стратегії, а саме полягає у заміні усього обладнання на засадах лізингу з метою досягнення, насамперед, позитивних екологічних результатів діяльності деревообробних підприємств. Науковці стверджують, що істотним світовим трендом є створення якомога більшої доданої вартості на одному підприємстві, тобто максимально глибокої переробки сировини, оскільки, враховуючи габаритність продукції та її значну вагу, перевозити деревообробну продукцію на значні відстані економічно не вигідно. Тому, більшість інноваційно орієнтованих підприємств намагаються максимально охопити значну кількість етапів виробництва (створювати цехи первинної та вторинної механічної обробки), розміщуватись якомога ближче біля споживача, використовувати останні досягнення у верстатобудуванні та приладобудуванні (наприклад, більшість іноземних організацій володіють сушильним обладнанням, що дає змогу виготовляти вироби із вологістю до 8-12%), що загалом дає змогу використовувати у виробництві низькосортну деревину. Крім того, через зростання вимог щодо захисту навколишнього середовища у світі та Україні, зростання обсягів і кількості штрафних санкцій деревообробні підприємства змушені шукати способи для дотримання екологічних норм і стандартів. Відповідно, стратегія лізингу широкого охоплення за екологічними результатами стає все більш вагомим у діяльності цих підприємств. Інтеграція вітчизняних галузевих підприємств у світове співтовариство вимагатиме активнішого використання такої стратегії.

Основною передумовою використання зазначеної стратегії є значні втрати, відходи та викиди деревообробними підприємствами через моральне та фізичне спрацювання обладнання, недосконалий технологічний процес тощо. Реалізація стратегії на етапі заміни обладнання потребує затracання додаткових ресурсів: фінансових, людських, матеріальних, інформаційних та інших. Однак, на етапі введення в експлуатацію, кількість ресурсів повинна зменшитись, оскільки значну кількість операцій на новому обладнанні буде автоматизовано, знизиться обсяг спожитих енергоресурсів.

Домінуючими ризиками при запровадженні стратегії запровадження лізингу шляхом широкого охоплення за екологічними результатами є різноманітні фінансові ризики (ризик ліквідності, ризик платоспроможності, кредитний ризик тощо), кваліфікаційні (невідповідність навиків для роботи на новому обладнанні, відсутність фахівців на ринку тощо), цільові (невідповідність фактичних результатів очікуваням), ринкові (неготовність споживачів платити вищу ціну за екологічно чисту продукцію) тощо. Тому, при прийнятті остаточних рішень, слід виробити комплекс заходів ризик-менеджменту для уникнення ризиків при запровадженні цієї стратегії лізингу або зниження їх негативних результатів.

Наступна *стратегія впровадження лізингу широкого охоплення за змішаними результатами* передбачає, що підприємство замінює усе обладнання з метою отримання як економічних, так і екологічних, а також інших важливих ефектів від запровадження стратегії, а саме – соціальних, ринкових, управлінських тощо. Тобто, у стратегії немає домінуючої цілі заміни обладнання на засадах лізингу, а передбачається комплекс цілей та очікувань.

У встановленні комплексу цілей полягає основна перевага та домінуючі ризики запровадження стратегії лізингу широкого охоплення за змішаними результатами для деревообробних підприємств. Саме комплекс цілей дає змогу отримувати синергічні ефекти, тобто різноаспектні ефекти підсилюють один одного.

Загалом кількість та рівень ризиків для цієї групи стратегій лізингу широкого охоплення є максимальними, що вимагає відповідних заходів для їх зниження. Для усіх трьох стратегій лізингу групи широкого охоплення слід активно застосовувати страхування, оскільки підприємство самостійно може не впоратися із виникненням усіх ризиків. Також можна використовувати й інші зовнішні методи зниження рівня ризиків: розподіл ризику, лобіювання, перехрещення апарату управління, злиття/об'єднання підприємств (у даному випадку із підприємством, що здійснює технічне обслуговування обладнання або із постачальниками сировини для збільшення та стабільного постачання за умови нарощування обсягів виробництва, або зі структурами каналів збуту з метою активізації збуту продукції) тощо.

Отже, враховуючи наведені критерії для використання вище описаних стратегій, а також аналізування діяльності деревообробних підприємств, можна рекомендувати реалізувати стратегії лізингу широкого охоплення за різними результатами підприємствам, які зведені у табл. 3.1.

Таблиця 3.1 – Групування деревообробних підприємств КРУ, яким рекомендовано формувати та реалізувати стратегії лізингу широкого охоплення

Область Карпатського регіону України	Назва підприємств
Львівська	ДП «Стрийлісопродукт»; ПАТ «Червоноградський д/о комбінат»; пилорама с. Красів; пилорами с. Колодруби.
Чернівецька	ПрАТ «Путивльський лісокомбінат»; ТзОВ фірма «Прогрес»; ТзОВ ВКФ «Чернівецький ДОК-ЛТД».

Примітка: сформовано автором

Перелічені підприємства, що включені до табл. 3.1 на усіх етапах виробничо-господарської діяльності мають зношеність обладнання 60 і більше відсотків і відповідно потребують його заміни, яка успішно може бути виконана за лізинговими операціями.

Іншу групу стратегій доцільно виокремлювати через те, що обладнання замінюється на декількох окремих етапах виробничо-господарської діяльності

деревообробних підприємств. Враховуючи цю класифікаційну ознаку, доцільно виокремлювати такі стратегії лізингу: *домінування за економічними результатами, домінування за екологічними результатами та домінування за змішаними результатами*. При реалізації однієї із цих стратегій лізингу передбачають, що на окремих виробничо-господарських етапах діяльності підприємств є вузькі місця або обладнання настільки зношене, що існує реальна загроза діяльності для усього підприємства.

Окрім тих ризиків, які притаманні для впровадження стратегій лізингу широкого охоплення, для стратегій домінування характерним є технологічний ризик, а саме узгодження виробничо-господарських етапів між собою. Оскільки при заміні обладнання на одних етапах може відбутись розрив технологічного ланцюжка виробництва продукції, появиться асинхронність у виробництві через різну продуктивність виробничих етапів, зміна завантаженості виробничого обладнання тощо. Також небезпекою є зростання фінансового ризику, а саме ризику ліквідності, оскільки різна продуктивність обладнання може призвести до збільшення частки продукції незавершеного виробництва, що, в свою чергу, вимагатиме залучення додаткових обігових коштів підприємства та знижуватиме його платоспроможність і ліквідність. Тому, для зниження рівня технологічних ризиків при реалізації стратегії лізингу домінування за результатами, слід детально обирати нове обладнання, яке повинно бути сумісним із обладнанням, що залишатиметься у виробничому ланцюжку на галузевих підприємствах.

Перевагами цих стратегій є те, що потрібно замінювати обладнання підприємства лише на окремих етапах виробництва, що вимагатиме від підприємства менших витрат ресурсів. Більше того, багатофункціональність сучасного обладнання дає змогу не тільки отримати покращення екологічних і економічних показників діяльності підприємства, але й збільшити технічні можливості обробки сировини.

Загалом, враховуючи особливості виокремлених стратегій і критерій доцільності запровадження стратегій лізингу домінування за різними

результатами у табл. 3.2 згруповано деревообробні підприємства КРУ котрим може бути рекомендовано їх застосування, оскільки на низці етапів виробничої діяльності спрацювання їх обладнання сягає 60% і більше відсотків.

Таблиця 3.2 – Групування деревообробних підприємств КРУ, яким рекомендовано формувати та реалізувати стратегії лізингу домінування

Область Карпатського регіону України	Назва підприємств
Львівська	ТзОВ «Чумак»; ТзОВ «Тесля»; ТзОВ «Майстер», ТзОВ «Вемо».
Чернівецька	МП «Скіф»; ПП Шалан О.В.

Примітка: сформовано автором

При заміні обладнання виключно на одному етапі виробничо-господарської діяльності деревообробних підприємств слід використовувати стратегії фокусування, які за спрямованістю результатів поділяють на: *стратегію лізингу фокусування на економічних результатах; стратегію лізингу фокусування на екологічних результатах; стратегію лізингу фокусування на змішаних результатах.*

Група цих стратегій лізингу, як і попередні, мають низку переваг і недоліків (ризиків реалізації). Основна перевага стратегій полягає в тому, що замінюється один вид обладнання і, відповідно, така заміна не потребує значних витрат ресурсів для її здійснення. Як правило, замінюється обладнання із високим рівнем спрацювання або обладнання на більш продуктивний аналог з метою розширення вузького місця.

Ризиками стратегій лізингу фокусування за різними результатами є: технологічні ризики, фінансові ризики, ризик простою, ризик прямих фінансових втрат, ризик персоналу. Технологічні ризики полягають в тому, що може виникати неузгодженість між етапами виробничо-господарської діяльності, де залишилось старе обладнання, і етапом, на якому здійснено заміну на нове обладнання на засадах лізингу. Також, при заміні обладнання на одному етапі через існування вузького місця, таке вузьке місце може виникнути на іншому етапі та при цьому із гіршими наслідками. Може виникати і ризик

зниження якості продукції через технічну або технологічну неузгодженість виробничих етапів.

Крім того, може виникати і сукупність ризиків, які безпосередньо пов'язані із лізингом, а саме: ризики підготовчого етапу лізингу (фінансові ризики, проектні ризики, ризик невикористаних можливостей, інформаційні ризики, консалтингові ризики, технічні та технологічні ризики, інноваційні ризики, ризики персоналу), ризики організаційного підетапу (матеріальні ризики, проектні ризики, ризик невикористаних можливостей, юридичні ризики, ризики постачання, маркетингові ризики, кваліфікаційні ризики), ризики експлуатаційного підетапу (валютні, процентні ризики, проектні ризики, ризики несплати лізингових платежів, ризики предмету лізингу, ризики постачання, маркетингові ризики) та ризики завершального етапу (ризики ліквідності, процентні ризики, проектні ризики, ризики несплати лізингових платежів, ризики предмету лізингу, маркетингові ризики) [56, с.109].

Загалом кількість та рівень ризиків є набагато нижчими у порівнянні із двома попередніми групами стратегій запровадження лізингу у діяльність деревообробних підприємств. Для зниження ризику можна застосувати бенчмаркінг, тобто проаналізувати діяльність схожих підприємств, де замінювалось подібне обладнання. Врахувавши помилки на схожих підприємствах, можливе знайдення способу для їх уникнення та запобігання. Також для такої стратегії можливе та доцільне використання методу резервування для зниження ризику. А саме, слід попередньо створити достатній рівень запасів для стабільної роботи підприємства протягом періоду заміни обладнання та/або пусконаладжувальних робіт нового обладнання.

Загалом, проаналізувавши діяльність деревообробних підприємств КРУ, запропоновано деяким із них, які згруповані у табл. 3.3, застосовувати стратегії лізингу фокусування за різними результатами.

Таблиця 3.3 – Групування деревообробних підприємств КРУ, яким рекомендовано формувати та реалізувати стратегії лізингу фокусування

Область Карпатського регіону України	Назва підприємств
Львівська	ТзОВ «Єврошпон»; ТзОВ «МКЛТД»; ТзОВ «Декор сервіс»; ВТПП «Стиль»; ТДВ «МК Стрий».
Закарпатська	ТзОВ «Енран-ЗЛК».
Чернівецька	МПП Фірма «Веселка»; ТзОВ «Берегомetsька лісова компанія»; ПП «Імко Тетяна Василівна»; ПАТ «Вишківська художньо-сувенірна фабрика»; ТзОВ «Міраж ЛТД».

Примітка: сформовано автором

Особливості, переваги, ризики та заходи щодо зниження ризиків по кожній із виокремлених стратегій зведено в табл. 3.4.

Остаточне прийняття рішення про вибір стратегії лізингу та доцільність її розроблення та реалізування необхідно приймати на засадах кількісних індикаторів. Для цього слід розробити модель кількісної зміни показників діяльності деревообробних підприємств при веденні лізингу, враховуючи економічні, екологічні, соціальні та інші види ефектів.

Зокрема симультазивну модель використовують для створення адекватної інформаційної бази даних для прийняття управлінських рішень та вироблення методів менеджменту [116]. Для розроблення симультазивної моделі аналізування показників діяльності деревообробних підприємств із урахуванням екологічних аспектів доречно застосувати існуючий досвід побудови таких моделей [86]. Причина використання симультазивної моделі полягають у тому, що вона змогу поступово оцінити вплив екологічних індикаторів на фінансово-економічні та господарські показники діяльності деревообробних підприємств. Крім того, багатофакторна симультазивна модель на відміну від однофакторного кореляційно-регресійного аналізу, або багатофакторного дає змогу врахувати значну кількість факторів та проаналізувати одночасний їхній вплив на діяльність деревообробних підприємств.

Таблиця 3.4 – Особливості, переваги, ризики та заходи щодо зниження ризиків для кожної із стратегічних альтернатив лізингу для деревообробних підприємств

Групи стратегій лізингу за етапами діяльності	Види стратегій лізингу	Переваги реалізації стратегій	Ризики реалізації стратегій	Заходи упередження або зниження негативних наслідків дії ризиків
1	2	3	4	5
Стратегії широкого охоплення	Стратегія широкого охоплення за економічними результатами	Скорочення кількості техніко-технологічних ризиків, зниження частки браку та рекламаций, оновлення обладнання, істотне скорочення викидів в атмосферу та відходів, значене покращення інших фінансово-економічних та екологічних індикаторів діяльності деревообробних підприємств через заміну обладнання на усіх виробничих етапах тощо.	Фінансові ризики (ризик ліквідності, ризик платоспроможності, кредитний ризик тощо), кваліфікаційні (невідповідність навиків для роботи на новому обладнанні, відсутність фахівців на ринку тощо), цільові (невідповідність фактичних результатів очікуваням), ринкові (неготовність споживачів платити вищу ціну за екологічно чисту продукцію) тощо.	Залучення значних ресурсів для одночасної заміни обладнання на усіх етапах виробничо-господарської діяльності, створення фонду на підготовку або перепідготовку працівників для роботи на новому обладнанні, можливе комбінування мокрого та чистого лізингу, диверсифікація джерел постачання ресурсів.
	Стратегія широкого охоплення за екологічними результатами			
	Стратегія широкого охоплення за змішаними результатами			
Стратегії домінування	Стратегія домінування за економічними результатами	Непотрібно замінювати все обладнання підприємства, а лише на окремих етапах виробництва, що вимагатиме від підприємства менших витрат ресурсів. Багатофункціональність сучасного обладнання дає змогу не тільки отримати покращення екологічних і економічних показників, але й збільшити технічні можливості обробки сировини.	Технологічний ризик, а саме узгодження виробничо-господарських етапів між собою, ризик асинхронності виробництва, фінансовий ризик, а саме ризику ліквідності.	Слід детально обирати нове обладнання, яке є сумісним із обладнанням, що залишатиметься у виробничому ланцюжку на д/о підприємствах, використовувати метод резервування та лімітування виробничо-господарських ризиків.
	Стратегія домінування за екологічними результатами			
	Стратегія домінування за змішаними результатами			

Продовження таблиці 3.4

1	2	3	4	5
Стратегії фокусування	Стратегія фокусування за економічними результатами	Замінюється один вид обладнання і, відповідно, така заміна не потребує значних витрат ресурсів для її здійснення. Як правило, замінюється обладнання із високим рівнем спрацювання або обладнання на більш продуктивний аналог з метою розширення вузького місця.	Технологічні ризики, фінансові ризики, ризик простою, ризик прямих фінансових втрат, ризик персоналу. Може виникати неузгодженість між етапами виробничо-господарської діяльності. При заміні обладнання на одному етапі через існування вузького місця, ймовірність можливості виникнення другого вузького місця на іншому етапі та при цьому із гіршими наслідками. Може виникати й ризик зниження якості продукції через технічну або технологічну неузгодженість виробничих етапів.	Для зниження ризику слід застосувати бенчмаркінг, тобто про-аналізувати діяльність схожих підприємств, де замінювалось подібне обладнання. Врахувавши помилки на схожих підприємствах, можливе знайдення способу для їх уникнення та запобігання їм. Також для такої стратегії можливе та доцільне використання методу резервування для зниження ризику. Слід попередньо створити достатній рівень запасів для стабільної роботи підприємства протягом періоду заміни обладнання та/або пусконалагоджувальних робіт нового обладнання.
	Стратегія фокусування за екологічними результатами			
	Стратегія фокусування за змішаними результатами			

Примітка: розроблено автором

Також симульативні моделі при правильному відборі факторів дають високий рівень вірогідності отриманих результатів, а отже і надійну базу для прийняття ефективних управлінських рішень.

Симульативна модель впровадження лізингу з метою екологізації діяльності деревообробних підприємств матиме вигляд:

$$\begin{cases} Y_1 = a_0 + a_1 x_1 + a_2 x_2 + a_3 x_3 + a_4 x_4 + a_5 Y_2 + a_6 Y_3; \\ Y_2 = b_0 + b_1 x_5 + b_2 x_6 + b_3 x_7 + b_4 Y_3; \\ Y_3 = c_0 + c_1 x_8 + c_2 x_9 + c_3 x_{10} + c_4 t. \end{cases} \quad (3.1)$$

де a, b, c – коефіцієнти симульативної моделі;

Y_1 – індикатор фінансових результатів діяльності деревообробних підприємств (дохід, прибуток), грн.;

Y_2 – обсяги виробництва деревообробної продукції, грн. ;

Y_3 – операційні витрати на екологізацію діяльності деревообробних підприємств та втрати внаслідок забруднення навколишнього середовища, грн.;

x_1 – територіально-галузевий рівень конкуренції, бали;

x_2 – рівень якості продукції, бали;

x_3 – зміна рівня цін на ринку, %;

x_4 – збутові витрати, грн.;

x_5 – операційні витрати, грн.;

x_6 – обсяг запасів та незавершеного виробництва, грн.;

x_7 – обсяг лізингових платежів та/або витрат на поточний ремонт та підтримку роботи обладнання, грн.;

x_8 – обсяг відходів, т;

x_9 – викиди забруднювальних речовин в атмосферу, т;

x_{10} – утворення стічних вод, м³;

t – період часу.

Перший показник симульативної моделі Y_1 є індикатором фінансових результатів діяльності деревообробних підприємств (дохід, прибуток, рентабельність, економія витрат), оскільки будь-яке підприємство спрямоване на отримання позитивних фінансових ефектів у своїй діяльності. Однак аналізування діяльності деревообробних підприємств показало, що велика частина із них є збитковими, тому в якості цього індикатора ми обрали – рівень чистого доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг).

Тобто, при адаптуванні та модифікації симульативної моделі до об'єкту дослідження слід обрати результируючий показник.

Наступною результируючою змінною є Y_2 – обсяги виробництва деревообробної продукції. Цей показник є важливим для всіх підприємств незалежно від числа етапів виробничо-господарської діяльності та глибини обробки сировини. Підприємства намагаються максимально наростити обсяги виробництва.

Третьою залежною змінною обрано Y_3 – витрати на екологізацію діяльності деревообробних підприємств та втрати внаслідок забруднення навколишнього середовища. Екологічні норми постійно зростають, відповідно збільшуються суми екологічних платежів, також, через значні відходи, підприємства несуть втрати внаслідок неефективної екологічної діяльності.

До групи незалежних змінних відносять як екзогенні, так і ендогенні чинники діяльності підприємств. При цьому окремі змінні є булевими, такими, які оцінюються за допомогою трьох значень: -1, 0, +1. Оцінюються булеві змінні експертною комісією, сформованою спеціально для кількісного оцінювання індикаторів. Наприклад, незалежна змінна x_1 – територіально-галузевий рівень конкуренції показує рівень конкуренції на певній географічній території, де працює підприємство та рівень конкуренції за окремими видами продукції, які виготовляє та реалізує підприємство. Доцільно оцінювати територіально-галузевий рівень конкуренції, враховуючи бар'єри виходу і входу на ринок діяльності деревообробних підприємств. Серед основних сегментів ринку у діяльності галузевих підприємств слід виокремлювати: виробництво столярно-будівельних виробів, пилопродукції, деревних плит, деревних брекети, меблів, паркету, паперу, біоенергії тощо. Усі наведені сегменти пов'язані між собою, мають власні бар'єри входження і виходу із сегменту (рівень капіталовкладень, специфічне обладнання, дозвільні документи, канали постачання, канали збуту тощо), а також спільні технологічно-виробничі ланцюжки.

Рівень конкуренції доцільно оцінювати, враховуючи критерії впливу на конкуренцію у галузі, які виокремлює у своїх працях М.Портер, а саме: вплив на конкуренцію основних продавців у галузі, вплив постачальників галузі, вплив споживачів та їх купівельної спроможності, вихід нових конкурентів на ринок і вплив товарів-субститутів [117]. Відповідно x_1 оцінюють наступним чином: -1 – низький рівень конкуренції, 0 – середній рівень конкуренції; +1 – високий рівень конкуренції.

Наступною змінною є x_2 – рівень якості продукції, яка впливатиме на отримання фінансових результатів. Також рівень якості, як правило, безпосередньо пов'язаний із екологічністю продукції. Чим вищий рівень якості, тим більший попит на продукцію і тим вищі фінансово-економічні результати діяльності д/о підприємств. Ця незалежна змінна також є булевою і відповідно оцінюватиметься таким чином: -1 – низький рівень якості продукції, 0 – середній рівень якості продукції; +1 – високий рівень продукції підприємства.

Зміну рівня цін на ринку можна оцінювати шляхом зміни середньоринкових цін на продукцію або враховуючи рівень інфляції. Саме змінна x_3 відображає зміну рівня ціни на продукцію, що безпосередньо впливає на фінансові результати діяльності підприємств. Особливо змінюються ціни на продукцію деревообробних підприємств за умов фінансово-економічної кризи та інфляції при використанні імпортних комплектуючих і сировини.

Збут продукції визначається, насамперед, збутовими витратами, які несе деревообробне підприємство з метою просування товару на ринок. Збутові витрати, окрім оплати праці збутовиків та забезпечення їхньої роботи вимагають витрат на амортизацію обладнанням та закупівлю ремонтних матеріалів, а також включають у себе витрати на рекламу, виготовлення рекламної продукції (буклетів, календарів, флаєрів тощо), участь у виставках, промоціях тощо. Для визначення впливу збутових витрат на отримання фінансових результатів введено в модель незалежну змінну x_4 .

Важливою незалежною змінною є x_5 – операційні витрати деревообробних підприємств, куди відносяться усі витрати, пов'язані із виробництвом

продукції, в тому числі, витрати на закупівлю матеріалів та сировини, витрати пов'язані із амортизацією продукції, купівлею палива та енергії, витрати на заробітну плату ПВП, інші витрати. Саме обсяг операційних витрат і визначатиме обсяг виробництва продукції підприємством.

Іншою незалежною змінною другого рівняння симультазивної моделі є x_6 – обсяг запасів і незавершеного виробництва. Як показують дослідження, галузеві підприємства часто мають склади, де зберігають незавершене виробництво на різних виробничих етапах, а також запаси для стабільної роботи підприємств та виконання необхідних замовлень.

Наступною незалежною змінною є x_7 – обсяг лізингових платежів та/або витрат на поточний ремонт і підтримку роботи обладнання деревообробних підприємств. Фактично цей показник вказуватиме як впливає заміна обладнання на підприємстві на економічні показники. Можна прогнозувати, що при заміні обладнання на засадах стратегії лізингу, операційні витрати скоротяться, витрати на ремонт обладнання теж знизяться, однак появляться періодичні лізингові платежі за нове обладнання.

Останнє рівняння моделі враховує виключно екологічний ефект від впровадження лізингу обладнання. А саме, нове обладнання дасть змогу знизити такі важливі екологічні індикатори як: обсяг відходів виробництва продукції, обсяг викидів забруднювальних речовин в атмосферу та обсяг утворення стічних вод. Аналіз сучасного обладнання для деревообробних підприємств дав змогу дійти висновку, що все воно є менш енергомістким, що дозволяє знизити негативні екологічні наслідки від діяльності. При цьому підприємство повинно обрати пріоритет при заміні обладнання – екологічний чи економічний.

Незалежна змінна x_8 характеризує обсяг відходів діяльності галузевих підприємств. Відходи можна поділити на дві групи: деревні та інші. До підгрупи інші відходи діяльності деревообробного підприємств слід віднести: змішані побутові відходи, сміття від прибирання промислових майданчиків, дрібні будівельні відходи, відпрацьовані нафтопродукти, використане

промаслене ганчір'я, відходи поліетилену та проліпропилену, брухт чорних металів. Зрозуміло, що заміна обладнання шляхом лізингу не дасть змогу зменшити усі види відходів, однак частина із них скоротиться. Деревні відходи підприємства продають як вторинну сировину або використовують їх у власному виробництві, утилізують або вивозять на звалище. Вимірником відходів є тонни.

Аналіз діяльності провідних галузевих підприємств показав, що в загальному обсязі сировини пиломатеріали та заготовки не перевищують 60%, а решта сировини є відходами виробництва, які на більшості малих та середніх підприємствах регіону використовуються нерационально. У більшості випадків вони своїй відходи спалюють, завдаючи тим самим істотної шкоди навколишньому середовищу. Лише кускові відходи подекуди використовуються для заготівок малих розмірів, що несуттєво покращує баланс використання відходів.

Наступною змінною є x_9 – викиди забруднюючих речовин в атмосферу, що безпосередньо залежать від обладнання. Основними забруднювальними речовинами атмосферного повітря є мікрочастинки та волокна (речовини у вигляді суспензійних твердих частинок), оксиди азоту (в перерахунку на діоксид азоту – NO_2), діоксид вуглецю (CO_2). Вимірником викидів забруднюючих речовин в атмосферу будуть тони на рік або на інший досліджуваний проміжок часу (місяць, квартал тощо).

Також деревообробні підприємства завдають шкоди довкіллю шляхом утворення стічних вод. Тому, пропонуємо це врахувати у розробленій симульативній моделі вибору стратегії лізингу у діяльності галузевих підприємств. Для цього слід визначити обсяги утворення січних вод у м^3 .

Отже, сформована симульативна модель відображає вплив фінансово-економічних та екологічних чинників на результативні показники діяльності деревообробних підприємств і дає змогу визначити ефект від реалізації стратегії лізингу заміни обладнання на конкретному підприємстві.

За необхідності при практичному застосуванні розробленої симультативної моделі, її доцільно адаптувати до особливостей діяльності конкретного об'єкту дослідження – деревообробного підприємства, яке має за мету екологізацію своєї діяльності. Модифікація передбачає відкидання окремих незалежних змінних або їх об'єднання у зв'язку із відсутністю тої чи іншої діяльності, а також відсутністю тих чи інших видів забруднень навколишнього середовища.

Об'єктом подальшого дослідження обрано ТДВ «Меблевий комбінат «Стрий». На даний час комбінат є найбільшим і найсучаснішим українським виробником меблів із масиву деревини. Підприємство обладнане унікальним високопродуктивним італійським імпортом обладнанням, на якому працюють висококваліфіковані спеціалісти. Меблеві вироби виготовляються з високоякісної місцевої лісосировини твердолистих порід: дуба, бука, ясеня, опоряджених екологічно-чистими та якісними оздоблюваними матеріалами.

ТДВ «Меблевий комбінат «Стрий» більш як 30 років є безперечним лідером серед українських підприємств по експорту стільців фірмам Німеччини, Австрії, Голландії, США, Польщі та іншим. Виробами комбінату обладнанні урядові об'єкти, приміщення міністерств і відомств, державні та податкові адміністрації, санаторії та пансіонати, дитячі установи, ресторани і т.д. Меблі комбінату мають сертифікат відповідності та гігієнічне заключення Державної санітарно-гігієнічної експертизи на вітчизняну продукцію.

Для розроблення симультативної моделі слід відкинути індикатор рівня якості, оскільки цей показник був незмінний протягом усіх досліджуваних періодів і не становить істотного впливу на зміну результуючих індикаторів. Відповідно модифікована модель для ТДВ «Меблевий комбінат «Стрий» набуде вигляду:

$$\begin{cases} Y_1 = a_0 + a_1x_1 + a_3x_3 + a_4x_4 + a_5Y_2 + a_6Y_3; \\ Y_2 = b_0 + b_1x_5 + b_2x_6 + b_3x_7 + b_4Y_3; \\ Y_3 = c_0 + c_1x_8 + c_2x_9 + c_3x_{10} + c_4t. \end{cases} \quad (3.2)$$

Відсутність a_2 , x_2 – пояснюється тим, що цей показник виокремлено як той, що є фактично незмінними протягом періоду дослідження та відсутня необхідність його врахування у моделі. Інші показники, які були в базовій моделі залишились та досліджувались.

Отже, підставивши статистичні показники діяльності ТДВ «Меблевий комбінат «Стрий», що представлені в додатку Л, а також дані отримані з державної служби статистики України та експертні оцінювання, отримано таку симультаивну модель:

$$\begin{cases} Y_1 = -332658 - 416,5x_1 + 239x_3 + 6,374x_4 + 0,935Y_2 - 476,394Y_3; \\ Y_2 = 21429,05 + 0,652x_5 - 0,186x_6 - 5,893x_7 + 856,89Y_3; \\ Y_3 = -69,80 + 1,27x_8 - 2,131x_9 + 0,00073x_{10} + 0,936t. \end{cases} \quad (3.3)$$

Далі слід перевірити на адекватність отримані симультаивні моделі зокрема з допомогою показників детермінації та кореляції. Розраховані значення перевірочних коефіцієнтів подано у табл. 3.5.

Таблиця 3.5 – Результати розрахунку симультаивної моделі оцінювання впливу екологічних чинників на фінансово-економічні показники діяльності

№ з/п	Моделі	Коефіцієнти кореляції, R	Коефіцієнти детермінації, R^2
1	$Y_1 = -33265,8 - 416,5x_1 + 239x_3 + 6,374x_4 + 0,935Y_2 - 476,394Y_3,$	0,997	0,995
2	$Y_2 = 21429,05 + 0,652x_5 - 0,186x_6 - 5,893x_7 + 856,89Y_3,$	0,995	0,990
3	$Y_3 = -69,8 + 1,27x_8 - 2,131x_9 + 0,00073x_{10} + 0,936t.$	0,991	0,982

Примітка: розраховано автором

За отриманими розрахунковими значення перевірочних коефіцієнтів сформована симультаивна модель є адекватною, оскільки значення коефіцієнтів кореляції та детермінації для усіх трьох рівнянь перевищують 0,99 відносних одиниць. Тобто щільність зв'язку між незалежними та результуючими змінними є досить високою і відповідно отримане рівняння слід

використовувати для визначення домінуючих впливів екологічних чинників на фінансово-економічні результати діяльності ТДВ «Меблевий комбінат «Стрий».

Загалом отримана модель дає змогу проаналізувати характер зв'язків між показниками, а також рівень впливу незалежних змінних на залежні. Основні висновки за кожним рівнянням у симульативній моделі зведено у табл. 3.6.

Таблиця 3.6 – Результати симульативного моделювання діяльності
ТДВ «Меблевий комбінат «Стрий»

Мо- делі	Інтерпретовані результати симульативного моделювання
1	2
$Y_1 = -33265,8 - 416,5x_1 + 239x_3 + 6,374x_4 + 0,935Y_2 - 476,394Y_3,$	<ul style="list-style-type: none"> – Рівень конкуренції негативно впливає на отримання фінансових результатів підприємства (при цьому такий вплив є істотним), що свідчить про наявність конкурентів на окремих ринках та необхідність вжиття істотних заходів для підтримання власної конкурентоспроможності; – зміна рівня цін є менш істотною й вона скоріше стимулює розвиток підприємства та його еколого-інноваційні заходи, оскільки значення коефіцієнта біля показника «зміна рівня цін на ринку» є позитивним; – позитивно впливають обсяги виробництва на отримання фінансових результатів, при цьому коефіцієнт біля цього показника вказує на те, що підприємству неможливо за сучасної технології та структури витрат досягти ефекту масштабу виробництва (оскільки коефіцієнт є нижчим за 1). Причини можуть полягати в недоліках виробничо-господарської діяльності підприємства або його системи менеджменту, або істотну частку індивідуальних замовлень у лінійці готових виробів підприємства протягом досліджуваного періоду. Для виправлення ситуації слід проаналізувати умовні-постійні витрати та їх розподіл й використати криву досвіду; – негативно впливають витрати на екологізацію діяльності підприємства, що є економічно виправдано.
$Y_2 = 21429,05 + 0,652x_5 - 0,186x_6 - 5,893x_7 + 856,89Y_3,$	<ul style="list-style-type: none"> – Позитивно впливають на обсяг виробництва величина операційних витрат, що можна пояснити тим більше будуть операційних витрат, тим більший обсяг виробництва. Така пряма залежність говорить про те, що є можливості використовувати екстенсивні методи виробництва замість інтенсивних. І цю можливість підприємству слід дослідити та використовувати шляхом заміни старого обладнання на нове із більшою результативністю та ефективністю виробництва. При цьому, збільшивши витрати на 1 грн., обсяги виробництва зростуть на 0,65 грн., що вказує на певний рівень неефективності виробничого процесу, або неповне завантаження виробничих можливостей, обладнання та інших основних засобів підприємства; – негативно впливають на обсяг виробництва обсяг запасів та незавершеного виробництва. Детальний аналіз показав, що багато запасів призводить до вимивання обігових коштів підприємства, що не дає змоги реалізувати та досягнути намічені цілі підприємства;

1	2
	<p>– лізингові платежі, пов'язані із зміною обладнання з метою виконання програми екологізації та підвищення ефективності виробництва негативно впливають на обсяги виробництва, оскільки також зменшують обсяг обігових коштів підприємства;</p> <p>– водночас операційні витрати на екологізацію діяльності підприємства дають змогу підвищити і обсяги виробництва продукції.</p>
$Y_3 = -69,8 + 1,27x_8 - 2,131x_9 + 0,00073x_{10} + 0,936t.$	<p>– Як показує останнє рівняння, чим більше коштів вкладатиметься в екологічні заходи, тим більш покращаться екологічні показники діяльності підприємства, скоротяться обсяг відходів та викиди забруднювальних речовин. А найбільш істотне скорочення на сьогоднішньому етапі використання екологічних заходів спрямовано на зниження обсягів утворених стічних вод;</p> <p>– від'ємне значення коефіцієнта при показнику «викиди забруднювальних речовин в атмосферу» вказує на те, що підприємства несуть втрати внаслідок забруднення атмосфери, відповідно слід розглянути можливість першочергової заміни обладнання за допомогою лізингу, яке зменшило б такий вид викидів;</p> <p>– оскільки існує позитивна тенденція скорочення обсягів відходів та утворення стічних вод, то використовувати заходи на підприємстві є ефективними і немає потреби змінювати обладнання на засадах лізингу у найближчий період. Однак таку можливість слід моніторити в подальших періодах, використовуючи запропоновану симульативну модель;</p> <p>– якщо витрати на екологізацію та втрати є істотними, до доцільно розділяти такі показники при розроблені симульативних моделей у діяльності деревообробних підприємств, що дасть змогу підвищити вірогідність таких моделей;</p> <p>– окрім лізингу слід шукати й інші способи екологізації діяльності підприємства з метою покращення основних індикаторів.</p>

Примітка: розроблено автором

Сформовану модель слід використовувати для аналізування впливу фінансово-економічних та екологічних чинників на результативні показники діяльності деревообробних підприємств від реалізації стратегії лізингу заміни обладнання на конкретному підприємстві та як додатковий засіб прогнозування на наступний період.

3.2. Екологізація діяльності деревообробних підприємств на засадах управління обсягами виробництва з урахуванням ризиків

Для досягнення бажаних результатів із екологізації діяльності деревообробних підприємств необхідно забезпечити економічно обґрунтований певний рівень виробництва, який підтверджував би екологічну й економічну доцільність застосування лізингу на підприємствах. При цьому важливо

пам'ятати про існування екологічних ризиків і ризиків лізингу, які можуть істотно впливати на діяльність підприємств, у тому числі, на обсяги необхідного рівня виробництва продукції. У попередньому підрозділі сформовано модель без урахування екологічних ризиків – таку модель слід використовувати за умови низької ймовірності виникнення ризиків і незначних негативних наслідків від їх дії. Однак, при високому динамізмі зовнішнього середовища діяльності деревообробних підприємств, високій ступені невизначеності та слабкому потенціалі внутрішнього середовища, підприємству слід насамперед враховувати існуючі внутрішні та зовнішні ризики. Домінуючими ризиками при екологізації діяльності галузевих підприємств на засадах застосування лізингу будуть ризики екологічної діяльності та ризики лізингу. Також важливо при оцінюванні ризиків взяти до уваги обрану стратегію впровадження лізингу, які були сформовано у попередньому підрозділі, оскільки саме стратегія часто і визначатиме рівень як екологічних ризиків, так і ризику лізингу.

Як показали дослідження в попередньому підрозділі, достатньо вагомий вплив на обсяги виробництва чинить рівень операційних витрат, який вимірюється у гривнях, а рівень ризику буде якісним індикатором і визначатиметься у балах. Тому, враховуючи змішаність вимірників значень незалежних змінних, слід використати моделі з фіктивними ознаками.

Для оцінювання ризиків слід використати *dumtmy*-змінні, які оцінюють ризик за трійковою системою (-1; 0; 1). Тобто, в обраній *j*-й градації оціночний індикатор r_{ij} може набувати виключно трьох кількісних значень. Таким чином, урахування впливу операційних витрат і рівня ризиків із різними вимірниками потребуватиме нормування значень. Також, для адекватності конвертування якісних оцінок в кількісні шкали необхідно дотримуватись таких принципів:

- вичерпність оціночних шкал та значень (адекватне відображення якісних шкал через кількісні індикатори);
- відсутність перетинальності в оціночних шкалах;
- максимальна презентативність через мінімальну кількість значень.

Загалом повноту оціночних шкал записують так:

$$\sum r_k = f_j \quad (3.3)$$

де f_j - інтенсивність або частота j -ої градації.

Для кожної із градацій середнє значення знаходиться наступним чином:

$$\bar{r} = \frac{f_j}{n} = d_j \quad (3.4)$$

Слід зазначити, що принцип відсутності перетинальності передбачає належність в один і той же проміжок часу оціночних показників до двох різних шкал або градацій, тобто:

$$\sum r_j r_s = 0 \quad (3.5)$$

де j, s – градації ($j \neq s$).

Dummy-змінні, при дослідженні економічних явищ і проблем, застосовують як своєрідне кодування, що відображає належність (-1), (0) чи (1) p -ої оціночної одиниці j -ої градації. Відповідно, при застосуванні кореляційно-регресійних моделей з фіктивними змінними до матриці кількісних оціночних показників X , формується додаткова матриця із dummy змінними $R = [r_1, r_2, \dots, r_{p-1}]$, а, відповідно, сама модель розробляється шляхом додавання таких незалежних змінних: $a_1 r_1 + a_2 r_2 + \dots + a_{p-1} r_{p-1}$. При цьому коефіцієнти моделі з фіктивними змінними a_k визначаються одночасно із параметрами моделі, які стоять при кількісних змінних. Відповідно, модель із фіктивними змінними має такий вигляд:

$$Y = a_0 + \sum_{i=1}^q b_i x_i + \sum_{i=q+1}^m \sum_{j=1}^{p-1} a_{ij} r_{ij} \quad (3.6)$$

Оціночна множина для моделей із фіктивними змінними складається із двох множин, а саме перша множина – сукупність метричних змінних загальним оціночним обсягом ($q * n$), а друга – є сукупністю dummy-змінних загальним обсягом $[(m - q) * n]$.

Коефіцієнти регресії вказують на таке:

b_i – параметр, який не показує взаємозв'язку всередині моделі, а визначає ефект дії метричної незалежної змінної x_i на результуючу змінну;

a_{ij} – вплив j -ої градації i -го фактора на результуючу змінну у моделі.

Теоретично описану модель із фіктивними змінними у нашому дослідженні слід застосувати для оцінювання впливу операційних витрат, екологічних ризиків і ризику лізингу на зміну обсягу виробництва деревообробних підприємств. Відповідно, результуюча змінна Y відображатиме обсяги виробництва у сформованій моделі, яка залежатиме від операційних витрат деревообробного підприємств (x_1), екологічних ризиків (r_1) і ризиків лізингу (r_2). Вимірником залежної змінної є тис. грн., як і першої незалежної змінної, а вимірником ризиків є бальна шкала.

Відповідно, для оцінювання впливу ризиків на обсяги виробництва продукції деревообробних підприємств слід розглядати такі види ризиків:

- 1) ризики зростання відходів;
- 2) ризики викидів в атмосферне повітря;
- 3) ризики забруднення стічних вод;
- 4) ризики лізингу.

Відповідно, для оцінювання параметрів регресійної моделі, слід ввести сукупність незалежних змінних r , які будуть мати таку градацію:

$$r_{21} = \begin{cases} -1 \\ 0 \\ 1 \end{cases} \text{ – для оцінювання впливу ризиків відходів д/о підприємств;}$$

$$r_{22} = \begin{cases} -1 \\ 0 \\ 1 \end{cases} \text{ – для ризиків викидів забруднення атмосферного повітря}$$

підприємствами; і так далі.

Як уже зазначалося вище, оцінюється вплив ризику та вводяться оціночні значення (-1), (0) чи (1), а саме -1 – високий рівень, 0 – середній рівень, +1 – низький рівень екологічних ризиків та ризиків лізингу деревообробних підприємств. За умови відсутності ймовірності виникнення ризику (наприклад, відсутність ймовірності забруднення стічними водами), змінна не вводиться в модель і, відповідно, модель модифікується під конкретне підприємство із меншою кількістю незалежних змінних. За наявності усіх видів ризиків у

діяльності деревообробних підприємств кореляційно-регресійна модель із фіктивними змінними матиме вигляд:

$$Y = a_0 + a_1 x_1 + b_{21} r_{21} + b_{22} r_{22} + b_{23} r_{23} + b_{24} r_{24} \quad (3.7)$$

де a_0 – вільний параметр оціночної моделі;

a_1 – коефіцієнт, що відображає вплив обсягів операційних витрат на величину виробництва деревообробних підприємств;

b – коефіцієнт впливу різних видів екологічних ризиків та ризику лізингу (відходів, викидів в атмосферне повітря, забруднення стічних вод і лізингу) на обсяги виробництва.

Таким чином, у залежності від виду ризику, обсяг виробництва продукції деревообробних підприємств визначатиметься за відповідним рівнянням:

1) $Y = a_0 + a_1 x_1 + b_{21} r_{21}$ – для визначення впливу операційних витрат і ризиків відходів деревообробних підприємств;

2) $Y = a_0 + a_1 x_1 + b_{22} r_{22}$ – для встановлення впливу операційних витрат і ризиків забруднення атмосфери;

3) $Y = a_0 + a_1 x_1 + b_{23} r_{23}$ – для визначення впливу операційних витрат і ризиків забруднення стічних вод;

4) $Y = a_0 + a_1 x_1 + b_{24} r_{24}$ – для визначення впливу операційних витрат і ризиків лізингу.

Таким чином, сформована модель може використовуватись для практичного оцінювання та прогнозування обсягів виробництва керівниками деревообробних підприємств. Особливістю використання моделі є підготовка даних для знаходження параметрів кореляційно-регресійної моделі з фіктивними змінними. Відповідно дані формуються у вигляді табл. 3.7.

Таблиця 3.7 – Приклад формування статистичних даних для визначення параметрів рівнянь на фіктивних факторних ознаках

Деревообробні підприємства або різні часові періоди діяльності одного д/о підприємства	Операційні витрати, тис. грн.	Оцінки екологічних ризиків і ризику лізингу			
		Відходів	Забруднення стічних вод	Забруднення атмосфери	Лізингу
1	25 41	1	-1	1	-1
2	12 4	-1	0	0	1
.....
N	25 78	0	0	0	1

Примітка: розроблено дисертантом

Моделі для визначення впливу екологічних ризиків і ризику лізингу на обсяги виробництва можна побудувати двох типів: для окремих підприємств і для деревообробних підприємств усього КРУ. Якщо взяти до уваги достовірність таких двох видів моделей, то для окремих підприємств така модель буде достовірнішою й адекватнішою для практичного застосування, оскільки кожне підприємство в регіоні має свою специфіку, яку можливо відобразити у модифікації моделі лише для конкретного підприємства, а при дослідженні підприємств за загальною моделлю нівелюється специфіка окремого суб'єкта підприємницької діяльності. Тому, можна розробити моделі для окремих сегментів ринку діяльності галузевих підприємств: оброблення деревини, виробництва виробів з деревини крім меблів, виробництво меблів, целюлозно-паперове виробництво, виробництво шпону, виробництва біопалива та брикетів тощо. Для цього необхідно мати значний статистичний матеріал по окремих сегментах виробництва продукції деревообробних підприємств. У нашому дослідженні сформуємо моделі для окремих деревообробних підприємств з метою визначення оптимального обсягу виробництва, враховуючи екологічні ризики та ризики лізингу. При цьому, останній вид ризиків виникатиме лише на тих підприємствах, які використовують лізингові угоди у власній діяльності або збираються їх застосовувати (тобто

оцінюватиметься потенційне використання лізингу у діяльності деревообробних підприємств). Якщо неможливо оцінити такий вид ризику, то цю змінну слід виключати із моделей.

Для оцінювання dummy-змінних використовувалось експертне опитування. Для цього було сформовано групу експертів із числа стейкхолдерів, а саме 38 осіб, які представляють: 11 керівників деревообробних підприємств, 13 працівників підприємств, 3 власники підприємств, 2 представника контролюючих органів, 6 представників від споживачів, 3 представники постачальників. Ці експерти оцінювали рівень ризиків у діяльності деревообробних підприємств. Остаточно оцінка ризику (його рівень) відбиралась та, яка набрала найбільшу кількість голосів усіх представників експертної комісії.

Отже, розрахуємо параметри моделі для типових деревообробних підприємствах: ТДВ «Добромільський ДОК», АТЗТ «Світанок», ТОВ «ЕНРАН - ЗЛК». Нижче наведено дані по трьох підприємствах (табл. 3.8– табл. 3.10). На даний момент у діяльності цих підприємств не використовується лізинг для заміни обладнання з метою покращення екологічних показників діяльності підприємства. Однак існує така потенційна можливість, яку й будемо оцінювати.

Таблиця 3.8 – Фінансово-економічні показники та рівень екологічних ризиків та ризику лізингу у діяльності ТДВ «Добромільський ДОК»

Роки	Обсяг виробництва, тис. грн.	Операційні витрати, тис. грн.	Рівень екологічних ризиків та ризику лізингу			
			Ризик зростання відходів	Ризик утворення стічних вод	Ризик зростання забруднення атмосфери	Ризик лізингу
I – ий	2710,2	2992,8	1	1	-1	0
II – ий	3259,0	3597	0	1	-1	0
III – ий	1362,0	1700	-1	0	-1	1
IV – ий	771,0	1124	-1	0	0	1
V – ий	469,0	494	0	0	0	1
VI – ий	307,0	488	0	0	0	1

Примітка: розраховано автором

Таблиця 3.9 – Фінансово-економічні показники та рівень екологічних ризиків та ризику лізингу у діяльності ТОВ «ЕНРАН - ЗЛК»

Роки	Обсяг виробництва, тис. грн.	Операційні витрати, тис. грн.	Рівень екологічних ризиків та ризику лізингу			
			Ризик зростання відходів	Ризик утворення стічних вод	Ризик зростання забруднення атмосфери	Ризик лізингу
I – ий	8085,80	8310,5	0	1	1	1
II – ий	10918,30	12529,6	0	1	1	1
III – ий	9985,80	10165,5	0	0	0	1
IV – ий	98743,00	11254,5	0	1	1	1
V – ий	8515,00	14253,7	1	1	1	1
VI – ий	10498,00	19785	1	1	1	0
VII – ий	9958,00	10658	1	1	1	-1
VIII – ий	9675,00	11760	1	1	1	0

Примітка: розраховано автором

Таблиця 3.10 – Фінансово-економічні показники та рівень екологічних ризиків та ризику лізингу у діяльності АТЗТ «Світанок»

Роки	Обсяг виробництва, тис. грн..	Операційні витрати	Рівень екологічних ризиків та ризику лізингу			
			Ризик зростання відходів	Ризик утворення стічних вод	Ризик зростання забруднення атмосфери	Ризик лізингу
I – ий	17615,80	17176,7	0	0	0	1
II – ий	10079,3	11833,1	1	1	1	1
III – ий	14604,6	16800,5	1	0	1	1
IV – ий	15352,0	16809	0	0	1	1
V – ий	8922,0	10959	0	0	1	0
VI – ий	9376,00	10493	0	0	1	0

Примітка: розраховано автором

Використаємо вхідні значення для пошуку параметрів регресійних моделей на фіктивних факторних ознаках для кожного з досліджуваних підприємств та встановимо адекватність їхнього використання у прогнозуванні обсягів виробництва з врахування екологічних ризиків та ризиків використання

лізингу. Отримані регресійні моделі наведено у табл. 3.11 із значеннями коефіцієнтів детермінації та кореляції.

Таблиця 3.11 – Результати розрахунку регресійної моделі з фіктивними змінними для визначення впливу екологічних ризиків і ризиків лізингу на обсяги виробництва

Деревообробні підприємства	Кореляційно-регресійні моделі із змішаними незалежними змінними	Коефіцієнти кореляції, R	Коефіцієнти детермінації, R^2
ТДВ «Добромильський ДОК»	$Y_1 = 2069,752 - 3,44453x_1 - 2591,93r_{21} + 11004,19r_{22} - 2556,02r_{23}$	0,998	0,997
ТОВ «ЕНРАН - ЗЛК»	$Y_2 = 878,8923 + 1,174572x_1 - 36433r_{21} + 28637,54r_{23} - 2833,2r_{24}$	0,496	0,246
АТЗТ «Світанок»	$Y_3 = 22220,83 - 0,97425x_1 - 755,681r_{21} + 9364,78r_{22} - 2622,03r_{23} + 12129,36r_{24}$	0,998	0,996

Примітка: розраховано автором

За отриманими результатами розрахунку параметрів регресійних моделей із фіктивними змінними для діяльності деревообробних підприємств з метою визначення оптимального обсягу виробництва з врахуванням екологічних ризиків й ризику запровадження лізингу можна зробити такі висновки:

– у першій моделі для ТДВ «Добромильський ДОК» з отриманої моделі параметр який характеризує рівень впливу ризику застосування лізингу дорівнює нулеві, оскільки підприємство фактично немає змоги для залучення лізингу, тому такий ризик є відсутнім. Екологічні ризики також не є суттєвими, оскільки підприємство практично не випускає деревообробну продукцію, а здає орендарям основні засоби та виробничі площі;

– у другій моделі істотним є вплив ризику зростання відходів, відсутнім є вплив на обсяг виробництва ризику утворення стічних вод, хоча низький рівень адекватності не дає змоги зробити такі остаточні рішення, тому ця модель потребує подальшого доопрацювання, що буде представлено нижче;

– у третій моделі на обсяг виробництва впливатимуть усі виокремленні екологічні ризики та ризик застосування лізингу;

– перевіірочні показники щодо адекватності використання моделей показують, що першу й третю модель можна застосовувати як інструмент

визначення обсягів виробництва із врахуванням ризиків, оскільки щільність зв'язку між незалежними та залежними змінними є високою. Друга модель не набула достатнього рівня адекватності, що не дає змоги її практичного застосування, а сама модель потребує доопрацювання.

З метою підвищення адекватності другої моделі потрібно провести нормування вхідних даних моделі та ввести додатковий показник фактору часу, який відображатиме фактично вплив усіх інших факторів на обсяг виробництва, які невраховано у моделі. Відповідно модель набуде вигляду:

$$Y = a_0 + a_1x_1 + b_{21}r_{21} + b_{22}r_{22} + b_{23}r_{23} + b_{24}r_{24} + b_{25}t, \quad (3.8)$$

де t – фактор часу.

Серед способів стандартизації (нормування) найкращим є вираження x_{ij} через z_{ij} . Для цього використаємо таку формулу для нормування значень:

$$z_{ij} = \frac{x_{ij} - \bar{x}_j}{\sigma_j}, \quad (3.9)$$

де z_{ij} – нормоване вхідне значення показника у моделях на змішаних ознаках;

x_{ij} – вихідне нестандартизоване значення;

\bar{x}_j – середнє значення кожного оціночного показника;

σ_j – дисперсія параметра x_j .

При цьому для розрахунку дисперсії σ_j використовують таку формулу:

$$\sigma_j^2 = \frac{\sum_{i=1}^n (x_{ij} - \bar{x}_j)^2}{n}, \quad (3.10)$$

де n – число змінних у досліджуваній моделі.

Отже, пронормувавши значення вхідних даних, отримаємо значення, що наведені в табл. 3.12.

Таблиця 3.12 – Нормовані значення фінансово-економічних показників та рівня екологічних ризиків і ризику лізингу у діяльності ТзОВ «ЕНРАН - ЗЛК»

Роки	Обсяг виробництва, тис. грн.	Операційні витрати	Фактор часу	Рівень екологічних ризиків та ризику лізингу			
				Ризик зростання відходів	Ризик утворення стічних вод	Ризик зростання забруднення атмосфери	Ризик лізингу
I – ий	-0,45854	-1,18664	-1,5	-0,86603	0,408248	0,408248	0,588348
II – ий	-0,36772	0,030937	-1	-0,86603	0,408248	0,408248	0,588348
III – ий	-0,39762	-0,65131	-0,5	-0,86603	-2,44949	-2,44949	0,588348
IV – ий	2,448362	-0,33704	0	-0,86603	0,408248	0,408248	0,588348
V – ий	-0,44478	0,528489	0,5	1,154701	0,408248	0,408248	0,588348
VI – ий	-0,38119	2,124749	1	1,154701	0,408248	0,408248	-0,78446
VII – ий	-0,39851	-0,50918	1,5	1,154701	0,408248	0,408248	-2,15728
VIII – ий	-0,51154	-2,1324	-1,5	-0,87545	0,323428	0,348248	0,438348

Примітка: розраховано автором

Застосувавши метод найменших квадратів, отримані наступні значення параметрів кореляційно-регресійної моделі оцінювання впливу екологічних ризиків на обсяги виробництва ТОВ «ЕНРАН - ЗЛК»:

$$Y = -0,132754589 x_1 - 1,766688575 r_{21} + 0,582866446 r_{22} + 0,805769827 r_{24} + 2,120856329 t. \quad (3.11)$$

При цьому перевірочні коефіцієнти рівня адекватності, а саме значення коефіцієнта кореляції $R = 0,968476788$, та значення коефіцієнта детермінації $R^2 = 0,93794729$, що свідчить про високий рівень вірогідності отриманої нової, модифікованої регресійної моделі із врахуванням фактора часу для ТОВ «ЕНРАН - ЗЛК».

Слід зазначити, що в отриманій моделі відсутній вільний член, що робить її простішою у практичному застосуванні, в тому числі, при прогнозуванні обсягів виробництва із врахуванням екологічних ризиків на наступні планові періоди. Серед усіх змінних найбільший вплив на значення обсягу збуту має часовий фактор, який фактично відображає вплив усіх інших чинників, які невраховано у сформованій регресійній моделі з фіктивними змінними.

Серед екологічних ризиків домінуючий негативний вплив на обсяги виробництва чинить ризик зростання відходів тому, підприємство, з метою нарощення обсягів виробництва повинно вирішити проблему або утилізації відходів або їх повторне використання у виробничому процесі. Несуттєвим на обсяги виробництва є ризик зростання викидів у атмосферу, тобто на даний момент екологічні заходи щодо запобігання зростання викидів в атмосферу є достатніми для подальшого сталого розвитку досліджуваного деревообробного підприємства.

Отже, розроблені моделі використовуватимуться керівниками та менеджерами підприємств для прийняття управлінських рішень щодо пріоритетності в управлінні ризиками з метою нарощення обсягів виробництва та скорочення негативних екологічних індикаторів. Зокрема керівники підприємств, насамперед, повинні звернути увагу на зростання відходів та впровадити нові технології, які дадуть змогу зупинити таку негативну тенденцію.

3.3. Оцінка ефективності застосування лізингу в контексті впровадження заходів із екологізації діяльності

Основним принципом і метою діяльності будь-якого бізнесу є отримання позитивних ефектів, насамперед, економічних у вигляді зростання прибутку, рентабельності, доходу й інших фінансово-економічних показників. При цьому сучасне деревообробне підприємство встановлює поліаспектні цілі діяльності, а серед домінуючих, поряд із фінансовими, є екологічні цілі та завдання. Одним із способів досягнення екологічних цілей підприємств є застосування лізингу. Однак, при цьому слід прогнозувати економічний результат від реалізації екологічних цілей.

Від застосування лізингу деревообробні підприємства повинні отримувати низку позитивних екологічних ефектів у різних аспектах і напрямках діяльності.

Сучасне підприємство діє в середовищі різних груп впливу або зацікавлених груп (стейкхолдерів). До груп впливу слід віднести: суспільство або територіальну громаду; органи державної влади з якими взаємодії підприємство (Державна фінансова інспекція, Державна фіскальна служба України, санітарна та пожежна інспекція тощо); споживачів продукції підприємства; постачальників й інших контрагентів підприємства; власників підприємства; керівників підприємства; персонал. Кожна із цих груп впливу при запровадженні лізингу, як правило, змушена понести додаткові витрати, а інколи і втрати з метою досягнення екологічних цілей і завдань. При цього кожна із них, при успішній реалізації лізингу, отримає екологічні й економічні результати. Усі можливі додаткові витрати на екологізацію з допомогою лізингу, а також отримані економічні та екологічні ефекти зведено, в табл. 3.13.

Загалом підприємство не одразу отримає ефект від запровадження лізингу з метою екологізації діяльності, а тим більше позитивні економічні результати.

Таблиця 3.13 – Додаткові витрати на екологізацію виробництва та отримані екологічні й економічні ефекти від використання лізингу

Групи впливу	Додаткові витрати, пов'язані з екологізацією	Отриманий екологічний та економічний ефект
1	2	3
Суспільство	Можливе скорочення кількості робочих місць через нове обладнання, отримане в лізинг	Зменшення кількості відходів, викидів у атмосферу, ощадливе енергоспоживання, забруднення стічних вод.
Органи державної влади	Підтримка проекту, в тому числі зменшення податків у зв'язку зі сплатою лізингових платежів, які знижують базу оподаткування та суму таких платежів	Збільшення обсягів виробництва екологічно чистої продукції, зниження забруднення води, атмосфери
Споживачі	Можливе зростання вартості продукції, оскільки ймовірно збільшення собівартості	Екологічно чиста продукція, зростання можливостей для її утилізації без заподіяння шкоди навколишньому середовищу

Продовження таблиці 3.13

1	2	3
Постачальники	Додаткові витрати на постачання екологічно чистої сировини та “простої” під час заміни обладнання, отриманого за лізинговими угодами	Створення екологічно чистого горизонтально інтегрованого ланцюжка виробництва.
Власники	Додаткові капіталовкладення та лізингові платежі	Додаткові доходи та покращення фінансових показників, покращення іміджу підприємства та посилення лояльності споживачів, скорочення екологічних штрафів, пені й інших платежів
Керівники підприємства	Додаткові управлінські витрати на проведення змін, спрямованих на екологізацію діяльності	Зниження професійних захворювань у зв'язку із підвищенням рівня екологізації виробництва
Персонал (виконавці)	Додаткові витрати на навчання роботи на новому обладнанні та при новій технології виробництва	Підвищення кваліфікації працівників при роботі із новою екологічною продукцією, зниження професійної захворюваності та виробничих травм, зростання продуктивності праці

Примітка: сформовано автором

Як показує аналіз діяльності деревообробних підприємств, спочатку необхідно здійснити пошук необхідного обладнання, здатного забезпечити отримання економічних та екологічних результатів, знайти капіталовкладення для укладання лізингової угоди, провести пусконаладжувальні роботи, підвищити кваліфікацію персоналу для роботи на новому обладнанні тощо.

Тому, на початкових етапах виконання лізингових угод підприємство понесе додаткові витрати, а лише потім зможе отримати позитивний екологічний та економічний ефект, що відобразиться в додаткових грошових надходженнях, як це зображено на рис. 3.2.

Слід зауважити, що кожне галузеве підприємство має можливість вибору шляху екологізації своєї діяльності. Проведення екологічних заходів на підприємстві можна реалізувати як із використанням лізингу, так і іншими можливими шляхами. Важливо зазначити, що ми повинні проаналізувати лізинг

як один із елементів екологізації діяльності деревообробних підприємств у системі інших заходів для забезпечення останньої. Саме системний підхід дасть можливість визначити відчутний ефект від екологізації. Економічна доцільність застосування лізингу для екологізації виробництва, за умов, що склалися в галузі, може бути проілюстрована порівнянням ефекту від застосування лізингу з ефектом від альтернативних шляхів екологізації.

Безумовно, ефект від використання лізингу у діяльності деревообробних підприємств (E_2) мав би бути більшим, ніж ефект без його використання (E_1). Для розрахунку величини ефекту від екологізації діяльності деревообробних підприємств із використанням лізингу слід врахувати витрати на лізинг і отримані результати. Для цього слід порівняти усі витрати на екологічні заходи та втрати підприємств до і після використання лізингу з метою екологізації діяльності.

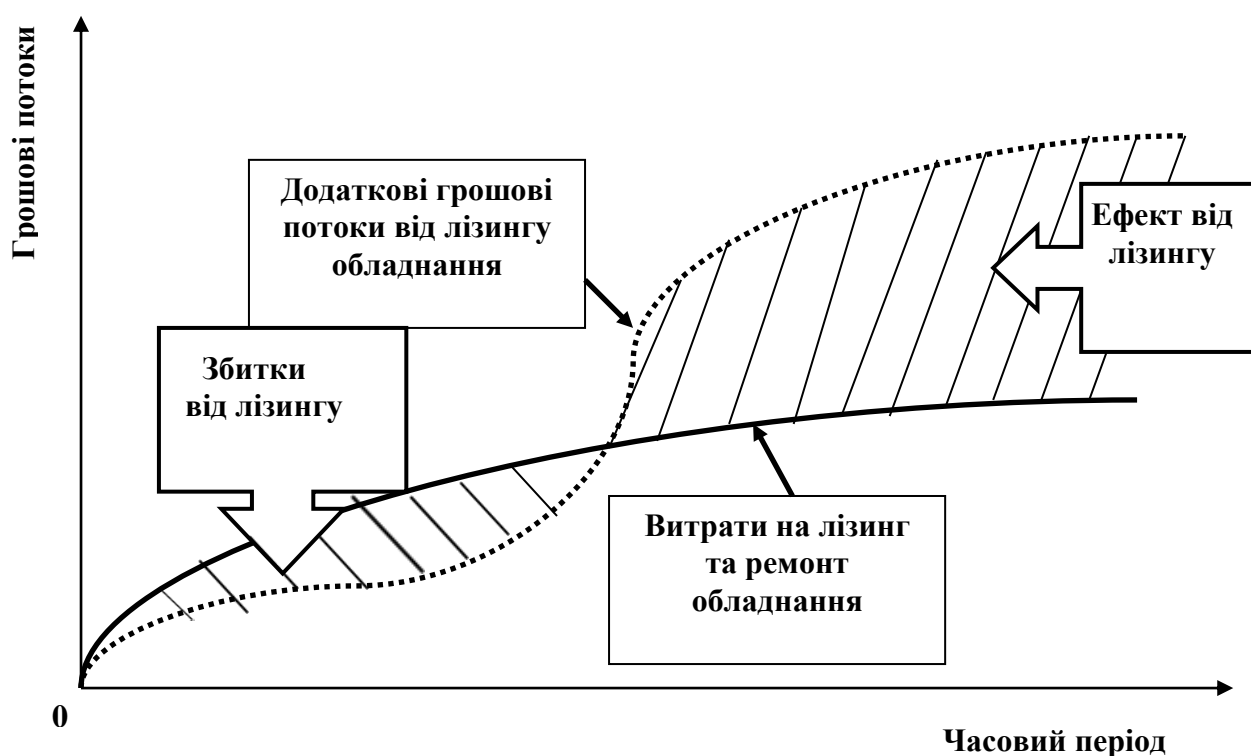

Рисунок 3.2 – Отримання позитивного ефекту від використання лізингу на деревообробних підприємствах в межах екологізації їхньої діяльності

Примітка: розроблено автором

Відповідно, такі витрати повинні бути нижчими за отримані додаткові ефекти: зниження екологічних витрат, зростання продуктивності праці, скорочення пені та штрафів за забруднення навколишнього середовища тощо. Таким чином, повинна виконуватись така нерівність:

$$E_1 \leq E_2 \quad (3.12)$$

де E_1 – ефект до використання лізингу у діяльності деревообробних підприємств;

E_2 – ефект після використання лізингу у діяльності деревообробних підприємств.

Науковці пропонують в оцінюванні схожих ефектів брати до уваги чинник часу, що визначає різну вартість ресурсів в часі при запровадженні заходів з метою отримання ефекту. У нашому дослідженні для визначення екологічних ефектів на засадах застосування екологічних заходів в тому числі лізингу вартість ресурсів буде відмінною, оскільки лізингові платежі будуть рознесені у часі. Відповідно, для розрахунку отриманого ефекту формула набуде вигляду:

$$E_2 = -V + V_e + D = - \left[I + \sum_{k=1}^n l_k (1+s)^{-k} \right] + \sum_{k=1}^n [(P_{1k} * O_{xk}) - (P_{2k} * O_{yk}) + D_k] * (1+s)^{-k} \quad (3.13)$$

де V – сукупні витрати на впровадження екологічних заходів діяльності деревообробного підприємства;

V_e – плановане зниження витрат і втрат деревообробного підприємства після впровадження екологічних заходів у їхній діяльності;

D – додатковий дохід від застосування лізингу на деревообробному підприємстві;

I – сукупні інвестиції для запровадження екологічних заходів у діяльності деревообробного підприємства;

l – поточні платежі та операційні витрати на використання та підтримання заходів екологізації;

k – період часу, протягом якого реалізовуватимуться екологічні заходи;

s – відсоткова ставка або облікова ставка для альтернативного використання залучених ресурсів;

n – загальне число періодів застосування екологічних заходів у діяльності д/о підприємства;

P_{1k} – ймовірність екологічних втрат та витрат перед застосування екологічних заходів на підприємстві;

P_{2k} – ймовірність екологічних втрат та витрат після застосування екологічних заходів на підприємстві;

O_{xk} – обсяг втрат до застосування екологічних заходів у діяльності підприємства;

O_{yk} – обсяг втрат після застосування екологічних заходів у діяльності підприємства.

Враховуючи те, що існують три основні види екологічних ризиків (збільшення відходів, забруднення атмосфери, забруднення стічних вод), розглянемо це у запропонованій моделі оцінювання ефекту від запровадження лізингу для екологізації діяльності деревообробного підприємства. Відповідно, модель набуде наступного виду:

$$E_2 = -V + V_e + D = - \left[I + \sum_{k=1}^n l_k (1+s)^{-k} \right] + \sum_{k=1}^n \left[(Vx_1 + Vx_2 + Vx_3) - (Vy_1 + Vy_2 + Vy_3) + D_k \right] * (1+s)^{-k} \quad (3.14)$$

де V_{x_1} – втрати внаслідок відходів перед використанням екологічних заходів;

V_{x_2} – втрати внаслідок забруднення атмосфери перед використанням екологічних заходів;

V_{x_3} – втрати внаслідок забруднення стічних вод перед використанням екологічних заходів;

V_{y_1} – втрати внаслідок зменшення відходів після використання екологічних заходів;

V_{y_2} – втрати внаслідок забруднення атмосфери після використання екологічних заходів;

V_{y_3} – втрати внаслідок забруднення стічних вод після використання екологічних заходів.

Про доцільність використання лізингу для екологізації діяльності деревообробних підприємств може свідчити індикатор граничного обсягу витрат. При цьому граничні витрати можна знайти, наприклад, для кожного виду екологічних індикаторів у залежності від спрямованості лізингу на вирішення конкретної еколого-економічної проблеми [50].

Загалом деревообробні підприємства можуть встановлювати різні цілі щодо екологізації власної діяльності на засадах застосування лізингу. Однією з найважливіших, на нашу думку, є застосування більш чистих технологій. Застосувавши такі технології, деревообробні підприємства зможуть: безперервно підвищувати ефективність виробництва; зменшувати обсяги шкідливого впливу на навколишнє природне середовище; зменшувати кількість відходів виробництва; досягати економії виробничих витрат; підвищувати конкурентоспроможність своєї продукції.

Такі цілі можуть бути одиночними, попарними та системними. До одиночних цілей екологізації діяльності деревообробних підприємств слід віднести: зниження обсягу відходів підприємства, скорочення забруднення атмосфери та зниження рівня забруднення стічних вод. Парні цілі передбачають попарні комбінації одиночних цілей, тобто, наприклад, – скорочення обсягу відходів і зниження рівня забруднення стічних вод. Системна ціль включає одночасне досягнення покращення за усіма напрямками екологізації діяльності деревообробних підприємств, а саме: зменшення обсягу відходів підприємства; зниження рівня забруднення атмосфери та стічних вод (табл. 3.14).

Таблиця 3.14 – Цілі екологізації діяльності деревообробних підприємств

Види	Цілі екологізації	Альтернатива 1	Альтернатива 2	Альтернатива 3
1	2	3	4	5
Одиночні	Скорочення відходів	+	–	–
	Зниження забруднення атмосфери	–	+	–
	Зменшення забруднення стічних вод	–	–	+

Продовження таблиці 3.14

1	2	3	4	5
Попарні	Скорочення відходів	+	–	+
	Зниження забруднення атмосфери	+	+	–
	Зменшення забруднення стічних вод	–	+	+
Системні	Скорочення відходів	+	Відсутні	Відсутні
	Зниження забруднення атмосфери	+	Відсутні	Відсутні
	Зменшення забруднення стічних вод	+	Відсутні	Відсутні

Примітка: сформовано автором

Для одиночних і попарних цілей фактично можна реалізувати три альтернативні цілі екологізації діяльності деревообробних підприємств. А для системного підходу можливою є лише одна альтернативна комплексна ціль екологізації діяльності підприємства. Далі слід сформулювати моделі для оцінювання граничних втрат реалізації різних альтернативних цілей.

Розглянемо альтернативну екологічну ціль запровадження лізингу, а саме – зменшення кількості відходів. При використанні лізингу обладнання або персоналу в діяльності деревообробних підприємств обсяг відходів на одиницю виробленої продукції повинен зменшуватись, оскільки сучасне обладнання має вищий рівень точності виготовлення продукції з деревини та, відповідно, інтенсивніше її використання.

Зменшення відходів діяльності підприємства на певну частку можна позначити z_l . При цьому зростуть витрати на застосування лізингу, що становитиме w_l відсотків до сукупних витрат на розроблення та впровадження екологічних заходів (I). Водночас показник лізингових платежів буде константою. Відтак модель матиме вигляд:

$$E_2 = - \left[I * (1 + w_l) + \sum_{k=1}^n l_k (1 + s)^{-k} \right] + \sum_{k=1}^n \left[\frac{(Vx_1 + Vx_2 + Vx_3) - (Vy_1 * (1 - z_l) + Vy_2 + Vy_3 + D_k)}{(1 + s)^{-k}} \right] * (1 + s)^{-k} \quad (3.15)$$

Якщо останню формулу вставити у вихідну нерівність (3.12), то матимемо:

$$\begin{aligned}
& - \left[I + \sum_{k=1}^n l_k (1+s)^{-k} \right] + \sum_{k=1}^n [(Vx_1 + Vx_2 + Vx_3) - (Vy_1 + Vy_2 + Vy_3)] * (1+s)^{-k} \leq \\
& - \left[I * (1+w_1) + \sum_{k=1}^n l_k (1+s)^{-k} \right] + \sum_{k=1}^n [(Vx_1 + Vx_2 + Vx_3) - (Vy_1 * (1-z_1) + Vy_2 + Vy_3) + D_k] * (1+s)^{-k} \quad (3.16)
\end{aligned}$$

Застосувавши математичні спрощення отриманої нерівності, можна розрахувати граничний рівень витрат доцільності введення лізингу для зменшення відходів у діяльності деревообробних підприємств:

$$w_1 \leq \frac{\sum_{k=1}^n (z_1 * V_{y_1} + D_k) (1+s)^{-k}}{I} \quad (3.17)$$

Така нерівність засвідчує, що отримані екологічні й економічні ефекти від застосування лізингу з метою зменшення відходів у діяльності деревообробних підприємств повинні бути більшими граничних витрат w_1 або рівними їм.

При встановлені цілі або завдання зменшення обсягу забруднення атмосфери діяльності деревообробних підприємств шляхом використання лізингу частка зниження такого забруднення становитиме z_2 , а граничні витрати на використання лізингу будуть рівними w_2 . За таких умов рівність матиме формалізацію:

$$\begin{aligned}
E_2 = & - \left[I * (1+w_2) + \sum_{k=1}^n l_k (1+s)^{-k} \right] + \sum_{k=1}^n [(Vx_1 + Vx_2 + Vx_3) - (Vy_1 + Vy_2 * (1-z_2) + Vy_3) + D_k] * \\
& * (1+s)^{-k} \quad (3.18)
\end{aligned}$$

Підстановка останньої рівності у вихідну нерівність дає змогу отримати таку нерівність:

$$\begin{aligned}
& - \left[I + \sum_{k=1}^n l_k (1+s)^{-k} \right] + \sum_{k=1}^n [(Vx_1 + Vx_2 + Vx_3) - (Vy_1 + Vy_2 + Vy_3)] * (1+s)^{-k} \leq \\
& - \left[I * (1+w_2) + \sum_{k=1}^n l_k (1+s)^{-k} \right] + \sum_{k=1}^n [(Vx_1 + Vx_2 + Vx_3) - (Vy_1 + Vy_2 * (1-z_2) + Vy_3) + D_k] * (1+s)^{-k} \quad (3.19)
\end{aligned}$$

Перетворення нерівності (3.19) дає змогу отримати нерівність для розрахунку граничних витрат запровадження лізингу з метою зниження обсягу забруднення атмосфери:

$$w_2 \leq \frac{\sum_{k=1}^n (z_2 * V_{y_2} + D_k) * (1+s)^{-k}}{I} \quad (3.20)$$

Аналогічним способом запропоновано нерівність для знаходження граничних витрат (w_3) для використання лізингу з метою зниження забруднення стічних вод у діяльності деревообробних підприємств :

$$w_3 \leq \frac{\sum_{k=1}^n (z_3 * V_{y_3} + D_k) * (1+s)^{-k}}{I} \quad (3.21)$$

Вище розглянуто одиночні альтернативні цілі екологізації діяльності підприємств. Далі розглянемо ефекти застосування попарних альтернативних цілей екологізації діяльності деревообробних підприємств із використанням лізингу.

Розглянемо попарну альтернативну ціль № 1, яка передбачає застосування лізингу з метою зменшення відходів та зниження забруднення атмосфери від діяльності підприємств. Відповідно до цієї альтернативи, застосування лізингу зумовить скорочення відходів на z_1 та зниження забруднення атмосфери на z_2 у діяльності підприємств. А граничні витрати на реалізацію цієї альтернативи позначимо через w_4 від сукупних інвестицій запровадження лізингу з метою екологізації діяльності підприємств. Враховуючи наведені пропозиції, модель для пошуку гранично допустимих та доцільних витрат на реалізацію попарної альтернативи №1 матиме вигляд:

$$E_2 = - \left[I * (1 + w_4) + \sum_{k=1}^n l_k (1 + s)^{-k} \right] + \sum_{k=1}^n [(Vx_1 + Vx_2 + Vx_3) - (Vy_1 * (1 - z_1) + Vy_2 * (1 - z_2) + Vy_3) + D_k] * (1 + s)^{-k} \quad (3.22)$$

Далі, підставивши отриману модель у вихідну нерівність? одержимо нерівність для пошуку економічно доцільних граничних витрат на реалізацію попарної альтернативної цілі № 1 згідно табл. 3.14:

$$- \left[I + \sum_{k=1}^n l_k (1 + s)^{-k} \right] + \sum_{k=1}^n [(Vx_1 + Vx_2 + Vx_3) - (Vy_1 + Vy_2 + Vy_3)] * (1 + s)^{-k} \leq - \left[I * (1 + w_4) + \sum_{k=1}^n l_k (1 + s)^{-k} \right] + \sum_{k=1}^n [(Vx_1 + Vx_2 + Vx_3) - (Vy_1 * (1 - z_1) + Vy_2 * (1 - z_2) + Vy_3) + D_k] * (1 + s)^{-k} \quad (3.23)$$

Шляхом перетворення та скорочення показників запишемо нерівність для пошуку граничних витрат на реалізацію попарної альтернативи № 1 таким чином:

$$w_4 \leq \frac{\sum_{k=1}^n (z_1 * V_{y_1} + z_2 * V_{y_2} + D_{\kappa}) * (1+s)^{-k}}{I} \quad (3.24)$$

Таким самим чином, як і попередні альтернативні попарні цілі, розроблено моделі для розрахунку граничного рівня витрат на реалізацію попарної альтернативної цілі № 2 (одночасне зниження забруднення атмосфери та зменшення забруднення стічних вод) і № 3 (одночасне скорочення відходів і зменшення забруднення стічних вод) у діяльності деревообробних підприємств:

$$w_5 \leq \frac{\sum_{k=1}^n (z_2 * V_{y_2} + z_3 * V_{y_3} + D_{\kappa}) * (1+s)^{-k}}{I} \quad (3.25)$$

$$w_6 \leq \frac{\sum_{k=1}^n (z_1 * V_{y_1} + z_3 * V_{y_3} + D_{\kappa}) * (1+s)^{-k}}{I} \quad (3.26)$$

Далі слід розробити модель для оцінювання граничних витрат для реалізації системних альтернативних цілей екологізації діяльності деревообробних підприємств. Відповідно, скорочення кількості відходів і зниження забруднення буде на z_1 , z_2 та z_3 від сукупних втрат внаслідок забруднення навколишнього середовища. Частку витрат для застосування лізингу з метою екологізації діяльності позначимо через w_7 . Ефект від запровадження лізингу з системними цілями екологізації діяльності підприємств розраховуватиметься за формулою:

$$E_2 = - \left[I * (1 + w_7) + \sum_{k=1}^n l_k (1+s)^{-k} \right] + \sum_{k=1}^n [(Vx_1 + Vx_2 + Vx_3) - (Vy_1 * (1 - z_1) + Vy_2 * (1 - z_2) + Vy_3 * (1 - z_3)) + D_{\kappa}] * (1+s)^{-k} \quad (3.27)$$

Підставивши виведену формулу оцінювання економіко-екологічного ефекту від використання лізингу із поліціями у діяльності деревообробних підприємств у вихідну нерівність отримаємо:

$$\begin{aligned}
& - \left[I + \sum_{k=1}^n l_k (1+s)^{-k} \right] + \sum_{k=1}^n [(Vx_1 + Vx_2 + Vx_3) - (Vy_1 + Vy_2 + Vy_3)] * (1+s)^{-k} \leq \\
& - \left[I * (1+w_7) + \sum_{k=1}^n l_k (1+s)^{-k} \right] + \sum_{k=1}^n [(Vx_1 + Vx_2 + Vx_3) - \\
& (Vy_1 * (1-z_1) + Vy_2 * (1-z_2) + Vy_3 * (1-z_3)) + D_k] * (1+s)^{-k}
\end{aligned}
\tag{3.28}$$

Спрощення нерівності дає змогу отримати модель для визначення рівня граничних витрат на реалізацію поліцілей екологізації діяльності деревообробних підприємств із використанням лізингу:

$$w_7 \leq \frac{\sum_{k=1}^n (z_1 * V_{y_1} + z_2 * V_{y_2} + z_3 * V_{y_3} + D_k) * (1+s)^{-k}}{I}
\tag{3.29}$$

Розрахуємо граничні рівні витрат для підприємства ТОВ «Ягідка», що працює у Львівській області, працівники, якого вказали на необхідність заміни окремих видів обладнання з метою зниження відходів, стоків та викидів в атмосферу.

Таблиця 3.15 – Дані для обчислення доцільності застосування лізингу у діяльності ТОВ «Ягідка»

Показник (умовні позначення)	Одиниці виміру	Значення при використанні лізингу	Значення при екологічних заходах
V_{y1}	грн.	6200	6100
V_{y2}	грн.	1120	1102
V_{y3}	грн.	637	254
D	грн.	251365	12354
z_1	коеф.	0,21	0,25
z_2	коеф.	0,34	0,54
z_3	коеф.	0,48	0,32
s	%	35%	35%
k	період	1 рік	1 рік
I	грн.	124532	14285

Для розрахунку припустимо, що обладнання, яке взято у лізинг сплачуватиметься протягом 1 року. Таким чином розрахункова формула матиме вигляд:

$$w_7 \leq \frac{\sum_{k=1}^n (0,21 * 6200 + 0,34 * 1120 + 0,48 * 637 + 251365) * (1 + 0,35)^{-1}}{124532} = 1,51$$

Таким чином, рівень граничних витрат при запровадженні лізингу в сукупності інших екологічних заходів з метою покращення еколого-економічних показників діяльності досліджуваного деревообробного підприємства становитиме 1,51 відносних одиниць. Відповідно рівень інвестицій в оновлення обладнання протягом року не повинен перевищувати: $124532 * 1,51 = 188043,32$ грн. Якщо поточні витрати та одноразові інвестиції перевищать цю суму, то заміна обладнання з економічної точки зору буде не вигідною, тобто не окупною.

Для порівняння можна поррахувати ефекти від впровадження лізингу і без впровадження лізингу (тобто вкладання коштів у екологічні заходи) використовуючи дані наведені в табл. 3.15.

$$E_{\text{лізинг}} = -124,532 + (6,2 * 0,2 + 1,12 * 0,34 + 0,637 + 0,42 + 251,365) * (1,35)^{-1} = 63,127 \text{ тис. грн.}$$

$$E_{\text{еколог. заходи}} = -14,285 + (6,2 * 0,25 + 1,12 * 0,54 + 0,254 * 0,32 + 12,354) * (1,35)^{-1} = 34,97 \text{ тис. грн..}$$

Фактично екологічні заходи не дають змоги окупитися, оскільки лізинг, окрім того, що покращує екологічні показники дає змогу наростити обсяги виробництва продукції та відповідно отримати позитивний економічний ефект. З іншого боку, лізинг є дорожчим і витратнішим, ніж альтернативні екологічні заходи.

Безумовно, деревообробні підприємства мають змогу обирати собі й інші шляхи екологізації своєї діяльності, окрім лізингу. Серед найпоширеніших шляхів можна запропонувати:

– державна підтримка екологічно спрямованої діяльності промислових підприємств (екологічні субсидії; державне фінансування проектів природоохоронного характеру; «податкові канікули» для реінвестування в підвищення рівня екологізації виробництва). На жаль відсутня в сучасній державній політиці;

- власна розробка нових прогресивних технологій деревообробного виробництва. Неможлива через брак інвестиційних коштів і значний час на реалізацію;

- фінансування придбання нових прогресивних технологій (обладнання) за власні кошти. Практично неможливо через низьку рентабельність (збитковість) виробництва;

- банківський кредит на придбання нових технологій (обладнання). На сьогодні, є економічно не вигідний, а тому недоступний.

Проаналізувавши усі обмежені можливості інших шляхів екологізації діяльності деревообробних підприємств, можна зробити висновок, що найперспективнішим шляхом все ж залишається лізинг. Використання його дозволить галузевим підприємствам здійснювати екологізацію своєї діяльності з підсильними їх витратами.

Висновки до розділу 3

У третьому розділі дисертаційного дослідження:

1. У процесі аналізу діяльності деревообробних підприємств було виявлено, що більшість підприємств, що використовують лізинг у власній діяльності з метою заміни обладнання або лізинг персоналу насамперед сфокусовані на забезпеченні покращення фінансово-економічних показників, а лише вторинними для себе вважають досягнення екологічних цілей. При цьому основними причинами є, які відзначають науковці та практики, відсутність достатніх обігових коштів, низька кредитоспроможність підприємств, високі відсоткові ставки по лізингу (35-38%), прогалини та колізійність законодавства у сфері захисту навколишнього середовища. У результаті оцінки виявлено, що використання лізингу домінує у діяльності новостворених підприємств, які є високотехнологічними та продуктивними, а отже із вищим рівнем конкурентоспроможності на ринку деревообробної продукції. Підприємства із застарілим обладнанням, які б мали насамперед змінювати його за допомогою лізингу не мають змоги це зробити, а тому використовують наявні ресурси та

виготовляють не завжди якісну продукцію за низькою ціною та фактично залишаються основними забруднювачами довкілля.

2. Запропоновано використовувати різноманітні стратегії запровадження лізингу у діяльності деревообробних підприємств з метою вирішення як екологічних, так і економічних завдань таких підприємств. Виокремлювати стратегії впровадження лізингу доцільно за такими ознаками: охопленість виробничо-господарських етапів стратегією лізингу (окремий етап, декілька виробничих етапів, усі етапи); пріоритетність ефекту від запровадження лізингу обладнання (економічний ефект, екологічний ефект, змішані ефекти). Виконано групування досліджуваних деревообробних підприємств Карпатського регіону України, яким рекомендовано формувати та реалізувати різні стратегії лізингу, враховуючи їхні сильні та слабкі сторони, потреби в заміні обладнання на різних етапах виробничо-господарської діяльності, а також загроз та можливостей у зовнішньому середовищі.

3. Розроблено симульативну модель для аналізування показників діяльності деревообробних підприємств із урахуванням екологічних аспектів, що дає змогу поступово оцінити вплив екологічних індикаторів на фінансово-економічні та господарські показники діяльності деревообробних підприємств.

Практична модифікація та розрахунок параметрів моделі для ТДВ «Меблевий комбінат «Стрий» показав її прикладний характер та виявив вплив екологічних чинників на діяльність підприємства загалом, що дало змогу сформувати комплекс заходів для усунення існуючих недоліків у екологічній та соціально-економічних підсистемах діяльності досліджуваного підприємства.

4. Досліджено, що при високому динамізмі зовнішнього середовища діяльності деревообробних підприємств, високій ступені невизначеності та слабкому потенціалі внутрішнього середовища, підприємству слід насамперед враховувати існуючі внутрішні та зовнішні ризики. Обґрунтовано, що домінуючими ризиками при екологізації діяльності галузевих підприємств на засадах застосування лізингу будуть ризики екологічної діяльності та ризики

лізингу. Було розроблено модель із фіктивними змінними, яка враховує вплив цих ризиків на зміну обсягів виробництва продукції.

5. Від застосування лізингу деревообробні підприємства повинні отримувати низку позитивних екологічних ефектів в різних аспектах та напрямках діяльності. Сучасне підприємство діє в середовище різних груп впливу або зацікавлених груп (стейкхолдерів). До груп впливу слід віднести: власників підприємства, керівників підприємства, виконавців, інвесторів, споживачів продукції підприємства, органи державної влади з якими взаємодії підприємство, суспільство або територіальна громадська община, постачальники та інші контрагенти підприємства. Кожна із цих груп впливу при запровадженні лізингу, як правило, змушена понести додаткові витрати, а інколи й втрати з метою досягнення екологічних цілей та завдань. При цього кожна із них при успішному реалізації лізингу отримає екологічні та економічні результати. Усі можливі додаткові витрати на екологізацію з допомогою лізингу, а також отримані економічні та екологічні ефекти виокремлено у дисертаційному дослідженні.

6. Для розрахунку ефективності використання лізингу з метою екологізації діяльності деревообробних підприємств сформовано модель, яка дає змогу врахувати разові інвестиції, поточні витрати, в тому числі, поточні лізингові платежі, альтернативні витрати, а також отримані економічні ефекти. Фактично, застосувавши модель можна знайти граничні витрати, тобто доцільність використання лізингу, а також знайти термін окупності інвестицій у лізинг.

Основні результати третього розділу опубліковані в таких наукових працях автора [97, 101, 115].

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі наведено теоретичне узагальнення та запропоновано авторське вирішення важливого наукового завдання, яке полягає у розробленні теоретико-методичних положень та практичних рекомендацій щодо екологізації діяльності деревообробних підприємств із застосуванням лізингу.

Основними науковими результатами роботи є:

1. Систематизувавши основні сутнісні характеристики та класифікаційні ознаки лізингу, запропоновано ввести в загальну його класифікацію поняття «екологічний лізинг» як різновид лізингу, використання якого забезпечить екологічну безпеку деревообробного підприємства та надасть йому можливість випускати екологічно чисту продукцію. Використання лізингу, як перспективного засобу їх екологізації, дозволить покращити екологічну ситуацію в регіоні та підвищити конкурентоспроможність деревообробних підприємств.

2. Дослідження тенденцій світової економіки засвідчили, що лізингові операції є засобом стабілізації та розвитку економік багатьох країн і відзначаються їх державною підтримкою в частині пільгового оподаткування, методів і норм амортизації та ін. Виявлено, що основним чинником сприяння розвитку лізингу є його гнучкість з точки зору здійснення лізингових операцій і розрахунків між лізингодавцем та лізингоодержувачем. Встановлено, що лізинг є однією з найперспективніших форм інвестування, що здатна значно пожвавити процес оновлення матеріально-технічної бази, прискорити науково-технічний прогрес та інноваційні процеси на деревообробних підприємствах з метою дотримання принципів сталого розвитку.

3. За охопленістю виробничо-господарських етапів та пріоритетністю ефекту від запровадження лізингу обладнання виокремлено такі стратегії впровадження лізингу: стратегія широкого охоплення за економічними результатами; стратегія широкого охоплення за екологічними результатами; стратегія широкого охоплення за змішаними результатами; стратегія

домінування за економічними результатами; стратегія домінування за екологічними результатами; стратегія домінування за змішаними результатами; стратегія фокусування на економічних результатах; стратегія фокусування на екологічних результатах; стратегія фокусування на змішаних результатах. Обґрунтовано умови застосування виокремлених стратегій залежно від чинників зовнішнього та внутрішнього середовищ діяльності деревообробних підприємств. Проаналізовано й ідентифіковано основні ризики, які виникають на етапі реалізації стратегій, запропоновано заходи упередження або зниження негативних наслідків дії ризиків, що дасть змогу керівникам підприємств обирати відповідну стратегію для досягнення екологічних і фінансово-економічних цілей підприємства.

4. Розроблено симульативну модель застосування лізингу в діяльності деревообробних підприємств, котра є одним із способів отримання адекватної інформації для прийняття остаточного рішення щодо вибору стратегії лізингу. Доцільність її розроблення та реалізування базується на аналізі кількісних індикаторів, що враховують зв'язок між екологічними чинниками та фінансово-економічними показниками діяльності та забезпечують об'єктивний підхід при виборі стратегії.

5. Дослідження дало змогу виявити цілу низку екологічних ризиків і ризиків лізингу, які негативно впливають на реалізацію стратегій і програм екологізації діяльності деревообробних підприємств. Тому, було розроблено модель із фіктивними змінними, яка враховує вплив ризиків на зміну обсягів виробництва продукції. Така модель дає змогу встановити домінуючі ризики із числа екологічних і лізингу, та, відповідно, вжити заходів для їх уникнення або зниження їхнього рівня.

6. У роботі доведено, що і підприємство, і зацікавлені групи на початкових етапах виконання лізингових угод понесуть додаткові витрати, а лише потім отримають позитивний екологічний та економічний ефекти. Економічна доцільність застосування лізингу для екологізації виробництва була доведена порівнянням ефекту від застосування лізингу з ефектом від

альтернативних шляхів екологізації. Сформована модель дозволяє врахувати разові інвестиції, поточні витрати, в тому числі поточні лізингові платежі, альтернативні витрати, а також отримані економічні ефекти та граничні витрати.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Актуально про лізинг та оренду / [авт. тексту О. Згурський]. – К.: Книги для бізнесу, 2007. – 144 с.
2. Андреева В.А. Екологічний аспект реалізації інноваційної політики в Україні / В.А. Андреева // Вчені записки університету «КРОК». – 2011. – Вип. 28, Т. II. – С. 90–98.
3. Бадрак О. Еколого-економічна ефективність природного відтворення техногенно порушених ландшафтів / О. Бадрак // Економіка України. – 2003. – № 8. – С. 71–76.
4. Байтала В.Д. Еколого-географічний підхід до впровадження національної системи критеріїв та індикаторів сталого управління лісами / В.Д. Байтала, В.Г. Дубін // Наук. вісн. НАУ. – 2000. – Вип. 25. – С. 114–122.
5. Беляев Ю.К. Об экологизации социалистического производства / Ю.К. Беляев // Тезисы докл. первой всесоюз. конф. «Проблемы социальной экологии». – Львов. – 1986. – Ч. 2. – С. 138–139.
6. Бештанко С.М. Система показників оцінки результатів господарської діяльності машинобудівного підприємства / С.М. Бештанко // Вісник економічної науки України. – 2006. – № 1. – С. 28–30.
7. Биковиченко Л.М. Економічна сутність лізингу / Л.М. Биковиченко // Фінанси України. – 2001. – № 11. – С. 71–74.
8. Бланк И.А. Управление финансовой безопасностью предприятия / И.А. Бланк. – К.: Ника-Центр, 2004. – 776 с.
9. Богута Н. Дорогой вместо дешевого, сложный вместо простого / Н. Богута // Эксперт. – 2006. – № 23. – С. 52–57.
10. Бойчук Ю.Д. Екологія і охорона навколишнього середовища: навч. посіб. / Ю. Д. Бойчук, Е. М. Солошенко, О. В. Бугай. – 2-ге вид. – Суми: Універ. книга, 2003. – 284 с.
11. Борисов Д. Лізинг проти кредиту. Як порівняти переваги придбання обладнання у кредит та лізинг / Д. Борисов // Практика управління. – 2007. – № 1. – С. 27–31.

12. Боронос В.М. Екологічний лізинг: сутність, структура, напрямки розвитку / В.М. Боронос, Ю.М. Шкодкіна // Вісник СумДУ. Серія Економіка. – 2010. – № 5. – С. 115–119.

13. Брус С.І. Розвиток ринку лізингових послуг в Україні / С.І. Брус // Фінанси України. – 2008. – № 11. – С. 75–85.

14. Василенко В.А. Стратегічне управління: навч. посібник / В.А. Василенко, Т.І. Ткаченко. – К.: ЦУЛ, 2003. – 396с.

15. Васильчишин С.Б. Питання створення та функціонування лізингових компаній в Україні / С.Б. Васильчишин // Економіка: проблеми теорії та практики. – 2003. – Вип. 170. – С. 152–157.

16. Васюта О.А. Проблеми екологічної стратегії України в контексті глобального розвитку / О.А. Васюта // Міжнар. досвід застосування економічних важелів для здійснення екологічної політики. – К., 1997. – 64 с.

17. Васюта О.А. Проблеми екологічної стратегії України в контексті глобального розвитку / О.А. Васюта. – Т.: Гал-Друк, 2001. – 600 с.

18. Веклич О.О. Економічний механізм екологічного регулювання в Україні / О.О. Веклич. – К.: Укр. ін-т досліджень навколишнього середовища і ресурсів, 2003. – 88 с.

19. Веклич О.О. Удосконалення економічних інструментів екологічного управління в Україні / О.О. Веклич // Економіка України. – 1998. – № 9. – С. 65–74.

20. Витвицький Я. Механізм державного управління в екологічній сфері на регіональному рівні та напрями його вдосконалення / Я. Витвицький, А. Кернична // Актуальні проблеми державного управління: зб. наук. пр. – Харків. – 2012. – № 2(42). – С. 178–186.

21. Внукова Н.Н. Мир лизинга / Н.Н. Внукова, О.В. Ольховиков. – Х.: Основа, 1994. – 224 с.

22. Внукова Н.Н. Финансовый лизинг стран СНГ / Н.Н. Внукова // Банкирь. – 2004. – № 1(7). – С. 38.

23. Врублевська О.В. Економічні інструменти екополітики в Україні: довідник / О. В. Врублевська. – 2-ге вид. – Л.: РВВ УкрДЛТУ, 2000. – 170 с.
24. Газман В.Д. Рынок лизинговых услуг / В.Д. Газман. – М.: Фонд «Правовая культура», 1999. – 376 с.
25. Газман В.Д. Финансовый лизинг: учеб. пособие / В.Д. Газман. – М.: ГУ ВШЗ, 2003. – 355 с.
26. Галушкіна Т.П. Еколого збалансовані пріоритети розвитку території: концептуальні засади та організаційний механізм / Т.П. Галушкіна, Л.М. Грановська. – О.: Ін-т проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України, 2009. – 372 с.
27. Галушкіна Т.П. Стратегія активізації розвитку «зеленої» економіки в Україні / Т.П. Галушкіна // Екологічний вісник. – 2011. – № 2. – С. 8–9.
28. Галушак О.Я. Планування та аналіз діяльності лізингових компаній / О.Я. Галушак, М.П. Галушак // Економіка: проблеми теорії і практики: Зб. наук. праць. – Дніпропетровськ: ДНУ, 2007. – Вип. 233. – Т. IV. – С. 1012–1016.
29. Галушак О.Я. Різновиди лізингових ризиків та статистичні прийоми їх оцінки / О.Я. Галушак, М.П. Галушак // Галицький економічний вісник. – 2008. – № 1 (16). – С. 178–183.
30. Гальперіна Л.П. Міжнародний ринок лізингу в умовах нестабільності розвитку світової економіки [Електронний ресурс] / Л.П. Гальперіна, Н.П. Литвиненко. – Режим доступу: <http://lit.govuadocs.com.ua/docs/1002/index-22683.html>.
31. Герасимчук В.Г. Розвиток підприємства: діагностика, стратегія, ефективність / В.Г. Герасимчук. – К.: Вища школа, 1995. – 267 с.
32. Гірченко Т.Д. Маркетинг: навч. посіб. / Т.Д. Гірченко, О.В. Дубовик. – Львів: ЛБІ НБУ, 2004. – 255 с.
33. Горемыкин В.А. Лизинг: учеб. / В.А. Горемыкин. – М.: Изд.-торг. корпорация «Дашков и К^О», 2003. – 944 с.

34. Господарський кодекс України: за станом на 21 квітня 2003 р. / [Електронний ресурс] / Відомості Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.

35. Грановська Л.П. Еколого-збалансові пріоритети розвитку територій: концептуальні засади та організаційний механізм: монографія / Л.П. Грановська, Т.П. Галушкіна. – Одеса: НАН України, ІПРЕЕД, 2009. – 372 с.

36. Григоренко О. Лізинг як перспективний вид діяльності / О. Григоренко // Ринок цінних паперів України. – 2002. – № 1–2. – С. 29–35.

37. Гринів Л.С. Екологічна економіка / Л.С. Гринів. – Л.: Магнолія 2006, 2010. – 358 с.

38. Гришко Н. Щодо питань класифікації лізингу лізингу в Україні / Н. Гришко, О. Кунченко // Економічний аналіз. – 2008. – Вип. 3 (19). – С. 151–155.

39. Гулик Г.С. Екологізація оподаткування і вдосконалення економічного механізму природокористування в Україні: на прикладі лісового господарства / Г.С. Гулик, С.О. Мельник // Наук. вісн. УкрДЛТУ. – 2005. – Вип. 15.2. – С. 140 – 148.

40. Дедю И.И. Экологический энциклопедический словарь / И.И. Дедю. – Кишенев: Гл. ред. Молд. сов. энцикл., 1990. – 406 с.

41. Дейлі Г. Поза зростання: економічна теорія сталого розвитку / Г. Дейлі. – К.: Інтелсфера, 2002. – 312 с.

42. Дейнека А.М. Лісове господарство: еколого-економічні засади розвитку: монографія / А.М. Дейнека. – К.: Знання, 2009.— 350 с.

43. Державне агентство лісових ресурсів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dklg.kmu.gov.ua/forest/control/uk/index>.

44. Драган О.І. Управління конкурентоспроможність підприємства: теоретичні аспекти: монографія / О.І. Драган. – Київ: Державна академія керівних кадрів культури і мистецтв, 2006. – 160 с.

45. Екологізація лісокористування в контексті подолання глобальних екологічних загроз / за наук. ред. д-ра екон. наук, проф.. І.М. Синякевича. – Л.: Камула, 2014. – 592 с.

46. Екологізація суспільства: соціальна роль та моделювання / Е.П. Семенюк, Т.В. Олянишен, В.М. Сеньківський та ін. – Л.: УАД, 2012. – 462 с.
47. Екологічне управління: підручник / В.Я. Шевчук, Ю.М. Саталкін, Г.О. Білявський та ін.; за ред. О.М. Парфенюка. – К.: Либідь, 2004. – 430 с.
48. Економічна енциклопедія: у 3-х томах. – Т.2. Редкол. С.В. Мочерний (відпов. ред.) та ін. – К.: Видавн. центр. «Академія», 2002. – 952 с.
49. Експрес-результати дослідження ринку лізингу України [Електронний ресурс] // Інформаційно-аналітичний журнал. Лізинг в Україні. – 2007. – № 3. – С.1–5. – Режим доступу до журн.: <http://www.leasing.org.ua>.
50. Єлейко Я.І. Інвестиції, ризик, прогноз: [навч. посіб. для студ. екон. спец. вищ. навч. закл.] / Я.І. Єлейко, О.І. Єлейко, К.Є. Раєвський. – Л., 2000. – 176 с.
51. Жарова Л.В. Екологічне підприємництво та екологізація підприємництва: теорія, організація, управління / Л.В. Жарова, Є.Ю. Какутич, Є.В. Хлобистов. – Суми: Універ. книга, 2009. – 240 с.
52. Жук П.В. Питання зближення інструментів еколого-економічного регулювання в контексті Карпатської конвенції / П.В. Жук // Регіон. економіка. – 2010. – № 1. – С. 86–93.
53. Завгородня Т. Удосконалення інструментів економічного механізму охорони навколишнього природного середовища / Т. Завгородня // Економіка України. – 2000. – № 12. – С. 67–70.
54. Загальна характеристика лісів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dklg.kmu.gov.ua>.
55. Загвойська Л.Д. Економічний аналіз інвестиційних проектів: навчальний посібник / Л.Д. Загвойська, Т.Є. Маселко, М.М. Якуба. – Львів: Афіша, 2006. – 320 с.
56. Загородній А.Г. Економічне оцінювання лізингової діяльності підприємства: монографія / А.Г. Загородній, Н.Ю. Подольчак, Н.І. Подольчак. – Львів: ЗУКЦ, ПП НВФ «Біарп», 2011. – 248 с.

57. Загородній А.Г. Планування та організація оновлення основних засобів на засадах лізингу: монографія / А.Г. Загородній, Н.Є. Селюченко. – Львів: ЛБІ НБУ, 2002. – 143 с.

58. Загородній А.Г. Сутність та етапи реалізації лізингової діяльності підприємства / А.Г. Загородній, Н.І. Подольчак // Вісник Волинського Національного університету ім. Лесі Українки. – Луцьк: «Вежа», 2009. – № 15. – С. 50–54.

59. Загородній А.Г. Фінансово-економічний словник / А.Г. Загородній, Г.Л. Вознюк. – Львів: Вид. Національного університет «Львівська Політехніка», 2005. – 714 с.

60. Закон України «Про оподаткування прибутку підприємств» від 28.12.1994р. / [Електронний ресурс] / Відомості Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.

61. Закон України «Про особливості державного регулювання діяльності суб'єктів підприємницької діяльності, пов'язаної з реалізацією та експортом лісоматеріалів» від 8.09.2005р. / [Електронний ресурс] / Відомості Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.

62. Законодавство України про лізинг: збірник офіційних текстів законів станом на 11 квітня 2012 р. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 144 с.

63. Засійбіда Н.Б. Лізинг як одна з форм оновлення основних засобів // Наук. вісник Бук. держ. фін.-економ. інст. – 2004. – Вип. 5. – С. 251–255.

64. Зелені інвестиції прокотилися повз Україну до Чехії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ecoclubua.com>.

65. Кабатова Е.В. Лизинг: правовое регулирование, практика / Е.В. Кабатова. – М.: ИНФРА-М, 1998. – 204 с.

66. Каринцева А.І. Різноманіття лізингових схем: пошук оптимальних варіантів / А.І. Каринцева, Н.В. Ніколаєнкова // Механізм регулювання економіки. – 2001. – № 3–4. – С. 158–160.

67. Карп М.В. Финансовый лизинг на предприятии / М.В. Карп, Р.А. Махмутов, Е.В. Шабалин. – М.: Финансы, ЮНИТИ, 1998. – 119 с.

68. Кашенко О.Л. Фінанси природокористування / О.Л. Кашенко. – Суми: Видавництво «Університетська книга», 1999. – 421 с.
69. Квітка В. Термін дії Кіотського протоколу продовжено до 2020 року / В. Квітка // Лісівник України. – 2012. – № 23–24. – С. 5.
70. Кислый В.Н. Экологизация управления предприятием / В.Н. Кислый, Е.В. Лапин, Н.А. Трофименко. – Сумы: Университетская книга, 2002. – 232 с.
71. Кластерний підхід і кластерний аналіз у лісовому секторі: конспект лекцій / О.А. Кійко, М.М. Якуба, І.Г. Войтович, О.Р. Прокопович. – Івано-Франківськ: Фоліант, 2010 – 260 с .
72. Ковалишин В.Р. Економічне стимулювання розвитку екологічної сертифікації лісів в Україні / В.Р. Ковалишин // Регіон. економіка. – 2004. – № 2 – С. 182–189.
73. Коваль Я.В. Еколого-економічні проблеми лісоресурсного розвитку України / Я.В. Коваль // Продуктивні сили. – 2006. – №1 (001). – С. 121–134.
74. Ковшун Н.Е. Удосконалення інвестиційної діяльності лісогосподарських підприємств / Н.Е.Ковшун, Т.Д. Мельник // Проблеми раціонального використання соціально-економічного та природно-ресурсного потенціалу регіону: фінансова політика та інвестиції. Зб. наук. праць. – Київ, СЕУ / Рівне, НУВГП, 2014. – Випуск XX, № 3. (Ювілейний). – С. 96–104.
75. Косодій Р.П. Глобальне середовище та фінансово-екологічна нестабільність / Р.П. Косодій, Є.В. Мішенін, А.О. Бондаренко. – Суми: Мак Ден, 2010. – 252 с.
76. Кочетков В.Н., Краева Е.В., Кочеткова О.В. Организация лизинговых операций / В.Н. Кочетков, Е.В. Краева, О.В. Кочеткова. – К.: Украинско-финский институт менеджмента и бизнеса, 1998. – 103 с.
77. Кредитування малого та середнього бізнесу (інформаційно-аналітичні матеріали) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.lfr.org.ua/ru/analytics/279-2011-05-23-08-07-06.html>.
78. Кубатко О.В. Еколого-економічні механізми забезпечення сталого розвитку на рівні регіонів: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон.

наук: спец. 08.00.06 «Економіка природокористування та охорони навколишнього середовища» / О. В. Кубатко. – Суми, 2010. – 21 с.

79. Кузик В. Позбавлені кредиту / В. Кузик // Український тиждень. – 2009. – № 11 (72). – С. 52–53.

80. Кузуб Я.В. Проблеми впровадження фінансового лізингу / Я.В. Кузуб // Нова парадигма. – 1999. – Вип. 12. – С. 235–238.

81. Купалова Г.І. Лізинг в Україні: статистико-економічний аналіз, прогноз, шляхи подальшого розвитку / Г.І. Купалова, Ю.С. Гринчук. – К., 2007. – 237с.

82. Курнаєв Я. Можливості, проблеми та перспективи лізингу в Україні / Я. Курнаєв // Економіст. – 2000. – № 6. – С. 28–32.

83. Лимитовский М.А. Основы оценки инвестиционных и финансовых решений / М.А. Лимитовский. – М.:ТОО Инжиниринго-Консалтинговая Компания «ДеКА», 1997. – 184 с.

84. Лісове господарство України: стратегія розвитку / за ред. акад. НАН України І.Р. Юхновського. – К.: Либідь, 2003. – 34 с.

85. Лукаш С.М. Лізингові відносини в Україні: проблеми і перспективи / С.М. Лукаш // Економіка: Проблеми теорії та практики. – 2003. – Вип. 184. – С. 407–413.

86. Лук'яненко І.Г. Економетрика: [підручник] / І.Г. Лук'яненко, Л.І. Краснікова. – К.: Товариство Знання, КОО, 1998. – 494 с.

87. Любива В.Б. Ринок лізингових послуг в Україні: проблеми та перспективи розвитку [Електронний ресурс] / В.Б. Любива // Ефективна економіка. – 2013. – № 6. – Режим доступу до журн.: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=2148>

88. Лях О.І. Лізинг як один з шляхів фінансування АПК / О.І. Лях, Л.І. Катан, Т.Г. Котюжинська // Фінанси України. – 1998. – № 7. – С. 24–27.

89. Макарова І.А. Екологічна сертифікація в системі державного екологічного управління: монографія / А.І. Макарова, Т.П. Галушкіна, Є.Г. Гордійчук. – Харків: Бурун Книга, 2010. – 288 с.

90. Мельник Л.Г. Екологічна економіка: підручник / Л.Г. Мельник. – 2-ге вид., виправл. і доповн. – Суми: ВТД «Універ. книга», 2003. – 348 с.

91. Мельник Л.Г. Экономические основы решения экологических конфликтов в контексте устойчивого развития / Л.Г. Мельник // Эколог. конфликты в совр. системе природопользования. – Сумы: Универ. книга, 2010. – С. 266–295.

92. Методи оцінки екологічних втрат: монографія / [за ред. д.е.н. Л.Г. Мельника та к.е.н. О.І. Карінцевої]. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2004. – 288 с.

93. Мишенин Е.В. Эколого-экономические проблемы природопользования в лесном комплексе / [за ред. д.е.н., акад. УЭАН Я.В. Коваля] / Е.В. Мишенин. – Сумы: ИПП «Мрия-1» ЛТД, 1998. – 272 с.

94. Мішенін Є.В. Розвиток ринку екосистемних послуг як наслідок посткризового зростання економіки України / Є. В. Мішенін, Н.В. Олійник // Механізм регулювання економіки. – 2010. Т. 2. – № 3. – С. 104–115.

95. Міщенко В.І. Основи лізингу: навч. посіб. / В.І. Міщенко, О.Г. Лубенський, Н.Г. Слов'янська. – К.: Товариство «Знання», КОО, 1997. – 138 с.

96. Наливайко Н.Я. Аналіз використання лізингових операцій у світовій практиці / Н.Я. Наливайко // Науковий вісник УкрДЛТУ: збірн. наук.-техн. праць. – Львів: УкрДЛТУ, 2001. – Вип. 11.4. – С. 272–274.

97. Наливайко Н.Я. Економічна оцінка ефективності лізингу / Н.Я. Наливайко // Науковий вісник УкрДЛТУ: збірн. наук.-техн. праць. – Львів: Укр.ДЛТУ, 2002. – Вип. 12.1. – С. 211–212.

98. Наливайко Н.Я. Лізинг як альтернативний інструмент модернізації основного капіталу лісових та деревообробних підприємств Карпатського регіону України / Н.Я. Наливайко // Науковий вісник НЛТУ України: збірн. наук.-техн. праць. – Львів: НЛТУ України, 2010. – Вип. 20.8 – С. 220–229.

99. Наливайко Н.Я. Лізинг як форма фінансування оновлення технічної бази лісових та деревообробних підприємств Карпатського регіону України / Н.Я. Наливайко // Тези доповідей III Всеукраїнської міжвузівської науково-

практичної конференції студентів, аспірантів і викладачів «Актуальні проблеми теорії і практики менеджменту в умовах трансформації економіки». – Рівне. – 2010. – С. 227–228.

100. Наливайко Н.Я. Об'єктивна оцінка розвитку лізингу в Україні / Н.Я. Наливайко // Тези VI міжнародної науково-практичної конференції «Україна у європейському просторі. Проблеми бізнесу, політики, права». – Львів. – 2010. – С. 202–203.

101. Наливайко Н.Я. Оцінка можливих ефектів від використання лізингу на деревообробних підприємствах Карпатського регіону України / Н.Я. Наливайко // Тези доповідей міжнародної науково-практичної конференції «Економіка та управління підприємствами, регіонами та країнами в умовах ризиків». – Чернігів. – 2014. – С. 113–115.

102. Наливайко Н.Я. Оцінка розвитку лізингових послуг в Україні / Н.Я. Наливайко // Науковий вісник НЛТУ України: збірн. наук.-техн. праць. – Львів: НЛТУ України, 2009. – Вип. 19.12. – С. 234–238.

103. Наливайко Н.Я. Теоретичні та прикладні аспекти впровадження лізингу на лісових та деревообробних підприємствах / Н.Я. Наливайко // Науковий вісник УкрДЛТУ: збірн. наук.-техн. праць. – Львів: УкрДЛТУ, 1999. — Вип. 9.7. – С. 308–312.

104. Онищук Я.В. Розвиток лізингу в Україні / Я.В. Онищук // Фінанси України. – 2005. – № 7. – С. 106–113.

105. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

106. Офіційний сайт Державної фіскальної служби України (Державної податкової служби України) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sfs.gov.ua/>

107. Офіційний сайт Організації Об'єднаних Націй з навколишнього середовища (UNEP) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.unep.org/>

108. Охорона навколишнього середовища в лісопромисловому комплексі: навч. посіб. / С.О. Апостолук, Р.І. Мацюк, В.М. Сторожук та ін. – Львів: Афіша, 2001. – 200 с.

109. Павлов В.І. Відтворення земельних ресурсів сільськогосподарського використання: монографія / В.І.Павлов, О.М. Мельник, Ю.Г. Фесіна. – Рівне: НУВГП, 2011. – 204 с.

110. Павлов В.І. Ефективність використання вторинних ресурсів у регіоні: оцінка та інноваційні механізми: монографія / В.І. Павлов, Н.В. Павліха, І.С. Скороход. – Рівне: НУВГП, 2007. – 155 с.

111. Перспективи розвитку екологічного лізингу в Україні / Ю.В. Сосюрко, А.К. Шидловський, В.Я. Жуйков та ін.; за ред. Сосюрка Ю.В. – К.: Аверс, 1999. – 71 с.

112. Писаренко С.М. Механізм регулювання еколого-економічного розвитку країн – членів ЄС / С.М. Писаренко, Л.А. Українець // Стратегічні пріоритети. – 2007. – № 3 (4). – С. 119–126.

113. Підсумки діяльності лізингодавців за 2007 – 2014 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://uul.com.ua/stat/leasing_market/

114. Подольчак Н.І. Огляд вітчизняного та світового ринків лізингу / Н.І. Подольчак // Вісник Національного університету «Львівська політехніка» «Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення та проблеми розвитку». – 2008. – № 635. – С. 108–114.

115. Подольчак Н.Ю. Вибір стратегії лізингу для забезпечення екологізації діяльності деревообробних підприємств / Н.Ю. Подольчак, Н.Я. Наливайко // Актуальні проблеми економіки: Науковий економічний журнал. – 2015. – № 3 (165). – С. 210–218.

116. Подольчак Н.Ю. Застосування системи одночасних рівнянь для ідентифікації та планування змін в процесі життєвого циклу підприємства / Н.Ю. Подольчак, С.О. Стеців // Галицький економічний вісник. – Видавництво ТНТУ ім. І. Пулюя, 2012. – № 4 (37). – С. 69–75.

117. Подольчак Н.Ю. Стратегічний менеджмент / Н.Ю. Подольчак. – Львів.: Видавництво Львівської політехніки, 2012. – 400 с.
118. Показники розвитку лізингу в інших країнах [Електронний ресурс] // Інформаційно-аналітичний журнал: Лізинг в Україні. – 2006. – № 5. – С.13. – Режим доступу до журн.: <http://www.leasing.org.ua>
119. Пономаренко Т. Через системне регулювання лізингових операцій до створення високотехнологічних виробництв [Електронний ресурс] / Т. Пономаренко // Інформаційно-аналітичний журнал: Лізинг в Україні. – 2006. – № 3. – С. 7–8. – Режим доступу до журн.: <http://www.leasing.org.ua>
120. Про асоціацію Українське об'єднання лізингодавців [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.uul.com.ua/about>
121. Програма розвитку лізингу в Україні на період 2006 – 2015 років. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до журн.: <http://www.leasing.org.ua>
122. Проект Закону України «Про засади екологічно сприятливої господарської діяльності від 28.11.2001 р. [Електронний ресурс] / Відомості Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>
123. Про приєднання до Конвенції УНІДРУА про міжнародний фінансовий лізинг: Закон України за станом на 11 січн. 2006 р. [Електронний ресурс] / Відомості Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>
124. Про фінансовий лізинг: Закон України за станом на 11 груд. 2003 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>
125. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг: Закон України станом на 11 червня 2003 р. [Електронний ресурс] / Відомості Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>
126. Радіоненко О.М. Лізинг в аграрному секторі та пріоритетні напрямки його розвитку: автореф. дис. канд. екон. наук: спец. 08.07.02 «Економіка сільського господарства і АПК» / О.М. Радіоненко. – К., 2003. – 17с.
127. Рамазанов С.К. Методи антикризового управління / С.К. Рамазанов, О.П. Степаненко, Л.А. Тамашова. – Луганськ: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2004. – 192 с.

128. Реймерс Н.Ф. Словарь терминов и понятий, связанных с охраной живой природы / Н.Ф. Реймерс, А.В. Яблоков. – М.: Наука, 1982. – 144 с.

129. Рейтинг лізингових компаній [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.uul.com.ua/ru/stat/ranking/>

130. Решетнікова А. Нетрадиційна форма лізингу: лізинг персоналу / А. Решетнікова // Управління персоналом. – 2005. – № 2. – С. 45–48.

131. Різник В. Порівняння договору лізингу з подібними до нього за правовою природою договорами / В. Різник // Вісник НБУ. – 2003. – № 6. – С. 42–44.

132. Різник В.С. Придбання лізингоодержувачем предмета лізингу: законодавство та практика його застосування [Електронний ресурс] / В.С. Різник // Інформаційно-аналітичний журнал: Лізинг в Україні. – 2007. – № 3. – С. 14 – 15. – Режим доступу до журн.: <http://www.leasing.org.ua>

133. Романенко Л. Ф. Банківський маркетинг: підруч. / Л.Ф. Романенко. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 344 с.

134. Руденко В. Великими кроками / В. Руденко // Контракти. – 2011. – № 48. – С. 24–26.

135. Рудой А. Кредит или лизинг? / А. Рудой // Комп&ньоН. – 2006. – № 47 (511). – С. 88–92.

136. Рязанова Н. Податок на прибуток підприємств та лізинг в Україні [Електронний ресурс] / Н. Рязанова // Інформаційно-аналітичний журнал: Лізинг в Україні. – 2006. – № 2. – С. 11–15. – Режим доступу до журн.: <http://www.leasing.org.ua>

137. Рязанова Н. Потенціал банківського сектора України як основного джерела фінансування лізингових операцій [Електронний ресурс] / Н. Рязанова // Інформаційно-аналітичний журнал: Лізинг в Україні. – 2005. – № 4. – С. 1–5. – Режим доступу до журн.: <http://www.leasing.org.ua>

138. Рязанова Н. Чи економічно доцільно підприємствам виробникам в Україні самим виступати у ролі лізингодавців за договорами фінансового лізингу [Електронний ресурс] / Н. Рязанова // Інформаційно-аналітичний журнал:

Лізинг в Україні. – 2006. – № 3. – С. 10–11. – Режим доступу до журн.: <http://www.leasing.org.ua>

139. Селюченко Н.Є. Планування та організація оновлення основних засобів на засадах лізингу: автореф. дис. канд. екон. наук: спец. 08.02.03 «Організація управління, планування і регулювання економікою» / Н.Є. Селюченко. – Л., 2000. – 18 с.

140. Семен Н.І. Організаційно-економічні аспекти діяльності банківських установ на ринку лізингових послуг / Н.І. Семен // Інститут регіональних досліджень НАН України. Регіональна економіка. – 2006. – № 4 (42). – С. 165–172.

141. Семен Н.І. Функції лізингу в умовах становлення та розвитку фінансового ринку України / Н.І. Семен // Вісник Національного університету «Львівська політехніка» «Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення та проблеми розвитку». – Львів: НУ «Львівська політехніка», 2006. – № 567. – С. 302–307.

142. Семен Н.І. Функціональний аспект лізингу / Н.І. Семен // Збірник праць за матеріалами IV Всеукр. наук.-практ. конф. «Теоретичні та прикладні аспекти аналізу фінансових систем». – Львів: ЛБІ НБУ, 2006. – С. 224–228.

143. Синякевич І. Екологізація розвитку: об'єктивна необхідність, методи, пріоритети / І. Синякевич // Економіка України. – 2004. – № 1. – С. 57–63.

144. Синякевич І.М. Екологізація розвитку: суть, об'єктивна необхідність, принципи, інструменти, перспективи для України / І.М. Синякевич // Науковий вісник: збірн. наук.-техн. праць. – Львів: НЛТУ України, 2005. – Вип. 15.6. – С. 98–103.

145. Синякевич І.М. Екологічна політика: Стратегія подолання глобальних екологічних загроз / І.М. Синякевич. – Львів: ЗУКЦ, 2011. – 332 с.

146. Синякевич І.М. Економіка природокористування: навч. посібник / І.М. Синякевич. – К.: ТЗМН, 1996. – 156 с.

147. Синякевич І.М. Інструменти екополітики: теорія і практика / І.М. Синякевич. – Львів: ЗУКЦ, 2003. – 188 с.

148. Скрипчук П.М. Структурна перебудова підприємств: екологічний маркетинг, більш чисті виробництва та державні закупівлі / П.М. Скрипчук, Ф.Д. Швець. // Проблеми раціонального використання соціально-економічного та природно-ресурсного потенціалу регіону: фінансова політика та інвестиції. Збірн. наук. праць. – Київ, СЕУ / Рівне, НУВГП, 2013. – Випуск XIX, № 1. – С. 143–152.
149. Слав'янська Н.Г. Організація лізингових відносин на підприємствах України / Н.Г. Слав'янська // Українська академія банківської справи. – Суми, 1997. – С. 5–7.
150. Соловій І.П. Політика сталого розвитку лісового сектора економіки: парадигма та інструменти: монографія / І.П. Соловій. – Львів: РВВ НЛТУ України, Видавництво ТОВ «Ліга-Прес», 2010. – 368 с.
151. Стадницький Ю.І. Економічні основи управління оздоровленням довкілля (методологія і практика) / Ю.І. Стадницький. – Львів: ДУ «Львівська політехніка», 1999. – 260 с.
152. Стадницький Ю.І. Менеджмент реальних інвестицій / Ю.І. Стадницький, А.Г. Загородній. – К.: Знання, 2000. – 209 с.
153. Статистичний щорічник України за 2005–2013 роки. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.twirpx.com/file/1221744/>
154. Стратегія екологічної безпеки (регіональний контекст) / [за ред. Долішнього М.І., Кравціва В.С.]. – Львів, 1999. – 243 с.
155. Терехов В.І. Вдосконалення механізму впровадження лізингу в господарську діяльність країни / В.І. Терехов // Вчені записки Університету економіки та права «КРОК». – 2009. – Вип. 18. – С. 112–124.
156. Терехов В.І. Стадії розвитку лізингу в світі та Україні / В.І. Терехов // Національні економіки в глобальному економічному просторі. – К.: Університет економіки та права «КРОК», 2008. – С. 111–117.
157. Терещенко В.К. Аналіз можливих варіантів фінансування лізингових проектів / В.К. Терещенко // Український інвестиційний журнал WELCOME. – 2004. – № 11–12. – С. 26–28.

158. Терещенко В.К. Види лізингу, його функції та особливості / В.К. Терещенко // Український інвестиційний журнал WELCOME. – 2004. – № 11–12. – С. 7–11.
159. Ткачук О. Лізинг деревообробного обладнання: перспективи, методи, технології [Електронний ресурс] / О. Ткачук. – Режим доступу: <http://www.meblevyk.info/content/detail/78>
160. Ткачук О. Методика розрахунку лізингових платежів / О. Ткачук // Меблеві технології. – 2005. – № 2 (17). – С. 48–49.
161. Толчанова З.О. Екологічні проблеми лісів України / З.О. Толчанова, Ю.В. Косянець // Проблеми раціонального використання соціально-економічного та природно-ресурсного потенціалу регіону: фінансова політика та інвестиції. Зб. наук. праць. – Рівне: НУВГП, 2008. – Вип. XIV, № 3. – С. 163–170.
162. Томпсон А.А. Стратегический менеджмент. Искусство разработки и реализации стратегии: уч. для вузов / А.А. Томпсон, А.Дж. Стрикленд; пер. с англ. Л.Г. Зайцева, М.И. Соколовой. – М.: Банки и биржи, Юнити, 1998. – 576 с.
163. Трач В.П. Лізинг: теоретичні аспекти та практика (на прикладі автотранспортних засобів) / В.П. Трач. – Львів: Вид-во. Держ. ун-ту «Львівська політехніка», 2001. – 436 с.
164. Туниця Ю.Ю. Екоєкономіка і ринок: подолання суперечностей / Ю.Ю. Туниця. – К.: Знання, 2006. – 314 с.
165. Туниця Ю.Ю. Екологічна Конституція Землі. Ідея. Концепція. Проблеми / Ю.Ю. Туниця. – Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. І. Франка, 2002. – 298 с. – (Частина 1).
166. Український бізнес ХХІ століття; реалії, проблеми, перспективи // Щорічник досліджень Консорціум із вдосконалення менеджмент-освіти в Україні. – К.: CEUME, 2004. – 270 с.
167. Усенко Я.Б. Відмінності лізингу від оренди. Класифікація лізингових операцій / Я.Б. Усенко // Державний інформаційний бюлетень про приватизацію. – 1998. – № 2. – С. 73–75.

168. Усенко Я.Б. Суть, суб'єкти та об'єкти лізингу / Я.Б. Усенко // Державний інформаційний бюлетень про приватизацію. – 1998. – № 1. – С. 62–68.
169. Федулова Л.І. Інноваційна економіка: [підруч. для студ. вищ. навч. закл.] / Л.І. Федулова. – К.: Либідь, 2006. – 480 с.
170. Фещенко П.И. Целебные свойства природы / П.И. Фещенко. – К.: Урожай, 1991. – 165 с.
171. Франко А. О пользе раздельного «питания» / А. Франко // Комп&ньоН. – 2006. – № 34 (498). – С. 36–40.
172. Фролов С.М. Лизинговое финансирование внедрения природоохранных технологий на предприятиях / С.М. Фролов, В.В. Могильный // Механізм регулювання економіки. – 2000. – № 3–4. – С. 98–103.
173. Холодный Г.А. Эффективность лизинга машин и оборудования: дис. канд. экон. наук: 08.06.01 / Г. А. Холодный. – Х., 1997. – 163 с.
174. Цивільний кодекс України [Електронний ресурс] / Відомості Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>
175. Цурик Е.И. Эколого-экономическая эффективность лесопользования: учеб. пособ. / Е.И. Цурик. – К.: УМК ВО, 1991. – 52 с.
176. Черевань І. Лізинг як метод фінансування інноваційного розвитку виробничої бази вітчизняних підприємств / І. Черевань // Банківська справа. – 2008. – № 2. – С. 46–56.
177. Черевко Г. Лізинг: проблеми, реалії, перспективи / Г. Черевко // Фінанси України. – 1999. – № 2. – С. 40–44.
178. Чмир О.С. На шляху до державної стратегії ресурсоефективної «зеленої» економіки [Електронний ресурс] / О.С. Чмир. – Режим доступу: <http://www.chrome-extension://oemmndcblldboiebfnladdacbfmadadm/http://ndei.me.gov.ua/pdf/ChmirPrezent.pdf>
179. Човушян Е.О. Лизинг в России / Е.О. Човушян. – М., 1999. – 233 с.
180. Чумаченко М. Проблеми регіонального управління в Україні / М. Чумаченко // Регіональна економіка. – 1996. – № 1–2. – С. 39–50.

181. Шаповал М.І. Менеджмент якості: підручник. – К.: Знання, 2006. – 471 с.
182. Шевченко Г.С. Об'єктивна необхідність впровадження лізингу в лісову та деревообробну промисловість України / Г.С. Шевченко, Н.Я. Наливайко // Науковий вісник до 125-річчя УкрДЛТУ: збірник науково-технічних праць. – Львів: УкрДЛТУ, 2000. – Вип. 10.1. – С. 331–334.
183. Шевчук Ю. Операція лізингу та практичні аспекти її здійснення [Електронний ресурс] / Ю. Шевчук // Інформаційно-аналітичний журнал: Лізинг в Україні. – 2005. – № 2. – С. 13–15. – Режим доступу до журн.: <http://www.leasing.org.ua>
184. Шевчук Ю. Термінологія та класифікація лізингу [Електронний ресурс] / Ю. Шевчук // Інформаційний-аналітичний журнал. Лізинг в Україні. – 2006. – № 5. – С. 5–6. – Режим доступу до журн.: <http://www.leasing.com.ua>
185. Шклярчук С.Г. Проектне фінансування: навч. посіб. / С.Г. Шклярчук; за наук. ред. проф., д-ра екон. наук Г.К. Ялового. – К.: ДП «Видавничий дім «Персонал», 2009. – 472 с.
186. Штельмах В. Стратегия формирования портфеля лизинговых проектов и минимизация соответствующих рисков / В. Штельмах // Лизинг-курьер. – 2000. – № 6. – С. 3–7.
187. Эколого-экономические проблемы природопользования в лесном комплексе / Под заг. ред. Я.В. Ковалю. – Сумы: Мрія-1 ЛТД, 1998. – 272 с.
188. Экономическая энциклопедия / Научн. ред. совет изд-ва «Экономика» Ин-т экон. РАН гл. ред. Л.Н. Абалкин. – М.: Экономика, 1999. – 1055 с.
189. Эндрэс А. Экономика окружающей среды / А. Эндрэс. – К.: Либідь, 1995. – 168 с.
190. Adaptation of Forests and People to Climate Change / A Global Assessment Report [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.iufro.org/download/file/4485/4496/Full_Report_pdf
191. A New Lease on Leasing [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://rt.com/business/russia-sberbank-leasing-dynamics/>

192. Best practices for improving forest compliance in the forest sector / FAO Forestry Paper 145. – Rome: ITTO/FAO, 2005. – 132p.

193. Carpathian Convention / Voluntary Reports and Responses by Regional Sub-Regional Entities [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.un.org/esa/forests/reports-unff.html>

194. Certification Bodies for FSC [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www accreditation-services.com/archives/standards/fsc

195. Costanza R. The value of world's ecosystem services and natural capital / R. Costanza et al. // Nature. – 15 May. – 1997. – Vol. 387. – P. 253–260.

196. Ecological economics and sustainable forest management: developing a transdisciplinary approach for the Carpathian Mountains / edited by I.P. Soloviy, W.S. Keeton – Lviv: Ukrainian National Forestry University Press, Liga-Press, 2009. – 432 p.

197. Economic analysis of environmental impacts / [John A. Dixon, Louise Fallon Scura, Richard A. Carpenter, Paul B. Sherman]. – London: Earthcan Publications Ltd, 1997. – 210 p.

198. Equipment Leasing @ Finance Foundation. You Eye on the Future [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.leasefoundation.org>

199. Follow-up Reports on the Ministerial Conferences on the Protection of Forests in Europe. – Vol. II. Sustainable Forest Management in Europe. Special Report on the Follow-up on the Implementation of Resolutions H1 and H2 of the Helsinki Ministerial Conference. – Lisbon: Ministry of Agriculture, Rural Development and Fisheries of Portugal, 1998. – 274 p.

200. Forest Management Reports and Standards – Ukraine / SGS [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.sgs.com/en/Agriculture-Food/Forestry/Forest-Management-Certification/Forest-Management-Reports-and-Standards/Ukraine.aspx

201. Forest products annual market review 2011–2012 / Geneva Timber and Forest Study Paper 30. – Geneva: UNECE/FAO, 2012. – 178 p.

202. Global Leasing Toolkit. An Introduction [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http:// www.ifc.org/wps/wcm/connect/ecbe31004958600ca1c2b51](http://www.ifc.org/wps/wcm/connect/ecbe31004958600ca1c2b51)

203. Hanley N. Cost – benefit analysis and the environment / N. Hanley, L. Clive-Spash. – Cheltenham: Edward Elgar Publishing Ltd, 1998. – 278 p.
204. Jacobs D. Business Resources and Taxation: a Cross-Sectional Examination of the Relationship between Economic Organization and Public Policy // Sociological Quarterly. – 1987. – № 28. – P. 437–454.
205. Kaplan S., Weisbach M. The Success of Acquisitions: Evidence from Divestitures// Journal of Finance. – 1992. – № 47. – P.107 – 138.
206. Leaseurope. Leasing Facts and Figures [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.leaseurope.org/index.php?page=key-facts-figures>
207. Mc. Carthy J.J. Climate Change 2001: Impacts, Adaptation and Vulnerability. – Cambridge University Press. – 2001. – 1020 p.
208. Nalivayko N.J. Environmental aspects of leasing relations use for the competitiveness of woodworking enterprises / N.J. Nalivayko // The Way of Science: International scientific journal. – 2015. – № 1(11). – P. 62–64.
209. Nalivayko N.J. Production of the certified products by woodworking enterprises of the Carpathian region of Ukraine / N.J. Nalivayko // Materials of the XI International scientific and practical conference [«Science without borders»], (March 30 –April 7, 2015, Sheffield, England). – Sheffield. – 2015. – P. 27–30.
210. _OECD Environmental outlook to 2030 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: www.oecd.org
211. _Panayotou T. Economic Instruments for Environmental Management and Sustainable Development / T. Panayotou // United Nations Environmental Programme's Consultative Expert Group Meeting on the Use and Application of Economic Policy Instruments for Environmental Management and Sustainable Development. – Nairobi, August 10–12. – 1994. – 119 p.
212. _Pearce D.W. The economic value of forest ecosystems / D.W. Pearce // Ecosystem Health. – December 2001. – Vol. 7. – No. 4. – P. 284–296.
213. Prescott Matt. Earth Summit Info: Rio+20 / Matt Prescott // Oxford University. – 2012 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.earthsummit.info>

214. Robert N. Stavins Experience with Market-Based Environmental Policy Instruments / Robert N. Stavins // Resources for the Future, November, 2001 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rff.org/documents/RFF-DP-01-58.pdf>

215. The forest sector in the green economy [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.unece.org/fileadmin/DAM/timber/publications/DP-54.pdf>

216. The Use of Economic Instruments in Environmental Policy: Opportunities and Challenges / United Nations Environment Programme, 2004 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.unep.ch/etb/publications/EconInst/econInstruOppChnaFin.pdf>

217. World Congress of Environmental and Resource Economists. Book of Abstracts. – Venice, Isola di San Giorqio Maqqiore, June 25-27, 1998. – 503 p.

218. Zadnik Stirn L. A multicriteria approach to Private Forests management regarding institutional Factors (Associations and Governmental organizations) / Zadnik Stirn L., Pezdevšek Malovrh Špela, Mihelič Matevž, Krč Janez // Науковий вісник НЛТУ. – 2008. – Вип. 18.8. – С. 175 – 188.

219. Zadnik Stirn L. A multi-kriteria optimization approach to forest management regarding its multiple use / Zadnik Stirn L. // Науковий вісник НЛТУ. – 2005. – Вип. 15.7. – С. 42 – 53.

Додатки

Додаток А

ДОВІДКА

Повідомляємо, що в роботі Львівського обласного управління лісового та мисливського господарства використано окремі положення дисертаційної роботи Наливайко Наталії Ярославівни. Зокрема практичну цінність мають такі рекомендації:

> розроблена система стратегій запровадження лізингу у діяльності галузевих підприємств із врахуванням охопленості виробничо-господарських етапів та пріоритетності ефекту від запровадження лізингу обладнання із виділенням переваг та недоліків кожної стратегії, а також ймовірних ризиків та заходів їх упередження;

> оцінювання ефективності застосування лізингу в контексті впровадження заходів із екологізації шляхом побудови економіко-математичних моделей граничних витрат із врахуванням основних результатів для усіх зацікавлених груп.

В. о. начальника управління

Дейнека А.М.

Додаток Б

ДОВІДКА

про впровадження результатів дисертаційного дослідження Наливайко Наталії Ярославівни на ІНІ»Львів-ПАК»

Результати дисертаційної роботи Наливайко Наталії Ярославівни використовуються у практичній діяльності ГІН»Львів-ПАК» при виборі альтернативних стратегій впровадження лізингу за охонленістю виробничо-господарських етапів та пріоритетністю ефектів від лізингу обладнання. Зокрема, підприємством впроваджено рекомендації щодо використання стратегії домінування за змішаними результатами. Реалізація цієї стратегії передбачає, що на окремих етапах виробничо-господарської діяльності підприємства відбувається заміна існуючого обладнання (через його спрацювання) на сучасне обладнання з врахуванням майбутніх екологічних і економічних ефектів.

Директор ПП»Львів-ПАК»

А.І.Кравчук

Додаток В

ДОВІДКА

Керівництво ТДВ «Добромильський ДОК» підтверджує, що методичні розробки, представлені в дисертаційній роботі Наливайко Наталії Ярославівни, стосовно визначенні обсягів виробництва із врахуванням рівня екологічних ризиків на засадах побудови регресійної моделі на змішаних факторних ознаках, успішно впровадженні у господарську діяльність підприємства.

Запропоновані автором рекомендації дали змогу адекватніше виявляти отримані значення, а отже підвищити ефективність прийняття управлінських рішень щодо застосування заходів екологізації діяльності підприємства на основі застосування лізингу.

Директор

ТДВ «Добромильський ДОК»

Гутей Н.С.

Додаток Г

ТОВАРИСТВО З ДОДАТКОВОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ

«Фабрика «Трембіта»

Україна, 79035, м. Львів, вул. Пасічна, 129; тел.: +38 032 270-91-00; Факс: +38 032 270-91-13;
р/р 26001220288; АБ «Укргазбанк» м. Львова; МФО 320478, ЗКПО 02968266
e-mail: trembita.info@gmail.com; web-sites: trembita.lviv.ua; mebli.trembita.lviv.ua

№ 68 від 24.06.2015р.

ДОВІДКА

про використання результатів дисертаційного дослідження

Наливайко Наталії Ярославівни на ТзДВ «Фабрика «Трембіта»

Повідомляємо, що розроблена здобувачем Наливайко Н.Я. симультазивна модель оцінювання впливу екологічних чинників на фінансово-економічні показники діяльності підприємства має практичну цінність і успішно використовується ТзДВ «Фабрика «Трембіта».

Практична модифікація та розрахунок параметрів моделі показав її прикладний характер та виявив вплив екологічних чинників на діяльність підприємства загалом, що дало змогу сформувати комплекс заходів для усунення існуючих недоліків у екологічній та соціально-економічних підсистемах діяльності ТзДВ «Фабрика «Трембіта».

Директор

ТзДВ «Фабрика «Трембіта»

Куземський М.В.

Додаток Д

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ
УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІСОТЕХНІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ
вул. Ген. Чупринки, 103, Львів, 79057
Тел.: +380 322 2378094
Факс: +380 322 2378905
E-mail: nltu@ukr.net
http://nltu.edu.ua

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
Проректор з наукової роботи
Криницький Г.Т.
Підпис
“13” червня 2015 р.

АКТ

22 червня 2015 р. м. Львів

Встановлення факту використання результатів дисертаційної роботи Наливайко Н.Я. у навчальному процесі НЛТУ України.

Підстава: Рішення Вченої ради Інституту екологічної економіки і менеджменту (протокол №6 від 18.06. 2015 р.) про впровадження результатів дисертаційної роботи здобувача кафедри економіки підприємства НЛТУ України Наливайко Н.Я. у навчальний процес.

Складено комісію у складі:

Голова комісії: Директор Інституту екологічної економіки і менеджменту, к.е.н., доцент Динька П.К.

Члени комісії: 1. Заступник директора Інституту екологічної економіки і менеджменту, к.е.н., доцент Дудюк В.С.
2. Завідувач кафедри економіки підприємства, д.е.н., професор Шевченко Г.С.
3. Доцент кафедри економіки підприємства, к.е.н. Козловський С.О..

22 червня 2015 року комісія провела роботу із встановлення факту використання результатів дисертаційної роботи Наливайко Н.Я. на тему: «Екологізація діяльності деревообробних підприємств із застосуванням лізингу» в навчальному процесі.

Комісія встановила, що виконані Наливайко Н.Я. наукові дослідження в рамках її дисертаційної роботи, яка представлена на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук (за спеціальністю 08.00.06 – економіка природокористування та охорони навколишнього середовища) використовуються в процесі викладання дисципліни «Стратегія підприємства», яка читається бакалаврам за напрямом підготовки 6.030504 «Економіка підприємства» та тренінг-курсу «Моделювання еколого-економічних систем», котрий читається магістрам за спеціальністю 8.03050401 «Економіка підприємства». Результати дисертаційної роботи використовуються при виборі стратегій впровадження лізингу в діяльності деревообробних підприємств, а також при використанні симулятивного моделювання з метою екологізації діяльності деревообробних підприємств і розрахунку кореляційно-регресійних моделей з фіктивними змінними для визначення впливу екологічних і ризиків лізингу на обсяги виробництва.

Акт складено в трьох примірниках: 1-й примірник – навчально-методичному відділу НЛТУ України; 2-й примірник – кафедрі економіки підприємства; 3-й примірник – автору.

Голова комісії Динька П. К.

Члени комісії: Шевченко Г.С.

 Дудюк В.С.

 Козловський С.О.

Додаток Е

Виробництво окремих видів промислової продукції в Україні за 2012-2014 роки

Регіон України	Вироблено		
	2012	2013	2014 ¹
1	2	3	4
<i>Деревина уздовж розпиляна чи розколота, розділена на частини чи луцена, завтовшки більше 6 мм; шпали з деревини для залізничних чи трамвайних колій, не просочені, тис. м³ (код за НПП 16.10.10)</i>			
Всього по Україні	1822.6	1811.2	1780.9
Автономна Республіка Крим	5.4	4.3	...
Вінницька область	62.5	56.6	48.0
Волинська область	184.0	196.5	181.1
Дніпропетровська область	47.4	43.5	50.5
Донецька область	103.7	59.9	41.1
Житомирська область	285.9	283.3	301.4
Закарпатська область	148.9	154.3	174.4
Запорізька область	36.7	30.7	31.4
Івано-Франківська область	134.4	133.3	137.0
Київська область	74.5	84.3	72.7
Кіровоградська область	12.7	10.6	9.4
Луганська область	14.1	28.4	28.4
Львівська область	127.6	120.9	122.5
Миколаївська область	5.9	5.5	*
Одеська область	14.0	9.0	12.1
Полтавська область	34.2	32.2	28.7
Рівненська область	76.1	88.3	108.3
Сумська область	60.5	81.1	72.8
Тернопільська область	10.5	19.8	11.1
Харківська область	28.7	29.8	22.9
Херсонська область	2.1	2.1	*
Хмельницька область	33.5	27.3	23.0
Черкаська область	29.4	19.6	21.4
Чернівецька область	85.4	85.0	100.2
Чернігівська область	197.0	196.8	171.9
м. Київ	6.6	6.7	6.5
м. Севастополь	0.9	1.4	—
<i>Деревина хвойних порід у вигляді погонажу, профільованого уздовж будь-якого з ребер чи площин, включаючи планки та фризидля паркетного покриття підлоги незібрані, т (код за НПП 16.10.21.10)</i>			
Всього по Україні	7078	9144	11097
Вінницька область	—	*	—
Волинська область	210	*	694
Дніпропетровська область	*	—	—
Донецька область	179	23	*
Житомирська область	2109	2435	2365
Закарпатська область	359	372	1437
Запорізька область	*	*	*
Івано-Франківська область	1376	2801	2641
Київська область	*	168	*

Продовження додатку Е

1	2	3	4
Кіровоградська область	*	—	—
Луганська область	—	*	—
Львівська область	182	188	260
Полтавська область	705	1002	1305
Рівненська область	1086	1595	1395
Сумська область	242	241	*
Тернопільська область	*	*	*
Харківська область	—	*	—
Херсонська область	—	*	—
Хмельницька область	65	*	*
Черкаська область	*	*	*
Чернівецька область	*	*	102
Чернігівська область	281	138	688
м. Київ	—	*	*
<i>Деревина листяних порід у вигляді погонажу, профільованого уздовж будь-якого з ребер чи площин, включаючи планки та фризи для паркетного покриття підлоги незібрані, т (код за НПП 16.10.21.50)</i>			
Всього по Україні	42846	50411	53034
Вінницька область	17144	17383	20651
Волинська область	830	1203	1153
Дніпропетровська область	*	49	*
Донецька область	*	17	*
Житомирська область	1663	2347	3165
Закарпатська область	6564	10267	9710
Івано-Франківська область	5054	7604	8384
Київська область	26	—	*
Кіровоградська область	139	*	*
Луганська область	*	*	—
Львівська область	743	554	363
Миколаївська область	—	—	*
Одеська область	—	*	*
Полтавська область	858	644	528
Рівненська область	2558	2108	2483
Сумська область	736	716	*
Тернопільська область	1069	849	674
Харківська область	639	2141	1221
Херсонська область	*	*	—
Хмельницька область	2164	2446	1989
Черкаська область	546	430	460
Чернівецька область	1057	793	1011
Чернігівська область	968	486	240
м. Київ	*	273	*
<i>Фанера клеєна, панелі фанеровані та матеріали шаруваті подібні, з деревини, м³ (код за НПП 16.21.12)</i>			
Всього по Україні	171676	179130	190742
Волинська область	*	*	*
Дніпропетровська область	1580	1384	2321
Житомирська область	*	*	*
Закарпатська область	6335	6896	7214

Продовження додатку Е

1	2	3	4
Івано-Франківська область	*	*	*
Київська область	*	*	*
Кіровоградська область	*	*	*
Львівська область	13067	*	16683
Одеська область	*	*	*
Рівненська область	109538	116193	120895
Сумська область	*	*	*
Тернопільська область	*	*	*
Черкаська область	*	*	*
Чернівецька область	*	1449	*
Чернігівська область	*	*	—
м. Київ	*	*	*
<i>Плити деревинно-стружкові та плити подібні з деревини, необроблені чи лише шліфовані, м³ (код за НПП 16.21.13.13.20)</i>			
Всього по Україні	1433446	1389390	1312629
Вінницька область	*	—	—
Волинська область	*	*	*
Дніпропетровська область	—	*	*
Івано-Франківська область	*	*	572957
Рівненська область	*	*	*
Харківська область	*	*	*
Черкаська область	*	*	*
м. Київ	*	*	—
<i>Шпон луцений, м³ (код за НПП 16.21.21.10.01)</i>			
Всього по Україні	45346	43902	56601
Волинська область	*	*	*
Житомирська область	—	—	*
Закарпатська область	*	*	*
Івано-Франківська область	1421	3989	9836
Київська область	—	—	*
Кіровоградська область	*	*	*
Львівська область	*	3455	4858
Рівненська область	*	*	*
Сумська область	*	*	*
Хмельницька область	*	*	*
Черкаська область	*	*	*
Чернівецька область	12476	9704	12264
м. Київ	*	*	*
<i>Шпон струганий, м² (код за НПП 16.21.21.10.02.А)</i>			
Всього по Україні	35736.5	38721.4	38738.5
Волинська область	*	*	*
Закарпатська область	*	*	*
Івано-Франківська область	6548.5	8878.7	*
Львівська область	5938.9	6229.2	8337.1
Рівненська область	*	*	*
Тернопільська область	*	*	*
Черкаська область	*	*	*
Чернівецька область	*	97.2	129.1

Продовження додатку Е

1	2	3	4
м. Київ	*	*	*
<i>Паркет дерев'яний щитовий, м² (код за НПП 16.22.10)</i>			
Всього по Україні	495.6	448.1	479.0
Вінницька область	—	—	*
Житомирська область	*	*	251.2
Закарпатська область	*	—	—
Івано-Франківська область	*	*	*
Київська область	*	34.3	*
Кіровоградська область	*	*	*
Львівська область	*	114.1	81.5
Миколаївська область	—	*	—
Рівненська область	*	*	*
Тернопільська область	—	—	*
Харківська область	*	*	*
Херсонська область	—	—	*
Чернівецька область	*	*	*
Чернігівська область	20.3	16.2	13.9
м. Київ	*	*	*
<i>Вікна та їх рами, двері балконні та їх рами, двері та їх коробки та пороги, з деревини, м² (код за НПП 16.23.11.А)</i>			
Всього по Україні	2642138	3309509	2582756
Автономна Республіка Крим	2929	3368	...
Вінницька область	101958	116984	127391
Волинська область	126267	132561	134178
Дніпропетровська область	35750	23228	28030
Донецька область	27344	25037	11271
Житомирська область	61132	19621	15838
Закарпатська область	3240	4305	2134
Запорізька область	3153	975	1066
Івано-Франківська область	7169	6442	4218
Київська область	43711	28586	23715
Кіровоградська область	5503	3957	4041
Луганська область	6407	4624	2079
Львівська область	162753	181389	175904
Миколаївська область	*	*	454
Одеська область	97309	124703	94256
Полтавська область	8184	3367	2162
Рівненська область	3532	2533	1690
Сумська область	5586	5905	4422
Тернопільська область	10798	8890	7480
Харківська область	21467	26822	33884
Херсонська область	1847363	2549987	1874038
Хмельницька область	10292	3370	2303
Черкаська область	1631	2971	614
Чернівецька область	5026	3197	2157
Чернігівська область	5061	2559	2294
м. Київ	37604	23251	27137
м. Севастополь	*	*	—

Продовження додатку Е

1	2	3	4
<i>Піддони, ящики піддони та їх вантажні щити, з деревини, тис. шт. (код за НПП 16.24.11)</i>			
Всього по Україні	6246.4	6307.2	7001.8
Автономна Республіка Крим	*	6.2	...
Вінницька область	36.3	19.7	21.9
Волинська область	486.1	590.7	802.5
Дніпропетровська область	277.3	320.9	294.9
Донецька область	206.9	197.7	78.3
Житомирська область	407.3	462.5	454.4
Закарпатська область	57.8	34.6	15.2
Запорізька область	143.9	187.5	397.0
Івано-Франківська область	37.6	48.4	40.0
Київська область	743.9	461.5	509.2
Кіровоградська область	111.2	80.5	21.6
Луганська область	293.0	323.7	238.3
Львівська область	1682.5	1874.4	2302.7
Миколаївська область	*	*	—
Одеська область	5.4	1.7	*
Полтавська область	245.5	91.8	75.1
Рівненська область	188.8	142.1	140.6
Сумська область	302.3	293.2	297.0
Тернопільська область	*	*	*
Харківська область	26.7	30.6	5.5
Херсонська область	74.7	76.7	88.2
Хмельницька область	86.7	90.7	55.3
Черкаська область	79.8	172.0	318.1
Чернівецька область	5.5	13.4	30.0
Чернігівська область	356.8	363.7	283.4
м. Київ	315.9	421.7	529.7
м. Севастополь	*	*	—
<i>Тара дерев'яна, інша та її частини, т (код за НПП 16.24.13)</i>			
Всього по Україні	45230	36054	23560
Автономна Республіка Крим	*	296	...
Вінницька область	1224	783	705
Волинська область	6546	7030	4515
Дніпропетровська область	1870	1939	1250
Донецька область	3470	1271	366
Житомирська область	4442	5326	4539
Закарпатська область	—	—	*
Запорізька область	5260	5142	2978
Івано-Франківська область	*	*	*
Київська область	2600	1599	1023
Кіровоградська область	*	172	266
Луганська область	8366	1618	150
Львівська область	122	1440	540
Миколаївська область	*	*	*
Одеська область	*	*	*
Полтавська область	75	51	12

Продовження додатку Е

1	2	3	4
Рівненська область	2586	1920	1975
Сумська область	*	60	159
Тернопільська область	—	*	*
Харківська область	3001	3475	2326
Херсонська область	2007	1821	1845
Хмельницька область	860	205	231
Черкаська область	*	*	*
Чернівецька область	1827	1525	101
Чернігівська область	*	*	—
м. Київ	*	84	*
м. Севастополь	*	*	—

Примітки: систематизовано автором на основі даних Державної служби статистики України

** – дані вилучено з метою забезпечення виконання вимог Закону України "Про державну статистику" щодо конфіденційності інформації.*

2014¹ – інформація за 2014 рік сформована без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції.

Розходження між підсумком та сумою доданків пояснюються заокругленням даних.

Додаток Ж

Кількість підприємств, що здійснювали викиди забруднювальних речовин в атмосферу від стаціонарних джерел забруднення

Вид економічної діяльності: оброблення деревини та виготовлення виробів з деревини та корка, крім меблів; виготовлення виробів із соломки та рослинних матеріалів для плетіння

Регіон України	Всього, штук	У % до попереднього року	Збільшення/ зменшення (+,-) проти попереднього року	Розподіл підприємств, %	Викинуто в середньому одним підприємством, т
1	2	3	4	5	6
2009 р.					
Україна	190	96	-8	100	21,204
Автономна Республіка Крим	4	100	-	2,1	3,047
Вінницька область	6	100	-	3,2	42,737
Волинська область	11	100	-	5,8	10,306
Дніпропетровська область	5	83,3	-1	2,6	13,973
Донецька область	5	125	1	2,6	37,482
Житомирська область	12	80	-3	6,3	6,801
Закарпатська область	23	92	-2	12,1	14,667
Запорізька область	2	200	1	1,1	5,772
Івано-Франківська область	19	95	-1	10	28,949
Київська область	11	84,6	-2	5,8	10,184
Кіровоградська область	4	100	-	2,1	3,164
Луганська область	5	166,7	2	2,6	3,301
Львівська область	14	140	4	7,4	31,665
Миколаївська область	1	50	-1	0,5	8,319
Одеська область	1	100	-	0,5	1,059
Полтавська область	7	87,5	-1	3,7	2,549
Рівненська область	15	100	-	7,9	53,167
Сумська область	1	50	-1	0,5	7,349
Тернопільська область	8	114,3	1	4,2	19,578
Харківська область	2	66,7	-1	1,1	51,803

Продовження додатку Ж

1	2	3	4	5	6
Херсонська область	2	100	-	1,1	0,377
Хмельницька область	7	116,7	1	3,7	37,032
Черкаська область	3	100	-	1,6	48,06
Чернівецька область	9	90	-1	4,7	8,396
Чернігівська область	5	83,3	-1	2,6	9,745
м. Київ	6	66,7	-3	3,2	32,752
м. Севастополь	2	100	-	1,1	3,647
2010 р.					
Україна	156	83,9	-30	100	24,859
Автономна Республіка Крим	4	100	-	2,6	3,042
Вінницька область	5	83,3	-1	3,2	29,562
Волинська область	7	77,8	-2	4,5	16,085
Дніпропетровська область	4	66,7	-2	2,6	12,529
Донецька область	5	100	-	3,2	37,682
Житомирська область	10	83,3	-2	6,4	4,054
Закарпатська область	13	56,5	-10	8,3	17,766
Запорізька область	3	150	1	1,9	5,151
Івано-Франківська область	14	87,5	-2	9	35,152
Київська область	10	90,9	-1	6,4	10,641
Кіровоградська область	2	50	-2	1,3	9,131
Луганська область	1	20	-4	0,6	4,341
Львівська область	14	100	-	9	49,981
Миколаївська область	-	-	-1	-	-
Одеська область	2	200	1	1,3	27,448
Полтавська область	4	66,7	-2	2,6	2,74
Рівненська область	15	100	-	9,6	67,348
Сумська область	2	66,7	-1	1,3	6,877
Тернопільська область	8	100	-	5,1	13,091
Харківська область	2	100	-	1,3	77,486
Херсонська область	1	50	-1	0,6	0,407
Хмельницька область	5	83,3	-1	3,2	12,36

Продовження додатку Ж

1	2	3	4	5	6
Черкаська область	2	66,7	-1	1,3	2,928
Чернівецька область	8	88,9	-1	5,1	8,098
Чернігівська область	7	140	2	4,5	7,139
м. Київ	6	100	-	3,8	36,583
м. Севастополь	2	100	-	1,3	3,583
2011 р.					
Україна	165	102,5	4	100	23,776
Автономна Республіка Крим	3	75	-1	1,8	3,979
Вінницька область	7	116,7	1	4,2	33,384
Волинська область	7	100	-	4,2	26,786
Дніпропетровська область	2	66,7	-1	1,2	22,136
Донецька область	5	100	-	3	11,777
Житомирська область	12	109,1	1	7,3	17,028
Закарпатська область	14	107,7	1	8,5	14,287
Запорізька область	3	75	-1	1,8	8,236
Івано-Франківська область	14	107,7	1	8,5	38,426
Київська область	10	100	-	6,1	10,06
Кіровоградська область	2	100	-	1,2	11,348
Луганська область	3	300	2	1,8	0,841
Львівська область	12	92,3	-1	7,3	32,487
Одеська область	2	100	-	1,2	30,443
Полтавська область	4	100	-	2,4	1,969
Рівненська область	15	93,8	-1	9,1	69,85
Сумська область	4	133,3	1	2,4	3,807
Тернопільська область	9	100	-	5,5	15,357
Харківська область	2	100	-	1,2	79,381
Херсонська область	2	200	1	1,2	1,857
Хмельницька область	5	100	-	3	10,946
Черкаська область	2	100	-	1,2	2,171
Чернівецька область	10	100	-	6,1	7,798
Чернігівська область	8	114,3	1	4,8	12,018

Продовження додатку Ж

1	2	3	4	5	6
м. Київ	6	100	-	3,6	38,568
м. Севастополь	2	100	-	1,2	3,51
2012 р.					
Україна	159	95,8	-7	100	26,331
Автономна Республіка Крим	3	100	-	1,9	3,967
Вінницька область	7	100	-	4,4	60,243
Волинська область	8	114,3	1	5,0	35,163
Дніпропетровська область	2	100	-	1,3	45,700
Донецька область	6	120	1	3,7	12,500
Житомирська область	11	91,7	-1	6,9	36,855
Закарпатська область	11	78,6	-3	6,9	17,936
Запорізька область	3	100	-	1,9	7,633
Івано-Франківська область	13	92,9	-1	8,2	67,769
Київська область	10	100	-	6,3	8,440
Кіровоградська область	2	100	-	1,3	10,900
Луганська область	3	100	-	1,9	0,800
Львівська область	12	100	-	7,5	29,125
Одеська область	2	100	-	1,3	24,35
Полтавська область	3	75	-1	1,9	1,200
Рівненська область	13	86,7	-2	8,2	48,054
Сумська область	4	100	-	2,5	4,275
Тернопільська область	9	100	-	5,7	10,644
Харківська область	2	100	-	1,3	63,000
Херсонська область	1	50	-	0,6	0,400
Хмельницька область	6	100	-	3,7	10,650
Черкаська область	2	100	-	1,3	1,850
Чернівецька область	10	100	-	6,3	5,620
Чернігівська область	8	100	-	5,0	12,638
м. Київ	6	100	-	3,7	32,733
м. Севастополь	2	100	-	1,3	1,550

Продовження додатку Ж

1	2	3	4	5	6
2013 р.					
Україна	141	88,7	-18	100	35,560
Автономна Республіка Крим	3	100	-	2,1	3,967
Вінницька область	6	85,7	-1	4,3	62,783
Волинська область	6	75	-2	4,3	48,267
Дніпропетровська область	2	100	-	1,4	36,200
Донецька область	6	100	-	4,3	11,133
Житомирська область	8	72,7	-3	5,7	158,563
Закарпатська область	9	81,8	-2	6,4	22,667
Запорізька область	3	100	-	2,1	7,833
Івано-Франківська область	12	92,3	-1	8,5	67,517
Київська область	9	90	-1	6,4	8,811
Кіровоградська область	2	100	-	1,4	9,250
Луганська область	2	66,7	-1	1,4	1,750
Львівська область	13	108,3	1	9,3	28,646
Одеська область	3	150	1	2,1	88,600
Полтавська область	2	66,7	-1	1,4	1,200
Рівненська область	13	100	-	9,3	43,131
Сумська область	3	75	-1	2,1	4,633
Тернопільська область	7	77,8	-2	4,9	11,129
Харківська область	2	100	-	1,4	46,300
Херсонська область	1	100	-	0,7	0,400
Хмельницька область	6	100	-	4,3	17,750
Черкаська область	2	100	-	1,4	1,050
Чернівецька область	8	80	-2	5,7	4,700
Чернігівська область	7	87,5	-1	4,9	11,457
м. Київ	5	83,3	-1	3,5	34,960
м. Севастополь	1	50	-1	0,7	1,900
2014 * р.					
Україна	130	92,2	-11	100	32,568
Вінницька область	7	116,7	1	5,4	49,289

Продовження додатку Ж

1	2	3	4	5	6
Волинська область	8	133,3	2	6,3	34,813
Дніпропетровська область	3	150,0	1	2,3	13,175
Донецька область	2	33,3	-4	1,5	7,962
Житомирська область	9	112,5	1	6,9	72,510
Закарпатська область	6	150,0	3	4,6	29,815
Запорізька область	1	33,3	-2	0,8	2,454
Івано-Франківська область	14	116,7	-2	10,8	54,956
Київська область	7	77,8	-2	5,4	9,622
Кіровоградська область	2	100	-	1,5	12,858
Луганська область	2	100	-	1,5	0,896
Львівська область	14	107,7	1	10,8	27,339
Одеська область	3	100	-	2,3	70,794
Полтавська область	1	50	-1	0,8	1,870
Рівненська область	11	84,6	-2	8,5	65,959
Сумська область	4	133,3	1	3,1	3,652
Тернопільська область	9	128,6	2	6,9	9,357
Харківська область	1	50	-1	0,8	95,569
Херсонська область	2	200	1	1,5	59,359
Хмельницька область	5	83,3	-1	3,8	3,554
Черкаська область	2	100	-	1,5	15,715
Чернівецька область	5	62,5	-3	3,8	2,100
Чернігівська область	9	128,6	2	6,9	8,915
м. Київ	3	60	-2	2,3	27,031

Примітки: систематизовано автором на основі даних Державної служби статистики України 2014* – інформація за 2014 рік сформована без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції.
Розходження між підсумком та сумою доданків пояснюються заокругленням даних.

Додаток 3

Обсяги викидів забруднювальних речовин в атмосферу від стаціонарних джерел забруднення

Вид економічної діяльності: оброблення деревини та виготовлення виробів з деревини та корка, крім меблів; виготовлення виробів із соломки та рослинних матеріалів для плетіння.

Регіон України	Всього, т	У % до попереднього року	Збільшення / зменшення проти попереднього року, т	Розподіл, обсягів викидів, %
1	2	3	4	5
2009 р.				
Україна	4028,822	81,6	-907,095	100
Автономна республіка Крим	12,188	1062,6	11,041	0,3
Вінницька область	256,419	61,3	-161,818	6,4
Волинська область	113,366	119,2	18,234	2,8
Дніпропетровська область	69,866	102,8	1,918	1,7
Донецька область	187,409	81,6	-42,184	4,7
Житомирська область	81,606	75,1	-27,085	2
Закарпатська область	337,345	79,3	-88,297	8,4
Запорізька область	11,544	301,3	7,713	0,3
Івано-Франківська область	550,034	91,6	-50,542	13,7
Київська область	112,022	69,7	-48,595	2,8
Кіровоградська область	12,655	64,1	-7,075	0,3
Луганська область	16,507	236,8	9,537	0,4
Львівська область	443,305	91,9	-39,312	11
Миколаївська область	8,319	93	-0,624	0,2
Одеська область	1,059	90,4	-0,113	0
Полтавська область	17,845	76,7	-5,411	0,4
Рівненська область	797,507	77,7	-228,673	19,8
Сумська область	7,349	21,9	-26,244	0,2
Тернопільська область	156,622	58,7	-110,113	3,9
Харківська область	103,606	68,2	-48,368	2,6
Херсонська область	0,753	69,9	-0,325	0
Хмельницька область	259,224	129,2	58,584	6,4
Черкаська область	144,181	107,1	9,617	3,6
Чернівецька область	75,563	88,8	-9,559	1,9
Чернігівська область	48,725	103,4	1,619	1,2
м. Київ	196,51	60	-131,247	4,9
м. Севастополь	7,293	103,2	0,227	0,2
2010 р.				
Україна	3877,945	101,8	69,296	100
Автономна республіка Крим	12,169	99,8	-0,019	0,3
Вінницька область	147,809	57,6	-108,61	3,8
Волинська область	112,595	105,3	5,644	2,9
Дніпропетровська область	50,117	66,2	-25,577	1,3
Донецька область	188,412	100,5	1,003	4,9
Житомирська область	40,543	49,7	-41,063	1
Закарпатська область	230,961	68,5	-106,384	6
Запорізька область	15,453	133,9	3,909	0,4

Продовження додатку 3

1	2	3	4	5
Івано-Франківська область	492,125	94,7	-27,796	12,7
Київська область	106,407	95	-5,615	2,7
Кіровоградська область	18,261	144,3	5,606	0,5
Луганська область	4,341	26,3	-12,166	0,1
Львівська область	699,738	157,8	256,433	18
Миколаївська область	-	-	-8,319	-
Одеська область	54,895	5183,7	53,836	1,4
Полтавська область	10,958	61,5	-6,871	0,3
Рівненська область	1010,224	126,7	212,717	26
Сумська область	13,753	33,2	-27,62	0,4
Тернопільська область	104,73	66,9	-51,892	2,7
Харківська область	154,972	149,6	51,366	4
Херсонська область	0,407	54,1	-0,346	0
Хмельницька область	61,798	35,5	-112,065	1,6
Черкаська область	5,855	96,6	-0,206	0,2
Чернівецька область	64,783	85,7	-10,78	1,7
Чернігівська область	49,974	102,6	1,249	1,3
м. Київ	219,499	111,7	22,989	5,7
м. Севастополь	7,166	98,3	-0,127	0,2
2011 р.				
Україна	3923,017	104,8	179,964	100
Автономна республіка Крим	11,937	98,1	-0,232	0,3
Вінницька область	233,686	136,7	62,693	6
Волинська область	187,5	166,5	74,905	4,8
Дніпропетровська область	44,272	100	-0,017	1,1
Донецька область	58,885	31,3	-129,527	1,5
Житомирська область	204,333	380	150,555	5,2
Закарпатська область	200,018	86,6	-30,943	5,1
Запорізька область	24,708	130,9	5,831	0,6
Івано-Франківська область	537,96	110,1	49,541	13,7
Київська область	100,599	95,2	-5,06	2,6
Кіровоградська область	22,695	124,3	4,434	0,6
Луганська область	2,524	58,1	-1,817	0,1
Львівська область	389,841	75,1	-129,14	9,9
Одеська область	60,886	110,9	5,991	1,6
Полтавська область	7,874	71,9	-3,084	0,2
Рівненська область	1047,752	103,5	35,539	26,7
Сумська область	15,229	109,7	1,344	0,4
Тернопільська область	138,211	127,9	30,161	3,5
Харківська область	158,762	102,4	3,79	4
Херсонська область	3,714	912,5	3,307	0,1
Хмельницька область	54,732	88,6	-7,066	1,4
Черкаська область	4,341	74,1	-1,514	0,1
Чернівецька область	77,983	103,1	2,337	2
Чернігівська область	96,146	192,4	46,172	2,5
м. Київ	231,41	105,4	11,911	5,9
м. Севастополь	7,019	97,9	-0,147	0,2

Продовження додатку 3

1	2	3	4	5
2012 р.				
Україна	4186,6	113,2	488,968	100
Автономна республіка Крим	11,9	100	0,005	0,3
Вінницька область	421,7	180,4	187,976	10,1
Волинська область	281,3	150	93,804	6,7
Дніпропетровська область	91,4	206,4	47,125	2,2
Донецька область	75,0	127,3	16,075	1,8
Житомирська область	405,4	198,4	201,078	9,7
Закарпатська область	197,3	98,6	-2,705	4,7
Запорізька область	22,9	92,8	-1,776	0,5
Івано-Франківська область	881,0	163,8	342,998	21
Київська область	84,4	83,9	-16,184	2
Кіровоградська область	21,8	96,2	-0,862	0,5
Луганська область	2,4	94,8	-0,13	0,1
Львівська область	349,5	89,7	-40,296	8,3
Одеська область	48,7	80	-12,2	1,2
Полтавська область	3,6	45,9	-4,26	0,1
Рівненська область	624,7	76,3	-193,64	14,9
Сумська область	17,1	112	1,822	0,4
Тернопільська область	95,8	69,3	-42,429	2,3
Харківська область	126,0	79,3	-32,806	3
Херсонська область	0,4	11	-3,306	0
Хмельницька область	63,9	108,8	5,146	1,5
Черкаська область	3,7	84,8	-0,661	0,1
Чернівецька область	56,2	72	-21,827	1,3
Чернігівська область	101,1	105,2	4,985	2,4
м. Київ	196,4	84,9	-35,055	4,7
м. Севастополь	3,1	44,3	-3,909	0,1
2013 р.				
Україна	5014,0	119,8	827,444	100
Автономна республіка Крим	11,9	100	-0,003	0,2
Вінницька область	376,7	89,3	-45,004	7,5
Волинська область	289,6	103	8,329	5,8
Дніпропетровська область	72,4	79,2	-18,995	1,4
Донецька область	66,8	89,1	-8,173	1,3
Житомирська область	1268,5	312,9	863,046	25,3
Закарпатська область	204,0	103,4	6,645	4,1
Запорізька область	23,5	102,5	0,571	0,5
Івано-Франківська область	810,2	92	-70,734	16,2
Київська область	79,3	94	-5,104	1,6
Кіровоградська область	18,5	84,8	-3,312	0,4
Луганська область	3,5	145,8	1,097	0,1
Львівська область	372,4	106,5	22,809	7,4
Одеська область	265,8	545,9	217,101	5,3
Полтавська область	2,4	65,7	-1,241	0
Рівненська область	560,7	89,8	-64,001	11,2
Сумська область	13,9	81,4	-3,166	0,3
Тернопільська область	77,9	81,3	-17,875	1,6

Продовження додатку 3

1	2	3	4	5
Харківська область	92,6	73,5	-33,369	1,8
Херсонська область	0,4	100	-	0
Хмельницька область	106,5	166,7	42,633	2,1
Черкаська область	2,1	57,9	-1,548	0
Чернівецька область	37,6	67	-18,509	0,8
Чернігівська область	80,2	79,3	-20,947	1,6
м. Київ	174,8	89	-21,579	3,5
м. Севастополь	1,9	60,5	-1,227	0
2014* р.				
Україна	4233,8	84,4	-780,2	100
Вінницька область	345,0	91,6	-31,7	8,1
Волинська область	278,5	96,2	-11,1	6,6
Дніпропетровська область	39,5	54,6	-32,9	0,9
Донецька область	15,9	23,8	50,9	0,4
Житомирська область	652,6	51,4	-615,9	15,4
Закарпатська область	178,9	87,7	-25,1	4,2
Запорізька область	2,5	10,6	-21,0	0,1
Івано-Франківська область	769,4	95,0	-40,8	18,2
Київська область	67,4	85,0	-11,9	1,6
Кіровоградська область	25,7	138,9	7,2	0,6
Луганська область	1,8	51,4	-1,7	0,1
Львівська область	382,7	102,8	10,3	9,1
Одеська область	212,4	80,0	-53,4	5,0
Полтавська область	1,9	79,2	-0,5	0,1
Рівненська область	725,6	129,4	164,9	17,2
Сумська область	14,6	105,0	0,7	0,3
Тернопільська область	84,2	108,1	6,3	2,0
Харківська область	95,6	103,2	3,0	2,2
Херсонська область	17,8	4450,0	17,4	0,4
Хмельницька область	118,7	111,5	12,20	2,8
Черкаська область	31,4	1495,2	29,3	0,7
Чернівецька область	10,5	27,9	-27,1	0,2
Чернігівська область	80,2	100,0	-	1,9
м. Київ	81,0	46,3	-93,8	1,9

Примітки: систематизовано автором на основі даних Державної служби статистики України

2014 – інформація за 2014 рік сформована без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції.*

Розходження між підсумком та сумою доданків пояснюються заокругленням даних.

Додаток К

Опитувальна анкета

1. Назва підприємства

2. Юридична адреса (поштовий індекс)

3. Вкажіть, до якого типу підприємств належить Ваше підприємство:
 деревообробне ____; меблеве ____; плитне ____; фанерне ____; сушарне ____; інше ____.
 Пріоритетна сфера діяльності для Вашого підприємства _____.

4. Яке обладнання використовується на підприємстві (підкресліть потрібне) та який відсоток його завантаження:

- лісопиляння (____ %);
- для сушіння (____ %);
- для первинної машинної обробки (____ %); розкроювання матеріалів (____ %); стругання (____ %)
- для вторинної машинної обробки (____ %); шліфування (____ %); свердління (____ %).
- опорядження (____ %);
- складання (____ %);
- для утилізації відходів (____ %);
- інше _____ (____ %).

5. Вкажіть середній відсоток спрацювання (зносу) наявного обладнання:

- лісопиляння (____ %);
- для сушіння (____ %);
- для первинної машинної обробки (____ %); розкроювання матеріалів (____ %); стругання (____ %)
- для вторинної машинної обробки (____ %); шліфування (____ %); свердління (____ %).
- опорядження (____ %);
- складання (____ %);
- для утилізації відходів (____ %);
- інше _____ (____ %).

6. Вкажіть частку основного технологічного обладнання імпортного виробництва: _____ (% , від загальної кількості наявного).

7. Чи надходили до Вашого підприємства пропозиції щодо лізингу для оновлення чи розширення парку технологічного деревообробного обладнання? Так _____, ні _____.

Продовження додатку К

8. Чи розглядало Ваше підприємство можливість використання лізингу для оновлення чи розширення (актуальне підкреслити) парку технологічного деревообробного обладнання? Так ____, ні ____.

9. Чи вважаєте Ви таку форму фінансування, як лізинг, з метою оновлення та розширення парку технологічного деревообробного обладнання, актуальною та доцільною для деревообробних підприємств?

Так ____ (чому _____

Ні ____ (чому _____

_____).

10. Місце розташування підприємств-постачальників послуг (зазначте кілька варіантів, які використовує ваше підприємство)

№	Види	Карпатський регіон (області)				Решта України	СНД	Європа
		Львівська	Ів.-Франківська	Закарпатська	Чернівецька			
1	Лізинг							
2	Постачання обладнання							

11. Які Ви бачите основні переваги застосування лізингу для Вашого підприємства? (вказіть не більше трьох варіантів відповідей)

- оперативність розгляду питання;
- податкова економія;
- прийнятне розтермінування платежів;
- гнучкість оплати;
- мінімальні затрати на закупівлю обладнання;
- широкий спектр предметів лізингу;
- відсутність застави;
- інше _____.

12. Чи має наміри підприємство випускати сертифіковану продукцію?

Так ____ Ні ____.

13. Чи надходять до підприємства запити на придбання сертифікованої продукції?

Так ____ Ні ____.

14. Чи використовує підприємство довгострокові кредити для здійснення своєї діяльності? Якщо так, то на які цілі?

_____.

15 Які Ви бачите перешкоди для розвитку Вашого підприємства (підкресліть потрібне)?

- нестача сировини;
- висока ціна сировини;
- нестача спеціалістів;
- незадовільна кваліфікація спеціалістів;
- доступ до ринку збуту; конкуренція;
- високе оподаткування та не стабільність податкового законодавства;
- законодавчі обмеження;
- труднощі в знаходженні партнерських компаній;
- доступ до кредитів та інвестицій;
- економічна, законодавча, політична нестабільність;
- корупція;
- бюрократичні бар'єри;
- інше _____.

16. Які завдання є найголовнішими для Вашого підприємства на найближчі роки? (вказіть не більше трьох варіантів відповідей)

- запровадження нової номенклатури продукції (вказіть, якої) _____;
- збільшення кількості та кваліфікації працівників;
- вирішення проблем утилізації відходів;
- вирішення проблем зі збутом продукції на ринку (вказіть якому) _____;
- вдосконалення політики просування продукції підприємства;
- освоєння нових технологій/обладнання та впровадження інновацій;
- підвищення якості продукції;
- стабілізація ситуації з сировинною базою;
- сертифікація виробничих процесів;
- збільшення витрат на оплату праці;
- збільшення витрат на закупівлю лісоматеріалів;
- збільшення обсягів виробництва;
- покращення системи обліку та планування на підприємстві;
- консультативна та інформаційна допомога при пошуку постачальників та виробників обладнання;
- інше _____.

Дякуємо за витрачений час і Вашу увагу!

Додаток Л
Показники діяльності ТДВ «Меблевий комбінат «Стрий»

Назва показника	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Y_1 – індикатор фінансових результатів діяльності д/о підприємств (чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн..	27680	21929	24066	34223	43820	42193
Y_2 – обсяги виробництва д/о продукції, тис. грн.;	49849	37705	42221	59415	74906	71724
Y_3 – операційні витрати на екологізацію діяльності д/о підприємств та втрати внаслідок забруднення середовища;	30,39	19.56	21,18	34,23	47,89	42,26
x_1 – територіально-галузевий рівень конкуренції;	1	0	-1	0	0	0
x_2 – рівень якості продукції;	0	1	1	1	1	1
x_3 – зміна рівня цін на ринку, %;	114,1	109,6	104,1	115,5	102,3	101,0
x_4 – збутові витрати, тис. грн.;	248	515	356	298	912	577
x_5 – операційні витрати, тис. грн.;	23848	21277	23111	33172	42781	38489
x_6 – обсяг запасів та незавершеного виробництва (станом на кінець звітного періоду), тис. грн.;	6684	4896	3583	7795	8801	8015
x_7 – обсяг лізингових платежів та/або витрат на поточний ремонт та підтримку роботи обладнання (станом на кінець звітного періоду), тис. грн.;	2049,8	2054,4	2076,7	2093,0	1983,4	1959,4
x_8 – обсяг відходів, т ;	67,755	58,225	60,112	69,911	75,239	73,127
x_9 – викиди забруднювальних речовин в атмосферу, т;	1,6	1,6	1,5	2	2,5	3,1
x_{10} – утворення стічних вод, м ³ .	22032	23192	18710	24154	28547	27451